UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

ZBORNÍK

z

VIII. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie

BANSKOBYSTRICKÉ ZÁMOCKÉ DNI PRÁVA

SEKCIA STAVEBNÉHO PRÁVA

„Právno-aplikačné výzvy reformy stavebného práva“

A

SEKCIA TRESTNÉHO PRÁVA

„Aktuálne výzvy trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a penológie“

BELIANUM

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici Právnická fakulta

ZBORNÍK

Z

VIII. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie

BANSKOBYSTRICKÉ ZÁMOCKÉ DNI PRÁVA

13. – 14. november 2025, zámocký hotel The Grand Vígľaš

SEKCIA STAVEBNÉHO PRÁVA

„Právno-aplikačné výzvy reformy stavebného práva“

A

SEKCIA TRESTNÉHO PRÁVA

„Aktuálne výzvy trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a penológie“

BELIANUM

2026

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Predseda redakčnej rady a vedecký redaktor:

prof. JUDr. Adrián Vaško, PhD.

Predseda edičnej komisie:

JUDr. Jozef Michalko, PhD.

Recenzenti:

prof. Ing. Jozef Stieranka, PhD.

doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.

JUDr. Lenka Kristofčáková, PhD.

Zostavovateľ:

JUDr. Jozef Michalko, PhD., JUDr. Ing. Zuzana Maruškinová, JUDr. Róbert Čuha, Mgr. Dalibor Vnenčák

Vydavateľ:

Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela

Príspevky neprešli jazykovou korektúrou.

Za obsahovú a jazykovú stránku textu sú zodpovední autori publikovaných príspevkov.

© Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

ISBN 978-80-557-2331-0

EAN 9788055723310

https://doi.org/10.24040/2026.9788055723310

Recenzovaný vedecký zborník ZBORNÍK z VIII. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie BANSKOBYSTRICKÉ ZÁMOCKÉ DNI PRÁVA je publikovaný a šírený ako open access publikácia na základe podmienok Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (uvedenie autora).

OBSAH

PRÁVNO-APLIKAČNÉ VÝZVY LEGALIZÁCIE ČIERNYCH STAVIEB V KONTEXTE NOVÉHO STAVEBNÉHO ZÁKONA

LEGAL AND APPLICATION CHALLENGES OF LEGALIZING ILLEGAL CONSTRUCTIONS IN THE CONTEXT OF THE NEW

Viera Jakušová 8

TEÓRIA RELATIVITY PRI VÝSTAVBE

THEORY OF RELATIVITY IN CONSTRUCTION

Tomáš Šefčík 20

CONFLICT OF INTERESTS BETWEEN THE CONSTRUCTION PROCESS AND ENVIRONMENTAL PROTECTION – CHALLENGES IN THE APPLICATION OF BUILDING LAW IN POLAND

KONFLIKT ZÁUJMOV MEDZI STAVEBNÝM PROCESOM A OCHRANOU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA – VÝZVY UPLATŇOVANIA STAVEBNÉHO PRÁVA V POĽSKU

Joanna Smarż – Monika Żuchowska-Grzywacz 34

DIGITALIZÁCIA STAVEBNÉHO PRÁVA – ZAHRNUTIE ALEBO VYLÚČENIE

DIGITALISATION OF THE CONSTRUCTION LAW — INCLUSION OR EXCLUSION

Aleksandra Puczko 47

ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A STAVEBNÉ PRÁVO AKO PILIER REZILIENCIE

SPATIAL PLANNING AND BUILDING LAW AS A PILLAR OF RESILIENCE

Jozef Balga – Ondrej Blažek 58

ODCHÝLKY OD ZÁVÄZNEJ ČASTI ÚZEMNÉHO PLÁNU – NEJASNOSTI, NA KTORÉ POTREBUJEME ODPOVEDE

DEVIATIONS FROM THE BINDING PART OF THE LAND USE PLAN– UNCERTAINTIES FOR WHICH WE NEED ANSWERS

Tomáš Garžík – Marián Ruňanin 75

APLIKÁCIA PRINCÍPU ULTIMA RATIO V TRESTNÝCH VECIACH S OBCHODNOMPRÁVNYM PRVKOM

APPLICATION OF THE PRINCIPLE „ULTIMA RATIO“ IN CRIMINAL CASES WITH COMMERCIAL ELEMENT

Michaela Ševčíková 92

PRÁVO NA PRIMERANÚ DĹŽKU TRESTNÉHO KONANIA

THE RIGHT TO A REASONABLE LENGTH OF CRIMINAL PROCEEDING

Matej Biroš 101

KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY PÁCHANIA TRESTNEJ ČINNOSTI MLADISTVÝMI PÁCHATEĽMI

CRIMINOLOGICAL ASPECTS OF CRIMINAL ACTS COMMITTED BY JUVENILE OFFENDERS

Michaela Ema Mauerová 115

PROCESNÉ ASPEKTY HODNOTENIA DÔKAZOV PRI VYUŽITÍ INŠTITÚTU SPOLUPRACUJÚCEHO OBVINENÉHO

PROCEDURAL ASPECTS OF EVIDENCE EVALUATION IN CASES INVOLVING A COOPERATING ACCUSED

Dominika Komarová 127

OSOBITOSTI DOKAZOVANIA V JEDNOTLIVÝCH ŠTÁDIÁCH TRESTNÉHO KONANIA

SPECIFIC FEATURES OF EVIDENCE IN THE STAGES OF CRIMINAL PROCEEDINGS

Jakub Matis 135

PÔSOBNOSŤ PROKURÁTORA A SUDCU PRE PRÍPRAVNÉ KONANIE PRI ROZHODOVANÍ O ZÁSAHOCH DO ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD V PREDSÚDNOM KONANÍ

THE POWERS OF THE PROSECUTOR AND JUDGE IN PRELIMINARY PROCEEDINGS WHEN DECIDING ON INTERFERENCE WITH FUNDAMENTAL RIGHTS AND FREEDOMS IN PRE-TRIAL PROCEEDINGS

Rastislav Remeta 146

VÝZNAM ZNALECKÉHO DOKAZOVANIA PRI TRESTNOM ČINE TÝRANIA BLÍZKEJ OSOBY A ZVERENEJ OSOBY

THE IMPORTANCE OF EXPERT EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS CONCERNING ABUSE OF A CLOSE PERSON OR A PERSON IN ONE'S CARE

Eva Sihelniková 158

EXTERNÁ ASISTENCIA OBHAJOBY PRI VYHĽADÁVANÍ DÔKAZOV V TRESTNOM KONANÍ: PRÁVNE A ETICKÉ ASPEKTY

EXTERNAL ASSISTANCE OF THE DEFENCE IN EVIDENCE GATHERING IN CRIMINAL PROCEEDINGS: LEGAL AND ETHICAL ASPECTS

Agáta Bajčíková 168

PROCESNOPRÁVNE LIMITY DÔKAZOV OVPLYVNENÝCH UMELOU INTELIGENCIOU V TRESTNOM KONANÍ

PROCEDURAL LIMITS OF EVIDENCE AFFECTED BY ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Alžbeta Šimeková 181

CORRUPTION IN THE MOVEMENT OF HISTORY: FROM HISTORICAL ROOTS TO CONTEMPORARY CHALLENGES IN SLOVAKIA AND THE EUROPEAN CONTEXT

Libor Klimek – Martin Skaloš 192

PREFORMOVANIE INŠTITÚTU MEDZINÁRODNEJ PRÁVNEJ POMOCI (MLA) V PODMIENKACH KYBERKRIMINALITY A DIGITÁLNEJ SUVERENITY

RESHAPING THE INSTITUTION OF MUTUAL LEGAL ASSISTANCE AMIDST CYBERCRIME AND DIGITAL SOVEREIGNTY

Ivan Gabani – Yaroslav Lazur 207

OCHRANA FINANČNÝCH ZÁUJMOV EURÓPSKEJ ÚNIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE PO NOVELE TRESTNÉHO ZÁKONA

PROTECTION OF THE EUROPEAN UNION´S FINANCIAL INTERESTS IN THE SLOVAK REPUBLIC AFTER THE AMENDMENT TO THE CRIMINAL CODE

Simona Ferenčíková – Lukáš Michaľov 217

ROZŠIROVANIE OBLASTÍ TRESTNEJ ČINNOSTI PODĽA KRITÉRIÍ STANOVENÝCH V ZMLUVE O FUNGOVANÍ EURÓPSKEJ ÚNIE

EXPANSION OF THE AREAS OF CRIMINAL ACTIVITY ACCORDING TO THE CRITERIA SET OUT IN THE TREATY ON THE FUNCTIONING OF THE EUROPEAN UNION

Ingrid Mencerová – Dominika Kučerová 230

PLYNUTIE ČASU V TRESTNOM KONANÍ V KONTEXTE PÁCHANIA TRESTNÝCH ČINOV POŠKODZOVANIA FINANČNÝCH ZÁUJMOV EURÓPSKEJ ÚNIE

PASSAGE OF TIME IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE CONTEXT OF CRIMINAL OFFENSES AGAINST THE FINANCIAL INTERESTS OF THE EUROPEAN UNION

Ivana Mokrá – Karin Vrtíková 240

VÝZNAM A MIERA VYUŽITIA SPOLOČNÝCH VYŠETROVACÍCH TÍMOV (JITS) AKO NÁSTROJA MEDZINÁRODNEJ JUSTIČNEJ SPOLUPRÁCE V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY

THE SIGNIFICANCE AND EXTENT OF THE USE OF JOINT INVESTIGATION TEAMS (JITS) AS A TOOL OF INTERNATIONAL JUDICIAL COOPERATION WITHIN THE FRAMEWORK OF THE SLOVAK REPUBLIC

Martina Balážová – Róbert Čuha 252

UZNÁVANIE A VÝKON CUDZÍCH TRESTOV ODŇATIA SLOBODY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF FOREIGN CUSTODIAL SENTENCES IN THE SLOVAK REPUBLIC

Jaroslav Klátik – Jozef Michalko – Viktória Gajdošová 268

SEKCIA
STAVEBNÉHO PRÁVA

PRÁVNO-APLIKAČNÉ VÝZVY LEGALIZÁCIE ČIERNYCH STAVIEB V KONTEXTE NOVÉHO STAVEBNÉHO ZÁKONA[1]

LEGAL AND APPLICATION CHALLENGES OF LEGALIZING ILLEGAL CONSTRUCTIONS IN THE CONTEXT OF THE NEW BUILDING ACT

Viera Jakušová[2]

Abstrakt

Príspevok predstavuje právno-aplikačné výzvy legalizácie čiernych stavieb v kontexte nového stavebného zákona. Príspevok analyzuje inštitúty dodatočné povolenie stavby a preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie a ich aplikáciu po 1. apríli 2025, pričom identifikuje nedostatky právnej úpravy na úseku výstavby. Obsahom príspevku sú i návrhy de lege ferenda.

Kľúčové slová

čierne stavby, nepovolené stavebné práce, legalizácia stavieb, dodatočné povolenie stavby, preskúmanie spôsobilosti na užívanie.

Abstract

The paper presents the legal and practical challenges of legalizing illegal constructions in the context of the new Building Act. It analyzes subsequent legalization and the assessment of a building's fitness for use, as well as their application after April 1, 2025, while identifying shortcomings in the legal regulation of construction. The paper also includes proposals de lege ferenda.

Keywords

illegal constructions, illegal construction works, legalization of constructions, subsequent legalization, assessment of a building's fitness for use.

Úvod

Prijatím zákona č. 25/2025 Z. z. Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „nový stavebný zákon" alebo „NSZ") sa problematika legalizácie tzv. čiernych stavieb dostáva do novej právno-aplikačnej roviny, ktorá, podľa nášho názoru, vyvoláva viaceré interpretačné aj praktické výzvy. Jednou z nich je vzťah medzi dodatočným povoľovaním stavieb a plnením

[1] Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-24-0543.

[2] JUDr. Viera Jakušová, PhD., Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra správneho a environmentálneho práva, odborná asistentka, viera.jakusova@flaw.uniba.sk

verejnoprávnych požiadaviek, ktoré sa viažu na užívanie a prevod stavieb, vrátane povinností v oblasti energetickej certifikácie podľa zákona č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZEH“). Čierne stavby predstavujú významné ohrozenie verejného záujmu, keďže vznikajú mimo rámca zákonom ustanovených povoľovacích mechanizmov verejnej správy. Výsledkom je, že príslušné subjekty nemajú možnosť vopred posúdiť súlad stavby s územnoplánovacou dokumentáciou, technickými požiadavkami, bezpečnostnými štandardmi ani s ochranou zdravia a životného prostredia.[3] Podľa nášho názoru, je predpoklad, že absencia projektovej dokumentácie a odborného posúdenia pri čiernych stavbách, na ktoré sa povinne vyžaduje energetická certifikácia[4], bude viesť k tomu, že takéto stavby budú vykazovať vysokú energetickú náročnosť, nadmerné tepelné straty a neefektívne technické systémy.

Legalizácia čiernych stavieb v kontexte nového stavebného zákona vytvára aj ďalšie interpretačné a praktické výzvy pre samotné stavebné úrady ako aj stavebníkov a ďalšie subjekty. Na účely príspevku sme si stanovili ciele, ktorými sú:

1. vymedzenie základných pojmov,
2. určenie, či a akými inštitútmi je možné dodatočne legalizovať stavby po 1. apríli 2025,
3. identifikácia nedostatkov právnej úpravy stavebných predpisov v kontexte nepovolených stavieb, resp. nepovolených stavebných prác a
4. navrhnutie riešení predmetných nedostatkov.

Na dosiahnutie cieľov sme si zostavili nasledujúce výskumné otázky:

a) Je možné nepovolené stavby, resp. nepovolené stavebné práce dodatočne legalizovať po účinnosti nového stavebného zákona? Ak áno, akými inštitútmi?
b) Aké sú nedostatky právnej úpravy stavebných predpisov v kontexte nepovolených stavieb, resp. nepovolených stavebných prác?
c) Aké sú riešenia uvedených nedostatkov *de lege lata*?
d) Aké sú riešenia uvedených nedostatkov *de lege ferenda*?

Na zodpovedanie výskumných otázok sme v prvej fáze výskumu vymedzili základné pojmy, ktoré tvoria východniská našej analýzy. V druhej fáze výskumu sme analyzovali a komparovali inštitúty dodatočnej legalizácie stavieb, ktoré možno aplikovať po účinnosti nového stavebného zákona. Následne sme identifikovali nedostatky, ktoré môžu vznikať v praxi z dôvodu absencie postupu, ktorý by mal byť stanovený právnymi predpismi, prípadne

[3] JAKUŠOVÁ, V. Príčiny a prevencia vzniku nepovolených stavieb. In: *Comenius časopis*, roč. 3, č. 1, Bratislava: Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, 2023, s.7.
[4] Pozri § 5 ods. 2 ZEH.

(predbežne) aspoň metodickým usmernením príšlušného ústredného orgánu štátnej správy. Prinášame riešenie situácii, ktoré vznikajú v dôsledku nedostatkov z hľadiska *de lege lata*. V závere výskumu poskytujeme návrhy *de lege ferenda*.

Vymedzenie pojmov

Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení účinnom do 31.03.2025 (ďalej len „pôvodný stavebný zákon" alebo „PSZ") implicitne upravoval **pojem nepovolená stavba** v § 88 ods. 1. Pod pojem nepovolená stavba sme zaraďovali stavbu alebo jej zmenu, nadstavbu a prístavbu, ktorá je realizovaná bez verejnoprávneho oprávnenia, teda bez stavebného povolenia alebo v rozpore s ním. Nepovolené stavby sú v právnej praxi často označované aj ako „čierne stavby". Čo sa týka stavieb, na ktorých uskutočnenie stačí ohlásenie, tak tie sú považované za „čierne" vtedy ak boli zriadené bez ohlásenia stavebnému úradu alebo v rozpore s ohlásením.[5]

Ak vychádzame z § 88a ods. 1 SZ, tak možno nepovolenú stavbu definovať ako stavbu, ktorá je zriadená bez stavebného povolenia alebo v rozpore s ním. V právnej kvalifikácii takejto stavby sa najprv skúma existencia alebo neexistencia právoplatného stavebného povolenia. Tento fakt je hlavný pre skúmanie toho, či je stavba povolená, alebo nie. Je potrebné uviesť, že samotná existencia stavby bez povolenia, resp. v rozpore s ním, je protiprávny stav.[6]

Nový stavebný zákon už neuvádza stavbu, ktorá je realizovaná bez verejnoprávneho oprávnenia, ale zavádza nový **pojem nepovolené stavebné práce**. Nepovolenými stavebnými prácami sú stavebné práce, ktoré sa uskutočňujú bez overeného projektu stavby alebo v rozpore s ním. Za nepovolené stavebné práce sa považujú aj stavebné práce podľa overeného projektu na základe rozhodnutia o stavebnom zámere alebo nariadenia stavebného inšpektorátu uskutočňované po jeho zrušení správnym orgánom v rámci prieskumu rozhodnutia alebo správnym súdom.[7] Podľa dôvodovej správy sa pojem „nepovolená stavba" posudzoval vo vzťahu k obsahu stavebného povolenia (ak existovalo) podľa § 88 ods. 1 písm. b) stavebného zákona a nie k obsahu projektovej dokumentácie. Ďalej sa uvádza, že dodatočné povolenie nepovolenej stavby v (§ 88a) bolo zavedené do pôvodného stavebného zákona v roku 1997 (zákon č. 229/1997 Z. z.).[8]

---

[5] KOREC, Š. - PRÁZNOVSKÝ, A., *Stavebný zákon a stavebné právo v praxi.* Bratislava : Nová práca, 2001, s. 298.
[6] PÍRY, M., Neoprávnená vs. nepovolená stavba. In: *Acta Iuridica Sladkoviciensia XV : právnické štúdie.* Brno : MSD, 2019, s. 76.
[7] Pozri § 28 NSZ.
[8] Dôvodová správa k NSZ. Osobitná časť. K § 28. [online]. [cit. 2025-10-03], Dostupné na internete: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=555659

NSZ definuje pojem nepovolené stavebné práce aj negatívne v § 28 ods. 2, a to: *„Za nepovolené stavebné práce sa nepovažujú prípravné práce na začatie stavby a stavebné práce uskutočnené podľa overeného projektu na základe rozhodnutia o stavebnom zámere alebo nariadenia stavebného inšpektorátu, ktoré bolo neskôr zrušené správnym orgánom v rámci prieskumu rozhodnutia alebo správnym súdom.“* Týmto sa navrhuje ochrana dobromyseľného stavebníka, ak došlo k zrušeniu rozhodnutia stavebného úradu bez jeho zavinenia porušením zákona zo strany stavebného úradu (napríklad hrubá procesná chyba) alebo zo strany dotknutého orgánu, keď stavebný úrad akceptoval jeho nezákonné záväzné stanovisko (napríklad vydané mimo kompetenciu alebo požiadavku mimo jeho oprávnenie).[9]

Legalizácia nepovolených stavieb

Podľa dôvodovej správy k NSZ sa s dodatočným povolením stavby podľa § 88a, ktoré bolo zavedené do stavebného zákona v roku 1997, v novej úprave nepočíta.[10] Zákonodarca však upravil legalizáciu čiernych stavieb po 1. apríli v § 84 ods. 7 prostredníctvom inštitútov preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie a dodatočné povolenie stavby, a to len do určitého času. Uvedené ustanovenia sa nevzťahujú na reklamné stavby.[11]

Nový stavebný zákon odkazuje na použitie právnych predpisov v znení účinnom do 31. marca 2025 za predpokladu, že vlastník stavby podá žiadosť

a) o preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie do 31. marca 2029,
b) o dodatočné povolenie stavby od 1. apríla 2025 do 31. marca 2029.[12]

Z dikcie § 84 ods. 7 NSZ vyplýva, že preskúmanie stavby na užívanie má prednosť pred dodatočným povolením stavby.[13] Podľa § 88a ods. 11 PSZ ak sa v konaní o dodatočnom povolení stavby zistí, že stavba je dokončená a vlastník stavby podá žiadosť o preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie, stavebný úrad konanie o dodatočnom povolení stavby zastaví. Stavebný úrad by v tomto prípade mal viesť len konanie o preskúmaní spôsobilosti stavby na

[9] Tamtiež.
[10] Dôvodová správa k NSZ. Osobitná časť. K § 73. [online]. [cit.2025-10-03], Dostupné na internete: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=555659
[11] Pozri § 140d ods. 10 a § 88b ods. 2 PSZ.
[12] Pozri viac: JAKUŠOVÁ, V. Aktuálne otázky dodatočného povolenia stavby. In: *Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2024 zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov, ktorá sa konala 22. a 23. marca 2024 v Častej-Papierničke.* Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024, s. 187-195.
[13] Zo zákona: *„Doterajšie predpisy v znení účinnom do 31. marca 2025 sa použijú na konanie o dodatočnom povolení stavby vrátane vydávania záväzných stanovísk pre tieto konania, ak stavba nespĺňa podmienky, aby ju bolo možné považovať za stavbu postavenú v súlade s platnými predpismi podľa doterajších predpisov, ani podmienky na preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie podľa doterajších predpisov alebo podľa písmena a) a vlastník tejto stavby podá žiadosť o dodatočné povolenie stavby od 1. apríla 2025 do 31. marca 2029.“* Pozri § 84 ods. 7 písm. b) NSZ.

užívanie a dodatočné povolenie stavby zastaviť. V stavebným právnych predpisoch absentuje ustanovenie, ktoré by určovalo zastavenie konania o preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie v prípade, ak by vlastník stavby podal žiadosť o dodatočné povolenie stavby.

Konanie o preskúmanie spôsobilosti stavby sa v prípade, ak vlastník stavby uvedený v § 140d ods. 1 alebo 2 PSZ preukáže požadované náležitosti, tak stavebný úrad vydá rozhodnutie o spôsobilosti stavby na užívanie, ktoré má účinky kolaudačného rozhodnutia. Vzhľadom na subsidiárnu aplikáciu ustanovení o kolaudačnom konaní sa posudzuje iba súlad s funkčným využitím územia, čo výrazne prispieva k zjednodušeniu procesu.[14] Vlastník stavby môže stavbu užívať po právoplatnosti rozhodnutia. V prípade konania o dodatočnom povolení stavby, ak sú preukázané náležitosti podľa § 88a ods. 1 PSZ, tak stavebný úrad stavbu rozhodnutím dodatočne povolí, avšak následne je potrebné, aby vlastník stavby požiadal stavebný úrad o kolaudačné konanie podľa pôvodného stavebného zákona[15] v zmysle § 84 ods. 5 alebo 6.[16]

Nedostatky právnej úpravy

V praxi môže nastať situácia, keď stavebný úrad prijal po 1.4.2025 žiadosť o stavebné povolenie podľa § 66 PSZ v nadväznosti na § 84 ods. 5 NSZ, podľa ktorého ak bolo na stavbu vydané územné rozhodnutie podľa predpisov účinných do 31.marca 2025, tak sa nadväzujúce konania uskutočnia podľa týchto predpisov. Stavebný úrad je v tomto prípade povinný viesť stavebné konanie a naň nadväzujúce kolaudačné konanie v zmysle pôvodného stavebného zákona (a naň nadväzujúcich právnych predpisov). V našom prípade, stavebný úrad v zmysle § 61 ods. 1 PSZ uskutočnil pojednávanie spojené s miestnym zisťovaním, na ktorom zistil, že stavba je už postavená. Stavebný úrad konanie zastavil podľa § 60 ods. 2 písm. f) PSZ.[17]

---

[14] PÍRY, M. *Stavebný zákon. Zákon o územnom plánovaní. Komentár. Stavebné predpisy po reforme*. Žilina: Poradca podnikateľa, spol. s.r.o., 2025, s. 259.

[15] Zo zákona: *„Dokončenú stavbu, prípadne jej časť spôsobilú na samostatné užívanie alebo tú časť stavby, na ktorej sa vykonala zmena alebo udržiavacie práce, pokiaľ tieto stavby vyžadovali stavebné povolenie, možno užívať len na základe kolaudačného rozhodnutia.“* Pozri § 76 ods. 1 PSZ.

[16] Zo zákona: *„Ak ide o stavbu, pre ktorú je vydané územné rozhodnutie podľa doterajších predpisov, použijú sa doterajšie predpisy v znení účinnom do 31. marca 2025 aj pre vybavenie žiadosti o stavebné povolenie, povolenie na zmenu stavby pred dokončením, povolenie na predčasné užívanie stavby, povolenie na dočasné užívanie stavby na účel skúšobnej prevádzky, kolaudačné rozhodnutie alebo zmenu rozhodnutia, podanej po 31. marci 2025 vrátane vydania záväzných stanovísk pre tieto konania. Ak ide o stavbu, pre ktorú je vydané stavebné povolenie podľa doterajších predpisov, ak sa územné rozhodnutie nevyžadovalo, použijú sa doterajšie predpisy v znení účinnom do 31. marca 2025 aj na vybavenie žiadosti o povolenie na zmenu stavby pred dokončením, povolenie na predčasné užívanie stavby, povolenie na dočasné užívanie stavby na účel skúšobnej prevádzky, kolaudačné rozhodnutie alebo zmenu rozhodnutia, podanej po 31. marci 2025 vrátane vydania záväzných stanovísk pre tieto konania.“* Pozri § 84 ods. 5 a 6 NSZ.

[17] Zo zákona: *„Stavebný úrad zastaví stavebné konanie, ak stavebník začal uskutočňovať stavbu predtým, ako stavebné povolenie nadobudlo právoplatnosť.“* Pozri § 60 ods. 2 písm. f) PSZ.

Vzhľadom na to, že stavebný úrad nemôže začať po 1.4.2025 konanie o dodatočnom povolení stavby ani konanie o preskúmaní spôsobilosti stavby na užívanie *ex offo*, tak podal nadriadenému orgánu (miestne príslušný regionálny úrad) podnet na štátny stavebný dohľad.[18] Regionálny úrad ako stavebný inšpektorát vykonáva štátny stavebný dohľad na stavbách a tiež je správnym orgánom príslušným na nariadenie stavebných prác vo verejnom záujme a na ich výkon, na prejednávanie priestupkov a na ukladanie pokút za iné správne delikty.[19] Ak stavebný inšpektor na štátnom stavebnom dohľade zistí nepovolené stavebné práce uskutočňované bez overeného projektu stavby vyzve stavebníka a zhotoviteľa stavby, aby bezodkladne zastavil ďalšie uskutočňovanie nepovolených stavebných prác.[20] Ak stavebník alebo vlastník stavby napriek výzve stavebného inšpektora pokračuje v uskutočňovaní nepovolených stavebných prác, stavebný inšpektor **oznámi túto skutočnosť stavebnému inšpektorátu**.[21] Následne by mal regionálny úrad ako stavebný inšpektorát začať *ex offo* konanie o nariadení odstránenia stavby a zároveň aj konanie o správnom delikte.[22]

V praxi môže nastať situácia, kedy by regionálny úrad vrátil podnet stavebnému úradu na konanie o dodatočnom povolení stavby/preskúmanie spôsobilosti stavby. Uvedené nepovažujeme za správny a zákonný úradný postup, pretože stavebný úrad nemôže tieto konania začať *ex offo* a vlastník stavby nepodal žiadosť o legalizáciu stavby v zmysle § 84 ods. 7 NSZ.[23]

Ďalšia situácia, ktorá môže nastať je, že regionálny úrad začne *ex offo* konanie o nariadení odstránenia stavby[24] a zároveň i konanie o správnom delikte. Následne vlastník stavby podá žiadosť o dodatočné povolenie stavby na stavebný úrad. Stavebný úrad začne konať. Nastáva potenciálna situácia kedy sa vedú tri konania zároveň na dvoch správnych orgánoch. Na tomto mieste je dôležité položiť si otázky:

a) Ktoré konanie na akom úrade má prednosť: konanie o nariadení odstránenia stavby podľa § 78 nového stavebného zákona alebo konanie o dodatočnom povolení stavby podľa § 88a pôvodného stavebného zákona?

[18] Podľa § 15 ods. 5 písm. k) NSZ stavebný úrad podáva podnet stavebnému inšpektorátu na vykonanie štátneho stavebného dohľadu.
[19] Pozri § 14 ods. 2 NSZ.
[20] Pozri § 73 ods. 4 NSZ.
[21] Pozri § 73 ods. 5 NSZ.
[22] Pozri § 74 ods. 8 písm. d) a § 79, § 80 NSZ.
[23] V texte pod pojmom „konanie o legalizácii stavby“ rozumieme konanie o dodatočnom povolení stavby a konanie o preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie.
[24] Z dikcie ustanovenia § 78 ods. 1 c) NSZ vyplýva, že stavebný inšpektorát vydáva vo veci rozhodnutie (o nariadení odstránenia stavby) a ak povinný nesplní uloženú povinnosť dochádza k výkonu rozhodnutia.

b) Ako by mal stavebný úrad postupovať v prípade, ak počas konania o dodatočnom povolení stavby podľa § 88a, vlastník stavby podá žiadosť o preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie?

c) Ako sa o prebiehajúcich konaniach správne orgány dozvedia? Je ich povinnosťou zisťovať tieto skutočnosti? Môžu sa dozvedieť danú skutočnosť z informačného systému?

K otázke v písm. a) možno uviesť, že absentuje v stavebných predpisoch ustanovenie, ktoré by výslovne uvádzalo aký postup majú zvoliť správne orgány v prípade, ak prebiehajú dve konania súbežne na dvoch správnych orgánoch, a to konkrétne konanie o nariadení odstránenia stavby podľa nového stavebného zákona a konanie o dodatočnom povolení stavby. Túto absenciu považujeme za významný nedostatok v právnej úprave na úseku výstavby. Je predpoklad, že môže spôsobiť nejednotnosť postupu správnych orgánov a na to nadväzujúce prieťahy v konaniach ako aj nezákonné a nesprávne rozhodnutia, ktorých revízia spôsobuje formu záťaže pre nadriadené správne orgány ako aj pre orgány súdnej moci. V aplikačnej praxi sa môže stať, že stavebný úrad:

i. Preruší konanie podľa § 29 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „SP“) z dôvodu začatia konania o odstránení stavby, ktoré vyhodnotí ako predbežnú otázku,[25]

ii. Odloží podanie (žiadosť vlastníka stavby o dodatočné povolenie) s odôvodnením, že nemôže vo veci začať konanie o dodatočnom povolení, pretože podal podnet na výkon štátneho stavebného dohľadu regionálnemu úradu, ktorý bude na podklade dohľadu iniciovať konanie o nariadení odstránenia a konanie o správnom delikte. Prípadne, stavebný úrad môže v liste informovať stavebníka, že má vedomosť o tom, že tieto konania už na regionálnom úrade prebiehajú.[26]

iii. Koná o nelegálnej stavbe v konaní o dodatočnom povolení stavby podľa § 88a PSZ, pričom stavebný úrad identifikuje rozpor stavby s verejným záujmom a tak ju nariadi odstrániť v zmysle § 88 ods. 1 písm. b) PSZ. V tomto prípade je riziko, že regionálny úrad môže vydať skôr alebo neskôr rozhodnutie o nariadení odstránenia stavby podľa § 74 ods. 8 písm. d) NSZ, ak si nezistí zmenu skutkového stavu.

iv. Koná o nelegálnej stavbe v konaní o dodatočnom povolení stavby podľa § 88a PSZ, pričom ju stavebný úrad vyhodnotí, že je v súlade s verejným záujmom (okrem iného)

[25] Podľa nášho názoru, je posúdenie konania o odstránení stavby ako predbežnej otázky nesprávnym úradným postupom.
[26] Podľa nášho názoru, tento postup nemá, momentálne, oporu v žiadnom právnom predpise.

a vydá rozhodnutie o dodatočnom povolení stavby. V tomto prípade je riziko, že regionálny úrad môže vydať skôr alebo neskôr rozhodnutie o nariadení odstránenia stavby podľa § 74 ods. 8 písm. d) NSZ, ak si nezistí zmenu skutkového stavu.[27]

Podľa nášho názoru, odpoveďou na správny úradný postup *de lege lata* je v ustanovení § 84 ods. 7 NSZ, ktoré určuje, že vlastník stavby môže podať žiadosť do určenej doby (31. marec 2029). Z uvedeného by sme mohli vyvodiť, že sa stavebnému úradu doručí žiadosť o dodatočné povolenie stavby v určenej dobe a rozhodnutie o odstránení stavby nebolo ešte regionálnym úradom vydané, pričom konanie o odstránení prebieha, tak by regionálny úrad konanie mal zastaviť podľa § 56 ods. 1 písm. f) NSZ z dôvodu, že odpadol jeho dôvod. Je to práve z dôvodu, že zákonodarca určil dobu, do ktorej môže vlastník stavby podať žiadosť a nevymedzil, že sa konanie o legalizácii stavby zastavuje po podaní žiadosti v prípade, ak už prebieha konanie o nariadení odstránenia stavby podľa nového stavebného zákona.

De lege ferenda navrhujeme zakotviť do nového stavebného zákona ustanovenie, ktoré by výslovne uvádzalo, že ak sa začne konanie o nariadení odstránenia stavby podľa nového stavebného zákona, tak nemôže súčasne prebiehať konanie o dodatočnom povolení stavby ani konanie o preskúmaní spôsobilosti stavby na užívanie, za podmienky, že sa jedno z nich začalo neskôr než konanie o nariadení odstránenia podľa NSZ. Konkrétne znenie ustanovenia by malo znieť:

„Stavebný úrad zastaví konanie o dodatočnom povolení stavby alebo konanie o preskúmaní spôsobilosti stavby na užívanie, ak začatiu týchto konaní predchádzalo oznámenie o začatí konania o nariadení odstránenia stavby stavebným inšpektorátom.“

Toto riešenie navrhujeme najmä z dôvodu, že vlastník nelegálnej stavby úmyselne udržiava protiprávny stav až do času, kým stavebný inšpektorát nevykoná štátny stavebný dohľad a následne *ex offo* nezačne konania smerujúce k odstráneniu protiprávneho stavu. Navrhované ustanovenia majú potenciál odstrániť protiprávny stav, ktorý pretrváva v dôsledku nečinnosti vlastníka stavby ako aj určiť a zjednotiť postupy správnych orgánov v tejto oblasti.

K otázke v písm. b) uvádzame, že ak by vlastník stavby podal žiadosť o preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie a stavebný úrad by zistil, že stavba je dokončená, tak konanie o dodatočnom povolení stavby zastaví.[28] Následne stavebný úrad koná s vlastníkom stavby v konaní o preskúmaní spôsobilosti stavby na užívanie.

[27] V texte sme uviedli konkrétne situáciu, ak by súčasne prebiehali konanie o nariadení odstránenia stavby podľa NSZ a konanie o dodatočnom povolení stavby. Možno uviesť, že obdobné postupy konštatujeme aj ak by sa viedlo súčasne konanie o preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie a konanie o nariadení odstránenia stavby podľa NSZ.

[28] Pozri § 88a ods. 11 NSZ.

K otázkam v písm. c) je potrebné zdôrazniť zásadu materiálnej pravdy, podľa ktorej rozhodnutie správnych orgánov musí vychádzať zo spoľahlivo zisteného stavu veci. Správny orgán by mal na základe vlastného presvedčenia a na základe predložených dôkazov zistiť všetky skutočnosti relevantné pre vydanie rozhodnutia.[29] Správne orgány sú povinné aj postupovať v konaní v úzkej súčinnosti s účastníkmi konania, zúčastnenými osobami a inými osobami, ktorých sa konanie týka, a dať im vždy príležitosť, aby mohli svoje práva a záujmy účinne obhajovať, najmä sa vyjadriť k podkladu rozhodnutia, a uplatniť svoje návrhy.[30] Momentálne neexistujú ustanovenia, ktoré by stanovovali povinnosť

- stavebnému inšpektorátu oznámiť začatie konania o nariadení odstránenia stavby miestne príslušnému stavebnému úradu na konania podľa § 84 ods. 7 NSZ a
- stavebného úradu oznámiť začatie konania podľa § 84 ods. 7 NSZ miestne príslušnému regionálnemu úradu na konanie o odstránení stavby.

Z tohto dôvodu *de lege ferenda* navrhujeme takéto ustanovenia zaradiť do právnej úpravy v nasledovnom znení:

„Stavebný inšpektorát zašle oznámenie o začatí konania o nariadení odstránenia stavby stavebnému úradu miestne príslušnému na konanie podľa § 84 ods. 7 tohto zákona na vedomie.“

„Stavebný úrad zašle oznámenie o začatí konania podľa § 84 ods. 7 tohto zákona miestne príslušnému regionálnemu úradu na konanie o odstránení stavby na vedomie.“

V súčasnosti sa správne orgány môžu v súlade so zásadou materiálnej pravdy dozvedieť o všetkých podstatných skutočnostiach najmä za aplikácie ustanovenia § 32 ods. 3 SP, t. j. listom adresovaným príslušným subjektom s požiadavkou o uvedenie daných skutočností.[31] K evidencii prebiehajúcich konaní v informačnom systéme z praxe možno uviesť, že stavebný úrad má prístup cez informačný systém iba ku konaniam, ktoré sú vedené na stavebných úradoch.[32]

---

[29] VRABKO, M., In. VRABKO, M. a kol., *Správne právo procesné. Všeobecná časť.* Bratislava : C.H. Beck, 2019, s. 52.

[30] Pozri § 3 ods. 2 SP.

[31] Zo zákona: *„Na žiadosť správneho orgánu sú štátne orgány, orgány územnej samosprávy, fyzické osoby a právnické osoby povinné oznámiť skutočnosti, ktoré majú význam pre konanie a rozhodnutie.“* Pozri § 32 ods. 3 SP.

[32] Pozri viac: JAKUŠOVÁ, V. Informačný systém a jeho uplatnenie stavebnými úradmi. In: *Bratislavské právnické fórum 2025 zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorá sa uskutočnila 17. – 19. septembra 2025 na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.* Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2025, s. 467-478.

Pre doplnenie je potrebné uviesť, že ak sa konanie o legalizácii stavby skončilo odstránením stavby[33] podľa § 88 ods. 1 písm. b) pôvodného stavebného zákona, tak z logiky veci vyplýva, že nemožno znova podať žiadosť o legalizáciu stavby.

Záver

V úvode sme si stanovili výskumné otázky, na ktoré možno odpovedať nasledovne.

Nepovolené stavby, resp. nepovolené stavebné práce je po účinnosti nového stavebného zákona možné dodatočne legalizovať prostredníctvom inštitútov dodatočné povolenie stavby a preskúmanie spôsobilosti stavby na užívanie, pretože na ich použitie odkazuje § 84 ods. 7 nového stavebného zákona. Konania môžu byť začaté len na žiadosť vlastníka stavby.

V právnej úprave stavebných predpisov v kontexte nepovolených stavieb, resp. nepovolených stavebných prác sme identifikovali ako nedostatok absenciu troch kľúčových ustanovení. Prvým je ustanovenie, ktoré by výslovne uvádzalo aký postup majú zvoliť správne orgány v prípade, ak prebiehajú dve konania súbežne na dvoch správnych orgánoch, a to konkrétne konanie o nariadení odstránenia stavby podľa nového stavebného zákona a konanie o legalizácii stavby. Druhým a tretím sú ustanovenia, ktoré by zabezpečovali časovo efektívnu vedomosť správnych orgánov o vybraných prebiehajúcich konaniach.

Riešením nedostatkov *de lege lata* je, podľa nášho názoru, zastavenie konania o nariadení odstránenia podľa § 56 ods. 1 písm. f) NSZ (odpadol jeho dôvod) regionálnym úradom. Uvedený postup považujeme za zákonný z dôvodu, že zákonodarca určil dobu, do ktorej môže vlastník stavby podať žiadosť o legalizáciu stavby (31. marec 2029) a nevymedzil, že sa konanie o legalizácii stavby zastavuje po podaní žiadosti v prípade, ak už prebieha konanie o nariadení odstránenia stavby podľa nového stavebného zákona.

Ako možné riešenia daných nedostatkov prichádza do úvahy zaradenie uvedených ustanovení *de lege ferenda* do nového stavebného zákona v znení:

„Stavebný úrad zastaví konanie o dodatočnom povolení stavby alebo konanie o preskúmaní spôsobilosti stavby na užívanie, ak začatiu týchto konaní predchádzalo oznámenie o začatí konania o nariadení odstránenia stavby stavebným inšpektorátom.“

„Stavebný inšpektorát zašle oznámenie o začatí konania o nariadení odstránenia stavby stavebnému úradu miestne príslušnému na konanie podľa § 84 ods. 7 tohto zákona na vedomie.“

[33] Pozri § 88a ods. 2, 7, 8 a § 140d ods. 7 PSZ.

„Stavebný úrad zašle oznámenie o začatí konania podľa § 84 ods. 7 tohto zákona miestne príslušnému regionálnemu úradu na konanie o odstránení stavby na vedomie.“

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

KOREC, Š. - PRÁZNOVSKÝ, A., *Stavebný zákon a stavebné právo v praxi.* Bratislava : Nová práca, 2001, 357 s. ISBN: 80-88929-28-8.

PÍRY, M. *Stavebný zákon. Zákon o územnom plánovaní. Komentár. Stavebné predpisy po reforme.* Žilina: Poradca podnikateľa, spol. s.r.o., 2025, 400 s. ISBN 978-80-8186-252-6.

VRABKO, M. a kol. *Správne právo procesné. Všeobecná časť.* 2. vyd. Bratislava : C.H. Beck, 2019, 232 s. ISBN 978-80-89603-76-3.

Periodiká a zborníky:

JAKUŠOVÁ, V. Aktuálne otázky dodatočného povolenia stavby. In: *Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2024 zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov, ktorá sa konala 22. a 23. marca 2024 v Častej-Papierničke.* Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024, s. 187-195. ISBN 978-80-7160-723-6.

JAKUŠOVÁ, V. Informačný systém a jeho uplatnenie stavebnými úradmi. In: *Bratislavské právnické fórum 2025 zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorá sa uskutočnila 17. – 19. septembra 2025 na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.* Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2025, s. 467-478. ISBN 978-80-7160-772-4.

JAKUŠOVÁ, V. Príčiny a prevencia vzniku nepovolených stavieb. In: *Comenius časopis*, roč. 3, č. 1, Bratislava: Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, 2023, s. 6-19. ISSN 2454-0846.

PÍRY, M.: Neoprávnená vs. nepovolená stavba. In: *Acta Iuridica Sladkoviciensia XV* : právnické štúdie. Brno : MSD, 2019, s. 75-82. ISBN 978-80-7392-329-7.

Internetové zdroje:

Dôvodová správa k zákonu č. 25/2025 Z. z. Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Stavebný zákon) v znení neskorších predpisov. Osobitná časť. K § 28. [online]. [cit. 2025-10-03], Dostupné na internete: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=555659

Právne predpisy:

Zákon č. 25/2025 Z. z. Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení účinnom do 31.03.2025.

Zákon č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

TEÓRIA RELATIVITY PRI VÝSTAVBE

THEORY OF RELATIVITY IN CONSTRUCTION

Tomáš Šefčík[1]

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na podmienky umiestňovania stavieb v rôznych podmienkach, nakoľko právna úprava ustanovuje rozdielne požiadavky pre rozdielne typy stavieb a situácie. V príspevku je analyzovaná právna úprava regulujúca umiestňovanie stavieb, rozhodovacia prax správnych orgánov, súdov. Záverom autor formuluje vlastné návrhy budúcej právnej regulácie umiestňovania stavieb.

Kľúčové slová

stavebné právo, výstavba, umiestňovanie stavieb, odstupové vzdialenosti

Abstract

The aim of this article is to examine the conditions for the placement of buildings in different situations, as the legal regulation sets different requirements for different types of buildings and situations. In the article, the author analyzes the legal regulations governing the placement of buildings, the decision-making practices of administrative authorities and courts. In conclusion, the author formulates his own proposals for future legal regulation of the placement of buildings.

Keywords

construction law, construction, location of buildings, distance requirements

Úvod

Prostredie, v ktorom žijeme, v ktorom pracujeme, v ktorom tvoríme má na naše životy, pohodu a rozvoj nezanedbateľný vplyv. Život v pokojnom, funkčnom a esteticky vyzerajúcom prostredí je to, čo sa človek vždy snažil dosiahnuť, no predstavy o tom, ako má také prostredie v skutočnosti vyzerať, sa rôznia naprieč komunitami, regiónmi či krajinami. Tieto predstavy sú takpovediac relatívne. Sú relatívne aj pravidlá, ktoré sa na výstavbu vzťahujú? Alebo možno vyvodiť univerzálny pravidlo, ktoré bude možné použiť na akúkoľvek situáciu?

Rozloženie stavieb, prvkov infraštruktúry, či iných ďalších bodov a objektov v priestore sa síce na prvý pohľad javí byť témou rýdzo architektonickou a urbanistickou, no s ohľadom na možnosť vymoženia prostredníctvom prostriedkov práva a právneho poriadku postupom

[1] Mgr. Tomáš Šefčík, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Katedra ústavného práva a správneho práva, interný doktorand.

času vystala potreba právnej regulácie aj takýchto otázok. Zmysel regulácie možno vidieť v tom, aby sa predišlo sporom, či zabezpečila sa ochrana dôležitých prvkov v prostredí a zabránilo sa prípadným excesom pri umiestňovaní stavieb a výstavbe.

V tomto príspevku si dávame za cieľ poskytnúť prehľad regulácií a pravidiel vplývajúcich na možnosti výstavby v rôznych situáciách, no najmä s ohľadom na umiestňovanie stavieb v rámci výstavby na individuálnych parcelách v oblastiach s už realizovanou, či zamýšľanou výstavbou primárne sa zameriavajúc na požiadavky vyplývajúce z noriem stanovujúcich odstupové vzdialenosti od ostatných stavieb či hraníc pozemkov.

Popri komparácií máme ambíciu navrhnúť aj prípadné úpravy alebo doplnenia právnych predpisov, ktoré s ohľadom na skúmanú právnu úpravu vystanú a mali by podľa nášho názoru pridanú hodnotu a pozitívny vplyv. Pri našom skúmaní v rámci rozsahu témy a tejto práce využijeme klasické metódy právnej vedy, a to metódy analýzy, syntézy, komparácie. V prípade potreby budú využité aj ďalšie metódy, avšak tie budú uplatnené len v minoritnom rozsahu.

1. Umiestňovanie stavieb

1.1. Všeobecne o umiestňovaní stavieb

Stavebné právo, ako súčasť správneho práva, sa dotýka našich každodenných životov. Postupom času získavalo významnejšie a výraznejšie postavenie, avšak nemožno ho vnímať ako samostatné právne odvetvie, čo naznačujú vo svojej publikácií aj doktor Plos a doktor Hutta: „Stavebné právo nie je samostatným odvetvím práva, akým je napríklad občianske právo alebo trestné právo, a preto pod termínom stavebné právo rozumieme určitú ucelenú skupinu právnych vzťahov podobne ako priestupkové právo alebo živnostenské právo.“[2]

V stavebnom práve možno rozlišovať dve oblasti: oblasť územného plánovania a oblasť výstavby. V podmienkach Slovenskej republiky je ich členenie podčiarknuté aj existenciou samostatných právnych predpisov - zákona č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o územnom plánovaní“) a zákona č. 25/2025 Z. z. Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Stavebný zákon“), či odčlenením pôsobnosti subjektov verejnej správy. V minulosti však boli obe oblasti zastrešené v jednom právnom predpise, a to v zákone č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon č. 50/1976 Zb.“).

[2] HUTTA V., PLOS J.: *Základy stavebného práva. 1. vydanie*. Bratislava: EUROKÓDEX s.r.o., 2011. s. 9.

Možno konštatovať, že regulácia umiestňovania stavieb vychádza do veľkej miery z architektúry a urbanizmu ako takých, pričom nemalý vplyv má aj záujem na ochrane životného prostredia, rôznych záujmov štátu v otázke bezpečnosti, či ochrany významnej infraštruktúry. Avšak na to, aby bolo možné tieto záujmy a požiadavky relevantne vymáhať, tak bolo potrebné tieto požiadavky pretaviť do znenia všeobecne záväzných predpisov.

Základná regulácia umiestňovania stavieb v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky je obsiahnutá v Zákone o územnom plánovaní a Stavebnom zákone. Tieto požiadavky v zásade nadväzujú na požiadavky, ktoré vymedzoval Zákon č. 50/1976 Zb., avšak niektoré situácie upravujú odlišne, k čomu sa dostaneme v porovnaní týchto právnych úprav.

Ďalšie normy a regulatívy pre výstavbu sú obsiahnuté vo vykonávacích predpisoch, vyhláškach, ktoré riešia špecifické požiadavky, ktoré nie sú riešené zákonmi.

S prijatím novej právnej úpravy nastala situácia, kedy sa zákonodarca musel vysporiadať s existujúcimi vyhláškami. Zákonodarca síce splnomocnil Úrad pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky (ďalej len „Úrad pre ÚPaV SR“), aby vydal všeobecne záväzné predpisy podľa § 83 Stavebného zákona, kde je následne v písmenách a) až f) vymedzený tematický obsah predpisov, ktoré má Úrad pre ÚPaV SR v rámci svojej normotvornej činnosti vytvoriť. Situácia ku obdobiu tvorby tohto príspevku je taká, že ešte neboli vydané všetky zákonom predpokladané vyhlášky. Do času vydania týchto vyhlášok zákonodarca ustanovil prechodné obdobie podľa § 84 ods. 23 Stavebného zákona, v ktorom platia „staré“ vyhlášky, najneskôr však do 31. marca 2027.

Z pohľadu tohto príspevku je relevantná vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 532/2002 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie v znení vyhlášky Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky č. 34/2020 Z. z. (ďalej len „Vyhláška č. 532/2002 Z. z.“), nakoľko tá sa zameriava na všeobecné technické požiadavky na výstavbu, pod ktoré sa okrem požiadaviek na výšku, priestorové členenie a iné technické požiadavky zaradzujú aj požiadavky na umiestňovanie stavieb v priestore tak, aby bolo účelne využité územie a súčasne aby bolo chránené okolie. Vyhláška č. 532/2002 Z. z. bola vydaná na základe splnomocňovacích ustanovení Zákona č. 50/1976 Zb. vo vtedy platnom a účinnom znení[3].

[3] Splnomocnenie bolo časom modifikované z dôvodu zmeny skladby orgánov zaoberajúcich sa predmetnou agendou, preto aj v znení Zákona č. 50/1976 Zb. bol pôvodný pojem „ministerstvo“ nahradený pojmom „úrad“, keďže došlo k presunu agendy na Úrad pre ÚPaV SR, avšak ten toto splnomocnenie nevyužil.

Neopomenuteľné postavenie s ohľadom na umiestňovanie stavieb a výstavbu majú aj predpisy, ktoré stanovujú tzv. ochranné pásma, teda napríklad ochranné pásmo elektrického vedenia[4], ochranné pásmo plynovodu[5], zariadení týchto sústav, ochranné pásmo potrubia[6], ochranné pásma ciest[7], ochranné pásma dráh[8] a ďalších zariadení[9], stavieb[10] alebo iných chránených bodov[11], či území[12].

Pri výstavbe sa okrem vyššie uvedených právnych predpisov uplatňujú aj rôzne ďalšie právne predpisy, avšak tie vzhľadom na obmedzený rozsah a ich nerelevantnosť pre tento príspevok nebudeme vypočítavať. Popri nich však majú na výstavbu dosah aj slovenské technické normy, ktoré síce podľa § 3 ods. 11 zákona č. 60/2018 Z. z. o technickej normalizácii v znení neskorších predpisov nie sú záväzné, nakoľko ich dodržiavanie je dobrovoľné, avšak ako uvádza aj článok komentujúci zmeny jednej z podstatných slovenských technických noriem, tak na niektoré technické normy odkazujú či už zákony alebo vyhlášky[13]. Existujú aj situácie, kedy sú regulatívy zo slovenských technických noriem premietnuté aj do znení vyhlášok viac-menej s totožným znením.

Príkladom pre vyššie zmenené prístupy k regulácií je Vyhláška č. 532/2002 Z. z., ktorá vo svojom texte odkazuje na viaceré technické normy, napríklad v § 8 ods. 3 odkazuje v otázke regulácie počtu odstavných parkovacích plôch na STN 73 6056 – Odstavné a parkovacie plochy cestných vozidiel. Možno povedať, že v texte tejto vyhlášky je odkazov väčší počet. Príkladom druhej alternatívy premietnutia technickej normy do vyhlášky je § 6 Vyhlášky č. 532/2002 Z. z., kde sú príslušné odseky menovaného paragrafu vyhlášky v zásade kópiou respektíve parafrázou noriem vymedzených v bode 7.2 z STN 73 4301 – Bytové budovy (ďalej len „STN 73 4301“). STN 73 4301 vie byť nápomocná pri otázkach výkladu niektorých ustanovení

[4] § 43 Zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o energetike“).
[5] § 79 Zákona o energetike.
[6] § 86 Zákona o energetike.
[7] § 11 Zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov, ktorý splnomocňuje ministerstvo na vydanie všeobecne záväzného predpisu, ktorým v súčasnosti je Vyhláška Federálneho ministerstva dopravy č. 35/1984 Zb. ktorou sa vykonáva zákon o pozemných komunikáciách (cestný zákon), kde sú v § 15 vymedzené ochranné pásma ciest.
[8] § 5 Zákona č. 513/2009 Z. z. o dráhach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
[9] Napríklad ochranné pásmo letiska podľa § 29 a nasl. Zákona č. 143/1998 Z. z. o civilnom letectve (letecký zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
[10] Napríklad ochranné pásmo krematória podľa § 10 zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve v znení neskorších predpisov, no súčasne v tomto predpise v § 15 je ponechaná možnosť ustanoviť ochranné pásmo pre pohrebiská v rozsahu najviac 50 m prostredníctvom všeobecne záväzného nariadenia.
[11] Napríklad ochranné pásmo prírodného liečivého zdroja/prírodného minerálneho zdroja podľa § 26 a nasl. Zákona 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
[12] Napríklad ochranné pásmo lesa podľa § 10 Zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov
[13] PREŠINSKÝ, M.: Definície v stavebníctve: Budovy na bývanie a ich časti. [online]. 2024. [cit. 13. 04. 2025]. Dostupné na: https://xoxoarchitekti.sk/blog/definicie-v-stavebnictve-budovy-na-byvanie-a-ich-casti/

Vyhlášky č. 532/2002 Z. z., v ktorých sa vzájomne zhodujú, nakoľko obsahuje aj grafické znázornenia niektorých textom vyjadrených regulatívov, čo umožňuje lepšie pochopenie sledovaného zámeru. Nakoľko samotná STN 73 4301 nie je v otázkach skúmaných touto prácou záväzná, tak v ďalšej časti budeme pracovať s Vyhláškou č. 532/2002 Z. z.

1.2. Úprava umiestňovania stavieb s ohľadom na zmenu legislatívy

Nový Stavebný zákon, ktorý nahradil Zákon č. 50/1976 Zb., sa vo svojom znení podľa nášho názoru venuje umiestňovaniu stavieb v niektorých častiach konkrétnejšie. Samotná téma umiestňovania stavieb je aktuálne obsiahnutá v Zákone o územnom plánovaní, Stavebnom zákone, Vyhláške č. 532/2002 Z. z., a v Zákone č. 50/1976 Zb., keďže ten sa podľa prechodných ustanovení Stavebného zákona vzťahuje na konania začaté podľa neho, ale aj na každé konanie, ktoré nadväzuje na územné rozhodnutie alebo stavebné povolenie vydané podľa neho[14].

Najzásadnejší rozdiel pôvodnej a novej právnej úpravy je v otázke umiestňovania drobných stavieb, čo si priblížime v ďalšej podkapitole. V ostatnej časti v zásade necháva nová právna úprava regulatívy obdobné tým v predchádzajúcej úprave, teda otázky umiestnenia stavieb sa prerokúvajú v priebehu konania o stavebnom zámere.

1.3. Umiestňovanie drobných stavieb

Drobné stavby podliehajú v zásade najjednoduchšiemu režimu, ktorý vyžaduje aktivitu smerom k správnemu orgánu, teda nerátame práce a stavby, na ktoré nie je potrebné ohlásenie správnemu orgánu podľa § 63 Stavebného zákona. Zákonodarca s ohľadom na umiestňovanie stavby určil v § 18 ods. 3 Stavebného zákona niekoľko špecifických prípadov, kedy musí stavebník ohlásiť drobnú stavbu podľa § 63 Stavebného zákona, teda môžeme hovoriť o pozitívnom vymedzení okruhu drobných stavieb, na ktoré je potrebné ohlásenie, na ostatné neuvedené drobné stavby sa vzťahuje § 18 ods. 5 písm. k) Stavebného zákona.

V § 18 ods. 3 písm. b) je asi najvýraznejšie kritérium s ohľadom na umiestňovanie stavieb, kedy ak stavebník zamýšľa umiestniť inú drobnú stavbu než tie uvedené v § 2 ods. 4 písm. a) až c) Stavebného zákona[15], do vzdialenosti menšej ako 2 metre od hranice pozemku, tak musí stavbu riadne ohlásiť. Teda obrátene, drobnú stavbu inú než drobné stavby podľa § 2 ods. 4 písm. a) až c) Stavebného zákona, ktorú plánuje umiestniť vo vzdialenosti rovnej a väčšej ako 2 metre od hranice pozemku nemusí ohlásiť, ak sa na ňu nevzťahuje niektoré z ďalších kritérií podľa § 18 ods. 3 Stavebného zákona. Pri drobných stavbách podľa § 2 ods. 4 písm. a)

[14] § 84 odseky 4 až 7 Stavebného zákona.
[15] § 2 ods. 4 Stavebného zákona.

až c) Stavebného zákona ich vzdialenosť od hraníc pozemku nijako neovplyvňuje povinnosť stavebníka podať/nepodať ohlásenie príslušnému správnemu orgánu, nakoľko táto povinnosť automaticky vyplýva z ich povahy a zaradenia medzi príslušné typy drobných stavieb.

Máme za to, že cieľom odkázania vyhradených typov drobných stavieb na ohlásenie stavebnému úradu je to, aby stavebný úrad mohol posúdiť aj prípadný vplyv stavby na okolie a prípadne odkázal stavebníka na riadne konanie o stavebnom zámere, v ktorom sa prejednajú všetky relevantné otázky aj s ohľadom na ochranu práv vlastníkov susedných nehnuteľností.

1.4. Umiestňovanie stavieb podľa Vyhlášky č. 532/2002 Z. z.

Vyhláška č. 532/2002 Z. rieši otázku všeobecných technických požiadaviek na výstavbu a všeobecných technických požiadaviek na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie. Pred vydaním Vyhlášky č. 532/2002 Z. z. bola právna úprava rozdelená medzi dve samostatné vyhlášky, kde jedna sa zameriavala na všeobecné technické požiadavky na výstavbu[16] a druhá na všeobecné technické požiadavky na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu[17]. Teda je zrejmé, že tieto požiadavky na umiestňovanie stavieb sú regulované dlhodobo a ich vývoj si priblížime neskôr.

Vyhláška č. 532/2002 Z. z. obsahuje okrem noriem vzťahujúcich sa na rôzne technické prvky, vlastnosti a požiadavky na stavby a iné aj úpravu umiestňovania stavieb. Nosným je ustanovenie § 4 Vyhlášky č. 532/2002 Z. z., ktoré generálne rieši podmienky pre umiestňovanie všetkých druhov stavieb. Obsahuje aj konkrétnu úpravu pre stavby tzv. rozvodov a vedení alebo pre okolie jadrových zariadení. V prvých dvoch odsekoch § 4 Vyhlášky č. 532/2002 Z. z. sú vymedzené generálne pravidlá respektíve kritériá, ktoré by mala rešpektovať akákoľvek výstavba, teda ak normotvorca odkazuje v odseku 1 na „obmedzenia vyplývajúce zo všeobecne záväzných predpisov chrániacich verejné záujmy“, tak možno predpokladať, aj s ohľadom na poznámku v predpise, že tým myslí aj spomínané ochranné pásma, ktoré sme už načrtli. Súčasne s tým normotvorca uvádza, že výstavba by mala rešpektovať predpokladaný rozvoj územia podľa územného plánu, či už obce alebo zóny. Túto časť ustanovenia možno podľa nášho názoru vykladať tak, že tvorca tohto predpisu zaväzuje orgán konajúci vo veci, ale súčasne aj záujemcu o výstavbu k tomu, aby posúdil a zohľadnil aj tú skutočnosť, že v blízkosti jeho stavby môže byť realizovaná aj ďalšia výstavba, avšak tá nemusí byť ešte započatá alebo

[16] Vyhláška Federálneho ministerstva pre technický a investičný rozvoj č. 83/1976 Zb. o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu v znení neskorších predpisov.
[17] Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 192/1994 Z. z. o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu.

vo fáze príprav. Teda nemožno túto budúcu výstavbu skorším rozhodnutím vzťahujúcim sa na „susednú“, aktuálne posudzovanú, stavbu obmedziť nad očakávanú a prípustnú mieru umiestnením stavby tak, že sa skomplikuje alebo znemožní ďalšia aktivita a užívanie územia.

Popri tom odsek 2 zmieňovaného § 4 Vyhlášky č. 532/2002 Z. z. reguluje otázky priameho vplyvu na okolie plánovanej a posudzovanej stavby a jej ďalšieho užívania, kedy direktívne, avšak prostredníctvom relatívne abstraktných pojmov určuje, že stavba nesmie mať negatívne vplyvy na svoje okolie, najmä zaťažovaním okolia nad prípustnú mieru a ohrozovaním prevádzky na priľahlých komunikáciách. Máme za to, že tieto pojmy vzhľadom na ich abstraktnosť treba posudzovať a interpretovať vždy vzhľadom ku konkrétnej situácií. Pre ilustráciu možno uvažovať o tom, že iný vplyv na okolie bude mať umiestnenie prevádzky rýchleho občerstvenia populárnej značky s výdajným okienkom pre autá v situácií, ak táto prevádzka bude umiestnená napríklad na diaľničnom odpočívadle a iný vplyv, ak bude umiestnená v strede obytnej zóny s rodinnými domami. Je zrejmé, že v prípade umiestnenia v zóne zástavby rodinných domov môže mať takéto zvýšenie hustoty zásadný negatívny vplyv na okolie a aj na pohodu bývania, ktorá je zmienená v druhej vete predmetného odseku. Táto druhá veta je podľa nášho názoru podstatná najmä vzhľadom na formulovanú povinnosť cieliacu na zabezpečenie jednotnosti, nadnesene možno povedať podobnosti, výstavby v území, čo možno vnímať ako snahu o zabezpečenie vzhľadovej kvality prostredia. Toto možno vnímať tak, že ak má byť realizovaná stavba v prostredí, kde sú domy situované v časti pozemku, ktorá hraničí s ulicou, tak by v prípade výstavby domu v takejto situácií nemal byť plánovaný dom umiestnený v zadnej časti pozemku z pohľadu od ulice, kde by teda logicky vznikol voľný „predzáhradkový“ priestor, ktorý by s ohľadom na okolitú zástavbu nemusel pôsobiť vábne.

Detailnejšou a lepšie predstaviteľnou reguláciou nadväzujúcou na reguláciu obsiahnutú v § 4 Vyhlášky č. 532/2002 Z. z. je regulácia stanovená v § 6 tejto vyhlášky, ktorá reguluje najmä vzťahy medzi stavbami v území skrz odstupové vzdialenosti stavieb a sekundárne aj ich polohu vzhľadom k hraniciam pozemkov. Systematicky sú odseky§ 6 predmetnej vyhlášky zoradené tak, že najprv obsahujú všeobecnú reguláciu, ktorá sa vzťahuje na všetky druhy stavieb a až následne v odseku 3 a nasledujúcich sa zameriava na stavby rodinných domov.

Prvým odsekom § 6 Vyhlášky č. 532/2002 Z. z. je v zásade chránený verejný záujem, ale aj individuálny záujem vzhľadom na vypočítané požiadavky, ktoré majú byť zohľadňované, pričom sa opätovne spomína požiadavka na zachovanie pohody bývania. Z pohľadu širšieho kontextu je však zaujímavá druhá veta prvého odseku, keďže môže v spojení s druhým odsekom toho istého paragrafu vyvolávať aplikačné otázky vzhľadom na nejasnosť, ktorú vytvára, kedy odsek 2 umožňuje umiestniť stavbu na hranicu pozemku, ak nebude obmedzené

užívanie susedného pozemku, avšak súčasne odsek 1 limituje odstupy tak, aby bolo možné zabezpečiť okrem iného aj údržbu stavieb. Systém do tohto konfliktu možno vniesť skrz vnímanie druhej vety prvého odseku aj v súvislosti s prvou vetou tohto odseku, a to tak, že výraz odstupy z druhej vety treba podľa nášho názoru vnímať ako odstupy stavieb medzi sebou, nie ako odstupy vo všeobecnosti, teda aj odstupy medzi stavbami, ale aj ako odstupy od hraníc pozemkov. Avšak máme za to, že takýmto spôsobom dochádza k vytvoreniu priestoru pre výklad, ktorý môže zapríčiniť vznik sporov medzi vlastníkmi stavieb a vlastníkmi susedných pozemkov v otázke zabezpečovania údržby stavieb, kedy bude potrebné využiť susednú nehnuteľnosť vzhľadom na skutočnosť, že stavba, na ktorej majú byť realizované udržiavacie práce, je umiestnená na hranici pozemku alebo v jej tesnej blízkosti. K tejto problematike poskytuje hodnotne spracovaný rozbor doktorka Gallová vo svojom článku[18], z ktorého možno vyabstrahovať niekoľko zaujímavých myšlienok. Asi najzásadnejšou z nich je postreh k uplatniteľnosti odsekov 3 a nasl. § 6 Vyhlášky č. 532/2002 Z. z. aj na iné druhy stavieb než je rodinný dom s ohľadom na § 2 ods. 2 Vyhlášky č. 532/2002 Z. z.. Nemožno nesúhlasiť s argumentáciou, že ak by neboli rešpektované aspoň minimálne odstupy od hranice pozemku (2 metre) tak by vznikali situácie, že akákoľvek údržba stavby by si vyžadovala využívanie susedného pozemku, čo nie vždy musí byť tolerované vlastníkom dotknutého pozemku. V takomto prípade teda bude potrebné „vynútiť si“ možnosť využívať tento pozemok skrz rozhodnutie správneho orgánu na úseku výstavby podľa § 46 Stavebného zákona.

Ďalšou zaujímavou problematikou je vzájomný odstup stavieb, ktorý je v prípade rodinných domov vymedzený určením konkrétnych vzdialeností, no pri iných stavbách je ich určenie ponechané na posúdenie cez rôzne hodnotiace kritériá, avšak aj s poukazom na zmieňovaný príspevok doktorky Gallovej vo vzťahu k uplatňovaniu ustanovení prvej a druhej časti Vyhlášky č. 532/2002 Z. z. na všetky druhy stavieb možno argumentovať aj konkrétnymi vzdialenosťami, avšak je otázne, či by vzdialenosti posúdené cez kritériá uvedené v prvom odseku § 6 predmetnej vyhlášky neboli obdobné alebo aj väčšie ako vzdialenosti stanovené vo vzťahu k odstupu rodinných domov.

K otázke vzájomných odstupových vzdialeností stavieb považujeme za vhodné uviesť jednu modelovú situáciu, ktorá nazdávame sa, že dokonale ilustruje možný aplikačný problém. Vyhláška č. 532/2002 Z. z. umožňuje v § 6 odsek 4 znížiť odstupové vzdialenosti medzi rodinnými domami na vzdialenosť 4 metrov v prípade, ak nie sú na žiadnej z protiľahlých stien

[18] GALLOVÁ, J.: Povoľovanie stavieb pri alebo na spoločnej vlastníckej hranici pozemkov. IN: Právo pre ROPO a obce v praxi 10/2023. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023. Dostupné na: https://www.ropoaobce.sk/archiv-casopisov/pravo-pre-ropo-a-obce/10-2023

rodinných domov okná obytných miestností. Podľa nášho názoru teda zníženie vzájomného odstupu je možné iba za situácie, kedy by sa, samozrejme okrem splnenia podmienky stiesnených územných podmienok, nenachádzalo okno obytnej miestnosti na ani jednej z protiľahlých stien, avšak toto ustanovenie môže spôsobovať komplikáciu pri jeho interpretácií, keďže môže zvádzať k záveru, že stačí, ak okno obytnej miestnosti nie je na jednej zo stien a teda na druhej protiľahlej stene byť môže. Pre úplnosť je potrebné dodať, že na protiľahlých stenách môžu byť okná, či už na jednej zo stien alebo na oboch, avšak tie musia byť v miestnostiach, ktoré nie sú klasifikované ako obytné, teda napríklad technická miestnosť, či sklad alebo garáž[19]. Otázny by bol postoj správneho orgánu, ak by vlastník stavby chcel časom realizovať zmenu v kategorizácii miestností a napríklad neobytnú miestnosť, by chcel prerobiť na miestnosť obytnú a nastala by situácia, že by okno obytnej miestnosti smerovalo do priestoru medzi rodinnými domami, kde by bola vzdialenosť menšia ako požadovaných 7 metrov pre prípady, kedy je na jednej z protiľahlých stien umiestnené okno obytnej miestnosti. Sme toho názoru, že by takejto žiadosti o zmenu nemalo byť vyhovené, nakoľko kladným stanoviskom správneho orgánu by bol vytvorený stav v rozpore s právnym predpisom.

Normotvorca pripúšťa aj iné možnosti vyriešenia odstupových vzdialeností pri rodinných domoch, avšak tie musí stavebník podľa § 6 ods. 5 Vyhlášky č. 532/2002 Z. z. vyriešiť zabezpečením výpočtov a meraní, ktorými sa preukáže splnenie všeobecných požiadaviek vyjadrených v odseku 1 tohto paragrafu alebo s odvolávkou na územný plán zóny.

V aplikačnej praxi sa možno stretnúť aj s výkladom, kedy správny orgán umožnil umiestnenie prístavby rodinného domu na hranicu pozemku argumentujúc tým, že požadovaný odstup 2 metre nie je potrebné dodržať aj vzhľadom na skutočnosť, že vedľajší dotknutý pozemok má v katastri nehnuteľností evidovaný spôsob využitia pozemku ako „*pozemok, na ktorom sú skaly, svahy, rokliny, výmole, vysoké medze s krovím alebo kamením a iné plochy, ktoré neposkytujú trvalý úžitok*“[20] nazdávame sa, že takáto argumentácia s ohľadom na skôr uvedené neobstojí, nakoľko vyhláška vo svojej podstate nerieši to, aký majú susedné pozemky evidovaný druh pozemku, tobôž nie aký majú evidovaný spôsob využitia pozemku, ktorý nemá vo svojej podstate žiadny právne záväzný charakter.

[19] Otázku posudzovania vzájomného odstupu stavieb rodinných domov rozoberá vo svojom rozsudku aj Správny súd v Banskej Bystrici v rozsudku sp. zn. ZA-30S/74/2022 zo dňa 30. 07. 2024, pričom sa venuje aj posúdeniu spôsobu využívania miestností a ich klasifikácie ako obytných.

[20] Rozhodnutie o odvolaní zo dňa 26. 06. 2024 Regionálneho úradu pre územné plánovanie a výstavbu Prešov, číslo rozhodnutia: OU-PO-OVBP2-2024/025824/17631.

1.5. Predchádzajúca právna úprava

Podľa vyhlášky z roku 1976 boli vymedzené pre rodinné domy podmienky ich vzájomného odstupu tak, že vzdialenosť medzi nimi mala byť 10 metrov (ak medzi sebou vytvárali voľný priestor), no bol určený aj minimálny limit 7 metrov. Súčasne však museli domy byť umiestnené aspoň 3 metre od spoločnej hranice pozemku, s výnimkou pre situáciu, ak by pozemok nemal dostatočnú šírku, tak táto vzdialenosť mohla byť zmenšená na 2 metre. Predpis rátal aj s možnosťou, že sa vzájomná vzdialenosť mohla znížiť na 4 metre bez minimálnej vzdialenosti od hranice pozemku, ak neboli na protiľahlých stenách okná obytných miestností.

Zmenu v regulácií medzi pôvodnou vyhláškou a Vyhláškou č. 532/2002 Z. z. možno ilustrovať na odstupe priečelia rodinného domu od miestnej komunikácie, kedy bol stanovený limit 6 metrov od hranice komunikácie. Okrem tejto vzdialenosti sa zmenili aj odstupové vzdialenosti medzi stavbami z odporúčaných 10 metrov medzi domami sa prešlo k 7 metrom a 3 metre odstupu od hranice pozemku sa zmenšili na 2 metre bez ďalších podmienok, ktoré kedysi pôvodná vyhláška stanovovala. Otázkou je, aké motívy stáli za touto zmenou. Pri vzájomných odstupoch rodinných domov, kedy sa 10 metrov zjemnilo na 7 metrov v zásade až taký problém nevnímame, keďže pre zjemnenie na 7 metrov vzájomného odstupu sa nevyžadovalo preukázanie skutočností odôvodňujúcich možnosť tejto alternatívy. Pri ďalších odstupových vzdialenostiach je o motíve možné polemizovať, či to bol krok správny alebo nie.

1.6. Regulácia prostredníctvom územného plánu

Subjekty územnej samosprávy majú možnosť prijímať v rámci svojich kompetencií územné plány. S ohľadom na vymedzovanie pravidiel pre konkrétne štvrte je možné takúto reguláciu dosiahnuť územným plánom obce alebo územným plánom zóny. Existenciu týchto územnoplánovacích dokumentov predpokladá aj Vyhláška č. 532/2002 Z. z., kde v § 4 ods. 1 odkazuje na zohľadňovanie práve územného plánu obce alebo územného plánu zóny, ak je taký prijatý. Taktiež táto vyhláška odkazuje na územný plán zóny aj v § 6 ods. 5, kedy je daná možnosť odchýliť sa od ustanovených limitov odstupových vzdialeností v prípade, ak existuje územný plán zóny, nakoľko v ňom možno určiť tzv. regulatív hranice umiestnenia stavby, ktorým je možné regulovať umiestnenie stavieb v rámci stavebných pozemkov[21].

[21] § 2 písm. av) Vyhlášky Úradu pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky č. 392/2023 Z. z. o obsahu a spôsobe spracovania územnoplánovacej dokumentácie a o územnoplánovacích podkladoch a všeobecných požiadavkách na priestorové usporiadanie územia a funkčné využívanie územia.

Samotnú zastavanosť územia je možné regulovať prostredníctvom zmieňovaných územných plánov obce, ale aj zóny, kde ako jeden z parametrov môže byť určený tzv. regulatív zastavanosti, ktorým sa reguluje podiel zastavanej plochy konkrétneho pozemku alebo priestorovo-funkčného celku alebo priestorovo-funkčnej časti[22].

2. Budúcnosť právnej úpravy

Keďže sa predpokladá prijatie nových všeobecne záväzných predpisov, tak máme za to, že v súčasnosti je ideálna príležitosť na realizovanie akýchkoľvek zmien v aktuálnej úprave. Ako sme v predchádzajúcich kapitolách načrtli, tak aktuálna úprava obsiahnutá vo Vyhláške č. 532/2002 Z. z. je odzrkadlením STN 73 4301, avšak po komparácií s Vyhláškou Federálneho ministerstva pre technický a investičný rozvoj č. 83/1976 Zb. o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu v znení neskorších predpisov je zrejmé, že právna úprava v oblasti umiestňovania stavieb a taktiež odstupových vzdialeností sa menila minimálne, respektíve došlo k niekoľkým zmenám, ktorých dôvody sú však otázne. Preto si aj vzhľadom na skúsenosť s aplikačnou praxou dovolíme navrhnúť niekoľko zmien.

Prvá zmena súvisí s tým, k čomu sa v zásade vyjadrila aj doktorka Gallová, a tým je zosúladenie ustanovení, ktoré regulujú záväznosť iných ustanovení, teda máme tým na mysli jav, ktorý nastáva pri nesúlade ustanovenia, ktoré pojednáva o tom, že nejaká časť vyhlášky sa má uplatňovať na všetky druhy stavieb a následne je v tej časti obsiahnutá špecifická úprava pre konkrétny druh stavby, i keď v ďalšej časti predmetnej vyhlášky možno nájsť špecifické regulatívy pre konkrétne druhy stavieb.

Sme toho názoru, že by bolo potrebné lepšie upraviť otázku ochrany vlastníkov susedných pozemkov v kontexte ochrany ich potenciálnych šancí efektívnejšie si umiestniť stavbu na svojom pozemku. Takáto úprava by dokázala zamedziť situáciám, kedy si vlastník susedného pozemku umiestni na svojom pozemku napríklad stavbu rodinného domu tak, že síce rešpektuje odstupovú vzdialenosť od hraníc pozemku, avšak vzhľadom na stanovenú odstupovú vzdialenosť 7 metrov pre prípad, ak má rodinný dom na protiľahlej stene okno obytnej miestnosti, dôjde k vytvoreniu akéhosi nedotknuteľného pásma na susednom pozemku, kde nebude v tejto časti možné realizovať výstavbu rodinného domu, a teda dôjde k zásahu do možnosti vlastníka pozemku si slobodne vybrať miesto pre svoj rodinný dom.

V tejto súvislosti máme aj za to, že by nebolo na škodu vymedziť odstupové vzdialenosti generálne pre všetky druhy stavieb a prípadné odchýlky posudzovať prostredníctvom rôznych

[22] Tamtiež, § 2 písm. w).

meraní a posudkov. Týmto by bolo možné predísť rôznym situáciám v praxi, ak by stavebník chcel obísť regulatívy napríklad preklasifikovaním stavby či skrz rôzne prístavby a podobne.

V prospech zavedenia jednotnej úpravy odstupových vzdialeností môže svedčiť aj fakt, že zmieňovaná česká vyhláška má v § 11 ods. 2 vymedzenú odstupovú vzdialenosť vo vzťahu k hraniciam pozemku generálne pre všetky druhy stavieb, a to konkrétne 2 metre[23].

Z hľadiska systematiky právnych predpisov by sme zachovali súčasný model, kde zákon obsahuje všeobecné požiadavky a konkrétne detaily upravuje vyhláška. Je to tak vhodnejšie s ohľadom na prípadné potreby zmien bez nutnosti realizácie celého procesu novelizácie zákona a aj ohľadom na to, že sa jedná o otázku technickú a nie politickú. Obdobnú systematiku má aj právny poriadok Českej republiky, kedy je k zákonu č. 283/2021 Sb. Stavební zákon vydaný vykonávací predpis vyhláška č. 146/2024 Sb. o požadavcích na výstavbu.

Nakoľko aplikáciu právnych predpisov vykonávajú ľudia, zamestnanci správnych orgánov, tak nemenej dôležité bude aj preškolenie zamestnancov s cieľom zjednotiť aplikáciu novej právnej regulácie tak, aby sa v aplikačnej praxi nevyskytovali prípady kreativity správnych orgánov s cieľom uľahčiť si svoju prácu spôsobom obdobným tomu, ktorý sme načrtli rozhodnutím o odvolaní Regionálneho úradu pre územné plánovanie a výstavbu Prešov, kde v zmienenej časti možno nájsť prvky nežiadúcej kreativity s cieľom uľahčiť si odôvodnenie rozhodnutia tak, že sa využijú argumenty, ktoré v kontexte platného práva neobstoja.

Záver

Otázky vhodnosti, prospešnosti a vzhľadu prostredia, v ktorom žijeme, bývame, pracujeme sú otázkami neustále aktuálnymi, ktoré nie je vhodné zanedbať, pretože sa nám môžu neblaho vypomstiť tým, že v blízkosti nášho obydlia vyrastie stavba, ktorá bude mať negatívny vplyv na naše zdravie, komfort či hodnotu našich nehnuteľností.

Máme za to, že pri koncipovaní novej právnej úpravy, by mal byť kladený dôraz najmä na jednoznačnosť pri uplatňovaní rôznych požiadaviek na rôzne druhy stavieb, aby sa napríklad nevyskytla situácia podobná tej, ktorú popísala doktorka Gallová vo svojom príspevku. Je zrejmé, že pri tvorbe Vyhlášky č. 532/2002 Z. z. došlo k zjemneniu požiadaviek, a preto zastávame názor, že by k zjemňovaniu limitov nemalo v prípade tvorby nových predpisov dôjsť, keďže súčasné limity predstavujú úplné minimum z hľadiska bezpečnosti a komfortu.

Formou možnej ochrany územia pred stavebným brutalizmom stále ostáva regulácia prostredníctvom územných plánov obcí a zón, ako prejavu samosprávnej činnosti obcí, no tie

[23] § 11 ods. 2 Vyhlášky č. 146/2024 Sb. o požadavcích na výstavbu.

môžu byť vystavené tlaku zo strany obyvateľov obce. Ostáva nám spoľahnúť sa na to, že správne orgány budú postupovať tak, aby nedochádzalo k zásahom do práv subjektov a s ohľadom na ustálenú rozhodovaciu prax v súlade s rozhodnutiami správnych súdov.

A ako je to s relativitou? Odpoveď nám dokáže dať jednoduchá formulka používaná v angličtine „It Depends“. Nakoľko je zrejmé, že na konečné rozhodnutie o tom, či stavba môže alebo nemôže byť na nami vybranom mieste umiestnená a aké parametre môže daná stavba mať, vplýva mnoho faktorov, ktoré nám môžu, ale nemusia byť vopred známe.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

HUTTA, V., PLOS, J.: Základy stavebného práva. 1. vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX s.r.o., 2011. str. 216. ISBN 978-80-89447-56-5.

Internetové zdroje:

GALLOVÁ, J.: Povoľovanie stavieb pri alebo na spoločnej vlastníckej hranici pozemkov. IN: Právo pre ROPO a obce v praxi 10/2023. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023. [online]. ISSN 2730-0374. Dostupné na: https://www.ropoaobce.sk/archiv-casopisov/pravo-pre-ropo-a-obce/10-2023

PREŠINSKÝ, M.: Definície v stavebníctve: Budovy na bývanie a ich časti. [online]. 2024. [cit. 13. 10. 2025]. Dostupné na: https://xoxoarchitekti.sk/blog/definicie-v-stavebnictve-budovy-na-byvanie-a-ich-casti/

Rozhodnutia súdov a správnych orgánov:

Rozhodnutie o odvolaní zo dňa 26. 06. 2024 Regionálneho úradu pre územné plánovanie a výstavbu Prešov, číslo rozhodnutia: OU-PO-OVBP2-2024/025824/17631

Rozsudok Správneho súdu v Banskej Bystrici zo dňa 30. 07. 2024, sp. zn. ZA-30S/74/2022

Právne predpisy:

STN 73 4301 – Bytové budovy.

Vyhláška č. 146/2024 Sb. o požadavcích na výstavbu.

Vyhláška Federálneho ministerstva pre technický a investičný rozvoj č. 83/1976 Zb. o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu.

Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 532/2002 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou

schopnosťou pohybu a orientácie v znení vyhlášky Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky č. 34/2020 Z. z.

Vyhláška Úradu pre územné plánovanie a výstavbu Slovenskej republiky č. 392/2023 Z. z. o obsahu a spôsobe spracovania územnoplánovacej dokumentácie a o územnoplánovacích podkladoch a všeobecných požiadavkách na priestorové usporiadanie územia a funkčné využívanie územia.

Zákon č. 25/2025 Z. z. Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Stavebný zákon).

Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (Stavebný zákon).

Zákon č. 60/2018 Z. z. o technickej normalizácii.

CONFLICT OF INTERESTS BETWEEN THE CONSTRUCTION PROCESS AND ENVIRONMENTAL PROTECTION – CHALLENGES IN THE APPLICATION OF BUILDING LAW IN POLAND

KONFLIKT ZÁUJMOV MEDZI STAVEBNÝM PROCESOM A OCHRANOU ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA – VÝZVY UPLATŇOVANIA STAVEBNÉHO PRÁVA V POĽSKU

Joanna Smarż[1]

Monika Żuchowska-Grzywacz[2]

Abstrakt

Stavebný proces predstavuje jeden z kľúčových nástrojov sociálno-ekonomického rozvoja, jeho realizácia však nevyhnutne vedie ku konfliktom medzi záujmami investorov, verejným záujmom a záujmami tretích osôb, najmä v oblasti ochrany životného prostredia. Zintenzívnenie stavebných investícií zvyšuje tlak na prírodné prostredie a riziko zásahu do právne chránených hodnôt. Cieľom príspevku je identifikovať a analyzovať konflikty záujmov medzi stavebným procesom a ochranou životného prostredia v poľskom právnom poriadku. Pozornosť sa sústreďuje na právne mechanizmy riešenia týchto konfliktov, najmä na zásadu proporcionality a udržateľného rozvoja, ako aj na povinnosť orgánov verejnej správy vyvažovať verejné a súkromné záujmy. Analýza vychádza z dogmaticko-právnej metódy s prihliadnutím na právnu doktrínu a judikatúru.

Kľúčové slová

stavebné právo; ochrana životného prostredia; konflikt záujmov; proporcionalita; udržateľný rozvoj

Abstract

The construction process is one of the key instruments of socio-economic development; however, its implementation inevitably generates conflicts between investors' interests, the public interest, and the interests of third parties, particularly in the field of environmental protection. The intensification of construction investments increases pressure on the natural environment and the risk of infringing legally protected values. The aim of this article is to identify and analyse conflicts of interest arising between the construction process and environmental protection within the Polish legal system. The paper focuses on legal mechanisms for resolving such conflicts, including the principles of proportionality and sustainable development, as well as the obligation of public

[1] Habilitated Doctor, University Professor, Faculty of Law and Administration, University of Radom; Dean of the Department of Administrative Law and the Science of Administration; ORCID: 0000-0002-2450-8162; e-mail: j.smarz@urad.edu.pl

[2] Doctor, Assistant Professor, Faculty of Law and Administration, University of Radom; Department of Public Economic Law and Financial Law; ORCID: 0000-0001-5336-6864; e-mail: m.zuchowska@urad.edu.pl

authorities to balance public and private interests. The analysis is based on the dogmatic-legal method, taking into account legal doctrine and relevant case law.

Keywords (English)

construction law; environmental protection; conflict of interests; proportionality; sustainable development

Introduction

The construction process is one of the key elements of a country's economic and social development. Implemented construction investments shape transport, residential, and industrial infrastructure, creating the space in which the life of local communities unfolds. However, this activity is not neutral with regard to the natural environment, which requires special protection in order to be preserved in an appropriate condition for future generations. Achieving this objective becomes particularly difficult in an era of dynamic civilizational development, which entails numerous threats to nature. The progressive expansion of technical and transport infrastructure, as an inherent element of this development, exerts a significant impact on the condition of the environment[3]. As a result, an inevitable conflict of interests arises between the need for infrastructure development and the obligation to preserve the environment in an appropriate condition for future generations.

Construction law in Poland, although it precisely regulates the construction process and the requirements that must be taken into account during its implementation, must be applied in conjunction with the provisions of other statutes, the scope of which varies depending on the type of investment. In practice, however, the construction process most often requires the application of environmental protection legislation, which gives rise to numerous practical and legal challenges.

This article identifies points of intersection, and even collision, of interests between the construction process and environmental protection, as well as the challenges associated with the application of construction law in Poland. The analysis of the subject matter is conducted using the dogmatic-legal method.

1. The Natural Environment as a Common Good

The natural environment constitutes a common good, and its protection stems from the need to safeguard the public interest. Such protection should enable society to make rational

[3] J. SMARŻ, *Prewencyjny charakter przepisów prawa budowlanego w zakresie ochrony środowiska*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne" 2025, nr 23(1), s. 125–144.

use of natural resources, including the prudent management of non-renewable resources, so that they remain available to future generations[4].

Against this background, conflicts frequently arise between individual interests and the public interest, which become particularly evident during the construction process. As a result, public administration authorities responsible for construction matters are often required to make decisions that are difficult for individuals or social groups to accept. For this reason, public participation in this process is of particular importance, which is justified by the recognition of the principle of the common good as the foundation of environmental protection. Accordingly, the literature emphasises the need to relate the concept of social interest to values that are widely accepted by society[5].

The rational resolution of disputes related to the protection of the common good, including the natural environment, constitutes one of the key tasks of public administration authorities. These authorities should undertake preventive actions aimed at averting projects that may exert a negative impact on the environment. For this reason, many provisions of the Construction Law have been designed to enable the prior examination and assessment of planned investment projects with regard to their potential environmental impact.

The common good clause, in the context of environmental protection within the construction process, cannot be interpreted as an automatic granting of priority to the public interest. The protection of individual rights applies up to the point at which they come into conflict with the general interest. In the event of such a conflict, the administrative authority is obliged to balance both interests—public and individual—seeking to maintain an appropriate equilibrium between them[6].

Case law further emphasises that when an administrative authority decides a matter on the basis of provisions granting it a certain degree of discretion, it should act in accordance with the legitimate interests of the citizen, provided that this does not infringe the common good and remains within the limits of its statutory competences and the means available to it[7].
Therefore, with regard to conflicts between individual and public interests in the construction process, it is possible to speak of a presumption in favour of the legitimacy of the citizen's

[4] M. ZAKRZEWSKA, Ochrona środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym, Warszawa 2010, s. 12.
[5] M. ZDYB, *Prawny interes jednostki w sferze materialnego prawa administracyjnego. Studium teoretyczno-prawne*, Lublin 1991, s. 218.
[6] Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 7 czerwca 2023 r., II SA/Rz 139/23. Legalis nr 2936826.
[7] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 marca 2023 r., I SA/Wa 1311/22. Legalis nr 2908016 oraz J. SMARŻ, *Uznanie administracyjne jako szczególna forma upoważnienia organów administracji,*[w:] *Założenia nauki administracji*, red. J. SMARŻ, S. FUNDOWICZ, P. ŚWITAL, Warszawa 2024, s. 233-245.

interest, although this presumption is not of an absolute nature. It may be regarded solely as a postulate addressed to both the legislator and the authority applying the law[8].

2. Legal Regulations of the Construction Process

As already indicated, the fundamental legal act regulating the construction process in Poland is the Act of 7 July 1994 – Construction Law[9].The provisions of this Act broadly regulate activities related to the design, construction, maintenance, and demolition of building structures. They also define the rules governing the conduct of the investor and other participants in the construction process, as well as the competences of public administration authorities in these areas (Article 1 of the Act). The primary objective of this Act is to ensure the safe use of building structures, protect human life and health, property, the natural environment, and the interests of third parties.

However, the provisions of the Construction Law do not constitute the sole legal basis for the construction process. In practice, a number of other specific statutes are also applied in this process[10] and implementing acts[11]the exact number of which is difficult to determine. It may, however, be assumed that they comprise several dozen statutory and sub-statutory regulations. Not all of these apply to every investment, as their scope depends on the type and specific characteristics of a given project, which reflects the complex nature of the construction process as a whole.

A special role in the construction process, alongside the Construction Law Act, is played by the Environmental Protection Law Act[12]. It lays down specific requirements for projects that may have a significant impact on the environment, particularly in protected areas. This Act, like the Construction Law, applies at all stages of the investment process—from the design phase, through implementation, to the operation of the building structure. It is an extensive legal act comprising 442 articles, which sets out the principles of environmental protection and the

[8] M. WYRZYKOWSKI, *Pojęcie interesu społecznego w prawie administracyjnym*, Warszawa 1986, s. 124.
[9] Journal of Laws of the Republic of Poland 2025, item 418, as amended.
[10] The provisions applicable during the construction process include, inter alia, the Act of 23 July 2003 on the Protection and Care of Monuments (Journal of Laws of 2022, item 840, as amended); the Act of 20 July 2017 – Water Law (Journal of Laws of 2024, item 1087, as amended); and the Act of 27 March 2003 on Spatial Planning and Development (Journal of Laws of 2024, item 1130).
[11] Examples include: the Regulation of the Minister of the Environment of 20 April 2007 on the technical conditions to be met by hydraulic engineering structures and their location (Journal of Laws No. 86, item 579); the Regulation of the Minister of Transport and Maritime Economy of 10 September 1998 on the technical conditions to be met by railway structures and their location (Journal of Laws No. 151, item 987); and the Regulation of the Minister of Transport and Maritime Economy of 1 June 1998 on the technical conditions to be met by maritime hydraulic engineering structures and their location (Journal of Laws No. 101, item 645).
[12]Journal of Laws of the Republic of Poland of 2025, item 647.

conditions for the use of environmental resources in the spirit of sustainable development. Pursuant to Article 1 of this Act, it regulates, inter alia, issues concerning the protection of natural resources, the principles governing the introduction of substances and energy into the environment, and the bearing of costs resulting from its use. Furthermore, it defines the obligations of public administration authorities, as well as the principles of liability and the system of sanctions in the field of environmental protection.

3. Environmental Protection Requirements in the Construction Process

Environmental protection does not constitute an optional or ancillary element of the investment process but rather an integral part thereof, affecting the admissibility, scope, and manner of implementation of construction projects. The complex nature of environmental protection regulations, as well as divergent practices in their application by administrative authorities and courts, may give rise to difficulties or delays in the implementation of investments[13].Consequently, the implementation of a construction investment must take into account not only technical and urban planning requirements, but also broadly understood environmental considerations, which significantly determine the administrative decisions taken throughout the entire construction process[14].Of particular importance are preventive legal instruments aimed at averting the negative environmental effects of investments before construction works commence. A key role in this regard is played by the environmental impact assessment procedure, which applies to projects that may potentially have a significant impact on the environment. This procedure serves not only to identify possible risks, but also to assess their scale and the feasibility of applying mitigation or compensatory measures[15]. In many cases, obtaining a decision on environmental conditions constitutes a *sine qua non* prerequisite for further proceedings within the construction process, including the issuance of a building permit[16].

Environmental requirements relate to all components of the environment that may be affected by the implementation of a construction investment. They encompass the protection of

[13] A. FOGEL, A. KOSIERADZKA-FEDERCZYK, W. FEDERCZYK, *Prawo ochrony środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2015 https://sip.lex.pl/komentarze-i-publikacje/monografie/prawo-ochrony-srodowiska-w-procesie-inwestycyjno-budowlanym-369368528 (dostęp: 17.12.2025).
[14] B. RAKOCZY, *Prawo ochrony środowiska*, Warszawa 2023, s. 45–47.
[15] Articles 59–66 and Articles 71–72 of the Act of 3 October 2008 on Access to Information on the Environment and its Protection (Journal of Laws of 2024, item 1112); Article 33(2)(1) and Article 35(1)(1) of the Act of 7 July 1994 – Construction Law (Journal of Laws of 2024, item 725); Sections 2–3 of the Regulation of the Council of Ministers of 10 September 2019 with regard to projects that may have a significant impact on the environment (Journal of Laws of 2019, item 1839); cf. Articles 2–3 of Directive 2011/92/EU.
[16] M. GÓRSKI, *Oceny oddziaływania na środowisko w prawie polskim i unijnym*, Warszawa 2021, p. 134.

air, water, soil, land surface, issues related to noise, as well as natural resources, including biological diversity. Their scope and intensity depend on the type of investment, its location, and its anticipated impact on the environment[17].In practice, this means that the investor is required to comply with a number of detailed regulations arising not only from the Environmental Protection Law Act, but also from specific statutes, such as the Nature Conservation Act, the Water Law Act, and the Waste Act[18].The indicated provisions intersect and complement one another, forming a generally coherent regulatory regime which, from the investor's perspective, nevertheless requires a significant degree of involvement and legal awareness. Unfortunately, investors often perceive these regulations as an additional burden, considering them to be in direct conflict with the economic interests of the entrepreneur.

It should be emphasised that particularly stringent environmental requirements apply to investments implemented in areas subject to special forms of nature protection, including Natura 2000 sites. In such cases, environmental protection may lead to substantial restrictions on construction freedom, or even to the exclusion of the possibility of carrying out certain projects. Public administration authorities are then obliged to conduct an in-depth analysis of the impact of the planned investment on the conservation objectives of the area concerned. Both case law and legal doctrine stress the necessity of applying the precautionary principle, according to which the lack of full scientific certainty as to the effects of a project cannot justify refraining from protective measures[19].

Environmental protection requirements do not, however, end at the planning and implementation stages of an investment. They also extend to the operational phase of a building structure, which means that the investor remains responsible for the environmental impact of the facility even after the construction process has been completed. This is reflected in the obligation to comply with emission standards, waste management rules, requirements concerning protection against noise, as well as obligations related to monitoring the environmental impact of the investment. Consequently, environmental protection becomes an element of ongoing administrative supervision over the building structure[20].One of the key practical challenges remains the need to coordinate construction procedures with environmental procedures. The diversity of competent authorities, the lack of uniform time limits, and the

[17] Z. NIEWIADOMSKI (red.), *Prawo budowlane. Komentarz*, Warszawa 2024, p. 184 and next..
[18] The Act of 27 April 2001 – Environmental Protection Law (Journal of Laws of 2024, item 54); the Act of 16 April 2004 on Nature Conservation (Journal of Laws of 2024, item 1478); the Act of 20 July 2017 – Water Law (Journal of Laws of 2024, item 1087); and the Act of 14 December 2012 on Waste (Journal of Laws of 2023, item 1587, as amended).
[19] J. JANS, H. VEDDER, *European Environmental Law*, Groningen 2012, s. 325–330.
[20] B. RAKOCZY, *Prawo ochrony środowiska*, Warszawa 2023, s. 221–228.

ambiguity of legal provisions often lead to the prolongation of the investment process and an increased risk of legal disputes. In such situations, public administration authorities are faced with the necessity of determining whether the environmental obligations imposed on the investor constitute a permissible and proportionate restriction of construction freedom, or whether they result in an excessive and unjustified limitation thereof. This issue is of particular significance from the perspective of the constitutional principle of proportionality and the principle of sustainable development, which should guide the interpretation of provisions regulating the construction process[21].

In this context, it should be noted that the expansion of environmental requirements leads to a gradual transformation of the function of construction law, which ceases to serve solely as an instrument regulating the investment process in a technical and organisational sense. Its protective and preventive function is becoming increasingly apparent, implemented through its close linkage with environmental protection regulations. Construction law is no longer merely the "law of investment implementation", but is evolving into an element of a broader mechanism of environmental risk management, in which the admissibility of development is conditional upon its compliance with environmental protection objectives and the principle of sustainable development.

4. Conflicts of Interests and the Principles of Their Resolution in the Construction Process

As demonstrated by the foregoing analysis, the construction process inevitably involves the collision of various interests, which necessitates their balancing. In addition to the interests of the investor and the public interest, the interests of third parties also emerge, stemming from their right to use neighbouring properties. When exercising the right to develop one's own land, the investor should therefore take into account both the common good and the rights of owners of adjacent properties, as their actions may restrict the ability of those owners to enjoy their property[22].

The construction process requires a balance between individual and public interests, which jointly shape the rules governing the implementation of investments. Construction freedom is therefore limited by the necessity to respect the common good and the rights of other

[21] E.OLEJARCZYK, *Zasada zrównoważonego rozwoju w prawie ochrony środowiska*, Przegląd Prawa Ochrony Środowiska, nr 2, Katowice 2016, pp.119-138

[22] J. SMARŻ, *Poszanowanie uzasadnionych interesów osób trzecich na etapie projektowania inwestycji*, „Prawo i więź" 2020, nr 33, p. 141-156.

entities. In a state governed by the rule of law, the protection of both these spheres constitutes an obligation, although ensuring such protection is difficult due to the complex nature of the construction process, which encompasses both organisational and legal aspects[23].
The boundaries of these interests are determined by the provisions of the Construction Law Act and its implementing regulations.

It cannot, of course, be assumed that the public interest must always be opposed to the interests of individuals. Nevertheless, it should be recognised that conflicts between these interests may arise[24].

The optimal solution to potential conflicts would, of course, be the explicit indication in legal provisions of the priority of a particular interest, which would oblige public administration authorities to determine that priority through legal interpretation. However, it is impermissible for an authority applying the law, in the absence of a statutory requirement, to a priori assign priority to any of the interests through interpretation, particularly where the public interest would invariably be privileged[25].

One of the methods of resolving conflicts in the construction process is the pursuit by public administration authorities of the harmonisation of interests that do not stand in a relationship of hierarchy. As indicated by the Constitutional Tribunal, the public interest does not enjoy automatic precedence over the interest of the individual. The implementation of an investment, although constituting an exercise of constitutional freedoms, is subject to state supervision in order to ensure the protection of the common good and the rights of third parties. Therefore, administrative authorities should in each case seek to balance these interests[26].

It is necessary to maintain an appropriate balance between the protection of the public interest and the restriction of the rights of owners exercising their right to develop property. Interference with the right of ownership should be proportionate to the objective it pursues. An excessive scope of such interference, not justified by the public interest, may constitute an abuse of public authority[27].

Maintaining a balance between the public interest and private interests ensures the proportionate limitation of individual rights in the construction process[28]. However, such

[23] W. PIĄTEK, w: *Prawo budowlane. Komentarz*, red. A. Gliniecki, Warszawa 2012, s. 56
[24] M. WYRZYKOWSKI, *Pojęcie interesu…*, s. 50.
[25] M. ZDYB, *Prawny interes jednostki w sferze materialnego prawa administracyjnego*, Lublin 1991, s. 240–244.
[26] Judgments of the Constitutional Tribunal of 8 October 2007, case K 20/07, Legalis No. 87214; and of 26 November 2007, case P 24/06, Legalis No. 88880.
[27] Judgment of the Supreme Administrative Court of 17 April 2018, case II OSK 1410/16, Legalis No. 1772004.
[28] Judgment of the Voivodship Administrative Court in Kraków of 30 June 2021, case II SA/Kr 547/21, Legalis No. 2615343.

restrictions may not deprive the owner of the right to develop the property. Formal and legal requirements imposed on the investor should serve to protect the public interest and the rights of third parties, whereas their excessive expansion would constitute an unjustified interference with construction freedom.

In determining the rules governing the implementation of an investment, efforts should be made to appropriately balance competing constitutional values and principles. The principles governing such balancing of interests derive directly from the principle of proportionality expressed in Article 31(3) of the Constitution of the Republic of Poland. It follows that interference with the sphere of property rights must remain in a rational and appropriate proportion to the objectives pursued[29].

In this context, due regard should be given to the need to ensure proper and harmonious coexistence among members of the community, which encompasses both the protection of the interests of individual persons and specific social goods, including public property[30].

The freedom to carry out a construction investment is primarily restricted by regulatory legal instruments, such as the obligation to obtain a building permit or to submit a notification of construction works[31]. The purpose of these requirements is to enable public administration authorities to assess the compliance of an investment with the law and to protect the public interest and the rights of third parties. However, these restrictions do not abolish the principle of construction freedom; rather, they constitute a form of preventive control of the legality of planned activities.

Conclusion

The purpose of the construction process, as regulated by the Construction Law Act, is the proper implementation of an investment and the maintenance of a building structure in an appropriate technical and aesthetic condition. The principle of construction freedom, which guarantees the owner freedom of action, is nevertheless subject to limitations arising from statutory provisions. These limitations are intended to protect the public interest by ensuring the safety of persons and property, spatial order, environmental protection, cultural heritage, and the rights of third parties. Although they may appear to conflict with the interests of the

[29] Judgment of the Supreme Administrative Court of 4 January 2010, case II OSK 1708/09, Legalis No. 222560.
[30] The judgment of the Constitutional Tribunal of 12 January 1999, case P 2/98, Legalis No. 43175, and J. Smarż, *Conflicts of Interest and Values in the Construction Process*, "Studia Prawnicze KUL" 2023, No. 3(95), pp. 107–124.
[31] Judgment of the Voivodship Administrative Court in Kraków of 30 April 2008, case II SA/Kr 159/08, Legalis No. 161188.

investor, in practice they also serve to safeguard the investor's security and the stability of the investment. In the event of conflicts between these interests, their resolution falls within the competence of public administration authorities.

An analysis of the environmental requirements applicable in the construction process leads to the conclusion that the primary source of conflicts between the investment process and environmental protection is not the content of legal norms as such, but rather the manner of their interaction and the insufficient coordination between construction and environmental procedures. Construction law and environmental protection law function as parallel, partially autonomous regulatory regimes which, in practice, impose cumulative obligations on investors without providing a coherent mechanism for their coordinated application. This problem becomes particularly evident at the stage of environmental impact assessment, which—although preventive in nature—has, in practice, become an instrument decisive for the admissibility of construction investments. As a result, the burden of environmental protection is shifted from the stage of ex post control to the investment planning phase, which significantly modifies the traditional understanding of construction freedom. This freedom ceases to be primary in nature and instead becomes conditional, dependent on the fulfilment of numerous, often complex and evaluative environmental criteria.

In this context, the conflict between the interests of the investor and the public interest does not take the form of a simple opposition of values, but rather assumes the character of a procedural conflict, in which decisive importance is attached to the sequence and interrelationship of individual administrative decisions. The absence of clear rules for the hierarchisation of environmental and construction requirements leads to an expansion of administrative discretion, which, on the one hand, enables flexible responses to diverse factual situations, but, on the other hand, gives rise to the risk of inconsistent decisions and a weakening of legal certainty.

From a systemic perspective, the key challenge therefore lies not so much in further tightening environmental requirements as in developing a coherent model for their implementation within the construction process. Such a model should be based on a clear distinction between preventive and regulatory functions, while simultaneously strengthening the principle of proportionality as the fundamental criterion for assessing interference with construction freedom.

The conflict between the construction process and environmental protection in Poland is inevitable, but it does not have to lead to permanent confrontation. The application of construction law requires the reconciliation of the interests of investors, local communities, and

the natural environment. In the era of global climate challenges, sustainable development becomes a priority, enabling investments to be carried out in an environmentally responsible manner. The future of Polish construction law will therefore depend on the ability to integrate regulations, eliminate bureaucratic barriers, and promote pro-environmental solutions.

BIBLIOGRAPHY

Literature

Fogel, A., Kosieradzka-Federczyk, A., Federczyk, W., *Prawo ochrony środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym* [Environmental protection law in the investment and construction process], Wolters Kluwer Polska, Warsaw 2015, https://sip.lex.pl/komentarze-i-publikacje/monografie/prawo-ochrony-srodowiska-w-procesie-inwestycyjno-budowlanym-369368528.

Górski, M., *Oceny oddziaływania na środowisko w prawie polskim i unijnym* [Environmental impact assessment in Polish and EU law], Warsaw 2021.

Jans, J., Vedder, H., *European Environmental Law*, Groningen 2012.

Niewiadomski, Z. (ed.), *Prawo budowlane. Komentarz* [Construction law. Commentary], Warsaw 2024.

Olejarczyk, E., Zasada zrównoważonego rozwoju w prawie ochrony środowiska [The principle of sustainable development in environmental protection law], *Przegląd Prawa Ochrony Środowiska* 2016, No. 2,

Piątek, W., in: *Prawo budowlane. Komentarz* [Construction law. Commentary], ed. A. Gliniecki, Warsaw 2012.

Rakoczy, B., *Prawo ochrony środowiska* [Environmental protection law], Warsaw 2023.

Smarż, J., Prewencyjny charakter przepisów prawa budowlanego w zakresie ochrony środowiska [The preventive nature of construction law provisions in the field of environmental protection], *Opolskie Studia Administracyjno-Prawne* 2025, No. 23(1),

Smarż, J., Poszanowanie uzasadnionych interesów osób trzecich na etapie projektowania inwestycji [Respect for the legitimate interests of third parties at the investment design stage], *Prawo i Więź* 2020, No. 33

Smarż, J., *Conflicts of Interest and Values in the Construction Process*, *Studia Prawnicze KUL* 2023, No. 3(95)

Smarż, J., Uznanie administracyjne jako szczególna forma upoważnienia organów administracji [Administrative discretion as a specific form of authorisation of public

administration authorities], in: *Założenia nauki administracji* [Foundations of administrative science], eds. J. Smarż, S. Fundowicz, P. Świtał, Warsaw 2024
Wyrzykowski, M., *Pojęcie interesu społecznego w prawie administracyjnym* [The concept of social interest in administrative law], Warsaw 1986.
Zakrzewska, M., *Ochrona środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym* [Environmental protection in the investment and construction process], Warsaw 2010.
Zdyb, M., *Prawny interes jednostki w sferze materialnego prawa administracyjnego. Studium teoretyczno-prawne* [The legal interest of the individual in substantive administrative law. A theoretical and legal study], Lublin 1991.

Legal Acts

Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment.
Regulation of the Minister of the Environment of 20 April 2007 on the technical conditions to be met by hydraulic engineering structures and their location (Journal of Laws No. 86, item 579).
Regulation of the Minister of Transport and Maritime Economy of 1 June 1998 on the technical conditions to be met by maritime hydraulic engineering structures and their location (Journal of Laws No. 101, item 645).
Regulation of the Minister of Transport and Maritime Economy of 10 September 1998 on the technical conditions to be met by railway structures and their location (Journal of Laws No. 151, item 987).
Regulation of the Council of Ministers of 10 September 2019 (Journal of Laws of 2019, item 1839).
Act of 7 July 1994 – Construction Law (Journal of Laws of 2024, item 725).
Act of 27 April 2001 – Environmental Protection Law (Journal of Laws of 2024, item 54).
Act of 27 March 2003 on Spatial Planning and Development (Journal of Laws of 2024, item 1130).
Act of 23 July 2003 on the Protection and Care of Monuments (Journal of Laws of 2022, item 840, as amended).
Act of 16 April 2004 on Nature Conservation (Journal of Laws of 2024, item 1478).
Act of 3 October 2008 on Access to Information on the Environment and its Protection (Journal of Laws of 2024, item 1112).
Act of 14 December 2012 on Waste (Journal of Laws of 2023, item 1587, as amended).

Act of 20 July 2017 – Water Law (Journal of Laws of 2024, item 1087, as amended).

Case Law

Judgment of the Constitutional Tribunal of 12 January 1999, case P 2/98, Legalis No. 43175.
Judgment of the Constitutional Tribunal of 8 October 2007, case K 20/07, Legalis No. 87214.
Judgment of the Constitutional Tribunal of 26 November 2007, case P 24/06, Legalis No. 88880.
Judgment of the Supreme Administrative Court of 4 January 2010, case II OSK 1708/09, Legalis No. 222560.
Judgment of the Supreme Administrative Court of 17 April 2018, case II OSK 1410/16, Legalis No. 1772004.
Judgment of the Voivodship Administrative Court in Kraków of 30 April 2008, case II SA/Kr 159/08, Legalis No. 161188.
Judgment of the Voivodship Administrative Court in Kraków of 30 June 2021, case II SA/Kr 547/21, Legalis No. 2615343.
Judgment of the Voivodship Administrative Court in Warsaw of 29 March 2023, case I SA/Wa 1311/22, Legalis No. 2908016.
Judgment of the Voivodship Administrative Court in Rzeszów of 7 June 2023, case II SA/Rz 139/23, Legalis No. 2936826.

DIGITALIZÁCIA STAVEBNÉHO PRÁVA – ZAHRNUTIE ALEBO VYLÚČENIE

DIGITALISATION OF THE CONSTRUCTION LAW — INCLUSION OR EXCLUSION

Aleksandra Puczko[1]

Abstrakt

Článok analyzuje problematiku digitalizácie stavebného procesu v kontexte zmien existujúcich právnych predpisov. Predstavuje analýzu právnych predpisov, šancí a výziev digitalizácie a riešení možných problémov. Vykonaná analýza dokazuje, že digitalizácia je v súčasnej realite potrebná a nevyhnutná, ale zároveň poukazuje na existujúce slabiny štátu a spoločnosti, ktoré vytvárajú väčšie medzery a problémy v rovnakom prístupe k zavádzaným riešeniam.

Kľúčové slová

Stavebné právo, priestorové plánovanie, digitalizácia, komunikácia, digitálne vylúčenie

Abstract

The article analyses the issue of the digitalisation of the construction process in the context of amendments to the existing legal regulations. It presents a review of legal regulations, chances and challenges of digitalisation and solutions for possible problems. The analysis demonstrates that digitalisation is necessary and inevitable in contemporary reality, but it also shows the existing weaknesses of the state and society, creating bigger gaps and problems for equal access to new solutions.

Keywords

Construction law, spatial planning, digitalisation, communication, digital exclusion

Introduction

Digitalisation in daily life impacts not only everyday matters, especially commercial relations, but also public administration activities, where it is used as an ICT (Information and Communication Technology) tool. One of the spheres of its increasing popularity is construction, in particular construction law. In this perspective, digitalisation is especially connected with sustainability and communication. It is introduced into construction through

[1] Aleksandra Puczko, assistant professor (adjuct), Jagiellonian University, Faculty of Law and Administration, Chair of Administrative Law, Department of Systemic Administrative Law and Cultural Heritage Protection, a.puczko@uj.edu.pl, ORCID: 0000-0002-9929-0196.

digital tools in construction business and through legal regulations in spatial planning and construction processes. It is because from the perspective of administrative law, the digitalisation of construction law represents a transformation of public administration rather than a mere technological upgrade. Construction activity within the European Union is predominantly governed by administrative procedures, including spatial planning, building permits, environmental authorisations, safety supervision, and public procurement. The increasing reliance on digital platforms, electronic communication, and automated processing systems therefore directly affects the procedural relationship between public authorities and individuals. This transformation must be assessed in light of core administrative law principles, including legality, proportionality, legal certainty, equality before the law, and the right to good administration.[2]

At the EU level, digitalisation of administrative procedures is promoted as a means of enhancing efficiency, transparency, and cross-border accessibility. Instruments such as the Public Procurement Directives, the Single Digital Gateway Regulation, and the EU eGovernment Action Plan encourage Member States to replace paper-based procedures with interoperable digital systems.[3] These developments are closely linked to the principle of effective administration and the proper functioning of the internal market. It is coherent with article 41 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union that enshrines the right to good administration, requiring lawful, impartial, transparent, and fair administrative procedures.[4] It indicates that digitalisation must therefore be evaluated not only in terms of output efficiency, but also in terms of procedural inclusiveness and accessibility.

In the field of construction law, digitalisation is particularly visible in administrative permitting and supervisory procedures. Electronic application portals for building permits, digital land-use registers, automated compliance checks, and electronic construction logs have become increasingly common across Member States. While these instruments may reduce processing times and enhance traceability, they also risk creating new forms of procedural exclusion. Individuals and economic operators who lack adequate digital skills, access to reliable technology, or financial resources may be effectively prevented from exercising their procedural rights. From an administrative law perspective, such effects raise concerns of indirect discrimination and disproportionate interference with the right of access to

[2] P. CRAIG, *EU Administrative Law*, OUP 2018, pp. 21–25.
[3] Regulation (EU) 2018/1724 of the European Parliament and of the Council establishing a Single Digital Gateway [2018] OJ L295/1; European Commission, EU eGovernment Action Plan 2016–2020 COM(2016) 179 final.
[4] Charter of Fundamental Rights of the European Union [2012] OJ C326/391, art 41.

administrative procedures.[5] These values must be achieved in various models of electronic communication with administration authorities, such as:

a) "G2G" — government to government, which is the communication within the system of public administration;
b) "G2C" — government to citizen;
c) "G2B" — government to business.

Nowadays, they are introduced in three main ways that focus not only on e-voting platforms and general digitalisation of the public administration[6], but also on specialised tools dedicated to construction:

a) Dedicated platforms which digitalise all construction processes (e.g., e-budownictwo, Portál stavebníka, Construction Portal);
b) General e-government/e-administration services (e-PUAP, gov.cz, the Central Public Administration Portal — slovensko.sk);
c) Standardised tools (GIS, BIM).

This analysis, focused on Slovak and Polish construction laws, is an attempt to see how the shift in the construction law towards digitalisation is conducted in Slovakia and Poland, and what kinds of obstacles it encounters, and what risks it creates. With the dogmatic-descriptive methodology, it will be possible to carry out a multi-angle analysis. Therefore, the article is divided into three parts:

a) general overview of regulations to present the various ways of introducing digitalisation into the construction law;
b) changes created and challenges met by digitalisation;
c) possible solutions that can enhance the entire process.

The legal system perspective

Digital transformation in construction law observed in many countries can be simply described as a transformation from a paper-based administration process to a fully digital procedure, which is a part of digitalisation and digitisation of public administration.[7] But it does

[5] M. RUFFERT, . Law of Administrative Organization of the EU A Comparative Approach, Cheltenham 2020, p. 5.
[6] K. LUTSENKO, *Digitalisation of public administration: challenges and prospects*, „Health Leadership and Quality of Life" 2024, nr 3.434, s. 2, https:// doi.org/10.56294/hl2024
[7] Woźniak, Marta. (2025). Cyfryzacja procesu inwestycyjno-budowlanego (zagadnienia wybrane) Digitisation of the investment and construction process (selected issues). Studia Iuridica Toruniensia. 36. 225-250. 10.12775/SIT.2025.012, p. 228.

not only impact the actions of individuals, but also the whole construction industry and the sector of administration competent in matters of architecture, spatial planning and construction. What is important is that it focuses not only on digital document management but, first of all, it aims for digital information management that leads to automation in decision-making procedures.[8] It means that on the highest, most advanced level of transition, public administration will be replaced by algorithms.

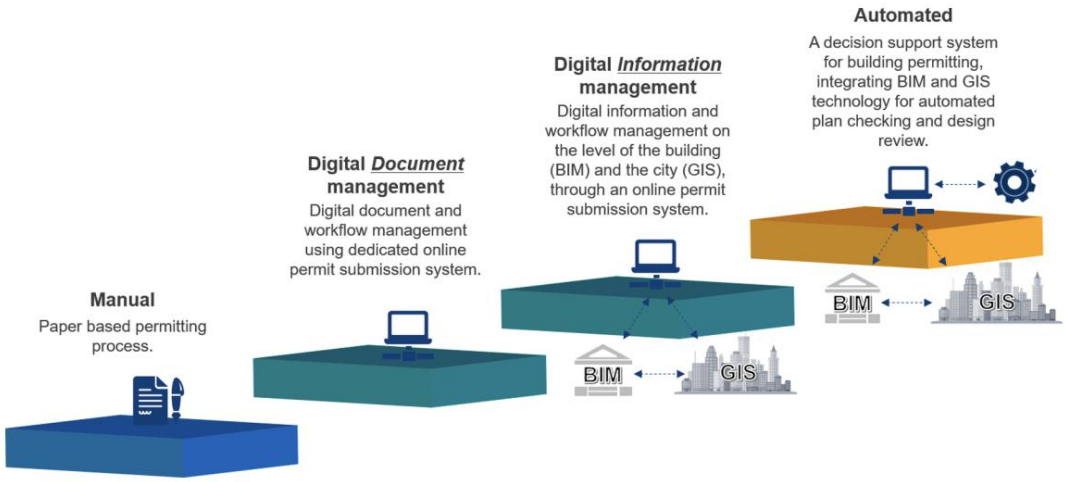

Fig. 7. The levels of digitalization and automation in the building permitting process.

Source: Tanya Bloch, Judith Fauth, The unbalanced research on digitalization and automation of the building permitting process, Advanced Engineering Informatics, Volume 58, 2023[9]

In Poland, between 2020 and 2026, there are plans to introduce digitalisation on three levels: procedure digitalisation, register digitalisation, and digitalisation of administrative bodies.[10] By 2030, paper forms will have been eliminated from construction processes and the use of digital tools (including construction logs and other elements of construction documentation) will be compulsory for every actor in the proceedings.[11] Right now, administrative proceedings combine paper and digital forms.[12] It is similarly seen in Slovakia. By 2032, it is planned that permissions will be issued in a month and notices — immediately.

[8] T. BLOCH, J. FAUTH, *The unbalanced research on digitalization and automation of the building permitting process*, Advanced Engineering Informatics, Volume 58, 2023
[9] T. BLOCH, J. FAUTH, The unbalanced research on digitalization and automation of the building permitting process, Advanced Engineering Informatics, Volume 58, 2023.
[10] https://e-budownictwo.gunb.gov.pl/#digitization
[11]https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/kolejny-krok-milowy-w-cyfryzacji-procesu-budowlanego#:~:text=Teraz%20ksi%C4%85%C5%BCk%C4%99%20obiektu%20budowlanego%20oraz%20dziennik%20budowy,Budownictwie.%20To%20kolejne%20etapy%20cyfryzacji%20procesu%20budowalnego; https://wojciechowska.legal/en/amendments-to-the-construction-law-digitalization-of-the-construction-process/?utm_source=chatgpt.com.
[12] https://e-budownictwo.gunb.gov.pl/#digitization.

This also the deadline for introducing electronic life cycle, digitalisation, transparency and clarity.[13]

Achieving all of these goals is possible through changes to the entire legal systems and the general rules and procedures in public administration.[14] In both countries, amendments and new acts have been introduced due to new EU digital regulations and, first of all, through general digitalisation acts and subsequent amendments to specific construction law regulations. Therefore, we can say that the shape of regulation in this area is a mosaic and leans on complementary solutions.

Describing regulation levels, we can indicate in both countries such acts as:

a) eIDAS Regulation providing electronic Identification, Authentication and Trust Services, Digital Services Act, and Data Management Act Regulation;
b) National strategies in digitalisation: *2030 Digital Transformation Strategy for Slovakia*, *The National Concept of eGovernment* (NCeGov), *The Strategic Plan for the Digitalization of Czechia by 2030*, *Strategia Cyfryzacji Polski do 2035 roku*;
c) General acts on the digitalisation of administration: Act No. 305/2013 Coll. on e-Government, Act No. 300/2008 Coll. (often referred to as the 'eGovernment Act'), Act No. 12/2020 Coll. on the Right to Digital Services;
d) Construction law acts: Construction Act (Act No. 25/2025 Coll., Building Act No. 283/2021 Coll., the Construction Law Act).

The whole structure can also be supplemented by acts which are not directly connected to construction processes, but are necessary and applicable in this sphere, e.g., in Poland the Act of 16 April 2020 amending the Act — Geodetic and Cartographic Law and certain other acts, the Act of 13 February 2020 amending the Act — Building Law and certain other acts, the Act of 18 November 2020 on electronic delivery and the Act of 10 December 2020 amending certain acts supporting the development of housing.

The Slovak legal system illustrates the administrative law challenges associated with digitalisation in construction governance. The introduction of mandatory electronic communication in public administration under Act No. 305/2013 Coll. on e-Government has significantly reshaped administrative proceedings, including those related to construction and public procurement.[15] These developments coexisted with the Building Act No. 50/1976 Coll.,

[13] https://uupv.sk/en/construction; Mésároš, Peter & Rucinsky, Rastislav & Smetanková, Jana. (2023). Digitalisation in Slovakia: Construction law under digital transformation. 94-100. 10.1145/3603304.3603350.
[14] K. DRGAS, Przesłanki wdrażania cyfryzacji jednostek samorządu terytorialnego finansowanej ze środków unijnych, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2019, R. 81, nr 1, s. 194–198;
[15]Act No. 305/2013 Coll. on e-Government (Slovakia).

which for years laid down the main classical procedural concepts, such as written submissions, formal administrative acts, and hierarchical review. The resulting hybrid procedural framework has generated uncertainty regarding the legal validity of electronic filings, the calculation of procedural time limits, and evidentiary standards in administrative proceedings. Moreover, the increasing reliance on centralised digital platforms has been criticised for placing a disproportionate burden on small construction firms and individual applicants, thereby undermining the principle of material equality in administrative law.[16]

A comparable situation can be observed in Poland, where the digitalisation of administrative activity has been pursued through the Act of 17 February 2005 on the Digitalisation of the Activities of Public Entities and the extensive use of electronic systems in construction permitting and public procurement.[17] These reforms operate alongside the Building Law Act of 7 July 1994 which governs administrative authorisations for construction projects. Polish administrative courts have been increasingly required to address disputes arising from technical failures, authentication errors, and procedural defects linked to electronic communication.[18] This emerging case law highlights a growing tension between technological efficiency and traditional administrative law principles, particularly the principle of citizens' trust in public authorities and the requirement of legal certainty.

From a broader administrative law perspective, digitalisation also challenges traditional doctrines of administrative discretion and accountability. Where algorithmic or semi-automated systems are used to assess compliance, allocate risk, or prioritise inspections in construction administration, the exercise of public power becomes partially opaque. This raises fundamental questions concerning the attribution of responsibility, the transparency of administrative reasoning, and the scope of judicial review.[19] Effective judicial control, a cornerstone of administrative law, may be weakened where affected parties are unable to understand or contest digitally mediated administrative decisions.

The risk of exclusion is particularly pronounced in construction-related public procurement, which constitutes a core area of administrative activity. Mandatory electronic tendering platforms, while enhancing transparency and anti-corruption safeguards, impose significant technical and organisational burdens on economic operators. EU administrative law

[16] L. JANČOVÁ, M. FERNANDES, Digitalisation and administrative law. European added value assessment, 2022, p. 24.
[17] Act of 17 February 2005 on the Digitalisation of the Activities of Public Entities (Journal of Laws 2005 No 64, item 565, as amended) (Poland).
[18] See, e.g., Supreme Administrative Court (Poland), judgment of 18 May 2021, II GSK 548/21.
[19] M. EBERS and S. NAVAS, 'Algorithms and Administrative Law' (2020) 11 European Journal of Risk Regulation 1.

requires that procurement procedures ensure genuine equality of opportunity and avoid unjustified barriers to participation.[20] Digital requirements that disproportionately disadvantage small and medium-sized enterprises may therefore conflict with the principles of proportionality and equal treatment.

In sum, from an administrative law perspective, the digitalisation of construction law functions as a double-edged instrument. While it has the potential to enhance administrative efficiency, transparency, and regulatory coherence, it also risks producing new forms of procedural exclusion and accountability deficits. In Member States, such as Slovakia and Poland, where administrative formalism and capacity constraints persist, digitalisation must be accompanied by robust procedural safeguards, inclusive system design, and effective judicial oversight. Without such measures, digital transformation may undermine the foundational values of administrative law and weaken trust in public administration.

Chances, challenges and solutions

The digital transformation in the construction law brings almost the same chances as digital revolution and because of that faces similar challenges. Its specifics, which is limitation/regulation of the freedom and providing safety for the society and individuals, puts the issues in a digitalization perspective, which is unlike the general one. Therefore, the chances and challenges have not only legal, but also factual significance, connected with the technological aspects of transformation.[21]

Talking about challenges, the main ones that can be specified in this dimension are:

a) inclusion/social participation[22] through new technologies and online platforms, so that actors in the administrative proceedings have more tools to initiate and take part in the investment process;
b) transparency and simplicity[23] through new solutions to allow broader access to information about government actions;

[20] Case C-406/14 Wrocław – Miasto na prawach powiatu EU:C:2015:761 [28]–[31].
[21] J. SMARŻ, *Cyfryzacja procesu budowlanego – szanse i wyzwania Digitalisation of the Construction Process: Opportunities and Challenges* (manuscript).
[22] K. LUTSENKO, *Digitalisation of public administration: challenges and prospects*, „Health Leadership and Quality of Life" 2024, nr 3.434, p. 2, https://doi.org/10.56294/hl2024.434.
[23] L. STANISZEWSKA, *Digitization of the construction process in Polish and Georgian Law*, DYSKURS PRAWNICZY I ADMINISTRACYJNY 2022, no 2, p. 76.

c) consistency and compliance, which bind transformation in the construction law with sustainability,[24] but also have a more practical aspect leading to greater control of each aspect of the investment process;

d) efficiency and effectiveness[25], which are possible through enhancing and accelerating procedures with the use of automation and elimination of paper-based communication between the authorities and the parties,[26] helping to save time and assets.[27]

The main challenges are:

a) lack of proper IT and infrastructure, and problems with system integration. They can be the main problem for the administration which needs to access and use databases, and also create and manage them[28];

b) data protection. A general challenge, but in the context of the construction law, it is also related to the property law, therefore, strong protection systems are needed to prevent any data violation or unauthorised access;

c) inaccessibility (information asymmetry);

d) digital exclusion, which may be an unwanted social effect of digitalisation in the construction law. It can be determined by location (areas with low internet access rates) or a characteristic of the actors (low digital literacy)[29]. As shown in the diagram below, basic digital skills differ across the Member States. The overall EU rate of EU citizens with basic digital skills is 55%. In Slovakia, it is 51%, with 69% in the Czech Republic and only 44% in Poland. Although Poland is a leader in the digital transformation in public transformation, the number of citizens with basic digital skills shows the societal cost of the transformation and indicates the need for further development of education and technologies. Importantly, this indicator is also applied to public administration that has low digital competences;

[24] M. MONDEJAR, R. AVTAR, H. DIAZ i in., *Digitalization to achieve sustainable development goals: Steps towards a Smart Green Planet*, „Science of the Total Environment" 2021, nr 794, s. 3.
[25] L. STANISZEWSKA, *Digitization* ..., p. 74.
[26] K. KOLBENHAYEROVÁ, T. HOMA, *Digitalization in public administration and its trends*, „Institutiones Administrationis – Journal of Administrative Sciences" 2022, t. 2, nr 1, s. 24, https://doi.org/10.54201/iajas.v2i1.24.
[27] L. JANČOVÁ, M. FERNANDES, Digitalisation and administrative law, EPRS European Parliamentary Research Service, PE 730.350 – November 2022, s. 3, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/730350/EPRS_STU(2022)730350_EN.pdf (accessed on 21.01.2026).
[28] L. STANISZEWSKA, *Digitization* ..., p. 79.
[29] Woźniak, Marta. (2025). Cyfryzacja..., p. 245.

e) costs, which are connected with providing technology support for public administration actions in the field of construction law, and with cyber and data protection systems and education needed both by public administration and actors outside the system.

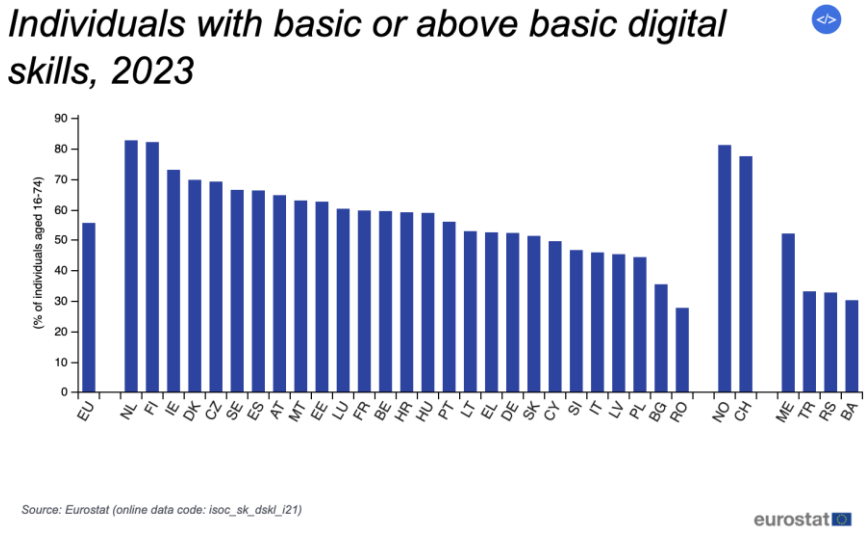

(https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Skills_for_the_digital_age)

Indicated challenges based on diverse grounds need flexible solutions. Firstly, due to their huge social impact, there is a real need for keeping an adequate pace of reforms and major changes. In this regard, adequate "trial periods" should help, when new tools and solutions can be implemented and verified. Another helpful method would be sustaining hybrid (digital and paper-based) forms of procedures that will give applicants a choice and help with introducing new technological solutions. Secondly, independent, simple and advanced infrastructure managed by public administration and built using national databases that will prevent external attacks and threats to data protection and provide internet in entire countries. Thirdly, approachable and user-friendly technological solutions and platforms, especially with consultations for parties, designers, and construction businesses that will help solve general and specific problems and provide information for users of digital tools. Fourthly, education helping to solve basic societal problems which are responsible for digital exclusion.

Conclusion

Digital transition is a fact and phenomenon that changes the lives of individuals, conditions for economical growth and the way of governing. In the construction sector, it can be perceived from legal and technological perspectives, as deeply changing the existing form of this part of the legal system and the economy. An analysis of the regulations in Poland and Slovakia indicates that transformation in the construction law is part of a huge general

transformation process of digitalisation. It is based on tools similar to online platforms and digitalisation of procedures that, starting from document digitalisation, lead to information digitalisation and automation of public administration actions in the field of construction law.

In the light of its broad and deep impact, digital transformation brings many diverse chances and encounters challenges of a technological, social and legal nature. Coping with them and achieving the best digitalisation effects requires a universal approach. Therefore, the solutions cannot be based only on legal regulations, but must be applied to the nature and causes of possible issues. It needs to be highlighted that the main solution is a pace of transformation which is adapted to circumstances, thus resulting in an evolution rather than a revolution. It can help with the social acceptance of the change, education and effectiveness of the new tech tools.

LIST OF BIBLIOGRAPHIC REFERENCES

Monographs and textbooks:

CRAIG, P. EU Administrative Law, OUP 2018. 21-25 s. ISBN 978-01-98-8316-48

RUFFERT, M., Law of Administrative Organization of the EU A Comparative Approach, 2020. 5s. ISBN: 978-18-00-37-360 0

MÉSÁROŠ, P., RUCINSKY, R., SMETANKOVÁ, J.: Digitalisation in Slovakia: Construction law under digital transformation. 2024. s. 94-100. ISBN:9798400700064

Periodicals and journals:

BLOCH, T., FAUTH, J.: The unbalanced research on digitalization and automation of the building permitting process, Advanced Engineering Informatics no 58. 2023. s. 1-12. ISSN:1474-0346.

DRGAS, K. Przesłanki wdrażania cyfryzacji jednostek samorządu terytorialnego finansowanej ze środków unijnych, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" no 1. 2019. s. 194–198. e-ISSN: 2543-9170

KOLBENHAYEROVÁ, K., HOMA, T.: Digitalization in public administration and its trends, Institutiones Administrationis – Journal of Administrative Sciences no 1. 2022, s. 24-35, https://doi.org/10.54201/iajas.v2i1.24., ISSN 2786-1929.

LUTSENKO, K.: Digitalisation of public administration: challenges and prospects. In: Health Leadership and Quality of Life no 3. 2024. s. 3-9, ISSN 3008-8-8488

MONDEJAR, M., AVTAR R., DIAZ H. et all.., Digitalization to achieve sustainable development goals: Steps towards a Smart Green Planet, Science of the Total Environment. No 794. 2021, s. 1-20, ISSN 0048-9697,

STANISZEWSKA, L., Digitization of the construction process in Polish and Georgian Law, Dyskurs prawniczy i administracyjny no 2. 2022. s. 73-89. ISSN 2657-926X

WOŹNIAK, Marta.: Cyfryzacja procesu inwestycyjno-budowlanego (zagadnienia wybrane) Digitisation of the investment and construction process (selected issues) In: Studia Iuridica Toruniensia no 36, 2025, s. 225-250. ISSN 1689-5258

Internet sources:

JANČOVÁ, L., MEENAKSHI, F., *Digitalisation and administrative law. European added value assessment*, 2022, p. 1-94. Dostupné na internete: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/730350/EPRS_STU(2022)730350_EN.pdf, ISBN 978-92-846-9678-9

ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A STAVEBNÉ PRÁVO AKO PILIER REZILIENCIE

SPATIAL PLANNING AND BUILDING LAW AS A PILLAR OF RESILIENCE

Jozef Balga[1]

Ondrej Blažek[2]

Abstrakt: Autori sa zamerali na teoretické vymedzenie pojmu reziliencia, jeho prienik do právneho a bezpečnostného systému a následne na kritickú analýzu platnej právnej úpravy územného plánovania a stavebného práva v Slovenskej republike. Osobitná pozornosť je venovaná identifikácii implicitných aj absentujúcich prvkov reziliencie v právnych normách, ako aj návrhom de lege ferenda, ktoré môžu posilniť preventívnu a adaptačnú funkciu verejnej správy pri zvládaní budúcich krízových situácií.

Kľúčové slová: územné plánovanie, stavebné právo, verejná správa, správne právo, odolnosť

Abstract: The authors focus on the theoretical delineation of the concept of resilience, its penetration into legal and security discourse, and subsequently on a critical analysis of the current legal framework governing spatial planning and construction law in the Slovak Republic. Particular attention is paid to the identification of both implicit and absent elements of resilience within legal norms, as well as to de lege ferenda proposals aimed at strengthening the preventive and adaptive functions of public administration in addressing future crisis situations.

Key words: spatial planning, building law, public administration, administrative law, resilience

Úvod

Súčasná spoločnosť čelí narastajúcej frekvencii a intenzite mimoriadnych udalostí, ktoré majú komplexný charakter. V tomto kontexte sa do popredia dostáva koncept reziliencie ako normatívne aj funkčne významný obsah, prostredníctvom ktorého je možné posilňovať schopnosť spoločnosti a subjektov verejnej správy, absorbovať šok z mimoriadnych udalostí,

[1] prof. Dr. Jozef Balga, PhD. je profesorom na Katedre správneho práva Akadémie Policajného zboru v Bratislave.
[2] PhDr. JUDr. Ondrej Blažek, PhD. je odborný asistent na Katedre správneho práva Akadémie Policajného zboru v Bratislave.

adaptovať sa na zmenu a zachovať základné funkcie aj v podmienkach narušenia bezpečnostného systému. Reziliencia sa postupne etablovala nielen ako analytický pojem bezpečnostných vied, ale aj ako primárna kategória verejných politík na medzinárodnej, európskej a národnej úrovni. Osobitný význam nadobúda v oblasti verejnej správy, kde sa premieta do požiadavky preventívneho riadenia rizík a integrácie bezpečnostných hľadísk do rozhodovacích, plánovacích a regulačných procesov, ktoré sú vykonávané v rámci systému bezpečnostnoprávnych služieb. Práve právo, ktoré predstavuje základný normatívny nástroj štátu zohráva kľúčovú úlohu pri implementácií konceptu reziliencie z abstraktnej politickej deklarácie do záväzných pravidiel správania. Stavebné právo a v rámci neho špeciálne územne plánovanie patrí medzi tie oblasti právnej regulácie, ktoré majú zásadný vplyv na priestorové rozloženie rizík, mieru zraniteľnosti územia a dlhodobú bezpečnosť obyvateľstva a infraštruktúry. Rozhodnutia o využití územia, umiestňovaní stavieb a technických parametroch výstavby totiž determinujú, či sa riziká budú na území kumulovať, alebo naopak systematicky znižovať. Napriek tomu zostáva reziliencia v týchto právnych oblastiach často implicitnou, nejednoznačne formulovanou alebo redukovanou na čiastkové technické požiadavky, bez jasnej charakteristiky jej právnej hodnoty a interpretačného významu. Cieľom tohto príspevku je analyzovať stavebné právo (reprezentované najmä novým stavebným zákonom) a v rámci neho aj územné plánovanie ako nosné piliere budovania reziliencie spoločnosti z pohľadu teórie reziliencie ako integrálnej súčasti bezpečnostných vied.

1 Teoretické vymedzenie pojmu reziliencia

Reziliencia (alebo aj „*resiliencia*“) vychádza z anglického slova „*resilience*“, ktoré bolo odvodené z latinského slovesa „*resilire*“, čo možno chápať vo význame ako „*ustúpiť a znovu sa vrátiť*“ alebo „*vrátiť sa do pôvodného tvaru alebo polohy po tlaku*“. Najskôr išlo o technický a fyzikálny pojem, ktorý sa neskôr rozšíril do psychológie, ekológie, spoločenských vied, právnych vied[3] a v súčasnosti aj do bezpečnostných vied. Do slovenského jazyka a odborných textov bolo slovo prevzaté ako „*reziliencia*“, najčastejšie je však prekladané ako **odolnosť**, no tu je potrebné upozorniť, že ide o významovo širší pojem, než význam slova „odolnosť“, ktorý poznáme v slovníku súčasného slovenského jazyka.

Odolnosť zdôrazňuje schopnosť vzdorovať tlaku, pričom ide o prevažne statickú vlastnosť, ktorá sa orientuje na prevenciu narušenia a implikuje minimalizáciu zmeny.

[3] V právnych vedách sa pojem používal v anglo-americkom právnom systéme vo význame „*stiahnuť sa zo zmluvy skôr, než sa stane záväznou*.“ V bezpečnostných vedách má tento pojem iný význam. Pozri na WWW [18.12.2025; 21:41]: *https://thelawdictionary.org/resilire/*

Reziliencia zahŕňa odolnosť, ale ide nad jej rámec, nakoľko predstavuje dynamickú schopnosť systému, zahŕňa reakciu, adaptáciu a obnovu a počíta s tým, že narušenie nastane. Systém je odolný, ak sa nenechá narušiť. Systém je rezilientný, aj keď je narušený, pokiaľ dokáže pokračovať vo funkciách. Odlišnosti v pojmoch sú v časovom hľadisku. Z **časového hľadiska** sa odolnosť sústreďuje najmä na fázu pred a počas pôsobenia hrozby, reziliencia pokrýva celý cyklus narušenia. Z **funkčného hľadiska** môžu existovať systémy, ktoré sú málo odolné, ale vysoko rezilientné (rýchla obnova po kríze) alebo odolné, ale málo rezilientné (kolaps u nich nastáva po prekročení limitu). Kým odolnosť sa viaže na materiály, konštrukcie, pravidlá a predpokladá stabilné prostredie, reziliencia pracuje s komplexnými adaptívnymi systémami, predpokladá nestabilitu, neistotu a šoky. Preto sa reziliencia v odborných textoch často neprekladá, ale preberá ako ***terminus technicus***. V oficiálnych dokumentoch Európskej únie však dochádza k prekladu tohto anglického pojmu *resilience* do slovenského jazyka ako „odolnosť", hoci v slovenskom jazyku poznáme odolnosť, skôr ako rezistenciu (ang. *resistance*). Rezistencia je pritom len časť reziliencie. Nakoľko reziliencia tvorí rezistencia, absorpcia, adaptácia a obnova. V tomto prípade ide o problém prekladu anglo-amerických výrazov z oblasti práva a bezpečnosti, kde cieľový jazyk (v tomto prípade slovenský jazyk) nemá pojem s rovnakým konceptuálnym rozsahom.[4]

V systéme na správu terminológie Európskej únie (IATE)[5] sa reziliencia nachádza vo viacerých slovných spojeniach, napríklad ako **„odolnosť voči katastrofám",** ktorá je definovaná ako *„schopnosť vzchopiť sa zo závažnej katastrofy a odolávať katastrofe prostredníctvom plánovania"*[6] Veľmi častým slovným spojením je aj **zvyšovanie odolnosti** (ang. *resilience building*). Tento pojem si laická verejnosť spája najčastejšie s čerpaním finančných prostriedkov Európskej únie z Plánu obnovy a odolnosti. Odolnosť sa chápe *„schopnosť jednotlivca, domácnosti, spoločenstva, krajiny alebo regiónu zniesť stresy a otrasy,*

[4] Podobným príkladom je v správnom práve pojem „*dobrá správa*" alebo „*dobrá verejná správa*", ktorá je doslovným prekladom „*good administration*". Pojmy ako good governance, good administration aj resilience trpia rovnakým problémom - sú importované ako doslovne preložené „hotové pojmy", jazykovo zjednodušené. Tieto pojmy označujú dynamickú kapacitu systému, nie jednorazový výsledok. Doslovné preklady z nich robia kvalitatívny prívlastok alebo stav, čím sa stráca ich jadro. Doslovné preklady sa ťažko začleňujú do teórie a pre ľudí môžu pôsobiť skôr mierne pateticky. Kým slovo *„good"* v *„good administration"* vyjadruje, že verejná správa má byť v súlade s určitým modelom racionality, tak doslovný preklad *„dobrý"* a *„dobrá správa"* evokuje morálnu kvalitu, hodnotový súd bez metodiky a podobne. Tu vzniká etický pátos, ktorý v originálnom prevedení v anglickom jazyku nie je taký silný. Rovnako aj slovo *„odolnosť"* má v slovenskom jazyku slabý naratív a silnejšiu cnostnú konotáciu, v zmysle *„morálna povinnosť byť odolný"* Pôvodný pojem *„resilience"* má v origináli silný naratív a slabšiu morálnu explicitnosť.

[5] *IATE (Interactive Terminology for Europe).* In. iate.europa.eu. Dostupné aj online na WWW [18.12.2025, 22:35]: https://iate.europa.eu/about

[6] *Tretie fórum civilnej ochrany: zvyšovanie odolnosti Európy voči katastrofám.* In. ec.europa.eu, 2009. Dostupné aj online na WWW [18.12.2025, 22:40]: *https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_09_1811*

prispôsobiť sa im a rýchlo sa z nich zotaviť.“[7] V súvislosti s uvedeným, pojem odolnosť má dve dimenzie. Prvá dimenzia stanoví vnútornú silu subjektu, čiže jednotlivca, domácnosti, spoločenstva alebo širšej štruktúry lepšie odolávať stresom a otrasom. Druhá dimenzia charakterizuje schopnosť tohto subjektu rýchlo sa spamätať z ich vplyvu. Reziliencia sa používa aj vo význame: odolnosť systému zdravotnej starostlivosti (ang. *health system resilience*), ktorá predstavuje schopnosť systémov zdravotnej starostlivosti účinne sa prispôsobiť meniacim sa prostrediam, náhlym otrasom alebo krízam. S rezilienciou (odolnosťou) sa možno stretnúť aj v ďalších oblastiach, napríklad reziliencia infraštruktúry, dodávateľských reťazcov, demokracie, ekosystému a podobne.

2 Náčrt prieniku reziliencie do práva a bezpečnosti

Reziliencia sa stala ústrednou verejnou politikou zvládania krízových situácií po roku 2005. Pred rokom 1994 bol celosvetový úzus pri riešení krízových situácií len reaktívny. Nastane krízová situácia a tá sa následne rieši. Prvá zmena nastáva zo záverov 1. svetovej konferencie Organizácie spojených národov (ďalej len „OSN“) o znižovaní prírodných katastrof, ktorá sa konala v Yokohame, v Japonsku. Výsledkom bolo prijatie Yokohamskej stratégie a akčného plánu pre bezpečnejší svet.[8] Yokohamská stratégia prijatá v roku 1994 neformuluje resilienciu ako explicitné politické motto, avšak normatívne ju zakotvuje ako komunitnú schopnosť zvládania rizika založenú na sebestačnosti, sociálnom kapitáli a učení sa. V porovnaní s predchádzajúcimi reaktívnymi prístupmi predstavuje zásadný posun od technokratickej ochrany k adaptívnemu riadeniu rizika. Reziliencia tu bola spomínaná len v jednom bode, pričom sa dotýkala iba potreby podpory miestnych komunít pri budovaní ich odolnosti pri zvládaní prírodných katastrof. V roku 2005 prijala 2. svetová konferencia o znižovaní katastrof Akčný rámec z Hyogo (ďalej len „Hyogo rámec“) na roky 2005-2015 s názvom: Budovanie odolnosti krajín a komunít voči katastrofám. Kým Yokohamská stratégia iba naznačovala potrebu posilňovať komunitnú rezilienciu, Hyogo rámec už formálne deklaruje **budovanie resiliencie ako strategický cieľ**. Resiliencia sa tým stáva teleologickým pojmom (cieľom smerovania politiky) a legitímnym dôvodom pre zásahy verejnej moci. Hyogo rámec po prvýkrát ponúka oficiálnu a použiteľnú definíciu resiliencie, ktorá je priamo určená pre verejnú správu: *„Resiliencia je schopnosť systému, komunity alebo spoločnosti, ktorá je potenciálne vystavená ohrozeniam, adaptovať sa prostredníctvom odolávania alebo zmeny tak,*

[7] Oznámenie komisie európskemu parlamentu a rade č. COM/2012/0586 - prístup EÚ k zvyšovaniu odolnosti: poučenie z kríz v oblasti potravinovej bezpečnosti.
[8] Celé znenie Yokohamskej stratégie a akčného plánu pre bezpečnejší svet je dostupné na WWW [19.12.2025; 22:44]: *https://www.preventionweb.net/files/10996_N9437604.pdf?startDownload=true*

aby dosiahla a udržiavala prijateľnú úroveň fungovania a štruktúry.“[9] Hyogo rámec jasne stanovuje, že **štát má primárnu zodpovednosť za budovanie reziliencie**[10] a že resiliencia má byť **integrovaná do práva, politík, plánovania a rozpočtov**.[11] Z pohľadu teórie verejnej správy a správneho práva ide o rozšírenie preventívnej funkcie verejnej správy. Z právneho hľadiska Akčný rámec z Hyogo rámec uvádza medzi priority povinnosť štátov prijať, respektíve v prípade potreby novelizovať právne predpisy tak, aby **zabezpečovali podporu znižovania rizika katastrof**, **vrátane zavedenia regulačných nástrojov** a **mechanizmov zabezpečujúcich dodržiavanie právnych povinností** a vytváranie účinných stimulov na uskutočňovanie opatrení zameraných na znižovanie rizika a zmierňovanie jeho následkov.[12] **Sendaiský rámec pre znižovanie rizika katastrof 2015-2030** zásadne predefinoval pohľad na resilienciu. Z cieľa budovania kapacít sa stala riadiaca logika prevencie, zodpovednosti a transformácie rizika. Oproti Hyogo rámcu nejde o čiastočnú úpravu, ale o kvalitatívny posun v ontológii aj normativite resiliencie. Resiliencia už nie je cieľ sama o sebe ale je výsledkom správne riadeného rizika. Sendaiský rámec konštatuje, že expozícia nebezpečenstva a ohrozené aktíva rastú rýchlejšie než klesá zraniteľnosť, čím sa systematicky vytvárajú nové riziká. Sendaiský rámec výrazne posilňuje administratívno-právny rozmer resiliencie tým, že štát je nositeľom povinnosti vykonávať činnosti smerujúce k znižovaniu rizika vzniku krízových situácií a budovania odolnosti spoločnosti (reziliencie). Tieto činnosti má vykonávať prostredníctvom **rozhodovacej činnosti, regulácie právnymi normami a dohľadom**.[13] **Reziliencia sa tým dostáva do sféry výkonu verejnej správy, nie len do strategických dokumentov.** V čl. 27 písm. a) Sendaiského rámca sa uvádza, že je potrebné revidovať právne predpisy aby došlo k zosúladeniu napríklad územného plánovania, stavebného práva alebo práva životného prostredia v súlade s princípom budovania odolnosti (reziliencie). V tomto zmysle Sendaiský rámec pre znižovanie rizika katastrof 2015-2030 požaduje aby sa reziliencia stala prierezovým regulačným princípom verejnej správy. Orgány verejnej moci aj orgány verejnej správy musia vo svojej plánovacej činnosti zohľadňovať riziko vzniku krízových situácií a odôvodňovať rozhodnutia z hľadiska dopadu na riziko, pričom tieto rozhodnutia musia stáť na dôkladnej práci s dátami. Štandard správnej úvahy v súvislosti so Sendaiským rámcom by mal predstavovať **diskrečnú právomoc vykonávanu na základe hodnotenia**

---

[9] Celé znenie Akčného rámca z Hyogo je dostupné na WWW [19.12.2025; 23:05]: *https://www.preventionweb.net/files/1037_hyogoframeworkforactionenglish.pdf?startDownload=true*
[10] Časť III.A - General considerations, bod 13 písm. b) Akčného rámca z Hyogo.
[11] Časť II.C - Strategic goals, bod 12 písm. a) Akčného rámca z Hyogo.
[12] Priorita 1, bod 16 písm. f) Akčného rámca z Hyogo.
[13] Čl. 19 písm. a) Sendaiského rámca pre znižovanie rizika katastrof 2015-2030.

rizík. Sendaiský rámec pre znižovanie rizika katastrof 2015-2030 posilňuje administratívno-právny rámec resiliencie tým, že ju zakotvuje ako povinný parameter výkonu verejnej správy, integruje ju do právnych, plánovacích a rozpočtových procesov a podmieňuje jej realizáciu mechanizmami zodpovednosti, monitorovania a verejnej kontroly. Publikácie z oblasti medzinárodného práva zdôrazňujú, že Sendaiský rámec pre znižovanie rizika katastrof 2015-2030 (spolu s ďalšími medzinárodnými dohodami ako SDGs alebo Parížska dohoda) patria medzi *soft law* režimy založené na nezáväzných záväzkoch, dobrovoľných opatreniach a bez sankcií za nedodržiavanie.[14] Dokument má skôr politickú a programovú povahu, schválený Valným zhromaždením OSN formou rezolúcie č. A/RES/69/283.[15] Na Sendaiský rámec priamo odkazuje rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 2019/420 13. marca 2019, ktorým sa mení rozhodnutie č. 1313/2013/EÚ o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany: *„Je dôležité zabezpečiť, aby členské štáty prijímali všetky potrebné opatrenia na účinné predchádzanie prírodným katastrofám a katastrofám spôsobeným ľudskou činnosťou a na zmierňovanie ich účinkov. Okrem toho by všetky opatrenia mali byť v súlade s medzinárodnými záväzkami, ako je napríklad* ***Sendaiský rámec pre znižovanie rizika katastrof na roky 2015 – 2030****, Parížska dohoda v zmysle Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy a Agendy OSN 2030 pre udržateľný rozvoj, a aktívne prispievať k ich plneniu.“*[16] Toto rozhodnutie je adresované členským štátom a je preto záväzné pre všetky jeho orgány verejnej moci (vrátane súdov), ktoré sú povinné ho aplikovať.[17]

3 Teoretické aspekty územného plánovania a stavebného práva ako nástroja na budovanie reziliencie

Pojem **územného plánovania** je charakterizovaný v zákone č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov, kde pod územným plánovaním rozumieme súbor činností, ktorými sa určuje a reguluje priestorové usporiadanie územia, funkčné využívanie územia a zabezpečuje sa udržateľný územný rozvoj za podmienok dodržania ochrany životného prostredia, ochrany prírody a krajiny, ochrany historického a kultúrneho dedičstva a ochrany verejného zdravia, obrany štátu, bezpečnosti štátu,

[14] WANNER, S. T. M. The effectiveness of soft law in international environmental regimes: participation and compliance in the Hyogo Framework for Action. In. *Int Environ Agreements*, 2021. č. 21. s. 113-132. Dostupné aj online na WWW [20.12.2025; 19:30]: *https://doi.org/10.1007/s10784-020-09490-8.*

[15] Rezolúcia prešla bez formálneho verejného hlasovania, pretože neboli vznesené žiadne oficiálne námietky alebo protinávrhy. Viac na WWW [20.12.2025; 19:40]: *https://digitallibrary.un.org/record/795443?ln=es&utm=&v-=pdf.*

[16] Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 2019/420 13. marca 2019, ktorým sa mení rozhodnutie č. 1313/2013/EÚ o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany.

[17] PATAKYOVÁ, M. T., BELEŠ, A., NOSA, M., KIŠŠOVÁ, S., MÁČAJ, A., BLAŽO, O., KOVÁČIKOVÁ, H. *Právo EÚ. Inštitucionálny systém a systém práva*. 1. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s.r.o., 2025. s. 218.

hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja, sociálnej súdržnosti a územnej súdržnosti.[18] Jedným z cieľov územného plánovania je v zmysle uvedeného zákona systematicky a nepretržite vytvárať podmienky pre udržateľný územný rozvoj tak, aby územie bolo využívané **bezpečne**. S bezpečným rozvojom územia sa spája aj takzvaná *urban resilience* (doslovný preklad: mestská odolnosť – reziliencia).[19] Ide o schopnosť mesta zvládať šoky a stresy bez kolapsu verejných funkcií a sociálneho poriadku. Následne o aplikáciu konceptu reziliencie na mesto ako komplexný, dynamický systém. Mesto sa nechápe ako územie alebo súbor budov, ale ako prepojená sieť obyvateľstva, kritickej infraštruktúry, verejných služieb, ekonomických tokov, právnych a riadiacich mechanizmov. Cieľom mestskej reziliencie je odolávať viacnásobným a súbežným hrozbám a rýchlo sa zotaviť z krízových situácií. Koncept sa týka premeny z „reakcie na krízu *ex post*" na prevenciu, pripravenosť a znižovanie zraniteľnosti skôr ako samotná kríza nastane.[20] Územné plánovanie je právny nástroj reziliencie, nie ako jej doplnok, lebo bez územného plánovania nie je možné hovoriť o skutočnej reziliencii. **Územné plánovanie vplýva na priestorové rozloženie rizík, ovplyvňuje expozíciu obyvateľstva a infraštruktúry a *de facto* rozhoduje o tom, či sa riziká budú kumulovať alebo zmierňovať.** Autori *Coaffee* a *Lee* zdôrazňujú že **územné plánovanie musí byť prepojené s krízovým riadením, bezpečnostnou politikou a ochranou kritickej infraštruktúry**. Oddelenie územného plánovania od bezpečnosti a krízového riadenia je neudržateľné.[21]

Z hľadiska riešenia stanoveného problému je dôležité charakterizovať stavebné právo. Stavebné právo nie je samostatné právne odvetvie. Stavebné právo nemá jednotnú metódu právnej regulácie, ide preto len o súbor funkčne prepojených právnych noriem rôznych právnych odvetví právneho poriadku Slovenskej republiky, ktoré spája spoločný predmet právnej úpravy a ktoré vznikajú pri príprave a projektovaní stavieb, zhotovovaní stavieb, uskutočňovaní zmien stavieb, údržbe stavieb, užívaní stavieb a odstraňovaní stavieb. **Stavebné právo** predstavuje *„právne odvetvie, v ktorom sa stretávajú technické vedy a prírodné vedy s právom."*[22] Stavebné právo je prítomné ako „technicko-regulačné pozadie" plánovania reziliencie. Aj oblasť stavebného práva je nepochybne spätá s bezpečnosťou a reziliencou.

[18] § 2 zákona č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov.
[19] Správnejší preklad by z hľadiska významu a prepojenia slovenského správneho práva bol azda „reziliencia obcí so štatútom mesta" alebo „reziliencia väčších miestnych samospráv".
[20] *Habitat III Issue Papers - 15 – Urban Resilience*. New York: Organizácia spojených národov, 2015.
[21] COAFFEE, J., LEE, P. *Urban Resilience. Planning for Risk, Crisis and Uncertainty*. New York: Palgrave, 2016. 305 s.
[22] PÍRY, M. Kritické otázky časovej pôsobnosti územného plánu z hľadiska požiadavky na právny štát. In. *Žurnál správneho súdnictva*. Bratislava: Kancelária Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky, 2023. č. 2. s. 46-56.

Typickým príkladom implementácie bezpečnostných vied do stavebného práva je protipožiarna bezpečnosť stavby, ktorá predstavuje *„schopnosť stavby (stavebného objektu) zabrániť stratám na životoch a zdraví osôb, zvierat a stratám na majetku v prípade požiaru.“*[23] Základným prínosom stavebného práva pri budovaní resiliencie je prevencia systémového zlyhania ešte pred vznikom mimoriadnej udalosti. Stavebné predpisy totiž ukladajú minimálne štandardy odolnosti voči rizikám (seizmickým, povodňovým, veterným, požiarom) a nútia investorov internalizovať budúce riziká už vo fáze návrhu. Hoci existujú rôzne technické riešenia na zvýšenie odolnosti stavieb (napríklad: odolné materiály), takáto technická možnosť sama o sebe nezvyšuje rezilienciu - robí tak až jej povinná normatívna implementácia prostredníctvom stavebných predpisov a kódexov.[24] Resiliencia spoločnosti vzniká až vtedy, keď je technické poznanie o rizikách pretavené do záväzných stavebnoprávnych noriem, ktoré riadia, kde, ako a s v akej miere možno stavať. Zmyslom reziliencie z pohľadu práva je teda mať také právne prostredie, ktoré umožňuje a vynucuje znižovanie rizík ešte pred vznikom mimoriadnej udalosti. Stavebné právo je presne ten nástroj, ktorým štát najúčinnejšie zasahuje ex ante.

4 Analýza stavebného zákona[25] z pohľadu teórie reziliencie

Primárnym prameňom stavebného práva je zákon č. 25/2025 Z. z. Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Pozitívom stavebného zákona z hľadiska reziliencie je napríklad ustanovenie § 18 ods. 1, ktorý výslovne **viaže kvalitu stavby na celý životný cyklus**, nie len na moment kolaudácie. Z pohľadu bezpečnosti ide o posun od statického k dynamickému chápaniu bezpečnosti. Uvedený § 18 ods. 1 umožňuje právne presadzovať adaptabilitu stavby a dlhodobú funkčnosť stavby v meniacich sa podmienkach (klíma, záťaž, krízy). Uvedené ustanovenie implicitne charakterizuje väzby medzi stavebným právom a krízovým manažmentom (teóriou resiliencie). V rámci všeobecných zásad výstavby je z hľadiska bezpečnosti významný § 18 ods. 3, ktorý upravuje situácie, kedy sa pri jednotlivých typoch stavieb vyžaduje ohlásenie stavebnému úradu. Ide o situácie, kedy sa stavebnými prácami alebo prevádzkou stavby môže ohroziť zdravie ľudí, významne negatívne ovplyvniť životné prostredie, protipožiarna bezpečnosť alebo mechanická odolnosť a stabilita a bezpečnosť pri užívaní[26] alebo v prípade keď sa stavebné práce uskutočňujú na pobrežnom pozemku, v inundačnom území s retenčným potenciálom a v ochrannom pásme vodárenského

[23] SUJA, M. *Reglement ochrany pred požiarmi a záchranných činností.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019. s. 9.
[24] ANIREDDY, A. R. Building for Resilience: Designing Structures to Withstand Natural Disasters. In. *Journal of Scientific and Engineering Research*, 2021. Roč. 8. č. 2. s. 322-325.
[25] Zákon č. 25/2025 Z. z. - Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
[26] § 18 ods. 3 písm. h) zákona č. 25/2025 Z. z. - Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

zdroja, prírodného liečivého zdroja alebo prírodného minerálneho zdroja.[27] Resilienčný význam týchto ustanovení spočíva v tom, že zákon tu vyslovene uvádza, že nie každé územie je neutrálne a zákon výslovne pracuje s pojmami ako inundačné územie, retenčný potenciál, či ochranou zdravia a stability. Tieto ustanovenia sú plne v súlade so Sendaiským rámcom pre znižovanie rizika katastrof 2015-2030. Z normotvorného hľadiska je v súlade s teóriou reziliencie aj § 13 písm. d), ktorý dáva Úradu pre územné plánovanie a výstavbu vypracúvať koncepciu bezpečnosti a vhodnosti výstavby. Takáto kompetencia má potenciál implementovať teoretické východiská reziliencie do technických požiadaviek a metodických pokynov. Významným z pohľadu reziliencie je aj § 19 ods. 3, ktorý stanovuje orgánom verejnej správy, stavebníkom a osobám vykonávajúcim vyhradené činnosti vo výstavbe povinnosť zohľadňovať stavebno-technické požiadavky na výstavbu pri navrhovaní, umiestňovaní, projektovaní, zhotovovaní, kolaudácii a prevádzke stavby. Znamená to jasne zakotvenú procesnú resilienciu. Rezilienciu aplikovať v praxi napomáha aj ustanovenie § 2 ods. 8, ktoré vymedzuje vyhradené stavby, čo *de facto* odráža zásadu, že čím vyššie systémové riziko, tým vyšší regulačný režim a predstavuje o učebnicový príklad proporcionálnej bezpečnosti. Pozitívne vnímaným je aj § 47 ods. 2, ktorý urýchľuje proces obnovy po krízovej situácii.

Z pohľadu reziliencie diskutabilný je § 18 ods. 5, ktorý predstavuje klasický konflikt medzi dereguláciou a systémovou bezpečnosťou. V samotných ustanoveniach sa nachádza veľké množstvo stavebných činností, ktoré unikajú systematickému hodnoteniu a rizikovej analýze. Drobný zásah ako taký síce zásadne nenaruší odolnosť systému ako takú, avšak problém je v kumulatívnych drobných zásahoch, ktoré môžu znížiť stabilitu systému v zmysle § 18 ods. 5 písm. a) bod 4. V praxi tak môžu nastať opakované opravy kanalizácie (môže sa meniť materiál, kapacita, tlakové pomery, spôsob uloženia), ktoré budú bez koordinácie, bez hydrologického prepočtu, bez väzby na extrémne zrážky, pričom môžu zhoršiť odolnosť systému voči prívalovým dažďom, hoci každá jednotlivá oprava je legálna a neškodná. Problém predstavuje aj ustanovenie, podľa ktorého sa rozhodnutie o stavebnom zámere ani ohlásenie nevyžaduje pri zariadeniach na výrobu elektriny, tepla a chladu z obnoviteľných zdrojov energie s celkovým inštalovaným výkonom do 50 kW vrátane. Právna úprava však úplne abstrahuje od kumulatívnych účinkov takýchto zariadení. Kým individuálne posudzovaný zdroj s výkonom tesne pod zákonným limitom spravidla nepredstavuje relevantnú záťaž pre distribučnú sústavu, ich hromadná koncentrácia v rámci jedného územia (napr. desiatky či stovky zariadení s výkonom 49 kW v jednej obci) môže viesť k reálnym technickým a

[27] § 18 ods. 3 písm. i) zákona č. 25/2025 Z. z. - Stavebný zákon a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

prevádzkovým problémom distribučnej infraštruktúry, bez toho, aby na tieto systémové riziká reagoval akýkoľvek povoľovací alebo koordinačný mechanizmus. Problematický je aj § 18 ods. 5 písm. k), ktorý uvádza, že *„rozhodnutie o stavebnom zámere ani ohlásenie sa nevyžaduje na stavebné úpravy a drobné stavby neuvedené v odseku 3.“* Dôvodom problému je, že táto otvorená kategória je bez vecných limitov, bez územných obmedzení, bez bezpečnostného filtra. V takomto prípade môže ísť napríklad o spevnené plochy, terénne úpravy malého rozsahu a podobne, ktoré v kumulácií menia odtokové pomery, ale nikdy sa neposudzujú spoločne. Treba však vyzdvihnúť, že zákon ako sme už vyššie uviedli a § 18 ods. 3 písm. h) a i) **znovu zavádza ohlásenie**, ak môže dôjsť k ohrozeniu zdravia, stability, či v inundačnom území. Problém je, že tento korektív sa neuplatní automaticky. Z pohľadu reziliencie zákon síce pracuje s bezpečnosťou technickou, ale nie so **systémovým rizikom.** Odolnosť zostáva nepomenovaná hodnota, a teda ľahko obchádzateľná. Zákon je výrazne orientovaný na zrýchlenie, digitalizáciu a koncentráciu konania, ide o moderný zákon, v ktorom však chýbajú povinnosti pracovať s extrémnymi udalosťami. Stavebný zákon obsahuje viaceré implicitné prvky odolnosti, najmä v oblasti životnosti stavieb, diferenciácie rizík a ochrany vybraných území. **Zároveň však trpí zásadným normatívnym deficitom, keď odolnosť a systémové riziko neformuluje ako samostatné právne hodnoty.** Začlenením takýchto právnych hodnôt by posilnil schopnosť verejnej správy pôsobiť preventívne voči budúcim krízam.

Z hľadiska teórie reziliencie môžeme navrhnúť nasledujúce zmeny v Stavebnom zákone. Doplniť **teleologické ustanovenie** do § 1 ako odsek 2, ktoré legitimizuje resilienciu ako interpretačné kritérium, napríklad v znení: *„Tento zákon sleduje okrem iného cieľ zabezpečenia bezpečnosti, odolnosti a udržateľnej funkčnosti stavieb a územia, najmä z hľadiska predchádzania rizikám ohrozujúcim život, zdravie osôb, majetok, životné prostredie a základné funkcie územia pri mimoriadnych udalostiach a krízových situáciách.“* Stavebný úrad by tým získal pružnosť pri interpretácií niektorých ustanovení zákona. **Explicitne zaviesť riziko a odolnosť ako posudzované kritériá**, napríklad cez § 18a s názvom: „***Posudzovanie rizík a odolnosti stavby***“, ktorý by v odseku 1 znel: *„Pri navrhovaní, umiestňovaní a povoľovaní stavby je stavebník povinný zohľadniť predvídateľné prírodné, technologické a iné riziká, ktoré môžu počas životnosti stavby ovplyvniť jej bezpečné a funkčné užívanie.“* Odsek 2 navrhovaného paragrafu by znel: *„Stavebný úrad posudzuje, či navrhovaná stavba svojím umiestnením, konštrukčným a prevádzkovým riešením*

a) nezvyšuje zraniteľnosť územia,

b) umožňuje zvládnutie mimoriadnych udalostí bez neprimeraného ohrozenia osôb,

c) zachováva základné funkcie stavby alebo územia v krízových situáciách.

Ak navrhovaná stavba nespĺňa požiadavky podľa odseku 2, stavebný úrad uloží primerané podmienky na zvýšenie jej odolnosti alebo stavebný zámer zamietne.“

Doplniť § 18 ods. 3 písm. i), ktorý by znel: „Ohlásenie stavebnému úradu sa vyžaduje pri drobných stavbách podľa § 2 ods. 4 písm. a) až c); pri ostatných drobných stavbách a stavebných úpravách, ak sa stavebné práce uskutočňujú na pobrežnom pozemku, v inundačnom území s retenčným potenciálom, **v území so zvýšeným rizikom povodní,[28] zosuvov, extrémnych teplôt alebo iných prírodných hrozieb** a v ochrannom pásme vodárenského zdroja, prírodného liečivého zdroja alebo prírodného minerálneho zdroja. Následne doplniť § 18 odsekom 6, ktorý by riešil kumulatívne riziko drobných zásahov. Približný návrh by mohol znieť: *„Ustanovenia odseku 5 sa neuplatnia, ak stavebné práce alebo ich kumulatívny účinok môžu*

a) ovplyvniť stabilitu územia,

b) zmeniť odtokové pomery,

c) zvýšiť riziko ohrozenia zdravia alebo bezpečnosti osôb pri mimoriadnych udalostiach.“ A záverom paragraf 13 písm. d) by mal znieť nasledovne: *„vypracúva koncepciu bezpečnosti,* ***odolnosti*** *a vhodnosti výstavby a jednotnej technickej politiky určovaním stavebno-technických požiadaviek na výstavbu.“* Uvedené návrhy predkladáme na odbornú diskusiu s cieľom naplniť úniové záväzky Slovenskej republiky.

5 Analýza zákona o územnom plánovaní[29] z pohľadu teórie reziliencie

Jednou zo základných téz je, že riziko nevzniká len z hrozby, ale najmä z rozhodnutí o využití územia.[30] Z pohľadu resiliencie možno územný plán vymedziť ako preventívny regulačný akt, ktorým štát a miestna samospráva vylučuje zástavbu v záplavových územiach, obmedzujú urbanizáciu v zosuvných a seizmických zónach, diferencujú funkčné využitie územia podľa rizikových máp. Legálna definícia je v § 2 zákona č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní vymedzuje uvedený pojem ako *súbor činností, ktorými sa určuje a reguluje*

[28] Rozdiel medzi inundačným územím s retenčným potenciálom a územím so zvýšeným rizikom povodní spočíva v ich funkčnom a právnom význame: inundačné územie s retenčným potenciálom je územie zámerne ponechané alebo určené na rozlievanie a zadržiavanie povodňových vôd, čím plní aktívnu ochrannú funkciu pre širšie územie a znižuje systémové povodňové riziko, a preto si vyžaduje prísny regulačný režim zameraný na zachovanie tejto funkcie, zatiaľ čo územie so zvýšeným rizikom povodní je územie, v ktorom je vyššia pravdepodobnosť zaplavenia stavieb alebo osôb, avšak bez nevyhnutnej retenčnej funkcie pre povodie ako celok, takže regulácia sa tu sústreďuje prednostne na adaptačné stavebné a prevádzkové opatrenia chrániace konkrétnu stavbu a jej užívateľov, nie na absolútne obmedzenie výstavby.

[29] Zákon č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov.

[30] ESLAMIAN, S., ESLAMIAN, F. *Handbook of Disaster Risk Reduction for Resilience. New Frameworks for Building Resilience to Disasters.* Cham: Springier, 2021. 487 s.

priestorové usporiadanie územia, funkčné využívanie územia a zabezpečuje sa udržateľný územný rozvoj za podmienok dodržania ochrany životného prostredia, ochrany prírody a krajiny, ochrany historického a kultúrneho dedičstva a ochrany verejného zdravia, obrany štátu, bezpečnosti štátu, hospodárskeho rozvoja, sociálneho rozvoja, sociálnej súdržnosti a územnej súdržnosti.“ Zákon o územnom plánovaní možno z hľadiska resiliencie hodnotiť tak, že výslovne definuje cieľ územného plánovania ako **bezpečné, udržateľné** a adaptívne **využívanie územia**.[31] Zákon presúva ťažisko z krízovej reakcie na normatívnu prevenciu, čo je presne v súlade so Sendaiským rámcom pre znižovanie rizika katastrof 2015-2030 a konceptom rezilience. Zákon výslovne pracuje s adaptáciou na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy a to najmä v § 2 a v § 18. Významným pozitívom je, že v zákone je zakotvené **povinné využívanie mapy povodňového ohrozenia** ako územnoplánovacieho podkladu.[32] Samotná teória reziliecie uvádza, že fragmentované rozhodovanie je samo o sebe zdrojom rizika. Zákon sa s touto požiadavkou pomerne dobre vysporiadal, nakoľko zakotvil silnú hierarchiu plánov, záväznosť vyšších stupňov pre nižšie[33] a centralizovaný metodický dohľad Úradu pre územné plánovanie.[34] Z hľadiska negatív možno konštatovať, že zákon síce používa pojmy adaptácia, udržateľnosť, verejný záujem, ale zároveň neobsahuje povinnosť systematického hodnotenia rizík (risk assessment) ako súčasti každej územnoplánovacej dokumentácie. Deklaratívna integrácia resilience bez merateľných mechanizmov vedie k ilúzii bezpečnosti.[35] Zákon na jednej strane výrazne centralizuje metodiku, dohľad a rozhodovanie a obmedzuje priestor pre experimentálne alebo lokálne adaptívne riešenia. Takáto vysoká miera normatívnej uniformity môže znížiť schopnosť systému lokálne sa prispôsobiť neštandardným hrozbám. Zákon prestavuje moderný preventívny normatívny akt, ktorý má vysoký potenciál budovať odolnosť (rezilienciu) územia, avšak v súčasnej podobe pracuje viac s ideou stability než s dynamickou adaptivitou. Navrhované zmeny zákona o územnom plánovaní z pohľadu teórie reziliencie sú nasledujúce. Zaviesť rezilienciu ako samostatný teleologický cieľ, napríklad do § 3 ako odsek 2: *„Územné plánovanie sleduje aj cieľ zvyšovania odolnosti územia, jeho obyvateľstva a infraštruktúry voči prírodným, technologickým, environmentálnym, zdravotným a spoločenským hrozbám, a to prostredníctvom znižovania zraniteľnosti, riadenia rizík a podpory adaptačnej schopnosti územia.“* Takéto ustanovenie by umožnilo výklad reziliencie ako

[31] Pozri § 2 a 3 zákona č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov.
[32] § 16 ods. 5 zákona č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov.
[33] § 18 ods. 3 zákona č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov.
[34] § 9 zákona č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov.
[35] ESLAMIAN, S., ESLAMIAN, F. Handbook of Disaster Risk Reduction for Resilience. New Frameworks for Building Resilience to Disasters. Cham: Springier, 2021. 487 s.

verejného záujmu. V § 5 charakterizovať ďalšie pojmy dôležité pre budovanie reziliencie v rámci územného plánovania, a to odolnosť, zraniteľnosť a kaskádové riziko. Napríklad: *„Na účely tohto zákona sa rozumie odolnosťou (resilienciou) schopnosť územia, jeho štruktúr a funkcií predchádzať hrozbám, absorbovať ich účinky, prispôsobovať sa meniacim sa podmienkam a obnoviť sa pri zachovaní základných funkcií a kvality života."* Vo vzťahu k zraniteľnosti by návrh znel nasledujúco: *„Na účely tohto zákona sa rozumie zraniteľnosťou miera náchylnosti územia, obyvateľstva alebo infraštruktúry na negatívne dôsledky hrozieb v dôsledku ich fyzických, sociálnych, ekonomických alebo environmentálnych charakteristík."* Vo vzťahu ku kaskádovému riziku: „*Na účely tohto zákona sa rozumie kaskádovým rizikom riziko, pri ktorom jedna mimoriadna udalosť alebo zlyhanie vyvolá reťazové narušenie ďalších systémov alebo verejných funkcií."* Doplniť v § 16 odsek 6, ktorý by znel: *„Súčasťou územnotechnických podkladov je **hodnotenie rizík a zraniteľnosti územia**, ktoré zahŕňa najmä identifikáciu hlavných hrozieb, možných kaskádových účinkov a predpokladaných dopadov na obyvateľstvo, verejnú infraštruktúru a základné verejné služby."* Posledná veta v § 17 by uvádzala nasledovné: *„Zadanie musí obsahovať aj požiadavku na spracovanie variantov riešenia s prihliadnutím na rôzne úrovne rizík a neistoty vývoja územia."* Do § 18 doplniť odsek 8, ktorý by stanovil, že: *„Územnoplánovacia dokumentácia obsahuje opatrenia na zvyšovanie odolnosti územia, najmä regulačné nástroje umožňujúce postupnú adaptáciu na meniace sa podmienky, vrátane možnosti flexibilnej úpravy regulatívov v prípade významnej zmeny rizikových faktorov."* Následne do § 18 doplniť odsek 9, ktorý by stanovil, že: *„Súčasťou správy o stave územnoplánovacej dokumentácie je aj hodnotenie stavu odolnosti územia a návrh opatrení na jej zvyšovanie."* Dôležité by bolo aj rozšíriť okruh dotknutých orgánov v § 15 a to tak, že dotknutým orgánom by bol aj orgán krízového riadenia, civilnej ochrany obyvateľstva alebo ochrany kritickej infraštruktúry, ak sa územnoplánovacia dokumentácia týka územia alebo stavieb významných z hľadiska zvládania mimoriadnych udalostí.

6 Základné požiadavky na činnosť orgánov verejnej správy, ktoré by posudzovali reziliencu (odolnosť)

Ako najvhodnejší orgán posudzovania reziliencie z teleologického hľadiska sa javí v súčasnosti odbor krízového riadenia okresného úradu. V danom systéme by mal postavenie dotknutého orgánu aj okresný úrad. Je potrebné však uviesť, že z hľadiska organizačného, technického, materiálneho a personálneho by musel prejsť určitými zásadnými zmenami. Základnou úlohou, ktorou by sa mal orgán verejnej správy vykonávajúci túto bezpečnostnoprávnu činnosť vo verejnej správe realizovať by bolo **nielen eliminovať hrozby,**

ale zabezpečiť, aby rozvoj neprodukoval neakceptovateľnú zraniteľnosť. Orgán verejnej správy by musel riziko posudzovať na základe korekčného princípu, t.j. že stavebný rozvoj je legitímna hodnota a bezpečnosť. **Riziko by muselo byť objektívne identifikovateľné na základe dát**, hypotetické a nešpecifické scenáre by boli ako argumentácia neprípustné. Orgán nesmie argumentovať čistou špekuláciou. Orgán verejnej správy by si mal uvedomiť, že má posudzovať **vplyv stavby na systém**, nie samotnú existenciu rizika. Keďže neexistuje nulové riziko, zamestnanci by nemali posudzovať, či sa niečo stane, ale či to systém zvládne. Čím vyšší je systémový význam stavby, tým vyšší by mal byť aj potencionálny regulačný prah. Negatívne stanovisko, ktoré by orgán verejnej správy vydal by mal byť **prostriedok len *ultima ratio***, pričom preferovať by mal technické riešenia, organizačné opatrenia a prevádzkové režimy. V zákone by to mohlo byť napríklad stanovené týmto spôsobom: *„Okresný úrad v sídle kraja, odbor krízového riadenia vydá nesúhlasné stanovisko len vtedy, ak identifikované riziko nemožno primerane znížiť technickými, organizačnými alebo prevádzkovými opatreniami."* Orgán verejnej správy by mal kritérium najmenšieho obmedzenia, že ak existuje menej invazívne opatrenie, ktoré dosiahne rovnaký bezpečnostný efekt - orgán je povinný ho uprednostniť a taktiež má hodnotiť kumulatívne riziká, to znamená, musí ich konkrétne pomenovať a kvantifikovať aj kvalitatívne. Dôležitým aspektom by boli už uvedené kvalitatívne požiadavky na odôvodnenie každého stanoviska, ktoré by museli vychádzať z analýzy rizík na podklade preukázateľných dát. Takáto požiadavka by oprávnene kládla vysoké nároky na súčasné orgány verejnej správy pôsobiace v systéme krízového riadenia a v systéme civilnej ochrany obyvateľstva.[36]

Orgány verejnej správy, ktoré by posudzovali riziko v rámci územného plánovania by nemohli používať rovnakú intenzitu ochrany pre kvalitatívne odlišné riziká. Napríklad nízka pravdepodobnosť a lokálny dopad nebezpečného negatívneho javu by pre orgán znamenali žiadne absolútne zákazy v danom území. Naopak vysoká pravdepodobnosť a systémový dopad by predstavovali možnosť orgánu verejnej správy silno regulovať územné plánovanie. Uvedomujeme si, že tento koncept si vyžaduje značné spektrum znalostí z oblasti teórie bezpečnostných rizík. Orgán verejnej správy by pred aplikáciou najprísnejších obmedzení mal preferovať podmienky výstavby (napríklad výškové úrovne, evakuačné riešenia). Rovnako tak, by orgán verejnej správy mal preferovať reverzibilné riešenia. Orgán krízového riadenia nemá

[36] Orgány verejnej správy a orgány verejnej moci s kompetenciami zo zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov a v zmysle zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

chrániť územie pred všetkým, ale má chrániť schopnosť územia fungovať aj v prítomnosti hrozieb.

Záver

Reziliencia predstavuje normatívne relevantnú kategóriu, ktorá musí byť imanentnou súčasťou výkonu verejnej správy prostredníctvom bezpečnostnoprávnych služieb vo verejnej správe. Analýza teoretických východísk reziliencie potvrdzuje skutočnosť, že moderný štát je povinný presúvať ťažisko z reaktívneho zvládania kríz na preventívne riadenie rizík a systematické znižovanie zraniteľnosti územia, infraštruktúry a obyvateľstva. Územné plánovanie a stavebné právo sa v tomto kontexte javia ako kľúčové nástroje ex ante regulácie, prostredníctvom ktorých štát a územná samospráva zásadným spôsobom ovplyvňujú priestorovú distribúciu rizík a dlhodobú funkčnosť územia. Územné plánovanie rozhoduje o tom, kde sa riziká kumulujú a kde sa naopak systematicky eliminujú alebo zmierňujú, zatiaľ čo stavebné právo transformuje poznanie o hrozbách do záväzných technických a právnych štandardov, ktoré internalizujú budúce riziká už vo fáze návrhu a realizácie stavieb. Bez týchto nástrojov nie je možné hovoriť o skutočnej reziliencii. Analýza platnej právnej úpravy ukazuje, že slovenský zákonodarca v oboch právnych predpisoch implicitne pracuje s viacerými prvkami reziliencie, najmä prostredníctvom ochrany vybraných území, diferenciácie rizík a dôrazu na životný cyklus stavieb. Zároveň však právna úprava trpí normatívnym deficitom v tom, že reziliencia a systémové riziko nie sú explicitne formulované ako samostatné právne pojmy a posudzované kritériá. Výsledkom je často formalistické posudzovanie zásahov, ktoré nedokáže zachytiť kumulatívne účinky drobných rozhodnutí ani dlhodobé dopady na funkčnosť územia v krízových situáciách. Navrhované legislatívne úpravy smerujú k posilneniu preventívnej a adaptačnej funkcie práva, a to najmä prostredníctvom explicitného zakotvenia reziliencie ako teleologického cieľa, zavedenia povinného posudzovania rizík a odolnosti a vytvorenia jasnej kompetenčnej opory pre orgány verejnej správy. Cieľom týchto návrhov nie je brzdiť rozvoj ani eliminovať riziká ako také (čo je v podstate nereálne), ale zabezpečiť, aby rozvoj neprodukoval neakceptovateľnú mieru zraniteľnosti obyvateľstva a aby systém ako celok dokázal zvládať nevyhnutné narušenia bez kolapsu svojich základných funkcií. Ako autori si uvedomujeme, že predmetné návrhy sa samé o sebe nedajú okamžite aplikovať bez zásadnej reorganizácie a reformy systému krízového riadenia.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

COAFFEE, J., LEE, P. *Urban Resilience. Planning for Risk, Crisis and Uncertainty*. New York: Palgrave, 2016. 305 s. ISBN 978-0-333-69346-9.

ESLAMIAN, S., ESLAMIAN, F. *Handbook of Disaster Risk Reduction for Resilience. New Frameworks for Building Resilience to Disasters*. Cham: Springier, 2021. 487 s. ISBN 978-3-030-61278-8.

PATAKYOVÁ, M. T., BELEŠ, A., NOSA, M., KIŠŠOVÁ, S., MÁČAJ, A., BLAŽO, O., KOVÁČIKOVÁ, H. *Právo EÚ. Inštitucionálny systém a systém práva.* 1. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s.r.o., 2025. s. 218. ISBN 978-80-571-0752.

SUJA, M. *Reglement ochrany pred požiarmi a záchranných činností.* Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2019. s. 9. ISBN 978-80-8054-805-6.

Periodiká a zborníky:

ANIREDDY, A. R. Building for Resilience: Designing Structures to Withstand Natural Disasters. In. *Journal of Scientific and Engineering Research*, 2021. Roč. 8. č. 2. s. 322-325. ISSN: 2394-2630.

PÍRY, M. Kritické otázky časovej pôsobnosti územného plánu z hľadiska požiadavky na právny štát. In. *Žurnál správneho súdnictva*. Bratislava: Kancelária Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky, 2023. č. 2. s. 46-56. ISSN 2730-0722.

WANNER, S. T. M. The effectiveness of soft law in international environmental regimes: participation and compliance in the Hyogo Framework for Action. In. *Int Environ Agreements*, 2021. č. 21. s. 113-132. Dostupné aj online na WWW [20.12.2025; 19:30]: *https://doi.org/10.1007/s10784-020-09490-8.*

Internetové zdroje:

Akčný rámec z Hyogo. In. *prewentionweb.net*, 2025. Dostupné na WWW [19.12.2025; 23:05]: *https://www.preventionweb.net/files/1037_hyogoframeworkforactionenglish.pdf?startDownload=true*

Interactive Terminology for Europe. In. *iate.europa.eu.* Dostupné aj online na WWW [18.12.2025, 22:35]: *https://iate.europa.eu/about*

Tretie fórum civilnej ochrany: zvyšovanie odolnosti Európy voči katastrofám. In. *ec.europa.eu*, 2009. Dostupné aj online na WWW [18.12.2025, 22:40]: *https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_09_1811*

Yokohamská stratégia a akčný plán pre bezpečnejší svet. In. *prewentionweb.net*, 2025. Dostupné na WWW [19.12.2025; 22:44]: *https://www.preventionweb.net/files/10996_N9437604.pdf?startDownload=true*

ODCHÝLKY OD ZÁVÄZNEJ ČASTI ÚZEMNÉHO PLÁNU – NEJASNOSTI, NA KTORÉ POTREBUJEME ODPOVEDE

DEVIATIONS FROM THE BINDING PART OF THE LAND USE PLAN– UNCERTAINTIES FOR WHICH WE NEED ANSWERS

Tomáš Garžík[1]

Marián Ruňanin[2]

Abstrakt

Územné plánovanie je veľmi špecifickým odvetvím v rámci štúdia architektúry, v práve má význam práve pre jeho schopnosť zasahovať do vlastníckeho práva. Tieto regulatívy pomáhajú dotvárar a regulovať verejný priestor vo verejom záujme, no pre developerov predstavujú určité prekážky a fixné náklady, ak teda samospráva vie čo má robiť. Odchýlky sú nový inštitút, podľa svojho znenia skôr dočasný, ktorý dokáže významným spôsobom zasiahnút do územného plánovania. Účelom tohto článku je pozrieť sa na tento, pre Bratislavu a Košice, špecifický inštitút, otvoriť otázky, ktoré ešte nikto nekládol a snažiť sa na ne aj nájsť odpovede, práve využitím metód interpretácie práva.

Kľúčové slová

Odchýlky od záväznej časti územného plánu, Územný plán, Územné plánovanie, Zákon o Hlavnom meste, Zákon o Košiciach

Abstract

Land-use planning is a very specific field within the study of architecture, and it is important in law precisely because of its ability to interfere with property rights. These regulations help to shape and regulate public space in the public interest, but they represent certain obstacles and fixed costs for developers, provided that the local government knows what to do. Deviations are a new institution which, although temporary in nature, can significantly interfere with spatial planning. The purpose of this article is to look at this specific institution for Bratislava

[1] Mgr. Tomáš Garžík, Katedra správneho a environmentálneho práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, interný doktorand.

[2] Mgr. Marián Ruňanin, Katedra teórie práva a filozofie práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, interný doktorand.

and Košice, to raise questions that no one has asked yet, and to try to find answers to them using methods of legal interpretation.

Keywords

Deviations from the binding part of the zoning plan, Zoning plan, Zoning, Act on the Capital City, Act on Košice

Úvod

V tomto článku sa pokúsime opísať inštitút, ktorý je celkom výnimočný. A výnimočný je od svojho vzniku, kedy bol prijatý poslaneckým pozmeňujúcim návrhom, výnimočný je aj v nepresnostiach a štýle, akým je napísaný, a zároveň výnimočný pre územných plánovačov v hlavnom meste Bratislava (ďalej len ako „Hlavné mesto“) a meste Košice. Odchýlky predstavujú nóvum v našom právnom poriadku, ktorý doteraz nebol vôbec v odbornej ani vedeckej literatúre detailne opísaný, pritom funguje svojím životom.

V tomto článku sa pokúsime vysvetliť inštitút ako taký, opísať jeho fungovanie a identifikovať medzery v právnej úprave a vedeckou argumentáciou a interpretáciou tieto medzery vyplniť. Našim cieľom je poskytnúť odpovede, ktoré si môžu klásť nie len mestá a mestské časti, ale aj developeri a odborná verejnosť.

V rámci nášho článku pracujeme primárne s metódami výkladu práva, najmä jazykovým výkladom, logickým a teleologickým výkladom, ktorým sme hľadali účel a zmysel tohto inštitútu. Zároveň sme pracovali s komparatívnou metódou, kde sme sa snažili identifikovať obdobné inštitúty v zahraničných právnych úpravách, čo nám umožní identifikovať odlišné filozofické a právne prístupy k flexibilite územného plánovania. Naše závery sme zhrnuli pomocou metódy syntézy, a poskytli konkrétne odporúčania pre aplikačnú prax.

Inštitút odchýlky ako nástroj na zmenu záväznej časti metropolitného územného plánu

Inštitút odchýlky od záväznej časti metropolitného územného plánu je upravený v § 22 ods. 2 zákona č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „Zákon o územnom plánovaní“). Legálnu definíciu územného plánu obce nachádzame v § 22 ods. 1 Zákona o územnom plánovaní, pričom pomenovanie „metropolitný územný plán“ prislúcha podľa zákonnej úpravy Hlavného mesta a mestu Košice.

Možnosť využitia odchýlky je upravená v tretej vete § 22 ods. 5 Zákona o územnom plánovaní.[3] Z dikcie citovaného ustanovenia Zákona o územnom plánovaní vyplýva, že možnosť využitia odchýlky od záväznej časti územného plánu je exkluzívne vyhradená Hlavnému mestu a mestu Košice, pričom podrobnejšia úprava využitia tohto inštitútu sa nachádza v osobitných predpisoch regulujúcich Hlavné mesto a mesto Košice.

M. Píry v súvislosti s inštitútom odchýlky uvádza, že „*[...] v rámci Bratislavy a Košíc je možné osobitne dohodnúť odchýlne podmienky z hľadiska územnoplánovacej regulácie vo vzťahu k investičnej činnosti. Pre vydanie rozhodnutí za súčasného právneho stavu ako územných, tak aj stavených, je potom záväzným podkladom nielen znenie územného plánu obce/zóny, ale aj obsah takejto dohody.*“[4]

Túto dohodu môžeme v rámci teórie správneho práva klasifikovať ako správnu dohodu, ktorá predstavuje jednu z finálnych foriem činností verejnej správy.[5] Správna dohoda (administratívnoprávna zmluva) je vo svojej povahe verejnoprávnou zmluvou uzatvorenou medzi subjektom verejnej správy na jednej strane a fyzickou osobou, právnickou osobou alebo iným subjektom verejnej správy na strane druhej. Uzatvorenie tejto dohody sa deje s cieľom založenia, zmeny alebo zrušenia určitého právneho vzťahu v oblasti verejenej správy.[6] V prípade správnych dohôd bude teda podmienkou jej vzniku, aby bol zakaždým jednou zo zmluvných strán takejto dohody (spravujúci) subjekt verejnej správy. Význam správnych dohôd spočíva aj v tom, že sa aj iné subjekty podielať na plnení úloh verejnej správy a rovnako môžu správne dohody nahradiť správne dohody.[7]

Obsah správnej dohody nemôže byť v rozpore s ústavným zákonom č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov (ďalej len ako „Ústava SR“), s ústavnými zákonmi, zákonmi a tiež medzinárodnými zmluvami, ktorými je SR viazaná. Takisto nemôže byť v nesúlade s verejným záujmom.[8] Správne dohody môžeme z hľadiska

---

[3] V tretej vete § 22 ods. 5 Zákona o územnom plánovaní je ustanovené: „*[...] V hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave a v meste Košice možno v dohode uzatvorenej v súvislosti s investičnou činnosťou v meste alebo mestskej časti pre konkrétnu činnosť dohodnúť odchýlky od záväznej časti územného plánu v rozsahu ustanovenom osobitnými predpismi o hlavnom meste Slovenskej republiky a o meste Košice; podkladom pre vydanie záväzného stanoviska z hľadiska súladu navrhovanej stavby zo záväznou časťou územnoplánovacej dokumentácie je v takom prípade záväzná časť územného plánu obce alebo územného plánu mikroregiónu s dohodnutými odchýlkami.*

[4] PÍRY, M.: Stavebný zákon, Zákon o územnom plánovaní. Komentár. 1. vydanie. Žilina: EUROKÓDEX, 2025, s. 327.

[5] Porov. VAČOK, J.: Formy činností verejnej správy. In: VRABKO, M. a kol.: Správne právo hmotné. Všeobecná časť. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2018, s. 139.

[6] KOŠIČIAROVÁ, S.: Správne právo hmotné. Všeobecná časť. 3. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2022, s. 238.

[7] CEPEK, B.: Metódy a formy činnosti verejnej správy. In: CEPEK, B. a kol.: Správne právo hmotné. Všeobecná časť. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2018, s. 238.

[8] KOŠIČIAROVÁ, S.: Správne právo hmotné. Všeobecná časť. 3. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2022, s. 238.

subjektov, ktoré sú zmluvnými stranami, deliť na koordinačné a subordinačné. Koordinačné dohody sa uzatvárajú výlučne medzi dvoma orgánmi verejnej správy. Zmluvnými stranami suboordinačnej dohody je orgán verejnej správy a súkromná fyzická alebo právnická osoba.[9]

Môžeme uviesť, že v prípade odchýlok od záväznej časti metropolitného územného plánu pôjde o suboordinačnú dohodu, jednou zo zmluných strán bude teda súkromná osoba (investor).Na to, aby mohlo dôjsť k uzatvoreniu takejto dohody musia byť splnené viaceré podmienky, ktoré sú uvedené v Zákone o územnom plánovaní a v osobitných predpisoch upravujúcich postavenie Hlavného mesta a mesta Košice.

Odchýlky od záväznej časti územného plánu mesta Košice

Ako už bolo uvedené v predchádzajúcom texte, možnosť odchýlenia sa od územného plánu mesta Košice vyplýva z § 22 ods. 5 Zákona o územnom plánovaní, pričom podrobnosti týkajúce sa využitia inštitútu odchýlky upravuje osobitný predpis.V prípade mesta Košice je to zákon č. 401/1990 Zb. o meste Košice v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „Zákon o meste Košice“). V § 21 ods. 1 Zákona o meste Košice je ustanovené: „*Právnické osoby a fyzické osoby vykonávajúce podnikateľskú činnosť na území mesta spolupracujú s orgánmi samosprávy mesta a mestských častí pri zabezpečovaní rozvoja mesta.*“[10]

Môžeme uviesť. že z citovaných ustanovení vyplýva vzájomná povinnosť jednak na strane mesta orgánov samosprávy mesta a mestských častí mesta Košice v súvislosti s podporou podnikateľskú činnosť právnických osôb a fyzických osôb, ktorá je prospešná pre mesto a súčasne v súlade s územným plánom, a tiež na strane právnických a fyzických osôb vykonávajúcich podnikateľskú činnosť v meste Košice v spojitosti s kooperáciou s orgánmi samosprávy mesta a mestských častí mesta Košice pri dosahovaní rozvoja mesta.

Nástroj na uskutočnenie daného predstavujú práve odchýlky. Možnosť využitia odchýlok od územného plánu mesta je zakotvená v § 21 ods. 3 Zákona o meste Košice. Toto zákonné ustanovenie upravuje viacero podmienok v súvislosti s možnosťou využitia odchýlky. Jednou z nich je aj to, že odchýlky nesmú prekročiť regulatív upravujúci prípustné vonkajšie rozmery o viac než 20 %. V tejto súvislosti je vhodné poznamenať, že už len samotné

[9] Porov. VAČOK, J.: Formy činností verejnej správy. In: VRABKO, M. a kol.: Správne právo hmotné. Všeobecná časť. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2025, s. 150.

[10] Zároveň je v § 21 ods. 2 Zákona o meste Košice ustanovené, že „*[o]rgány samosprávy mesta a mestských častí podporujú podnikateľskú činnosť právnických osôb a fyzických osôb, ktorá je na prospech mesta a v súlade s územným plánom.*“

nedodržanie regulatív znamená porušenia zákona,[11] no zákonodarca v tejto súvislosti ustanovil výnimku.

Ďalšími zákonnými podmienkami sú, že návrh dohody musí byť zverejnený a pripomienky k nemu vyhodnotené rovnako ako návrh všeobecne záväzného nariadenia (ďalej len ako „VZN“) a dohodu musí schváliť mestské zastupiteľstvo trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov. V tejto súvislosti vyvstáva otázka, akú lehotu je nutné dodržať v prípade možnosti uplatniť pripomienku zo strany fyzickej alebo právnickej osoby, teda či v tomto prípade platí najmenej desať dňová lehota podľa § 6 ods. 4 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „Zákon o obecnom zriadení“). Zákon mesta Košice odkazuje v § 24 ods. 1 na subsidiárne využitie Zákona o obecnom zriadení. Zákon o obecnom zriadení však nepozná inštitút odchýlky.[12]

V prípade využitia odchýlok od územného plánu v rámci hlavného mesta Bratislava a mesta Košice si môžeme povšimnúť odlišnosť. Podľa § 26 ods. 4 zákona č. 377/1990 Zb. o hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave v znenní neskorších predpisosv (ďalej len ako „Zákon o Hlavnom meste“) môžu uzatvoriť dohodu týkajúcu sa odchýlok od územného plánu aj mestské časti, nielen Hlavné mesto. Celkovo je však proces uzatvorenia dohody týkajúcej sa odchýlok o záväznej časti územného plánu mesta Košice podľa nášho názoru príliš stručný a prospela by v tomto prípade podrobnejšia právna úprava,[13] keďže ide o významný nástroj na zmenu záväznej časti územného plánu mesta Košice a súčasne by sa tým znížilo riziko vzniku aplikačných rozporov v praxi.

Odchýlky od záväznej časti územného plánu v Bratislave v praxi (a kritické nedostatky)

Asi najviac odchýlok bolo schválených práve v Bratislave. Podarilo sa nám identifikovať tieto odchýlky v dvoch mestských častiach, pričom najviac ich bolo schválených v Ružinove. Dané sa dalo očakávať, nakoľko mestská časť Ružinov je práve najviac frekventovanou pre stavebné projekty.[14]

---

[11] RUŇANIN, M.: Z prvého pohľadu málovravné, komplikované a pritom dôležité. Regulatívy územného plánovania. In: Expert pre stavebné úrady, V. roč., 2025, č. 3. s. 9.

[12] Súčasne vyvstáva otázka, či je povinné takto schválenú dohodu vyhlásiť, rovnakým spôsobom ako to je pri schválenom VZN, keďže § 21 ods. 3 písm. a) Zákona o meste Košice sa rieši iba návrh dohody. Domnievame sa, že v súvislosti s naplnením požiadavky na dobrú verejnú správu by to tak malo byť.

[13] Porov. CEPEK, B.: Metódy a formy činnosti verejnej správy. In: CEPEK, B. a kol.: Správne právo hmotné. Všeobecná časť. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2018, s. 241.

[14] Identifikovali sme celkovo osem zmlúv, ktoré sú dostupné na stránke zastupiteľstva mestskej časti. Pozri: https://www.ruzinov.sk/sk/content/view/dohody-o-investicnej-cinnosti-podla-26-ods-4-zakona-c-377-1990-zb-o-hlavnom-meste-sr-bratislave, https://www.ruzinov.sk/data/MediaLibrary/3/33709/navrh_zmluvy_-26_zakon_o_hlavnom_meste_obytny_subor_teslova.pdf, https://www.crz.gov.sk/zmluva/11156275/, https://www.ruzinov.sk/data/MediaLibrary/3/34318/navrh_zmluva_hranic-na-16_hmba_mc.pdf,

Tieto zmluvy, ktoré uzatvára mestská časť, sú trojstranného charakteru, pričom z analýz zmlúv vyplýva, že podstata odchýlky je zahrnutá práve v prílohách, a Hlavné mesto je prijímateľom „kontribúcie“. Kontribúcie v súvislosti s územným plánom súvisia s politikou Hlavného mesta, ktorá je odzŕkadlená práve v Metodike zmien územného plánu v záujme budovania predpokladov na rozvoj nájomného bývania a zvyšovanie dostupnosti bývania.[15] Kontribúcia predstavuje plnenie developera v prospech rozvoja Hlavného mesta, a teda miestnej lokality, je to fakticky „odplata“ nadrámec poplatku za rozvoj, definovaným v zákone č. 447/2015 Z. z. o miestnom poplatku za rozvoj a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Kontribúcia teda spadá do roviny nástroja tzv. value capture (zachytávania hodnoty). Developer získava benefit (väčšiu podlažnú plochu, vyššiu zastavanosť), čím sa zvyšuje hodnota jeho pozemku. Výmenou za to sa zaväzuje poskytnúť plnenie v prospech obce (finančná kontribúcia, vybudovanie infraštruktúry).[16] Z empirického pozorovania sa javí ako najčastejšie využívanie odchýlky prave pri zmene podielu funkčného využitia územia,[17] a to na viac bývania, čo je z trhového hľadiska logické, nakoľko súčasne nastavený trh eviduje obrovský dopyt po bývaní.[18] Ako prvá otázka, ktorá môže právnika napadnúť je, či je vôbec požadovanie kontribúcie legálne. Musíme podotknúť, že je to prax zabehnutá aj v zahraniční, dokonca v Česku aj premietnutá do zákona.[19]

Na toto sa snažila nájsť odpoveď aj Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave prostredníctvom svojho stanoviska, ktoré poskytlo Hlavnému mestu.[20] V tomto

---

https://www.ruzinov.sk/data/MediaLibrary/3/34812/navrh_dohody_o_investicnej_cinnosti_saida_celok.pdf, https://www.ruzinov.sk/data/MediaLibrary/3/34808/dohoda_o_investicnej_cinnosti_patio_hranicna.pdf. [online]. [cit.2026-01-24]

[15] Metodika zmien a doplnkov. Dostupné na: https://bratislavask.s3.bratislava.sk/upload/Metodika_2024_najomne_byvanie_09e5b7b180_028819b097.pdf [online]. [cit.2026-01-24]

[16] Pozri Minjee K.: Upzoning and value capture: How U.S. local governments use land use regulation power to create and capture value from real estate developments, *In Land Use Policy, Volume 95, 2020*, 104624, ISSN 0264-8377, https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104624.

[17] Je dôležité rozlišovať medzi neprípustnou zmenou funkčného využitia a povolenou odchýlkou v podiele funkcie. Zatiaľ čo zmena hlavnej funkcie (napr. výstavba bytového domu na ploche definovanej územným plánom ako „Parky, sadovnícke a lesoparkové úpravy“, kód 1110) predstavuje zásah do podstaty regulácie a je možná výlučne legislatívnym procesom zmien a doplnkov, úprava pomeru prípustných funkcií (napr. mierne navýšenie podielu bývania nad stanovených 30 % v zóne „Občianska vybavenosť celomestského a nadmestského významu“, kód 201) môže byť povoľujúcim orgánom akceptovaná ako odchýlka, pokiaľ zostane zachovaný celkový charakter územia a jeho dominantná funkcia.

[18] Bratislavský bytový trh je v rovnováhe, priestor na výrazné zlacňovanie je obmedzený. Dostupné na: https://reality.trend.sk/realitny-biznis/bratislavsky-bytovy-trh-je-rovnovahe-priestor-vyrazne-zlacnovanie-je-obmedzeny [online]. [cit.2026-01-24].

[19] Plánovací smlouvy. Dostupné na: https://www.epravo.cz/top/clanky/planovaci-smlouvy-podstata-pojem-a-pravni-uprava-117203.html [online]. [cit.2026-01-24].

[20] Stanovisko Právnickej fakulty univerzity Komenského. Dostupné na: https://bratislava.blob.core.windows.net/media/Default/Dokumenty/Právne%20stanovisko%20ku%20zmene%20územného%20plánu.pdf [online]. [cit.2026-01-24].

stanovisku dospela k záveru, že proces schvaľovania územného plánu či jeho zmien nie je právne nárokovateľný, ale predstavuje politický akt. Z toho vyplýva, že ak mesto podmieni zmenu plánu v prospech developera (napríklad zvýšenie podielu bytov) transparentným plnením vo verejnom záujme (napríklad odovzdaním časti bytov mestu), takéto konanie nenapĺňa skutkovú podstatu trestného činu, ako je vydieranie či prijímanie úplatku. Tento postup je vnímaný ako legitímny výmenný obchod, pri ktorom developer získa výhodu, na ktorú nemá automatický nárok, výmenou za príspevok pre obec. S týmto stanoviskom súhlasíme, a je vidieť, že takáto forma „zmien a doplnkov“ už začína byť populárnou, nakoľko túto politiku prebralo aj mesto Trnava.[21] Asi viac neštastnejším sa javí byť tvrdenie, že takúto možnosť obec nemá, čo by znamenalo výrazné zaostávanie za inými štátmi západnej hemisféry.

Bratislavský prístup k odchýlkam vynára aj otázky, nakoľko právna norma § 26 ods. 6 Zákona o Hlavnom meste je v podstate iná než norma v Zákone o meste Košice. Právny režim odchýlok stojí oproti košickej v neštandardnej konštrukcii. Normatívna regulácia územného plánu sa má pre konkrétnu činnosť prelomiť dohodou uzatvorenou v súvislosti s investičnou činnosťou, pričom táto dohoda sa následne premieta do posudzovania súladu stavebného zámeru v záväznom stanovisku.[22] Osobitosť tejto normy je však v povahe schvaľovacieho procesu, nakoľko zákon tu reflektuje inú skutočnosť vo vzťahu právomocí mestských častí a Hlavného mesta, čo je skôr otázka rozsahom na habilitačnú prácu, preto ju otvárať nebudeme.

Čo však budeme otvárať, je problematika spojená s touto normou. Prax v Hlavnom meste naráža na vágnosť a neurčitosť tejto normy. Kľúčový problém spočíva v tom, že zákonná konštrukcia kombinuje normatívnu záväznosť územného plánu s individuálnou dohodou a zároveň používa formulácie, ktoré nie sú procesne určité (napr. disjunkcia “mestské zastupiteľstvo alebo miestne zastupiteľstvo, či subjekt “Bratislava a mestská časť” bez explicitného určenia, kto je primárnym adresátom žiadosti o takúto odchýlku a kto nesie rozhodovaciu zodpovednosť). Pri takomto hybridnom nástroji je požiadavka právnej istoty a predvídateľnosti postupu orgánov verejnej moci mimoriadne intenzívna. Jadrom princípu právneho štátu je okrem iného dôraz na predvívateľnosť konania orgánov verejnej moci a zrozumiteľnosti právnych noriem.[23] V územnom plánovaní sa pritom stretáva požiadavka legality a ochrany verejného záujmu v priestore s potrebou stability právnych pozícií a

[21] Trnava prijala metodiku. Dostupné na: https://www.teraz.sk/trnavsky-kraj/trnava-schvalovanie-metodiky-tvorby-a/856299-clanok.html [online]. [cit.2026-01-24].
[22] Všeobecná úprava počíta s tým, že v dohode uzatvorenej v súvislosti s investičnou činnosťou možno dohodnúť odchýlky od záväznej časti určenej osobitným právnym predpisom, zákonom o hlavnom meste, v rozsahu, ktorý je určený týmto predpisom, pričom táto odchýlka sa stáva podkladom pre vydanie záväzného stanoviska.
[23]Pozri napr.: https://www.genpro.gov.sk/fileadmin/Podania_na_ustavny_sud/2018/1_GUp_6_17_1000.pdf

projektovej predvídateľnosti. V slovenskej správnoprávnej diskusii sa tento konflikt opisuje ako napätie medzi právnou istotou a legalitou.[24] Na druhej strane, je faktom, že územný plán predstavuje prejav verejného zájmu.[25] Ústavný súd vo svojom náleze formuloval tézu, že vlastnícke právo síce nie je absolútne a môže byť obmedzené v záujme verejnosti, ale toto obmedzenie musí spĺňať test proporcionality. Zároveň zdôraznil, že vlastnícke právo je súčasťou jadra personálnej autonómie jednotlivca, teda ak územný plán obmedzí využitie pozemku tak drasticky, že ho fakticky vyvlastní bez toho, aby to bolo nevyhnutné pre verejný záujem, ide o protiústavný zásah.[26] Tento argument môžeme použiť aj pre existenciu odchýlky, nakoľko ak sa územný plán stane v čase zastaraným a neprimerane obmedzuje vlastníka bez reálneho verejného benefitu, rigidné trvanie na jeho dodržiavaní môže byť protiprávne, odchýlka takto môže slúžiť aj ako náprava tohto stavu. Nehovoriac o neekonomickom či urbanistickom argumente na trvaní rigidnosti, nakoľko zmena územného plánu, najmä v Bratislave, je mimoriadne náročný a zdĺhavý proces. Odchýlka slúži na menšie zásahy.

Vráťme sa ale k problemovej norme.[27] Prvou otázkou, ktorá nie je úplne jasná z normy, je kto schvaľuje odchýlku a prečo?[28] Zo zverejnených zmlúv je zrejmé, že odchýlky od územného plánu mesta (nie zóny) schvaľujú miestne zastupiteľstva. Odchýlky sú uzatvárané trojstranne, pričom ju uzatvárajú developer, mestská časť a mesto. Môžu tu prísť otázka, či takút dohodu nemajú schvaľovať obe zastupiteľstva. Osobitná úprava viaže platnosť dohody na schválenie trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov „mestského zastupiteľstva alebo miestneho zastupiteľstva“. Gramaticky ide o disjunkciu (alternatívu), nie o kumulatívny súbeh. Ak by zákonodarca zamýšľal dvojité schvaľovanie, prirodzený jazykový prostriedok by bol „a zároveň“, alebo formulácia „mestské zastupiteľstvo aj miestne zastupiteľstvo“.

Pri kompetenčných otázkach navyše platí metodická zásada, že extenzívny výklad, ktorý rozširuje okruh orgánov alebo podmienok rozhodovania, je spravidla contra rationem

---

[24] JANDEROVÁ, J.: Konflikt zásady zákonnosti a ochrany práv nabytých v dobré víře v přezkumném řízení ve světle judikatury českých soudů. In: KOŠIČIAROVÁ, S. (ed.): Právoplatnosť správnych rozhodnutí – právna istota vs. legalita: zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2019.

[25] Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 341/2022 z 28. júna 2022.

[26] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 19/09 z 26. januára 2011.

[27] Sme názoru, že výklad odchýlkových ustanovení je prostriedkom na vyplnenie medzery, a tento výklad by mal minimalizovať arbitrárnosť, duplicitu kompetencií a procesnú neprehľadnosť, a súčasne zachovať účel nástroje, teda umožnič limitovanú flexiblitu bez obchádzania územnoplánovacej regulácie a bez popretia demokratickej kontroly.

[28] Ustanovenie § 26 ods. 4 Zákona o Hlavnom meste: „*a) návrh dohody musí byť zverejnený a pripomienky k nemu vyhodnotené rovnako ako návrh všeobecne záväzného nariadenia, b) dohodu musí schváliť mestské zastupiteľstvo alebo miestne zastupiteľstvo trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov a c) predchádzajúci písomný súhlas primátora k dohode uzatváranej mestskou časťou a starostu mestskej časti, na území ktorej sa má činnosť vykonať, k dohode uzatváranej Bratislavou*.“

kompetenčnej normy, kompetenčné normy sa vykladajú striktne, pretože vytyčujú hranice verejnej moci.[29] Účelom inštitútu je poskytnúť obmedzenú flexibilitu v prísne limitovanom rozsahu, pri zachovaní transparentnosti (zverejnenie a pripomienkovanie ako pri VZN) a pri posilnenej demokratickej legitimácii (3/5 väčšina), požiadavka dvojitého zastupiteľského schválenia by v praxi vytvárala vysoké riziko patových situácií, časovej nepredvídateľnosti a kompetenčnej kolízie, čím by sa nástroj stal časovo neefektívnym alebo extrémne nákladným. Takýto výklad smeruje k *ad absurdum* efektu a je teleologicky slabší.

Dôležitá otázka je aj, kto má dané schvaľovať. Nešťastne formulovaný text neobsahuje explicitné pravidlo, či sa dohoda uzatvára mestom alebo mestskou časťou v závislosti od druhu územnoplánovacej dokumentácie. Fakticky, z normy nie je možné explicitne odvodiť žiaden záver, kto má dané schvaľovať. Pri racionálnej argumentácií však vieme dospieť k tomu názoru, že je potrebné sa analogicky pozrieť na vydávanie záväzných stanovísk.

V Hlavnom meste je proces záväzného stanoviska konštruovaný tak, že sa žiadosť doručuje obom úrovniam samosprávy, pričom vecne príslušný je ten orgán, ktorý schvaľuje územnoplánovaciu dokumentáciu podľa § 24 ods. 6 Zákona o územnom plánovaní. Z toho by systematicky malo vyplývať, že odchýlkovú dohodu uzatvára a schvaľuje tá úroveň samosprávy, ktorá v danej veci fakticky nesie zodpovednosť za vydanie záväzného stanoviska. Oproti tomu je tu však aj jazykový výklad, ktorý sa odráža od pojmu uzatvára, ten možno vyložiť tak, že sa jedná o tú úroveň, ktorá danú žiadosť „dohaduje“, teda ktorá prijala žiadosť.[30] V tomto prípade je však prax v Bratislave skôr nastavená k druhej alternatíve.

Problematickým v Bratislave je aj samotný rozsah územného plánu. Územný plán Hlavného mesta totiž zahŕňa aj stabilizované územia, ktoré neobsahujú kvantifikované regulatívy, teda nie je „od čoho sa odchýliť“.[31] Niektoré zverejnené odchýlky zároveň obsahujú oblasti, ktoré sú v stabilizovaných územiach. Teda pre orgán územného plánovania prichádza otázka, ako vyriešiť danú situáciu? Odpoveď na túto otázku je možné postaviť na troch argumentoch. Prvým je, že osobitná úprava umožňuje odchýliť sa aj od „podmienok priestorového usporiadania“, „podmienok pre umiestňovanie stavieb“, „podmienok pre

[29] Treba povedať, že výklad, podľa ktorého by dohodu museli schváliť oba zastupiteľské zbory, naráža na systematiku samotného ustanovenia, totiž ak zákon výslovne vyžaduje predchádzajúci písomný súhlas primátora (ak dohodu uzatvára mestská časť) alebo starostu dotknutej mestskej časti (ak dohodu uzatvára mesto). Táto požiadavka plní funkciu „cross-checku“ medzi úrovňami samosprávy. Ak by zákon implicitne zamýšľal aj druhé zastupiteľské schválenie, osobitná úprava by to reflektovala, a táto krížová kontrola by bola zbytočná.

[30] Zo slovníka: „*dohodou realizovať, uzavrieť: uzatvoriť, uzavrieť manželstvo, dohodnúť, dojednať (jednaním realizovať): dohodnúť, dojednať zmluvu o kúpe domu.*“

[31] Územný plán je dostupný na: https://bratislava.sk/zivotne-prostredie-a-vystavba/rozvoj-mesta/uzemnoplanovacie-dokumenty/platna-uzemnoplanovacia-dokumentacia/uzemny-plan-mesta-a-jeho-zmeny-a-doplnky .

dopravnú a technickú infraštruktúru“ a od „podielu stanoveného prípustného funkčného využitia“ (pri zachovaní funkčného využitia ako takého).[32]

Druhým argumentom, že pri neurčitých pojmoch je kľúčové minimalizovať ľubovôľu porovnávaním s porovnateľnými prípadmi a budovaním konzistentnej argumentačnej línie (rovnosť, konzistentnosť správnej praxe). Metodicky je legitímne pracovať s porovnateľnými prípadmi ako s argumentačnou oporou pri konkretizácii neurčitých kritérií a pri odôvodňovaní. Zároveň, záväzné stanovisko je rozhodovací akt pre konkrétnu individuálnu vec, samo osebe nie je všeobecne záväznou normou. Napriek tomu môže plniť funkciu konkretizačnej praxe. Ukazuje totižto, akým spôsobom bol územný plán v danom stabilizovanom kontexte interpretovaný a aké priestorové parametre boli považované za „fit“ vzhľadom na charakter územia.

Syntézou týchto argumentov dospejeme k záveru, že v stabilizovanom území možno odchýlku konštruovať tak, že sa identifikuje porovnateľný referenčný projekt (ideálne v tom istom urbanistickom kontexte alebo na tom istom pozemku), jeho územnoplánová konkretizácia v záväznom stanovisku, a následne sa transparentne odôvodní, v čom je nová činnosť odlišná a prečo je odchýlka ešte stále v rámci limitov zákona (vrátane limitu 20 % pri vonkajších rozmeroch tam, kde je vôbec možné identifikovať relevantný „regulatív“). Nakoniec, spornou môže byť aj otázka, či je možné k už schváleným zmluvám uzatvárať dodatky, a ak áno, či podliehajú schvaľovaciemu režimu. Právna norma explicitne stanovuje, že dohoda je platná iba vtedy, ak bola zverejnená a pripomienky boli vyhodnotené obdobne ako pri VZN, bola schválená trojpätinovou väčšinou hlasov všetkých poslancov mestského alebo miestneho zastupiteľstva, a bol udelený predchádzajúci písomný súhlas druhého exekutívneho aktéra podľa toho, kto dohodu uzatvára. Ak by bolo možné meniť podstatné parametre odchýlky alebo kľúčové záväzky dodatkom bez opätovného splnenia týchto podmienok, otvoril by sa obchádzací kanál, ktorý by poprel ratio legis (najmä verejnú kontrolu). Zároveň, je dôležité spomenúť, že pri právnych úkonoch samosprávy, kde zákon vyžaduje predchádzajúce rozhodnutie zastupiteľstva, nejde o „formalitu“, ale o samotnú existenciu vôle obce, bez predchádzajúceho schválenia nemožno hovoriť o platnom právnom úkone obce, pričom dodatočné „napravenie“ spravidla neprichádza do úvahy.[33] Podobne Ústavný súd Slovenskej republiky pri výklade kompetencií zdôrazňuje potrebu rešpektovať prísny režim vnútornej

[32] Aj kvalitatívne požiadavky stabilizovaného územia (mierka, proporcie, urbanistický kontext) sú „podmienkami priestorového usporiadania“ v materiálnom zmysle.
[33] Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Obdo/44/2018, zo dňa 28. marca 2019.

deľby právomocí v samospráve a nepodsúvať exekutíve širšie oprávnenia na úkor zastupiteľstva.[34],[35]

Záverom, pre prax môže byť zaujímavou otázkou, čo ak developer poruší zmluvu, a subjekty od zmluvy ustúpia, no bolo vydané záväzné stanovisko. V tomto prípade hrozí riziko, že takto schválená odchýlka je naďalej platná, pričom je na zmluvných stranách zmluvne poistiť ochranu protiplnenia. Je úlohou zákonodarcu upraviť normu takým spôsobom, aby všetky tieto nejasnosti napravila, a keďže norma bola aj „nešťastne“ prijatá, veríme, že bude venovaná pozornosť na jej opravu.

Zahraničná komparácia

Pre vedeckú prácu je kľúčové zasadiť slovenský model do medzinárodného kontextu, nakoľko väčšina vyspelých systémov územného plánovania rieši odvekú dilemu medzi právnou istotou (rigiditou) a potrebnou flexibilitou.[36] Zaujímavým fenoménom je americký systém tzv. Euclidean Zoning, ktorý je známy svojou prísnou rigiditou a separáciou funkcií. Ako bezpečnostný ventil sa tu vyvinul inštitút Variance (výnimka), ktorý však funguje na fundamentálne odlišných princípoch ako naša úprava. O výnimke nerozhoduje zastupiteľský zbor formou hlasovania, ale nezávislý, kvázi-súdny orgán Board of Zoning Appeals, resp. Adjustment. Zásadný rozdiel spočíva v teste proporcionality, ktorý musí žiadateľ splniť, ide o test tzv. Unnecessary Hardship (zbytočnej tvrdosti). Žiadateľ musí preukázať, že pozemok má unikátne fyzické vlastnosti (napríklad špecifickú topografiu), ktoré znemožňujú jeho využitie podľa všeobecných regulatívov, pričom táto tvrdosť nebola spôsobená samotným vlastníkom.[37]

Bližšie k našej právnej kultúre a historickým vzorom stredoeurópskeho plánovania má nemecká úprava zakotvená v § 31 Spolkového stavebného zákonníka (nemecký Baugesetzbuch). Táto úprava striktne rozlišuje medzi Ausnahme (výnimka), ktorá je v pláne explicitne predvídaná, a Befreiung (oslobodenie), ktoré reaguje na nepredvídané situácie. Nemecký model povoľuje oslobodenie len vtedy, ak je to v záujme verejného blaha, je to

[34] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 389/2008, zo dňa 4. novembra 2008.

[35] Hoci „odchýlková dohoda“ je špecifický typ (nie vždy zhodný s majetkovými dispozíciami), zákonodarca tu nastavil ešte prísnejšiu „bránu“ (3/5 väčšina), čo argument *a fortiori* posilňuje, ak je zastupiteľské schválenie explicitnou podmienkou platnosti, potom dodatok meniací podstatné prvky dohody musí prejsť rovnakou „bránou“.

[36] Zatiaľ čo slovenský model dohody o odchýlke vykazuje znaky politického vyjednávania, svetové modely sa spoliehajú skôr na administratívne alebo kvázi-súdne orgány, ktoré posudzujú vecnú stránku "tvrdosti" zákona.

[37] Pozri ZONING BOARD of Appeals Handbook (Michigan Municipal League). Dostupné na: https://mml.org/wp-content/uploads/2025/08/MML-zoning-board-of-appeals-handbook.pdf [online]. [cit. 2026-01-24] a VARIANCE Standards: What is hardship and when is it unnecessary? (UNC School of Government). Dostupné na: https://canons.sog.unc.edu/2014/05/variance-standards-what-is-hardship-and-when-is-it-unnecessary/ [online]. [cit. 2026-01-24].

urbanisticky obhájiteľné a realizácia pôvodného plánu by viedla k neúmyselnej tvrdosti. Kľúčovým limitom, ktorý by mohol byť inšpiráciou aj pre nás, je doktrína Grundzüge der Planung, odchýlka sa nesmie dotknúť „základných čŕt plánovania“. Ak by zámer menil koncepciu územia, musí sa ísť cestou legislatívnej zmeny plánu, nie individuálnou výnimkou. Celý proces je navyše v rukách stavebného úradu v rámci preneseného výkonu štátnej správy, viazaný na odborné posúdenie, čím sa eliminuje prvok politického voluntarizmu pri schvaľovaní konkrétnych zámerov.[38]

Podobnú filozofiu sleduje aj Viedenský stavebný poriadok (Bauordnung für Wien), ktorý v § 69 vníma odchýlku nielen ako nápravu tvrdosti či rigidnosti, ale aj ako kvalitatívny nástroj. Úrad môže povoliť odchýlky od stavebných čiar či výškovových limitov, ak to preukázateľne prispeje k lepšiemu architektonickému riešeniu alebo zachovaniu zelene, za podmienky, že nedôjde k narušeniu “Stadtbild” (môžeme preložiť ako urbánny kontext mesta), zároveň rakúska úprava explicitne chráni práva susedov a priznáva im postavenie účastníkov konania už pri posudzovaní odchýlky.[39]

Je vidieť, že odchýlky nie sú špecifickým inštitútom len pre Slovensko, ale existujú aj v zahraničí, no teleologicky a fundamentálne predstavujú skôr nástroj na nápravu rigidnosti a nápravu zlých rozhodnutí v územnom pláne, než nástroj na „rozvoj“.

Záver

Inštitút odchýlky od záväznej časti územného plánu predstavuje v podmienkach Bratislavy a Košíc dvojsečnú zbraň. Na jednej strane ide o potrebný nástroj flexibility, ktorý umožňuje reagovať na rigiditu a zastaranosť územnoplánovacej dokumentácie bez potreby zdĺhavého a nákladného procesu obstarávania zmien a doplnkov. Umožňuje samospráve aktívne vstupovať do investičných zámerov a prostredníctvom kontribúcií uplatňovať politiku value capture, čím sa časť zisku z rozvoja územia vracia späť do verejnej infraštruktúry. Na druhej strane však analýza preukázala, že súčasná právna úprava je deravá, procesne nejasná a vytvára nebezpečný priestor pre arbitrárnosť a kompetenčné konflikty. Absencia jasných pravidiel o tom, kto a za akých podmienok odchýlku schvaľuje, či nejasný vzťah medzi mestom a mestskými časťami, oslabujú princíp právnej istoty, ktorý je jedným z pilierov právneho štátu.

[38] Pozri AUSNAHMEN und Befreiungen von den Festsetzungen des Bebauungsplans (Wissenschaftliche Dienste Deutscher Bundestag). Dostupné na: https://www.bundestag.de/resource/blob/908520/WD-7-060-22-pdf.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

[39] Pozri LEITFADEN § 69 BO für Wien: Abweichungen von den Bebauungsvorschriften. Dostupné na: https://wien.arching.at/fileadmin/user_upload/redakteure_wnb/D_Service/D_1_1_Baurecht/Richtlinien/leitfaden-69-bo.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

Dospeli sme k záveru, že pre dlhodobú udržateľnosť tohto inštitútu je nevyhnutná legislatívna precizácia. Je potrebné jasne stanoviť mantinely pre využitie tohto inštitútu, explicitne určiť procesné kompetencie a zaviesť poistky, ktoré zabezpečia, že odchýlka nebude slúžiť na obchádzanie koncepcie rozvoja mesta, ale na jej rozumné a verejnoprospešné dotvorenie. Kým k takejto úprave nedôjde, ťažisko zodpovednosti ostáva na pleciach interpretov a aplikácie práva a odvahe samospráv nastaviť si vlastné, transparentné a predvídateľné „pravidlá hry".

Našou argumentáciou sme sa pokúsili zodpovedať niekoľko kritických otázok, a to najmä kto schvaľuje odchýlky, v akých situáciách, čo ak územný plán nemá v danej funkčnej ploche stanovené regulatívy a čo sa stane v prípade ak zanikne platnosť zmluvy medzi developerom a samosprávami. Aj vďaka našej argumentácií môže byť využívanie tohto inštitútu o niečo jasnejšie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Učebnice a komentáre:

CEPEK, B. a kol.: Správne právo hmotné. Všeobecná časť. Bratislava: Wolters Kluwer s. r. o., 2018, 496 s. ISBN 978-80-8168-784-6.

KOŠIČIAROVÁ, S.: Správne právo hmotné. Všeobecná časť. 3. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o., 2022, 493 s. ISBN 978-80-7380-888-4.

PÍRY, M.: Stavebný zákon, Zákon o územnom plánovaní. Komentár. 1. vydanie. Žilina: EUROKÓDEX, 2025. 327 s. ISBN 978-80-8186-252-6.

VRABKO, M. a kol.: Správne právo hmotné. Všeobecná časť. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2018, 338 s. ISBN 978-80-89603-68-8.

VRABKO, M. a kol.: Správne právo hmotné. Všeobecná časť. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2025, 344 s. ISBN 978-80-8232-068-1.

Články a príspevky v zborníkoch:

JANDEROVÁ, J.: Konflikt zásady zákonnosti a ochrany práv nabytých v dobré víře v přezkumném řízení ve světle judikatury českých soudů. In: KOŠIČIAROVÁ, S. (ed.): Právoplatnosť správnych rozhodnutí – právna istota vs. legalita: zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2019. ISBN 978-80-7160-515-7. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Aktuality/2019/2019-07-02_Zbornik_Pravoplatnost_spravnych_rozhodnuti_pravna_istota_vs._legalita.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

KIM, M.: Upzoning and value capture: How U.S. local governments use land use regulation power to create and capture value from real estate developments. In: Land Use Policy, Vol. 95, 2020. ISSN 0264-8377. Dostupné na: https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104624 [online]. [cit. 2026-01-24].

RUŇANIN, M.: Z prvého pohľadu málovravné, komplikované a pritom dôležité. Regulatívy územného plánovania. In: Expert pre stavebné úrady, V. roč., 2025, č. 3. ISSN 2729-8434, s. 7 – 10.

Judikatúra:

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 389/2008, zo dňa 4. novembra 2008.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 19/09, zo dňa 26. januára 2011.

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Obdo/44/2018, zo dňa 28. marca 2019.

Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 341/2022, zo dňa 28. júna 2022.

Elektronické zdroje:

AUSNAHMEN und Befreiungen von den Festsetzungen des Bebauungsplans (Wissenschaftliche Dienste Deutscher Bundestag). Dostupné na: https://www.bundestag.de/resource/blob/908520/WD-7-060-22-pdf.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

BRATISLAVSKÝ BYTOVÝ TRH je v rovnováhe, priestor na výrazné zlacňovanie je obmedzený. Dostupné na: https://reality.trend.sk/realitny-biznis/bratislavsky-bytovy-trh-je-rovnovahe-priestor-vyrazne-zlacnovanie-je-obmedzeny [online]. [cit. 2026-01-24].

DOHODA o investičnej činnosti (Patio Hranicna). Dostupné na: https://www.ruzinov.sk/data/MediaLibrary/3/34808/dohoda_o_investicnej_cinnosti_patio_hranicna.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

DOHODY o investičnej činnosti podľa § 26 ods. 4 zákona č. 377/1990 Zb. o hlavnom meste SR Bratislave (Mestská časť Ružinov). Dostupné na: https://www.ruzinov.sk/sk/content/view/dohody-o-investicnej-cinnosti-podla-26-ods-4-zakona-c-377-1990-zb-o-hlavnom-meste-sr-bratislave [online]. [cit. 2026-01-24].

LEITFADEN § 69 BO für Wien: Abweichungen von den Bebauungsvorschriften. Dostupné na: https://wien.arching.at/fileadmin/user_upload/redakteure_wnb/D_Service/D_1_1_Baurecht/Richtlinien/leitfaden-69-bo.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

METODIKA nájomného bývania (Hlavné mesto SR Bratislava). Dostupné na: https://bratislavask.s3.bratislava.sk/upload/Metodika_2024_najomne_byvanie_09e5b7b180_028819b097.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

NÁVRH dohody o investičnej činnosti (Saida celok). Dostupné na: https://www.ruzinov.sk/data/MediaLibrary/3/34812/navrh_dohody_o_investicnej_cinnosti_saida_celok.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

NÁVRH na začatie konania o súlade právnych predpisov sp. zn. 1 GUp 6/17 (Generálna prokuratúra SR). Dostupné na: https://www.genpro.gov.sk/fileadmin/Podania_na_ustavny_sud/2018/1_GUp_6_17_1000.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

NÁVRH zmluvy – Obytný súbor Teslova. Dostupné na: https://www.ruzinov.sk/data/MediaLibrary/3/33709/navrh_zmluvy_-26_zakon_o_hlavnom_meste_obytny_subor_teslova.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

NÁVRH zmluvy – Hraničná. Dostupné na: https://www.ruzinov.sk/data/MediaLibrary/3/34318/navrh_zmluva_hranic-na-16_hmba_mc.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

PLÁNOVACÍ SMLOUVY – podstata, pojem a právní úprava. Dostupné na: https://www.epravo.cz/top/clanky/planovaci-smlouvy-podstata-pojem-a-pravni-uprava-117203.html [online]. [cit. 2026-01-24].

PRÁVNE STANOVISKO ku zmene územného plánu (Hlavné mesto SR Bratislava). Dostupné na: https://bratislava.blob.core.windows.net/media/Default/Dokumenty/Právne%20stanovisko%20ku%20zmene%20územného%20plánu.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

TRNAVA: Schvaľovanie metodiky tvorby a uplatňovania fondu prevádzky, údržby a opráv. Dostupné na: https://www.teraz.sk/trnavsky-kraj/trnava-schvalovanie-metodiky-tvorby-a/856299-clanok.html [online]. [cit. 2026-01-24].

ÚZEMNÝ PLÁN mesta a jeho zmeny a doplnky (Hlavné mesto SR Bratislava). Dostupné na: https://bratislava.sk/zivotne-prostredie-a-vystavba/rozvoj-mesta/uzemnoplanovacie-dokumenty/platna-uzemnoplanovacia-dokumentacia/uzemny-plan-mesta-a-jeho-zmeny-a-doplnky [online]. [cit. 2026-01-24].

VARIANCE Standards: What is hardship and when is it unnecessary? (UNC School of Government). Dostupné na: https://canons.sog.unc.edu/2014/05/variance-standards-what-is-hardship-and-when-is-it-unnecessary/ [online]. [cit. 2026-01-24].

ZMLUVA zverejnená v Centrálnom registri zmlúv (ID 11156275). Dostupné na: https://www.crz.gov.sk/zmluva/11156275/ [online]. [cit. 2026-01-24].

ZONING BOARD of Appeals Handbook (Michigan Municipal League). Dostupné na: https://mml.org/wp-content/uploads/2025/08/MML-zoning-board-of-appeals-handbook.pdf [online]. [cit. 2026-01-24].

SEKCIA

TRESTNÉHO PRÁVA

APLIKÁCIA PRINCÍPU ULTIMA RATIO V TRESTNÝCH VECIACH S OBCHODNOMPRÁVNYM PRVKOM

APPLICATION OF THE PRINCIPLE „ULTIMA RATIO“ IN CRIMINAL CASES WITH COMMERCIAL ELEMENT

Michaela Ševčíková[1]

Abstrakt

Text každého zákona má svoju mieru všeobecnosti a sám osebe neprejudikuje budúce rozhodnutie v individuálnej veci. Neexistujú ani žiadne iné pravidlá, ktoré by určovali ako a či vôbec použiť princíp ultima ratio v trestnom práve. Sú nimi okolnosti prípadu. V podmienkach SR je nevyhnutné chápať princíp ultima ratio ako interpretačné pravidlo, ktoré sa použije popri formálnych znakoch tej-ktorej skutkovej podstaty trestného činu.

Kľúčové slová

Princíp ultima ratio, skutková podstata, trestný čin, rozhodnutie, formálne znaky

Abstract

The text of each law has its own degree of generality and does not prejudge the future decision itself in the individual case. The are therefore no other rules that would determine how and whether to use principle of ultima ratio in criminal law. But these are the circumstances of the case. In conditions of the Slovak republic, i tis necessery to understand the principle of ultima ratio as an interpretative rule that is applied alongside the formal elements of the respective factual basis of a criminal offence.

Key words

The principle of ultima ratio, the elements of a crime, criminal offence, decision, formal characteristics

Úvod

Princíp ultima ratio budí oprávnene pozornosť akademickej obce i v oblasti trestného práva. Vývoj jeho aplikácie z tzv. materiálneho korektívu pri vyvodzovaní trestnoprávnej zodpovednosti dospel až do súčasného stavu, kedy ako interpretačné pravidlo predstavuje ucelený myšlienkový postup výkladu právnej normy, obzvlášť v prípadoch, kedy platí subsidiárna funkcia trestnej represie z dôvodu existencie iných, najmä civilnoprávnych inštitútov a zákonodarca nemal v úmysle riešenie trestnoprávnym postihom zastierať nároky,

[1] mjr. JUDr. Ing. Michaela Ševčíková, PhD. – zástupca riaditeľa Akadémie finančnej správy, Finančné riaditeľstvo SR, Inštitút pre spoluprácu a vedeckú činnosť – vedúca oddelenia.

ktoré vznikajú pri porušení právnych povinností najmä v obchodnoprávnych vzťahoch, alebo tam, kde prostriedkom nápravy je využitie inštitútov civilného práva (odporovateľnosť právneho úkonu, neplatnosť právneho úkonu, vydanie bezdôvodného obohatenia, nároky spoločníkov voči konateľom a pod.). Tento princíp nepredstavuje medzeru v práve, a ani spôsob jej vyplnenie formou analógie. Pre vymedzenie analógie je dôležité si uvedomiť, že ide o postup spojený najmä s aplikáciou práva, teda ide o formu realizácie právnych noriem, ktoré spočívajú v právomoci štátnych orgánov vydávať individuálne právne akty, prípadne akty aplikácie práva. Analógia je teda myšlienkový proces, ktorý je jedným zo spôsobov, akým sa vypĺňajú medzery v zákone. Postupuje sa pritom na základe podobnosti. Pri analógii sa použije iná právna norma, podľa ktorej sa prípad posúdi, ktorej dispozícia nie je priamo pre tento prípad určená. Upravuje však situáciu obdobnú.

Osobitná právna úprava, ktoré v zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka riadi väčšinu právnych vzťahov do vnútra spoločnosti, predstavuje aj v podmienkach trestného práva množinu právnych noriem, ktorých porušenie alebo nenaplnenie nemožno automaticky považovať za dôvod pre vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti. Platí to aj naopak, a teda, že takéto nároky nebudú automaticky vylučovať uplatnenie trestnoprávnej represie len preto, že pôjde v prapodstate o obchodnoprávny vzťah. Preto ako interpretačné pravidlo princíp ultima ratio môže smerovať k rôznym záverom, a to práve v závislosti od skutkových okolností prípadu.

Nemožno sa univerzálne brániť v trestnom konaní len tým, že je potrebné právne vzťahy subsumovať pod Obchodný či Občiansky zákonník, ale je vždy nevyhnutné mať na zreteli práve jedinečnosť každého skutku ako takého. A to v každej trestnej veci s obchodným prvkom. To je základ každého trestného stíhania, kedy musia orgány činné v trestnom konaní resp. súd samostatne vyriešiť otázku, či riešenie takýchto sporných otázok patrí do kompetencie týchto orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu, resp. či ide o kompetenciu iného orgánu, než orgánu činného v trestnom konaní. Samotná protiprávnosť sa totiž delí na rôzne stupne, pričom trestnoprávna rovina nastupuje až ako posledná. Takže naozaj „ultima“?

Protiprávnosť konania a trestný čin

Už samotná protiprávnosť konania môže byť rôzneho charakteru, a to jednak od omylu konajúcej osoby, ktorá obvykle nebude z pohľadu trestného práva dostatočná na vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti (nedbanlivosť konajúceho), cez konanie síce úmyselné, avšak predstavujúce porušenie právnej povinnosti súkromnoprávnej povahy zo zmluvného vzťahu (napr. montáž diela v rozpore s normou), kedy pri náležitej starostlivosti či kontrole by bolo

možné túto vadu odstrániť (ale z rôznych dôvodov sa tak nestalo), až po konanie, ktoré jedna zo zmluvných strán považuje za riadne a druhá strana za vadné (napr. také konanie, kde štatutárny orgán mal spôsobiť škodu). A tu sa hranice medzi súkromnoprávnym postihom a trestným činom môžu zdanlivo stierať. Preto bude rozhodovať práve znak protiprávnosti, ktorý však nie je definovaný predpismi trestného práva. Platí teda, že nie každé porušenie práva je trestným činom, pretože by nebolo akceptovateľné, aby každé porušenie bolo riešené v trestnom konaní. Znamenalo by to, že drvivá väčšina civilných žalôb by sa stala obsolentnou a jednalo by sa o nadužívanie trestného práva. Ústavný súd SR vyslovene aplikoval princíp ultima ratio aj napríklad v uznesení sp. zn. IV. ÚS 55/2009 zo dňa 19.02.2009, v ktorom skonštatoval aj to, že prípadnú kompenzáciu eventuálnej ujmy sťažovateľa dostatočne zabezpečujú príslušné občianskoprávne inštitúty.

Z princípu ultima ratio vyplýva, že ochrana majetkových právnych vzťahov má byť prednostne zabezpečená prostriedkami občianskeho a obchodného práva. Trestnoprávna zodpovednosť prichádza do úvahy až vtedy, keď tieto prostriedky zlyhávajú, sú neúčinné alebo keď porušenie súkromnoprávnych vzťahov dosiahne intenzitu spoločenskej nebezpečnosti predpokladanú zákonom.

Princíp subsidiarity trestnej represie preto vyžaduje, aby štát uplatňoval trestné právo zdržanlivo a len v prípadoch, kde iné – najmä súkromnoprávne – mechanizmy neposkytujú dostatočnú ochranu. Spory vyplývajúce zo súkromnoprávnych vzťahov majú byť riešené v civilnom konaní, pretože orgány činné v trestnom konaní ani trestné súdy nie sú oprávnené nahrádzať rozhodovaciu činnosť civilných súdov.

Trestné právo má byť využívané len pri závažných excesoch zo súkromnoprávnych vzťahov, ktoré už zjavne presahujú ich rámec. Takýto prístup je v súlade s jeho povahou ako najkrajnejšieho prostriedku určeného na postih najvážnejších porušení práva. Prostriedky trestného práva preto nemožno používať len z dôvodu, že subjekt, ktorý sa cíti poškodený, nevyužil alebo opustil možnosti ochrany poskytované civilným konaním.

Tiež platí podľa článku 17 ods. 2 druhej vety Ústavy Slovenskej republiky: „Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok – zdôrazňujeme, že ústavným princípom je síce favorizovať dodržiavanie záväzkov, ale ich porušenie primárne nevnímať ak dôvod pre trestné stíhanie. A napokon, čl. 49 – princíp zákonnosti (nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege) z ktorého nepriamo možno odvodiť aj princíp ultima ratio.

Trestné právo má podľa všeobecne uznávanej zásady doplnkový charakter – nadväzuje na ostatné právne odvetvia a zasahuje len vtedy, keď ich prostriedky už nestačia. Je to preto, že trestné právo chráni spoločenské hodnoty a vzťahy, ktoré už sú predmetom úpravy iných

právnych predpisov. Tieto právne odvetvia majú vlastné mechanizmy ochrany aj zodpovednosti za porušenie povinností. Z toho dôvodu by sa trestné právo malo uplatniť len ako posledná možnosť – teda až v situáciách, keď iné právne prostriedky ochrany nie sú použiteľné alebo keď ide o také závažné porušenie, ktoré napĺňa znaky trestného činu. Inak povedané, trestné právo má byť skutočne *ultima ratio* – krajné riešenie.

Actio pro socio a trestnoprávna rovina pri spôsobenej škode

Žalobou pro socio sa môže spoločník v mene spoločnosti domáhať proti štatutárnemu orgánu náhrady škody, ktorú tento štatutárny orgán spoločnosti spôsobil. Vzhľadom na postavenie spoločníka v spoločnosti je totiž vylúčený priamy nárok spoločníka voči štatutárnemu orgánu. V prípade, ak by spoločnosť mala jediného štatutára, nebola by už žiadna osoba konajúca v mene spoločnosti. Preto nastupuje osobitná úprava tejto žaloby a spoločník môže takýto nárok v mene spoločnosti vymáhať. Často sa však stretávame s tým, že spoločníci podajú trestné oznámenie, mnohokrát s odôvodnením, že v rámci trestného konania sa skôr dopracujú k výsledku resp. sledujú obchádzanie poplatkových povinností či nebodaj vlastnú dôkaznú núdzu. Spoliehajú sa, že to vyriešia orgány činné v trestnom konaní za nich. Konkrétne ide obvykle o trestné stíhanie pre trestný čin podľa § 237 Trestného zákona – porušovanie povinností pri správe cudzieho majetku.

A tu nastupuje po zistení skutkových okolností prípadu otázka, či prípadné zistenie určitého porušenia dosahuje intenzitu trestnoprávnej roviny, alebo ide o obchodnoprávny spor. Hranice medzi nimi nie sú vopred dané a je vecou náležitého objasňovania sa vyporiadať s tým, či pôjde o pochybenie tak zásadné, že ho je potrebné z dôvodu všeobecnej prevencie alebo individuálnej represie prejednať v trestnom konaní, alebo sa javí primerané, aby sa vo veci viedol obchodnoprávny spor. Toto môžu samozrejme ovplyvniť ďalšie skutočnosti, ako aj obrana podozrivého či správanie zvyšných spoločníkov počas takéhoto konania štatutárneho orgánu.

Správa majetku je totiž sústavná činnosť, ktorá však podlieha aj kontrole spoločníkov prostredníctvom oprávnení spoločníka či už na valnom zhromaždení alebo mimo neho. Porušiť povinnosť opatrovať alebo spravovať cudzí majetok znamená konať (alebo tiež takéto povinnosti opomenúť) v rozpore s konkrétnym obsahom všeobecne záväzného právneho predpisu, právoplatného rozsudku alebo zmluvy, ktoré páchateľa zaväzujú k okruhu a rozsahu určitých neopomenuteľných aktivít.

Preto platí aj opačná rovnica, podľa ktorej ak spoločníci umožnili štatutárnemu orgánu určité nimi vytýkané konanie svojou vlastnou nedbalosťou, nedostatočnou kontrolou, po dlhší

čas a spôsobom, ktorý nevyvoláva pochybnosť o tom, že toto konanie nebolo pred nimi predstierané, zjavne nebude možné pri existencii osobitnej žaloby kriminalizácia takéhoto konania prípustná, ale bude sa javiť účelová. Je absolútne akceptovateľné, že existencia osobitných inštitútov v obchodnoprávnych vzťahoch musí mať prednosť, čo je plne v súlade s uznávanou subsidiaritou trestnej represie.

Do popredia vstupuje aj otázka samotnej škody, ktorá často prekračuje rámec trestného konania ako takého. Hodnota podielu spoločníka v spoločnosti sa odvíja od hodnoty čistého obchodného majetku spoločnosti. Čistým obchodným majetkom spoločnosti je obchodný majetok (všetok majetok spoločnosti) po odpočítaní všetkých záväzkov. Skutočná škoda spôsobená spoločnosti sa prejaví aj na znížení hodnoty obchodného podielu spoločníka, v dôsledku čoho utrpí (reflexne) spoločník ujmu. Táto ujma je však vo svojej podstate odvodená od škody vzniknutej na majetku spoločnosti, jej existencia je teda závislá na existencií škody na majetku spoločnosti.[2] Potom rovnako platí, že pokles majetku spoločnosti má dopad aj na výšku vyrovnacieho podielu odstupujúceho spoločníka, nakoľko jeho výška závisí od hodnoty čistého obchodného majetku.

Prípadová štúdia – trestné stíhanie konateľa na podnet spoločníkov

Okresný súd Topoľčany v konaní sp. zn. 3T/58/2022 rozsudkom uznal obžalovaného za vinného zo zločinu podľa § 237 Trestného zákona na tom skutkovom základe, že mal previesť majetok spoločnosti na tretiu osobu bez protiplnenia, mal konať na ťarchu ostatných spoločníkov a spôsobiť spoločnosti škodu. Ten sa počas celého prípravného konania aktívne bránil, poukazoval pritom na to, že trestnoprávna rovina nemôže slúžiť ako náhrada nečinnosti jednotlivca a vnímal svoje trestné stíhanie ako účelové z toho dôvodu, že boli k dispozícii iné právne inštitúty, ktoré vôbec neboli využité i) žaloba actio pro socio, ii) nebolo zvolané valné zhromaždenie za účelom riešenia veci, iii) išlo o právne vzťahy do vnútra spoločnosti, iv) nebola spôsobená škoda z jeho pohľadu, v) pohľadávka z titulu prevodu majetku nebola vymáhaná pre nečinnosť spoločníkov. Mal zato, že aktivita (alebo skôr pasivita) spoločníkov bola „nahradená“ trestným stíhaním v situácii, kedy šlo o obchodnoprávny spor a poukázal na to, že trestné stíhanie v jeho veci započalo až po tom, ako bola vec niekoľkokrát „zmietnutá zo stola“ vyšetrovateľom, ale v dôsledku opravných prostriedkov bolo napokon začaté stíhanie a jemu bolo vznesené obvinenie namiesto toho, aby boli využité inštitúty obchodného práva.

[2] Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 24.06.2009, sp. zn. 29 Cdo 3180/2008.

Krajský súd v Nitre na odvolanie obžalovaného rozsudkom priamo obžalovaného spod obžaloby oslobodil v celom rozsahu. Mal zato, že okrem procesných pochybení (konanie s opatrovníkom už medzičasom neexistujúcej spoločnosti, ktorá bola uznesením Okresného súdu Nitra č.k. 28CbR/55/2020 vymazaná ex offo po tom, ako spoločníci nezvolili nového konateľa po vzdaní sa funkcie obžalovaným), sa jedná o nahrádzanie aktivity spoločníkov tam, kde ju mali relevantne prejaviť, trestným stíhaním konateľa. Tento konateľ neprekročil svoje oprávnenia a subjektívne presvedčenie dvoch spoločníkov (zo štyroch), že konal na ich ťarchu, nebolo z pohľadu súdu zásadné, keďže sa svojich nárokov relevantne nedovolávali a žalobu pro socio nepodali s odôvodnením, že im bolo odporúčané uplatniť nároky v trestnom konaní o.i. z časových dôvodov. Potom 4 roky vedenia trestného stíhania považoval odvolací súd za presný opak toho, čo sledovali. Súd zistil, že išlo o prevod majetku odplatný a odplata pri tomto prevode nebola zjavne neobvyklá. Nespokojnosť dvoch spoločníkov sa primárne mala riešiť žalobou v rámci zákonnej premlčacej doby. Ak by odvolací súd pripustil, že takýmto spôsobom sa budú riešiť konflikty spoločníkov, potierala by sa účelnosť a zmysel obchodnoprávnej úpravy. A to najmä v situácii, kde odvolací súd nevidel a priori úmyselné konanie v niekoho prospech, z pohľadu celkového stavu v spoločnosti a prístupu uvedených dvoch spoločníkov nielen k svojim právam a či povinnostiam, ale aj k tomu, že iný názor mali zostávajúci dvaja spoločníci.

Potom oslobodenie spod obžaloby bolo jediným a logickým výsledkom, keď súd I. stupňa nesprávne posúdil konkrétne zistenia a neaplikoval zásadu ultima ratio. Pokiaľ ide o škodu, pretože došlo k jasnej zmene hodnoty z majetku na pohľadávku, riadne vymožiteľnú, ktorú však už spoločnosť nevymáhala nie v dôsledku konania obžalovaného. Nemožno potom obžalovanému na ťarchu pripísať pasivitu, pretože žalobu o zaplatenie bolo možné podať stále (a s ohľadom na § 407 ods. 2,3 Obchodného zákonníka a § 323 ods. 2 Obchodného zákonníka) až do výmazu spoločnosti. Pokiaľ ide o škodu, nemôže byť škodou celá suma odplaty z predaja za protihodnotu, pretože v tejto sume je zrejmé, že nie je ani odpočítaná dosiaľ reálne získaná protihodnota; škodou by mohol byť jedine rozdiel týchto hodnôt. Všetky tieto aspekty preto navodzujú, že ide o obchodnoprávny spor, kedy bolo potrebné postupovať podľa § 81a Obchodného zákonníka. Nemožno preto paušálne prevziať tvrdenia o spôsobenej škode, ani prípadnom porušení určitých povinností, za danej situácie ako ospravedlňujúce pre trestné stíhanie.

Spoločníci (a ani žiadny z nich) neiniciovali konanie príslušné v spore spoločníkov a konateľa, teda actio pro socio, ktorá sa v právnom poriadku nachádza v Obchodnom zákonníku v § 122 ods. 3 a ods. 4 ohľadne spoločnosti s ručením obmedzeným a môže byť nasmerovaná

nielen voči štatutárnemu orgánu, ale aj voči ostatným spoločníkom. A práve to je rámec, kde civilistická koncepcia náhrady škody by mala za cieľ jasne pomenovať prípadné nároky a ich možné uspokojenie, namiesto trestného stíhania. Orgány činné v trestnom konaní a súdy by mali, najmä pri majetkových trestných činoch, komplexne, individuálne a dôsledne posudzovať a odôvodňovať, prečo konkrétne konanie páchateľa už predstavuje takú intenzitu protiprávnosti, ktorá napĺňa formálne znaky niektorej skutkovej podstaty majetkového trestného činu. Zároveň by mali jasne vysvetliť, prečo daný prípad prekračuje hranice civilnoprávnych (prípadne administratívnoprávnych) vzťahov. Uvedené je obzvlášť dôležité v prípadoch, ktoré skutkovo vychádzajú z porušenia zmluvných povinností alebo z ustanovení občianskeho či obchodného práva.

Záver

Princíp ultima ratio má svoje miesto pri rozhodovaní v trestných veciach. Je zrejmé, že ako výkladové pravidlo prichádza pri vzťahoch s obchodným prvkom do úvahy takmer vždy, ale následkom jeho aplikácie nie je vždy (ani takmer vždy) odmietnutie trestnoprávnej zodpovednosti. Má však zabrániť kriminalizácii vzťahov, na riešenie ktorých prichádza právna úprava s osobitnými inštitútmi, majúcimi pojmovo či obsahovo prednosť pred jednoduchým trestným odstíhaním páchateľa len preto, že porušil nejakú povinnosť a javí sa byť spôsobená škoda. Takýmto spôsobom riešenia náhrady škody priamo v trestnom práve by sa úplne nahrádzal prístup a kompetencia obchodného súdu v konkrétnej veci – možnej žaloby spoločníka v čase, kedy žaloba actio pro socio bol možná, pričom sa vôbec neskúmali okolnosti, ktoré by civilný súd zaujímali pre unesenie dôkazného bremena žalobcu. Iba samotné tvrdenie o tom, že napr. prevod majetku v prípadovej štúdii nebol v záujme všetkých spoločníkov, je nepostačujúce. A preto práve pre tieto prípady zákonodarca umožnil, aby sa vec riešila klasickým sporovým konaním, a nie obviňovaním konateľa v trestnom konaní. Bolo by popretím princípu ultima ratio, ak by sa trestné konanie viedlo o otázke, ktorá je obchodným sporom spoločníkov a spoločnosti s ručením obmedzeným. Uvedené vyplýva nielen z dikcie zákona, kedy trestné konanie má miesto až tam, kde sú prostriedky civilnej ochrany neúčinné. Potom musí byť vzatý zreteľ aj na nečinnosť - neiniciovanie konanie v civilnom procese, ktoré by v súlade s ustanoveniami Obchodného zákonníka riešilo domnelé porušenia, ktorého existenciu Obchodný zákonník predpokladá v prípadoch, ktoré by mohli byť relevantné.

Aj Najvyšší súd Slovenskej republiky v jednom z ostatných rozhodnutí[3] judikoval, že pri obchodnoprávnych vzťahoch je ultima ratio prioritne použiteľné a trestná represia sa na takéto vzťahy nemá uplatňovať „Dovolací súd zároveň upriamuje pozornosť na princíp ultima ratio vychádzajúci zo zásady subsidiarity trestnej represie, ktorý vyjadruje postavenie trestného práva ako krajného prostriedku, uplatňujúceho iba pri typovo najzávažnejších porušeniach spoločenských vzťahov, t. j. k ochrane spoločenských vzťahov prostredníctvom trestného práva by malo dochádzať až v prípade, pokiaľ ich ochranu nemožno náležite zabezpečiť prostredníctvom iných právnych odvetví, alebo je táto neúčinná. Trestné právo totiž disponuje nástrojmi a prostriedkami, ktoré možno považovať za najviac invazívne v zásahoch do práv jednotlivca."

Je príznačné, že moderný vývoj dospel od použitia pri trestaní mladistvých, cez materiálny korektív až k tomu, že ide o výkladové pravidlo so širokým uplatnením tam, kde existuje právna úprava iného, než trestného charakteru, či už na kompenzáciou škody, nárokov alebo vzťahov bez potreby trestnoprávneho postihu. Ide v podstate o korektív nespravodlivosti, ktorý znemožňuje, aby sa bežné civilné sporné otázky riešili prostriedkami trestného práva. Predmetný princíp tak koriguje výsledky formálnej aplikácie právnych noriem. Dôsledkom využitia princípu ultima ratio ako interpretačného pravidla pritom môže byť záver, že nebol spáchaný trestný čin, t. j. že neboli naplnené jeho zákonné (formálne) znaky.

Princíp ultima ratio, ako interpretačné pravidlo v praxi orgánov aplikácie práva, má totiž odraz aj v judikatúre slovenských súdov a to konkrétne v judikatúre Ústavného súdu SR, ktorý vyslovene uviedol, že „trestné právo (trestný čin) s trestnoprávnou kvalifikáciou určitého konania, ktoré má súkromnoprávny základ, je potrebné považovať za ultima ratio, teda za krajný prostriedok, ktorý má význam predovšetkým celospoločenský, t. j. z hľadiska ochrany základných spoločenských hodnôt.[4]

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice

DRAŽOVÁ, P., MIHÁLIK, S., TURAY, L. Zásady trestného práva hmotného a procesného. 1. vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer SR s. r. o., 2022, ISBN 978-80-571-0534-3

MELZER, F.: Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 296, ISBN 978-80-7400-382-0

[3] uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 3Tdo/50/2023

[4] nález Ústavného súdu SR zo dňa 01.04.2009, sp. zn. I. ÚS 402/2008 (bod 33)

ŠTRKOLEC, M. Zákonnosť v trestnom práve. Bratislava : C. H. Beck, 2022, ISBN: 978-80-8232-017-9

Periodiká a zborníky

KLÁTIK, J. Presadenie princípu ultima ratio z teoretickej roviny do aplikačnje praxe, Bratislava, In ĽORKO, J., BELEŠ, A. (eds.) Trestné právo ako ultima ratio – hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty.: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2016 str. 110

KLÁTIK, J. Systém kontroly výkonu rozhodnutia technickými prostriedkami. In: STRÉMY, T., ed. Restoratívna justícia a systém alternatívnych trestov. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha: Leges, 2017, s. 83

URBÁNI, R. – ŠEVČÍK, M.: Uplatňovanie analógie iuris v trestnom práve; In: Prieniky trestného práva k iným odvetviam a vedným disciplínam; Zborník z konferencie z 23.,24.11.2016. Košice: Právnická fakulta UPJŠ, 2017, ISBN 978-80-8152-4936

Internetové zdroje

BÉREŠ, D.: Materiálny korektív vo svetle princípu ultima ratio a jeho postavenie v aplikačnej praxi orgánov činných v trestnom konaní. Bulletin slovenskej advokácie, 5/2023 (Dostupné na https://info.sak.sk/bulletin/2023/05-sk/materialny-korektiv-vo-svetle-principu-ultima-ratio-a-jeho-postavenie-v-aplikacnej-praxi-organov-cinnych-v-trestnom-konani/)

ŠAMKO, P. Princíp ultima ratio ako interpretačné pravidlo a majetkové trestné činy. In Právne listy, 2016 (dostupné na Princíp ultima ratio ako interpretačné pravidlo a majetkové trestné činy. - Právne listy)

PRÁVO NA PRIMERANÚ DĹŽKU TRESTNÉHO KONANIA

ANALÝZA VYBRANEJ JUDIKATÚRY ESĽP V SÚVISLOSTI SO SLOVENSKOU REPUBLIKOU

THE RIGHT TO A REASONABLE LENGTH OF CRIMINAL PROCEEDING

ANALYSIS OF SELECTED ECtHR CASE LAW IN RELATION TO THE SLOVAK REPUBLIC

Matej Biroš[1]

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá skúmaním práva na súdne konanie v primeranej lehote so zameraním na trestné konanie v podmienkach Slovenskej republiky a v kontexte EDĽP, resp. judikatúry ESĽP. Analyzuje, ako je tento koncept reflektovaný v akademickej doktríne a ako je normatívne zakotvený v Trestnom poriadku. Pozornosť sa venuje najmä kritériám ESĽP používaným pri posudzovaní primeranosti dĺžky konania. Cieľom je poukázať na relevantnú judikatúru ESĽP a to, že aj napriek absencii jednotnej zákonnej definície existuje jasne formulovaný konceptuálny rámec umožňujúci racionálne vyhodnotenie časovej efektívnosti trestného konania.

Kľúčové slová

primeraná dĺžka trestného konania, Čl. 6 ods. 1 EDĽP, judikatúra ESĽP, procesné záruky

Abstract

The article examines the right to a trial within a reasonable time, focusing on criminal proceedings in the Slovak Republic and in the context of the ECHR and the case law of the ECtHR. It analyzes how this concept is reflected in academic doctrine and how it is normatively enshrined in the Criminal Procedure Code. Particular attention is paid to the criteria used by the ECtHR in assessing the reasonableness of the length of proceedings. The aim is to highlight the relevant case law of the ECtHR and to show that, despite the absence of a uniform legal definition, there is a clearly formulated conceptual framework that allows for a rational assessment of the time efficiency of criminal proceedings.

Keywords

Reasonable length of criminal proceedings, Article 6(1) of the ECHR, ECtHR case law, procedural safeguards

[1] Mgr. Ing. Matej BIROŠ, LL.M., interný doktorand na Katedre trestného práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Úvod

Právo na súdne konanie v primeranej lehote patrí medzi kľúčové procesné záruky moderného trestného práva, ktoré priamo ovplyvňujú dôveru verejnosti v spravodlivosť a efektívnosť justičného systému. Nejde pritom iba o formálnu požiadavku na rýchlosť konania, ale o širší normatívny princíp spojený s ochranou základných práv subjektov trestného konania.

Predkladaný príspevok sa zameriava na teoretický úvod k právnemu rámcu práva na primeranú dĺžku konania, najmä na jeho koncepčné vymedzenie v slovenskej právnej vede, ako aj na jeho normatívne zakotvenie v trestnom poriadku a v kontexte Európskeho dohovoru o ľudských právach. Osobitná pozornosť sa venuje tomu, ako doktrína a judikatúra formujú obsah pojmu „primeraná lehota", aké kritériá používajú pri hodnotení jej dodržania a akým spôsobom sú tieto kritériá reflektované v aplikačnej praxi. Cieľom je ukázať, že napriek absencii jednotnej zákonnej definície existuje ucelený konceptuálny rámec, ktorý poskytuje oporu pre systematické posudzovanie primeranosti dĺžky trestného konania

1 Teoretický a právny rámec

V tomto príspevku je skúmaný právny a teoretický rámec práva na súdne konanie v primeranej lehote, so zameraním na jeho uznanie a uplatňovanie v slovenskom trestnom práve a v súvislosti s Európskym dohovorom pre ľudské práva. Analyzuje sa rozsah a obsah tohto práva, ako je vymedzené v akademickej doktríne a ako je zakotvené v právnej praxi. Príspevok ďalej skúma, ako slovenské právo implementuje[2] normy stanovené v medzinárodných zmluvách o ľudských právach, vrátane Európskeho dohovoru o ľudských právach.

Súčasný stav poznatkov v rámci právnej vedy týkajúci sa práva na súdne konanie v primeranej lehote ako koncept kladie osobitný dôraz na to, ako je toto právo definované, interpretované a uplatňované z hľadiska teórie jurisprudencie[3] a súdnej praxe. Osobitná pozornosť sa venuje skúmaniu kritérií stanovených vedeckou literatúrou a judikatúrou na hodnotenie primeranosti, ako je zložitosť prípadu, procesná starostlivosť súdnych orgánov, správanie zúčastnených strán a celkové spoločenské a individuálne záujmy na rýchlom súdnom konaní. Tieto kritériá sú ďalej analyzované v ďalších častiach práce.

[2] Pozri druhá časť, sekcia I v MRÁZOVÁ, V. et al.: Zákaz diskriminácie v práve slovenskom, európskom a komunitárnom. Slovenské národné centrum pre ľudské práva. 2006.

[3] LINDTNER, D.: Neprimeraná dĺžka trestného konania a jej vplyv na uloženie trestu. V: Právne listy. Zverejnené28.02.2017, dostupné na [https://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a131-neprimerana-dlzka-trestneho-konania-a-jej-vplyv-na-ulozenie-trestu]

Právo na súdne konanie v primeranej lehote alebo podobné teleologické synonymá zdôrazňujúce rýchlosť a včasnosť sú výslovne formulované zákonodarcom a sú stanovené ako normatívny cieľ pre osoby zúčastňujúce sa trestného konania predovšetkým v trestnom poriadku. Okrem samotného trestného poriadku je táto povinnosť implicitne stanovená aj v iných príslušných právnych predpisoch, štatútoch alebo usmerneniach.

1.1 Slovenské právne normy v trestných veciach

Trestné právo procesné, najmä prostredníctvom svojho základného procesného kódexu – Trestného poriadku[4], kladie veľký dôraz na včasné vybavenie trestných konaní. Včasnosť nie je len základným princípom, ale aj operačnou nevyhnutnosťou na zabezpečenie spravodlivosti, nestrannosti a procesnej efektívnosti. Napriek systematickým ustanoveniam v Trestnom poriadku praktické skúsenosti odhaľujú systematické omeškania. Opakovane sa, najmä pri medializovaných kauzách, hlásili časté procesné omeškania alebo dokonca nečinnosť vyšetrovacích orgánov a súdov, čo viedlo k predĺženiu konania a porušeniu ústavného práva osôb, proti ktorým sa vedie trestné konanie, na konanie v primeranej lehote.

Riešenie oneskorení v trestnom konaní je výslovne upravené v Trestnom poriadku. Konkrétne, zúčastnené subjekty – obvinené osoby, obete alebo iní účastníci – môžu požiadať dozorného prokurátora o preskúmanie postupu policajta, najmä v prípadoch neprimeraných oneskorení alebo procesných časových nezrovnalostí[5]. Prokurátor po prijatí takýchto žiadostí musí bezodkladne preskúmať prípad a buď priamo napraviť nedostatky, alebo poskytnúť vyšetrovateľom pokyny, na základe ktorých je prokurátor priamo oprávnený, citujem: „... *vyžadovať od policajta spisy, dokumenty, materiály a správy o stave konania vo veciach, v ktorých bolo začaté trestné stíhanie, na zistenie, či policajt včas začal trestné stíhanie a riadne v ňom postupuje*,“[6].

Trestný poriadok stanovuje výslovný mechanizmus na riešenie nečinnosti alebo neprimeraných prieťahov v súdnych konaniach. Ak subjekt alebo strana vníma neodôvodnené prieťahy pri stanovovaní termínov pojednávaní alebo rozhodnutí príslušného orgánu, môže podať sťažnosť na nečinnosť prostredníctvom príslušného orgánu, čím podnieti nadriadený orgán, aby stanovil primeranú lehotu na vykonanie sporného úkonu[7]. Tento mechanizmus zabezpečuje zodpovednosť a urýchľuje trestné konania stanovením jasných lehôt a procesným

[4] Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
[5] Pozri § 210, Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
[6] §230 ods. 2, písm. b), Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
[7] Pozri § 55, Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

dohľadom nadriadeného orgánu, čím posilňuje právo na zachovanie primeranej dĺžky trestného konania.

Pre účely kontextu vnútroštátnej úpravy je vhodné aspoň exemplifikatívne uviesť konkrétne inštitúty, ktoré sa javia primárne podnietené právom na primeranú dĺžku konania. Trestný poriadok stanovuje prísne lehoty na vykonanie vyšetrovacích úkonov a iných procesných opatrení s cieľom zabezpečiť plynulosť a efektívnosť trestného konania. Napríklad žiadosti o justičnú spoluprácu (dožiadanie) sa zvyčajne musia vybaviť do siedmich dní od ich doručenia[8]. Ďalej v kontexte väzby je požiadavka na urýchlené konanie obzvlášť prísna vzhľadom na významný vplyv väzby[9] na individuálne práva. V úvodnej časti Trestného poriadku sú uvedené základné zásady trestného konania, ktoré nesmú byť orgánmi svojvoľne porušované, inak to môže mať za následok porušenie práv subjektov trestného konania. Prípady väzby musia byť vybavované prioritne a naliehavo, čo odzrkadľuje jasný zákonný záväzok obmedziť pozbavenie slobody len na najkratšiu nevyhnutnú dobu. Dĺžka väzby má stanovené zákonné limity na základe závažnosti údajného trestného činu v troch úrovniach a jednej výnimke pre teroristické trestné činy, čo vyvíja neustály tlak na vyšetrovacie orgány, aby v prípade, keď je obvinený vo väzbe,[10] konali bez zbytočných prieťahov. Okrem toho sa pre všetky trestné činy sedemmesačná lehota nazýva základnou dĺžkou väzby – aj v prípade zločinu musí prokurátor riadne zdôvodniť a toto zdôvodnenie aj obhájiť, prečo sudca má predĺžiť väzbu v prípravnom konaní nad základnú procesnú lehotu.

Existuje množstvo ekvivalentných ustanovení, inštitútov či mechanizmov v Trestnom poriadku, aplikovateľných všeobecne či v osobitných prípadoch, ktoré by bolo možné v súvislosti s právom na primeranú dĺžku konania uviesť, avšak to nie je autorským zámerom tohto príspevku – cieľom je iba predložiť kontext, v ktorom sa toto právo prenáša do normotvorby zákonodarcu v procesnom kódexe slovenského trestného práva.

1.2 Európsky dohovor o ľudských právach (článok 6)

Článok 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDĽP) je jedným z najvýznamnejších ustanovení dohovoru, ktorý tvorí základ záruk spravodlivého súdneho

[8] Pozri § 57, Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
[9] Pozri DURLAUF, H. S., NAGIN, S., D.: The Deterrent Effect of Imprisonment. V: COOK, P., LUDWIG, J., MCCRARY, J. (eds.) Controlling Crime: Strategies and Tradeoffs. Chicago: University of Chicago Press 2011.
[10] Pozri § 2 ods. 6, Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

konania vo všetkých členských štátoch Rady Európy[11]. Zakotvuje právo na spravodlivé a verejné konanie v primeranej lehote pred nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Jednotlivé oddiely článku 6 EDĽP ďalej rozvádzajú práva osôb obvinených z trestného činu, vrátane prezumpcie neviny, práva byť informovaný o obvineniach, práva na primeraný čas a prostriedky na prípravu obhajoby, práva na právnu pomoc, práva vypočúvať svedkov a práva na tlmočníka. Prvok primeraného času je zakotvený v širšom kontexte procesnej spravodlivosti a má zaistiť, aby sa spravodlivosť nielen vykonala, ale aby bola aj vykonaná v takom časovom rámci, ktorý zabráni neprimeranej záťaži pre jednotlivca a právny systém. Účelom je chrániť jednotlivcov pred negatívnymi dôsledkami oneskoreného výkonu spravodlivosti.

Záruka konania v primeranej lehote vychádza zo základnej právnej zásady ESĽP, že odloženie spravodlivosti pre jednotlivca de facto znamená jej odmietnutie. ESĽP opakovane argumentuje, že neprimerané odklady v súdnych konaniach podkopávajú dôveru verejnosti v súdnictvo a môžu ohroziť integritu právnych rozhodnutí. V trestných veciach sú dôsledky odkladov obzvlášť závažné, pretože zásahy do práv subjektov konania sú v trestných veciach je z povahy trestného práva najvýznamnejšie. Z týchto dôvodov ESĽP zastáva názor, že nadmerná dĺžka konania môže sama osebe predstavovať porušenie článku 6, a to aj v prípade, že nedošlo k ďalším porušeniam záruk konania. ESĽP opakovane konštatoval, že primeranosť dĺžky konania sa musí posudzovať individuálne v každom jednotlivom prípade na základe osvedčených kritérií.

Ak ESĽP zistí porušenie článku 6 z dôvodu neprimeranej dĺžky konania, primárnym opravným prostriedkom je spravodlivé odškodnenie podľa článku 41 EDĽP, zvyčajne vo forme finančnej náhrady. V niektorých prípadoch môže súd tiež členskému štátu odporučiť štrukturálne zmeny konania alebo podporiť prijatie všeobecných opatrení na zabránenie opakovaným porušeniam.

2 Kritériá uplatňované ESĽP na posudzovanie primeranej lehoty

ESĽP vo svojej rozhodovacej praxi opakovane potvrdil, že právo na súdne konanie v primeranej lehote je neoddeliteľnou súčasťou širšieho práva na spravodlivý proces. V rámci svojej judikatúry ESĽP vypracoval aj podrobné kritériá na posudzovanie primeranosti v konaní vzniknutých omeškaní zahrňujúc aj zložitosť prípadu, správanie sa navrhovateľa a orgánov

[11] Pozri kapitolu 2 v CAMERON, I.: Úvod do Európskeho dohovoru o ľudských právach. Bratislava: Vydavateľstvo VEDA. 2000. ISBN 80-968528-1-7.

verejnej moci a nakoniec aj toho, ako je pre navrhovateľa vec závažná. Tieto kritériá a ich opakované súdne výklady spoločne zdôrazňujú všeobecný význam včasného výkonu spravodlivosti ako základného ľudského práva.

ESĽP teda takto vytvoril podrobný a konzistentný rámec na posudzovanie, či bolo porušené právo na súdne konanie v primeranej lehote, ako je zakotvené v článku 6 ods. 1 EDĽP. Tento rámec je obzvlášť dôležitý v trestnom konaní, kde môžu mať oneskorenia závažné dôsledky pre osobu, voči ktorej sa vedie trestné stíhanie, vrátane obmedzenia jej slobody, poškodenia dobrého mena a sociálnej stigmy.[12]

2.1 Zložitosť prípadu

Prvým dôležitým faktorom, ktorý ESĽP zohľadňuje, je zložitosť prípadu, a to ako z právneho, tak aj z faktického hľadiska. Právna zložitosť môže vyplývať z povahy príslušných právnych otázok, vrátane otázok ústavného výkladu, medzinárodného práva alebo zložitosti konania. Napríklad prípady týkajúce sa otázok jurisdikcie, rovnosti zbraní alebo zlučiteľnosti vnútroštátnych právnych predpisov s Európskym dohovorom o ľudských právach si zvyčajne vyžadujú rozsiahlejšie súdne rokovania, a preto môžu odôvodňovať dlhšie konanie.

Na druhej strane, faktická zložitosť sa týka povahy a objemu dôkazov, počtu svedkov, potreby znaleckého skúmania a toho, či sa na prípade podieľa viacero spoluobžalovaných alebo či ide o prepojené konania. ESĽP uznal, že vyšetrovacie ťažkosti, ako napríklad vyhľadávanie dôkazov alebo svedkov alebo riešenie cezhraničných prvkov, môžu vysvetľovať dlhšiu dĺžku konania, len ak ale je z dokumentácie k prípadu zrejmé, že štátne orgány aktívne pracujú na ich prekonaní. ESĽP opakovane zdôraznil, že hoci zložitosť môže odôvodňovať určitú dĺžku konania, nezbavuje to štát povinnosti zabezpečiť primeraný časový rámec aj pre zložité konania.

2.2 Postup navrhovateľa

Druhé kritérium sa zameriava na správanie osoby, ktorá tvrdí, že došlo k porušeniu. Podľa ESĽP môžu porušenie práva sťažovateľa na primeranú dĺžku konania odôvodňovať iba oneskorenia, ktoré možno pripísať štátu. To znamená, že ak sťažovateľ sám prispel k dĺžke konania, či už úmyselne alebo nie, celková dĺžka konania bude posúdená zodpovedajúcim spôsobom, čo bude pri rozhodovaní o sťažnosti znevýhodňovať sťažovateľa. Napríklad

[12] LULA, E. A kol.: Right to a trial within reasonable time – comparative overview. Vypracované v rámci spoločného programu Európskej únie a Rady Európy „Horizontálny nástroj pre západný Balkán a Turecko na roky 2019 – 2022“ v rámci akcie „Iniciatíva za právnu istotu na západnom Balkáne“. Rada Európy. 2022.

vyhýbavé správanie, ako je útek pred trestným stíhaním, nedostavenie sa na úkony alebo úmyselné podávanie nadmerných a nepodložených návrhov na vykonanie dôkazov môže byť na ťarchu sťažovateľovi. ESĽP však zároveň uznáva, že jednotlivci majú právo využiť všetky dostupné právne prostriedky na svoju obhajobu. Sťažovateľ nemôže byť pri rozhodovaní o sťažnosti znevýhodnený len za podanie opravného prostriedku alebo procesných návrhov, pokiaľ nie je jasné a zrejmé, že boli použité výlučne na marenie či zdržovanie priebehu konania.

Zaujímavým poznatkom je, že na druhej strane ESĽP nevyžaduje od osôb, proti ktorým sa vedie trestné stíhanie, aktívnu spoluprácu s orgánmi štátu. Ich právo mlčať a nezúčastňovať sa na vlastnom usvedčovaní je rešpektované a ESĽP využívanie tohto práva nekladie sťažovateľovi pri rozhodovaní o jeho sťažnosti na ujmu. Ak však správanie sťažovateľa zjavne viedla k neodôvodneným omeškaniam, súčet dôb týchto nedôvodných omeškaní sa nezohľadňuje pri hodnotení primeranosti celkovej dĺžky trestného konania.

2.3 Postup štátnych orgánov

Najdôležitejším kritériom je spôsob, akým štátne orgány, vrátane orgánov činných v trestnom konaní, vyšetrovateľov, prokurátorov a súdov, riadia trestné konania. Podľa ESĽP majú štáty pozitívnu povinnosť organizovať svoje súdne systémy tak, aby súdy mohli splniť požiadavku prejednávať prípady v primeranej lehote. To zahŕňa zabezpečenie či už dostatočný počet zamestnancov súdov, alebo aby procesné pravidlá neboli príliš formalistické alebo prekážajúce, či eliminovať iné administratívne prekážky. Napríklad oneskorenia pri predvolávaní svedkov, odročenia pojednávaní bez dôvodu alebo dlhé intervaly medzi procesnými krokmi (napr. vydávanie rozsudkov, doručovanie predvolaní) môžu byť pripísané štátu a môžu mať vplyv na súlad konania s článkom 6 ods. 1 EDĽP.

ESĽP tiež konštatoval, že systémové problémy, ako je preťaženie súdov alebo nedostatočná legislatíva, neospravedlňujú porušovanie práv na primeranú dĺžku trestného konania. Štáty sa nemôžu efektívne skrývať za štrukturálne nedostatky, aby ospravedlnili nadmernú dĺžku konania. V trestnom konaní nesie štát zvýšenú zodpovednosť vzhľadom na možné obmedzenie slobody a základný charakter práva na spravodlivý proces.

2.4 Význam veci pre sťažovateľa

Význam prípadu pre sťažovateľa je síce subjektívnym, ale podstatným faktorom. V trestnom konaní ESĽP zvyčajne posudzuje tento prvok prísnejšie vzhľadom na závažné dôsledky, ktorým čelí obvinený, vrátane hrozby väzenia, profesijných dôsledkov a sociálnej stigmy.

Obzvlášť prísne normy sa uplatňujú v prípadoch, keď je žiadateľ vo vyšetrovacej väzbe. V takýchto prípadoch môže ESĽP posúdiť rýchlosť konania podľa článku 6 ods. 1 a článku 5 ods. 3 EDĽP. V týchto prípadoch je potreba naliehavosti ešte väčšia, keďže je priamo ohrozená osobná sloboda osoby, proti ktorej sa vedie trestné stíhanie. Ak sa takéto prípady nevyriešia rýchlo, môže to predstavovať samostatné porušenie práva na slobodu a bezpečnosť. Aj mimo kontextu väzby majú prípady, ktoré ovplyvňujú rodinný život, zamestnanie alebo duševné zdravie žiadateľa, značnú váhu. Čím sú osobné dôsledky súdneho konania pre sťažovateľa naliehavejšie, tým sa ESĽP javí menej tolerantný voči omeškaniam v trestných konaniach.

2.5 Príležitostné kritérium – počet úrovní súdnej právomoci

Hoci sa toto kritérium nie vždy považuje za samostatné formálne kritérium, počet súdnych inštancií, ktorými prechádza prípad, môže ovplyvňovať ESĽP pri posúdení časovej primeranosti dĺžky konania. Dlhšia dĺžka môže byť čiastočne odôvodnená, ak prípad prechádza viacerými úrovňami jurisdikcie – v slovenskom trestnom procese sú to postup pred začatím trestného stíhania, prípravné konanie, prvostupňové súdne konanie, odvolacie konanie, dovolacie konanie a konanie o ústavnej sťažnosti. ESĽP má tendenciu posudzovať celkovú primeranosť celého procesu, pričom zohľadňuje, či bola predĺžená doba konania odôovdňovaná zložitosťou preskúmania konania vyššou inštanciou nevyhnutná a či každá úroveň konala s náležitou starostlivosťou.

Hromadenie súdnych preskúmavaní však nesmie viesť k neprimeraným omeškaniam. Každá fáza konania sa musí uskutočniť v primeranom čase a orgány musia efektívne koordinovať svoju činnosť, aby sa predišlo prekážkam v súdnom konaní.

3 Analýza prelomovej (landmark) judikatúry ESĽP vo veciach súvisiacich s právom na primeranú dĺžku konania

Z analýzy rozhodnutí ESĽP uverejnených v databáze HUDOC vyplýva, že existujú tri prelomové rozhodnutia, na ktorých ESĽP založil svoje rozsudky o porušení článku 6 ods. 1 z dôvodu primeranej dĺžky konania.

3.1 Prípad Portington proti Grécku (23.09.1988)

Sťažovateľ, britský občan, bol v roku 1986 pri vstupe do Grécka zadržaný a obžalovaný z vraždy, lúpeže a trestných činov súvisiacich so zbraňami v súvislosti s incidentom z roku 1985; vo väzbe čakal na proces a po odvolaní proti rozhodnutiu o postavení pred súd mu bol ešte dodatočne pripočítaný skutok lúpeže. V februári 1988 bol po jednodňovom pojednávaní

uznaný vinným a odsúdený na trest smrti za vraždu, doživotie za lúpež a päť rokov za zbrane, pričom o jeho odvolaní sa rozhodovalo približne osem rokov, s opakovanými odročeniami pre neúčasť svedkov, problémy s obhajobou, obdobia nečinnosti a advokátske štrajky; odvolací súd nakoniec v roku 1996 rozsudok potvrdil a trest smrti zmenil na doživotie.

ESĽP dospel k záveru, že zložitosť prípadu ani správanie sťažovateľa samy osebe neodôvodňovali dĺžku odvolacieho konania a že hlavnou príčinou prieťahov bol spôsob, akým orgány vec spravovali. S prihliadnutím na závažnosť veci, keďže sťažovateľ bol pôvodne odsúdený na trest smrti, súd konštatoval, že približne osemročný interval na prejednanie odvolania nemožno považovať za primeraný v zmysle článku 6 ods. 1.[13]

3.2 Prípad Pélissier a Sassi proti Francúzsku (25.03.1999)

Obaja sťažovatelia boli spoločníkmi spoločnosti Bleu Marine, ktorá sa začiatkom 80. rokov dostala do vážnych finančných ťažkostí a bola v roku 1984 vyhlásená za platobne neschopnú a následne zlikvidovaná, pričom veritelia podali trestné oznámenia pre podvody a delikty súvisiace s konkurzom. Proti sťažovateľom bolo začaté trestné stíhanie pre trestný čin úpadku a hospodárske trestné činy, pričom po oslobodení na súde prvého stupňa ich odvolací súd v roku 1992 odsúdil za trestný čin napomáhania úpadku a uložil im podmienečné tresty odňatia slobody a peňažité sankcie; celé konanie trvalo približne deväť rokov.

ESĽP konštatoval, že takmer šesťročná fáza vyšetrovania a prieťahy v konaní neboli odôvodnené zložitosťou veci ani správaním sťažovateľov, pričom kritizoval obdobia nečinnosti medzi jednotlivými procesnými úkonmi a zdôraznil povinnosť štátov zabezpečiť, aby súdy rozhodovali v primeranej lehote podľa článku 6 ods. 1.[14]

3.3 Prípad Frydlander proti Francúzsku (27.06.2000)

Sťažovateľ bol zamestnanec francúzskeho ministerstva hospodárstva na dobu určitú, pričom bol po sérii zahraničných ciest informovaný, že jeho zmluva nebude obnovená pre slabý pracovný výkon. Sťažovateľ rozhodnutie najprv napadol na správnych súdoch, avšak celý proces od februára 1986 do októbra 1995 trval takmer deväť rokov. ESĽP konštatoval, že prieťahy neboli spôsobené ani zložitosťou veci, ani konaním sťažovateľa a že vláda neposkytla žiadne uspokojivé vysvetlenie šesťročného omeškania rozhodnutia. Súd zdôraznil povinnosť

[13] Prelomové (landmark) rozhodnutie ESĽP vo veci Portington proti Grécku z 23.09.1988
[14] Prelomové (landmark) rozhodnutie ESĽP vo veci Pélissier a Sassi proti Francúzsku z 25.03.1999

štátov organizovať svoj súdny systém tak, aby zabezpečil vydanie konečného rozhodnutia v primeranej lehote.[15]

4 Analýza judikatúry ESĽP vo veciach súvisiacich s právom na primeranú dĺžku konania z rozhodnutí proti Slovenskej republike

V súčasnosti databáza HUDOC eviduje 110 rozhodnutí v prípadoch proti Slovensku týkajúcich sa článku 6 odseku 1, priradených pod kľúčové slovo „primeraná lehota". Databáza filtruje tieto rozhodnutia do niekoľkých kategórií, z ktorých jednou je „dôležitosť". Kategória dôležitosti rozlišuje štyri možnosti – kľúčové prípady a úrovne 1, 2 a 3. Existuje jediný kľúčový prípad – PRÍPAD TUREK v. SLOVENSKO z 13. 9. 2006, jeden prípad úrovne 1 – PRÍPAD LUBINA v. SLOVENSKO z 19. 12. 2006, pätnásť prípadov úrovne 2 a zvyšných deväťdesiattri prípadov úrovne 3. Zo 110 prípadov v rámci týchto parametrov súd v 91 prípadoch zistil porušenie práva sťažovateľa na primeranú dĺžku konania. Je dôležité poznamenať, že tieto prípady zahŕňajú všetky oblasti práva, nielen trestné prípady. Databáza HUDOC eviduje 8 rozhodnutí v prípadoch proti Slovensku týkajúcich sa článku 6 odseku 1, priradených pod kľúčové slovo „Primeraná lehota" v kombinácii s kľúčovým slovom „Trestné konanie". Ide o tri prípady úrovne 2 a päť prípadov úrovne 3, žiadny prípad úrovne 1 ani kľúčový prípad. Z 8 prípadov v rámci týchto parametrov súd v 6 prípadoch zistil porušenie, ale jeden z nich sa týkal napadnutia občianskoprávneho aj trestného konania a v trestnej časti bola stažnosť vyhodnotená ako neprípustná. Je potrebné poznamenať, že dva prípady, v ktorých sa porušenie práva sťažovateľa nepotvrdilo, boli predchádzajúce (rok 2002) oproti nasledujúcim šiestim (roky 2003 až 2007), v ktorých už porušenie zistené bolo.

4.1 Jediný kľúčový prípad – Turek proti Slovensku (13.09.2006)

Sťažovateľ pôsobil vo vedúcej funkcii v štátnej správe a na základe lustračného zákona č. 451/1991 mu bolo vydané negatívne bezpečnostné overenie, keďže bol vedený ako spolupracovník bývalej štátnej bezpečnostnej služby (ŠtB), čo viedlo k jeho diskvalifikácii z funkcie a následnému nútenému odchodu zo štátnej správy. Sťažovateľ následne žaloval Slovenskú republiku pre porušenie článku 8 EDĽP z dôvodu neoprávneného zásahu do súkromného života a stigmatizácie, pričom celé konanie vrátane vnútroštátnych opravných prostriedkov trvalo od 25. mája 1992 do 26. októbra 1999, teda približne sedem a pol roka.

[15] Prelomové (landmark) rozhodnutie ESĽP vo veci Frydlender proti Francúzsku z 27.06.2000

ESĽP konštatoval, že v priebehu tohto obdobia dochádzalo k zjavnej nečinnosti alebo neefektívnej činnosti súdov a že všetky prieťahy spôsobené štátnymi orgánmi boli pripísateľné odporcovi – Slovenskej republike. Súd sa pritom výslovne odvolal na zásady vyjadrené v rozsudku Frydlender proti Francúzsku pri posudzovaní požiadavky „primeranej lehoty" podľa článku 6 ods. 1 EDĽP.[16]

4.2 Jediný prípad úrovne 1 – Lubina proti Slovensku z 19. 12. 2006.

Sťažovateľovi v decembri 1997 odišla manželka aj s ich 18-mesačným synom k svojim rodičom a po siedmich mesiacoch, keď matka obmedzovala kontakt sťažovateľa s dieťaťom, začal súdne konania v rodinnoprávnej veci. Následne žaloval Slovenskú republiku pre porušenie článku 8 Dohovoru, pričom konanie trvalo už viac ako šesť rokov a sedem mesiacov a v čase rozhodovania ESĽP ešte nebolo ukončené.

ESĽP zdôraznil, že predmet sporu – vzťah otca k malému dieťaťu – si vyžadoval osobitnú starostlivosť a zvýšený dôraz na rýchlosť konania zo strany orgánov, aj keď vec bola do istej miery zložitejšia pre potrebu znaleckých posudkov a k predĺženiu prispelo aj správanie sa oboch strán rodinnoprávneho sporu. ESĽP konštatoval, že k prieťahom prispela najmä neochota matky spolupracovať v počiatočnom štádiu súdneho konania a opakované procesné návrhy sťažovateľa, avšak celková dĺžka konania bola v kontexte požiadavky „primeranej lehoty" podľa článku 6 ods. 1 neakceptovateľná, pričom aj v tomto prípade sa ESĽP odvolal na zásady vyjadrené v rozsudku Frydlender proti Francúzsku.[17]

4.3 Prípady úrovne 2 proti Slovensku v oblasti trestného práva

V prípade Krumpel a Krumpelová proti Slovensku (05.07.2005) sťažovatelia ako manželia uzavreli zmluvu so stavebnou firmou, pričom zaplatili preddavok na výstavbu, ktorá sa nikdy nerealizovala. Po neúspešných právnych krokoch v občianskoprávnej oblasti podali v roku 1991 trestné oznámenie pre podvod, pričom v trestnom konaní v postavení poškodených riadne uplatnili a preukazovali svoj nárok na náhradu škody. Trestné konanie však v čase podania sťažnosti na ESĽP nebolo na vnútroštátnej úrovni právoplatne skončené, pričom v roku 2003 Ústavný súd SR ich sťažnosť na prieťahy v tomto trestnom konaní odmietol. ESĽP zdôraznil, že po tom, čo sa sťažovatelia rozhodli domáhať sa ochrany svojho majetkového nároku v rámci trestného konania, mali právo na jeho vybavenie v primeranej lehote, pričom čiastočnú dĺžku konania síce vysvetľovala zložitosť veci v dôsledku rozsahu obžalovaných

[16] Rozhodnutie ESĽP (úroveň významu – kľúčový prípad) vo veci Turek proti Slovensku z 13.09.2006
[17] Rozhodnutie (úroveň významu 1) ESĽP vo veci Lubina proti Slovensku z 19.12.2006

skutkov a počtu poškodených, avšak to neodôvodňovalo celkovú dĺžku konania a súčasne nebolo zistené, že by sťažovatelia svojím správaním v trestnom konaní prispeli k vzniknutým prieťahom.[18]

V prípade Bíro č. 2 proti Slovensku (27.06.2006) sťažovateľ zmluvne zabezpečil bankový úver pre svojho zamestnávateľa, ktorý ho prestal splácať, takže banka siahla na prostriedky sťažovateľa. Po zmene vlastníckych pomerov u zamestnávateľa a podozrení z podvodného konania podal v roku 2002 prvé z viacerých trestných oznámení. Trestné stíhanie bolo opakovane odmietnuté, až v roku 2003 dosiahol sťažovateľ začatie trestného stíhania a v roku 2004 bolo vznesené obvinenie konkrétnemu páchateľovi. V roku 2005, stále vo fáze prípravného konania, Ústavný súd SR jeho odmietol sťažnosť na prieťahy v konaní s argumentáciou, že poškodení v trestnom konaní nemajú právo na včasné rozhodnutie o náhrade škody. Uvedený právny záver Ústavného súdu SR je po dvoch dekádach pozoruhodný spočívajúc nielen v osobitom výklade článku 6 odseku 1 EDĽP, ale najmä v optike budúcich reforiem trestného práva súvisiacich s implementovaním restoratívnych princípov. ESĽP síce uznal, že nárok poškodeného na náhradu škody je v trestnom konaní druhotný voči posúdeniu trestnej zodpovednosti páchateľa, avšak celková dĺžka trestného konania a štádium, v ktorom sa toto konkrétne konanie ešte stále nachádzalo, viedli k záveru, že „primeraná lehota“ podľa článku 6 ods. 1 bola prekročená.[19]

V prípade Pavlík proti Slovensku (30.01.2007) bol sťažovateľ ako príslušník Policajného zboru v marci 1999 zadržaný a obvinený z viacerých trestných činov vrátane neoprávnenej podnikateľskej činnosti, vydierania a znásilnenia. Nasledujúci mesiac bol prepustený zo služby a takmer dva roky strávil vo väzbe. Trestné konanie sa začalo v roku 1999 a skončilo sa až v roku 2005 uložením trestu odňatia slobody v trvaní troch rokov. ESĽP konštatoval, že odporkyňa (SR) neuviedla žiadne presvedčivé dôvody, ktoré by odôvodnili dĺžku konania na okresnom súde a preto ju považoval za neprimeranú a nezlučiteľnú s požiadavkou „primeranej lehoty“ podľa článku 6 ods. 1.[20]

V prvý prípadoch Krumpel a Krumpelová proti Slovensku a Bíro č. 2 proti Slovensku ESĽP ako referenčný prelomový prípad uvádza prípad Frydlender proti Francúzsku a v prípade Pavlík proti Slovensku ESĽP ako referenčný prelomový prípad uvádza prípad Pélissier a Sassi proti Francúzsku. Uvedenej rozhodovacej praxe sa ESĽP drží aj pri ostatných rozhodnutiach tretej úrovne, v ktorých našiel porušenie práv sťažovateľa – dva z nich, prípad Žiačik proti

[18] Rozhodnutie (úroveň významu 2) ESĽP vo veci Krumpel a Krumpelová proti Slovensku z 05.07.2005
[19] Rozhodnutie (úroveň významu 2) ESĽP vo veci Bíro č. 2 proti Slovensku z 27.06.2006
[20] Rozhodnutie (úroveň významu 2) ESĽP vo veci Pavlík proti Slovensku z 30.01.2007

Slovensku (07.01.2003)[21] a prípad Šmál proti Slovensku (07.11.2006)[22] sú prípadmi z oblasti trestného práva, tretí prípad tretej úrovne je prípad Ščuryová proti Slovensku (31.10.2006)[23] z oblasti civilného práva, pričom v prípade Žiačik proti Slovensku ESĽP uvádza ako referenčný už aj prípad Portington proti Grécku.

Záver

Z analýzy judikatúry ESĽP, že právo na prerokovanie veci v primeranej lehote je v trestnom konaní chápané prísnejšie ako v iných odvetviach, no jeho praktické uplatnenie na Slovensku je stále problematické. ESĽP v minulosti opakovane konštatoval porušenie článku 6 ods. 1 Dohovoru v prípadoch proti Slovenskej republike, Ústavný súd SR v prelomovom náleze I. ÚS 183/2013[24] plne prevzal tieto kritériá a zdôraznil, že jadrom práva na primeranú lehotu je odstránenie právnej neistoty a ochrana pred neprimerane dlhým zásahom štátu do práv jednotlivca.

Trestný poriadok síce obsahuje viacero procesných nástrojov na prevenciu prieťahov – od opravných prostriedkov až po striktné lehoty lehôt (napr. väzba), kľúčový problém však nespočíva v nedostatkoch na strane právnej úpravy, ale v jej nedôslednej aplikácii, organizačných nedostatkoch a nerovnomernej procesnej disciplíne súdov. Ak má byť právo na konanie v primeranej lehote reálne a nie iba deklaratórne, nevyhnutné je pokračovať v systémových reformách, posilniť zodpovednosť orgánov činných v trestnom konaní a dôsledne reflektovať štandardy vytýčené judikatúrou ESĽP a Ústavného súdu SR.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1. CAMERON, I.: Úvod do Európskeho dohovoru o ľudských právach. Bratislava: Vydavateľstvo VEDA. 2000. ISBN 80-968528-1-7
2. DURLAUF, H. S., NAGIN, S., D.: The Deterrent Effect of Imprisonment. V: COOK, P., LUDWIG, J., MCCRARY, J. (eds.) Controlling Crime: Strategies and Tradeoffs. Chicago: University of Chicago Press 2011
3. LINDTNER, D.: Neprimeraná dĺžka trestného konania a jej vplyv na uloženie trestu. V: Právne listy. Zverejnené28.02.2017, dostupné na

[21] Rozhodnutie (úroveň významu 3) ESĽP vo veci Žiačik proti Slovensku z 07.01.2003
[22] Rozhodnutie (úroveň významu 3) ESĽP vo veci Šmál proti Slovensku z 07.11.2006
[23] Rozhodnutie (úroveň významu 3) ESĽP vo veci Ščuryová proti Slovensku z 31.10.2006
[24] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 183/2013 z 19. 06. 2013

[https://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a131-neprimerana-dlzka-trestneho-konania-a-jej-vplyv-na-ulozenie-trestu]

4. LULA, E. A kol.: Right to a trial within reasonable time – comparative overview. Vypracované v rámci spoločného programu Európskej únie a Rady Európy „Horizontálny nástroj pre západný Balkán a Turecko na roky 2019 – 2022“ v rámci akcie „Iniciatíva za právnu istotu na západnom Balkáne“. Rada Európy. 2022.
5. MRÁZOVÁ, V. et al.: Zákaz diskriminácie v práve slovenskom, európskom a komunitárnom. Slovenské národné centrum pre ľudské práva. 2006.
6. ZÁHORA, J.: Nepeňažné prostriedky nápravy neprimeranej dĺžky trestného konania. Justičná revue 66. 2014. č. 6-7, s. 783 – 804
7. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
8. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 183/2013 z 19. 06. 2013
9. Prelomové (landmark) rozhodnutie ESĽP vo veci Frydlender proti Francúzsku z 27.06.2000
10. Prelomové (landmark) rozhodnutie ESĽP vo veci Pélissier a Sassi proti Francúzsku z 25.03.1999
11. Prelomové (landmark) rozhodnutie ESĽP vo veci Portington proti Grécku z 23.09.1988
12. Rozhodnutie ESĽP (úroveň významu – kľúčový prípad) vo veci Turek proti Slovensku z 13.09.2006
13. Rozhodnutie (úroveň významu 1) ESĽP vo veci Lubina proti Slovensku z 19.12.2006
14. Rozhodnutie (úroveň významu 2) ESĽP vo veci Pavlík proti Slovensku z 30.01.2007
15. Rozhodnutie (úroveň významu 2) ESĽP vo veci Krumpel a Krumpelová proti Slovensku z 05.07.2005
16. Rozhodnutie (úroveň významu 2) ESĽP vo veci Bíro č. 2 proti Slovensku z 27.06.2006
17. Rozhodnutie (úroveň významu 3) ESĽP vo veci Šmál proti Slovensku z 07.11.2006
18. Rozhodnutie (úroveň významu 3) ESĽP vo veci Žiačik proti Slovensku z 07.01.2003
19. Rozhodnutie (úroveň významu 3) ESĽP vo veci Ščuryová proti Slovensku z 31.10.2006

KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY PÁCHANIA TRESTNEJ ČINNOSTI MLADISTVÝMI PÁCHATEĽMI

CRIMINOLOGICAL ASPECTS OF CRIMINAL ACTS COMMITTED BY JUVENILE OFFENDERS

Michaela Ema Mauerová1

Abstrakt

Článok sa zameriava na kriminologické aspekty páchania trestnej činnosti mladistvými páchateľmi, pričom analyzuje špecifiká tohto fenoménu z hľadiska príčin, foriem a dôsledkov. Pozornosť je venovaná najmä rizikovým faktorom ovplyvňujúcim kriminalitu mladistvých, ako je napríklad rodinné prostredie. Autorka v článku skúma aj typológiu najčastejšie páchaných protiprávnych činov mladistvými páchateľmi. Zároveň autorka prezentuje svoje návrhy de lege ferenda. Cieľom príspevku je teda poskytnúť ucelený kriminologický pohľad na problematiku páchania trestnej činnosti mladistvými páchateľmi.

Kľúčové slová

mladistvý páchateľ, kriminológia, kriminogénne faktory, de lege ferenda

Abstract

The article focuses on the criminological aspects of criminal activity committed by juvenile offenders, analyzing the specifics of this phenomenon in terms of causes, forms, and consequences. Particular attention is paid to risk factors influencing juvenile crime, such as the family environment. The author also examines the typology of the most frequently committed offenses by juvenile offenders. At the same time, the author presents her proposals de lege ferenda. The aim of the article is to provide a comprehensive criminological view of the issue of juvenile delinquency.

Keywords

juvenile offender, criminology, criminogenic factors, de lege ferenda

Úvod

Problematika kriminality mladistvých predstavuje jednu z najvýznamnejších oblastí záujmu kriminológie, keďže pri mladistvých sa jedná o kategóriu páchateľov, ktorá sa z hľadiska vývinu nachádza v mimoriadne citlivom období. Správanie mladistvých je často poznačené nedostatkom životných skúseností, emočnou nestabilitou a vysokou náchylnosťou na vonkajšie vplyvy. Z tohto dôvodu ich protiprávne konanie nezanecháva následky iba na ich

[1] JUDr. Michaela Ema Mauerová, denná doktorandka na Katedre trestného práva, Právnická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

samotnej osobnosti a budúcej životnej dráhe, ale aj na bezpečnosti spoločnosti ako celku. V krajinách Európskej únie, vrátane Slovenskej republiky, je prevencia kriminality mladistvých a vhodná reakcia štátu na ich delikventné správanie kľúčovou súčasťou trestnej politiky, v ktorej dominuje ochrana dieťaťa s cieľom jeho resocializácie pred represívnym prístupom.

Cieľom tohto článku je analyzovať kriminologické aspekty páchania trestnej činnosti mladistvými páchateľmi, a to najmä z hľadiska príčin, rizikových faktorov, foriem kriminality a jej sociálnych dôsledkov. Pozornosť je venovaná najmä jednotlivým kriminogénnym faktorom, s následným poukazom na najčastejšie páchané trestné činy mladistvými na území Slovenskej republiky. V závere uvádzame aj vlastné návrhy de lege ferenda so zameraním na zefektívnenie preventívnych opatrení. Príspevok tak poskytuje ucelený pohľad na vybraný segment kriminality, ktorý si vyžaduje osobitnú odbornú pozornosť.

1. Kriminogénne faktory vplývajúce na páchanie trestnej činnosti mladistvých páchateľov

Faktorov a príčin vplývajúcich na páchanie kriminality je mnoho[2] – tie súhrne nazývame kriminogénne faktory. Práve týmito sa zaoberá etiológia kriminality. Kriminogénne faktory následne delíme na faktory vnútorne (endogénne) a vnútorné (exogénne).[3] Vzhľadom na skutočnosť, že existuje mnoho faktorov, budeme sa zaoberať len tými majúcimi najmarkantnejší vplyv na páchanie kriminality mladistvými páchateľmi.

1.1. Endogénne faktory vplývajúce na páchanie trestnej činnosti mladistvých páchateľov

Pohlavie a vek

Zo štatistických údajov Generálnej prokuratúry SR a Zboru väzenskej a justičnej stráže vyplýva, ženy sa na trestnej činnosti podieľajú v podstatne menšej miere než muži. Tento nepomer sa odráža aj v štruktúre osôb vo výkone trestu odňatia slobody, kde na približne 6000 mužov vykonávajúcich trest odňatia slobody pripadá len okolo 500 žien, čo potvrdzuje výraznú prevahu mužov medzi odsúdenými osobami.[4]

---

[2] ŠOLTÉS, V. *Prevencia kriminality a inej protispoločenskej činnosti v regiónoch Slovenska*. Žilina: EDIS, 2022, s. 42

[3] HAJDÚKOVÁ, T., STODOLOVÁ, R. *Typológia páchateľov násilnej trestnej činnosti v Slovenskej republike za obdobie rokov 2004.2014 podľa veku a vzdelania*. [online] [cit. 10.01.2026] Dostupné na: https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/2022-08/002%20%20HAJD%C3%9AKOV%C3%81%20%20STODOLOV%C3%81%20%20N%C3%A1silna%20kriminalita.pdf

[4] [online] [cit. 10.01.2026] Dostupné na: https://www.zvjs.sk/sk/statistiky

Najvyššie podiel trestnej činnosti páchanej ženami sa viaže na trestné činy proti rodine a mládeži. Uvedené skutočnosti poukazujú na určitú súvislosť medzi pohlavím páchateľa a charakterom trestnej činnosti, keďže je zjavné, že ženy sa častejšie dopúšťajú deliktov spojených s rodinnými vzťahmi a starostlivosťou o deti

Osobnosť mladistvého páchateľa

V rámci rôznych skúmaní vyplynulo, že individuálne zvláštnosti, akými sú genetika, duševná porucha, či iné osobnostné predpoklady, majú vplyv na delikvenciu mládeže.[5] Vráblová rozlišuje medzi mladistvými páchateľmi 4 základné typy, a to neurotických, socializovaných, sociopatických a psychotických. Neurotickí mladiství sa dopúšťajú protiprávneho konania najmä v dôsledku porúch osobnosti a narušeného vnímania reality. Socializovaní páchatelia páchajú trestnú činnosť predovšetkým ako výsledok pôsobenia sociálneho prostredia, v ktorom si osvojili deviantné normy a hodnoty, pričom u nich prevažujú najmä majetkové delikty. Sociopatickí mladiství konajú na základe výrazne egocentrického nastavenia osobností. Psychotickí mladiství páchatelia majú najvyššiu tendenciu k páchaniu závažnej násilnej trestnej činnosti, vrátane vrážd, a to najmä v dôsledku skresleného vnímania spoločnosti a bludných myšlienkových procesov.[6]

Emocionálne faktory a porucha intelektu

Medzi kľúčové emocionálne determinanty správania mladistvých páchateľov patrí najmä agresivita, ktorá sa výrazne prejavuje predovšetkým u páchateľov násilnej a mravnostnej trestnej činnosti. V oblasti kognitívnych porúch možno poukázať napríklad na mentálne postihnutie, ktoré môže ovplyvňovať schopnosť mladistvého správne posúdiť svoje konanie,[7] (nazývané aj oligofrénia, duševná zaostalosť, či slabomyseľnosť). Jeho vznik môže byť podmienený genetickými faktormi, ako aj organickým poškodením mozgu, prípadne narušením vývoja plodu v prenatálnom období alebo komplikáciami počas pôrodu.[8] Takýto mladistvý páchateľ nemá záujem o svoje okolie, prácu, či koníčky. Celkovo vytvára táto osobnosť obraz nenápadnosti.[9]

---

[5] VÁLKOVÁ, H., KUCHTA,J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 337.
[6] VRÁBLOVÁ, M. *Kriminologické a trestnoprávne aspekty trestnej činnosti mládeže.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 117.
[7] KLIMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava : Wolters Kluwer SR, s.r.o., 2020, s. 120.
[8] VOKURKA, M. a kol. *Praktický slovník MEDICÍNY*. 7.vyd. Praha: Maxdorf, 2004, s. 317.
[9] KLIMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava : Wolters Kluwer SR, s.r.o., 2020, s. 120.

Z hľadiska duševných porúch sa medzi mladistvými páchateľmi najčastejšie vyskytujú osoby trpiace paranoidnou schizofréniou, a to najmä v dôsledku výrazného oslabenia alebo straty rozpoznávacích a ovládacích schopností.[10] Schizofrénia predstavuje závažné psychické ochorenie, ktoré vedie k dezorganizácií osobnosti, pričom postihnutý jedinec môže prežívať halucinácie, bludy a sluchové vnemy, často vo forme hlasov, ktoré ovplyvňujú jeho správanie a rozhodovanie.[11] Švédska výskumná štúdia zameraná na vzťah medzi rizikovými faktormi v období dospievania a následným deviantným správaním v mladistvom aj dospelom veku analyzovala približne 50 000 trestaných mužov. Z tohto počtu bolo u 377 skúmaných osôb diagnostikované schizofrenické ochorenie už v mladom veku.[12]

1.2. Exogénne faktory vplývajúce na páchanie trestnej činnosti mladistvých páchateľov

Rodinné prostredie

Rodina má zásadný význam pri utváraní správania mladých ľudí a predstavuje jeden z najvýznamnejších determinantov vzniku delikventného správania. Spôsob výchovy a sociálnej integrácie dieťaťa do spoločnosti výrazne ovplyvňuje jeho osobnostný vývoj a následné správanie.[13]

Za dôležitý faktor úzko súvisiaci s aktuálnou aj budúcou delikvenciou sa považuje miera rodičovského dohľadu. Zanedbanie primeranej a systematickej výchovy, nevyhnutnej pre harmonický rozvoj osobnosti mladistvého, môže viesť k narušeniu hodnotového systému a k zmenám v jeho správaní. Nedostatočný záujem rodičov o spôsob trávenia voľného času dieťaťa, jeho sociálne kontakty, pohyb mimo domova či celkový stav, v akom sa vracia domov, zvyšuje pravdepodobnosť páchania priestupkov, prípadne trestnej činnosti zo strany mladistvého. Z uvedeného vyplýva, že nevyhovujúce rodinné prostredie, ktoré nedokáže adekvátne uspokojiť

[10] REPKOVÁ, Z. *Trestná činnosť u pacientov so schizofréniou* [online]. Bratislava : Kapitoly modernej psychiatrie. 2020 [cit] s. 26. s. 26. Dostupné online: https://www.psychiatry.sk/cms/File/kapitoly-modernej-psychiatrie/repkova-2020.pdf
[11] VOKURKA, M. a kol. *Praktický slovník MEDICÍNY*. 7.vyd. Praha: Maxdorf, 2004, s. 402.
[12] REPKOVÁ, Z. *Trestná činnosť u pacientov so schizofréniou* [online]. Bratislava : Kapitoly modernej psychiatrie. 2020 [cit] s. 26. s. 26. Dostupné online: https://www.psychiatry.sk/cms/File/kapitoly-modernej-psychiatrie/repkova-2020.pdf
[13] HRONCOVÁ, J., EMMEROVÁ, I. a HRONEC, M. *Sociológia výchovy sociálna patológia*. Žilina: EDIS, 2016, s. 5.

fyzické ani psychické potreby mladistvého, môže významne prispieť k vzniku deviantného správania.[14] [15]

Zatiaľ čo v minulosti bolo delikventné správanie detí najčastejšie spájané so sociálne znevýhodnenými a dysfunkčnými rodinami, v súčasnosti sa problémové správanie čoraz častejšie objavuje aj u detí pochádzajúcich z materiálne zabezpečeného prostredia. Za nevhodný vzor pre dieťa z hľadiska rodinného prostredia možno teda považovať nielen rodiča s kriminálnou minulosťou, ale aj rodiča s nevhodným správaním, ktoré mladistvý preberá. [16][17]

Škola, voľnočasové aktivity a rovesníci

Školské prostredie zohráva významnú úlohu v živote detí a mládeže, keďže jeho cieľom nie je len v sprostredkovaní vzdelania, ale aj utváranie osobnosti žiaka a rozvoj jeho morálneho, právneho a etického vedomia.[18] Do tejto skupiny faktorov patria predovšetkým sociálne vzťahy medzi spolužiakmi, kvalita interakcie s pedagógmi, pričom za varovné znaky nepriaznivého vplyvu školského prostredia možno zaradiť úmyselné poškodzovanie školského majetku, záškoláctvo, dlhodobo slabý školský prospech, či dokonca predčasné prerušenie alebo ukončenie povinnej školskej dochádzky.

Školská dochádzka pritom tvorí neoddeliteľnú súčasť procesu socializácie, v rámci ktorého si dieťa osvojuje základné spoločenské normy, hodnoty a vzorce správania nevyhnutné pre jeho začlenenie do spoločnosti. Prostredníctvom školy sa formuje aj právne a morálne vedomie mladistvého, jeho vzťah k autoritám a schopnosť rešpektovať pravidlá. Ak však škola nedokáže plniť túto socializačnú funkciu primeraným spôsobom, môže sa stať zdrojom frustrácie, pocitom neúspechu, strachu alebo sociálneho vylúčenia. Po nástupe do školského prostredia si každý žiak postupne vytvára svoje postavenie v kolektíve, pričom dlhodobé odmietania alebo sociálne vylúčenie môže mať zásadný negatívny vplyv na jeho správanie. Takéto skúsenosti často vedú k odcudzeniu od školy a školského prostredia a k formovaniu negatívnych postojov voči autoritám a spoločenským normám[19] a zvyšuje sa pravdepodobnosť, že žiak bude vyhľadávať alternatívne sociálne skupiny, často s deviantným hodnotovým

---

[14] VRÁBLOVÁ, M. (ed.) *Trestné právo Európskej únie a jeho dopad na stíhanie mládeže.* Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha : Leges, 2015, s. 16.
[15] MATOUŠEK, O. – MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Aktualizované vydání.* Praha : Portál. 2011, s. 44.
[16] VRÁBLOVÁ, M. (ed.) *Trestné právo Európskej únie a jeho dopad na stíhanie mládeže.* Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha : Leges, 2015, s. 16
[17] ŠOLTÉS, V. *Prevencia kriminality a inej protispoločenskej činnosti v regiónoch Slovenska*. Žilina: EDIS, 2022, s. 131
[18] LICHÁ VALICOVÁ, V. *Trestnoprávna zodpovednosť mladistvých*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 15.
[19] GAŠPIERIK, L. *Prevencia kriminality a inej protispoločenskej činnosti.* Košice : MULTIPRINT, s.r.o., 2010, s. 146.

systémom. Tento proces môže následne viesť k nárastu delikventného správania.[20][21] V prípade rovesníckych skupín, ktoré sú orientované na sociálne patologické formy správania, hovoríme o delikventnej subkultúry mládeže. Táto subkultúra spravidla vzniká ako reakcia mladých ľudí na ťažkosti v procese sociálnej adaptácie alebo na ich nízke spoločenské postavenie. Delikventná skupina poskytuje svojim členom pocit prijatia, uznania a spolupatričnosti, ako aj priestor na vytváranie a upevňovanie sociálnych väzieb. Hoci má delikventná subkultúra viaceré znaky typické pre bežné rovesnícke skupiny, vyznačuje sa vyššou mierou uzavretosti voči vonkajšiemu prostrediu, silnou vnútornou kohéziou a oslabovaním vplyvu formálnych autorít. Prostredníctvom svojho fungovania umožňuje mladistvému uspokojovať osobné a sociálne potreby, posilňuje jeho lojalitu ku skupine, redukuje pocity viny spojené s protiprávnym konaním a zároveň vytvára protiváhu voči výchovnému pôsobeniu rodiny a školy.[22]

Z kriminologického hľadiska je preto nevyhnutné venovať zvýšenú pozornosť prevencii negatívnych javov v školskom prostredí, a to najmä prostredníctvom včasnej identifikácie problémového správania a podpory pozitívnych vzťahov medzi žiakmi a učiteľmi.

Čo sa týka voľného času, ten predstavuje významný výchovný a socializačný faktor v živote detí a mladistvých, ktorý môže pozitívne prispievať k ich osobnostnému rozvoju, no zároveň v sebe nesie aj potenciálne kriminogénne rizika. Ide o priestor, v ktorom má mládež možnosť sebarealizácie, rozvoja záujmov a budovania sociálnych vzťahov. Pokiaľ však nie je voľný čas využívaný zmysluplným a primeraným spôsobom, môže sa stať prostredím podporujúcim vznik protiprávneho správania.[23]

Uvedené skutočnosti poukazujú na vzájomnú prepojenosť sociálnych, školských a rodinných faktorov ktoré sa spoločne podieľajú na vzniku a rozvoji delikventného správania mládeže.

Médiá a sociálne siete

Vystavenie násilnému obsahu v médiách môže u adolescentov vytvárať presvedčenie, že násilie predstavuje legitímny, ospravedlniteľný a efektívny spôsob riešenia konfliktov, či už v interakcii s rovesníkmi alebo vo vzťahu k autoritám. Zvýšený výskyt agresívneho správania v

[20] LOVAŠOVÁ, S. *Adolescencia ako obdobie rizika: rizikové správanie v adolescencii a jeho identifikácia*. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Filoofická fakulta, 2021, s.77.
[21] LICHÁ VALICOVÁ, V. Trestnoprávna zodpovednosť mladistvých. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. 151s
[22] ŠOLTÉS, V. Prevencia kriminality a inej protispoločenskej činnosti v regiónoch Slovenska. Žilina: EDIS, 2022, s. 133.
[23] LICHÁ VALICOVÁ, V. Trestnoprávna zodpovednosť mladistvých. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 19.

školskom prostredí je možné čiastočne vysvetliť aj tzv. „pondelkovým syndrómom“, pri ktorom deti reprodukujú správanie, s ktorým sa stretli počas víkendu prostredníctvom televízneho vysielania alebo digitálnych médií. Výskumy zároveň poukazujú na to, že dlhodobé a intenzívne vstrebávanie mediálneho obsahu, najmä prostredníctvom televízie a internetu, môže prispievať k rozvoju závažných foriem agresívneho a kriminálneho správania. Podľa niektorých štúdií je možné mieru agresivity mladistvých do istej miery predikovať na základe typu mediálneho obsahu, ktorému boli vystavení už rannom školskom veku približne okolo ôsmeho roku života. [24]

2. Typológia trestných činov páchaných mladistvými páchateľmi

V rámci tohto článku sa budeme zaoberať iba štruktúrou kriminality mladistvých páchateľov páchanej v rámci vybraných hláv zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon (ďalej aj ako „TZ“), pričom skúmané obdobie je v rozmedzí rokov 2020-2025.

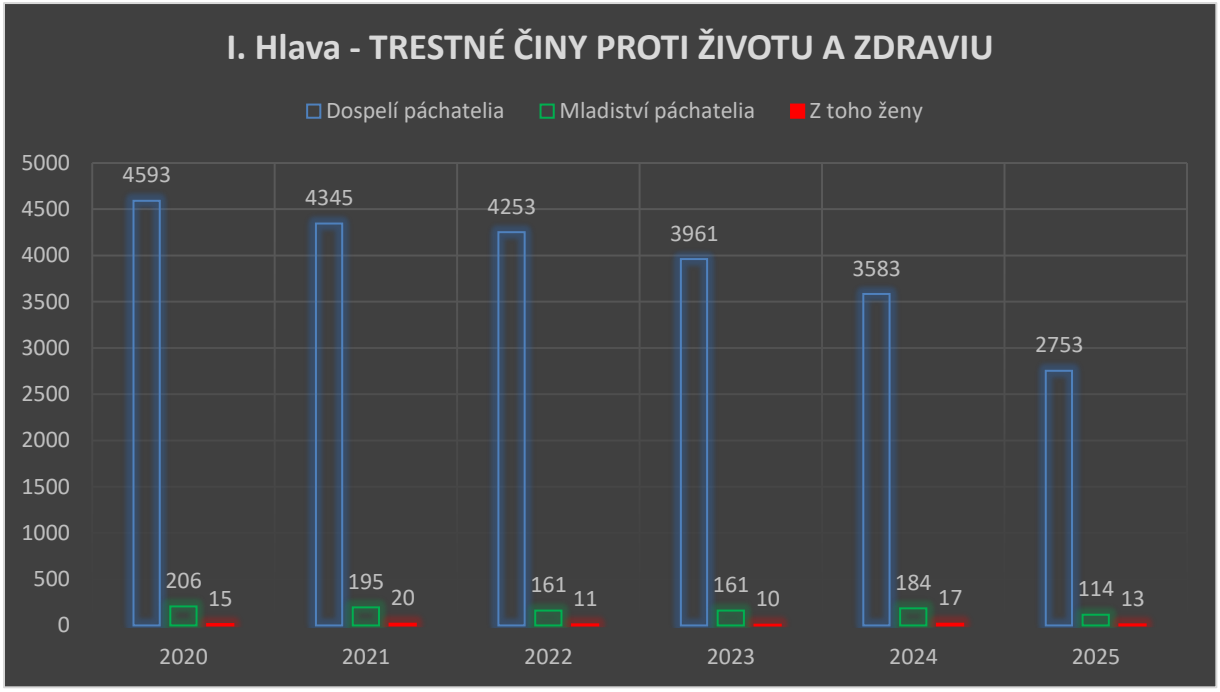

Graf č. 1 Páchanie trestnej činnosti podľa I. Hlavy TZ v rokoch 2020-2025[25]

Graf poukazuje na postavenie mladistvých páchateľov pri trestných činoch proti životu a zdraviu v rokoch 2020 až 2025. V porovnaní s dospelými páchateľmi predstavujú mladiství páchatelia výrazne menší podiel na celkovej trestnej činnosti v tejto oblasti, čo korešponduje s dlhodobo sledovanými kriminologickými poznatkami o nižšej miere závažnej násilnej

[24] FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2014, s.111.
[25] Spracované podľa údajov dostupných na: https://www.genpro.gov.sk/statistiky/

kriminality u mladistvých. Trestná činnosť mladistvých pri trestných činoch proti životu a zdraviu nevykazuje výrazné výkyvy, ale skôr mierny klesajúci trend.

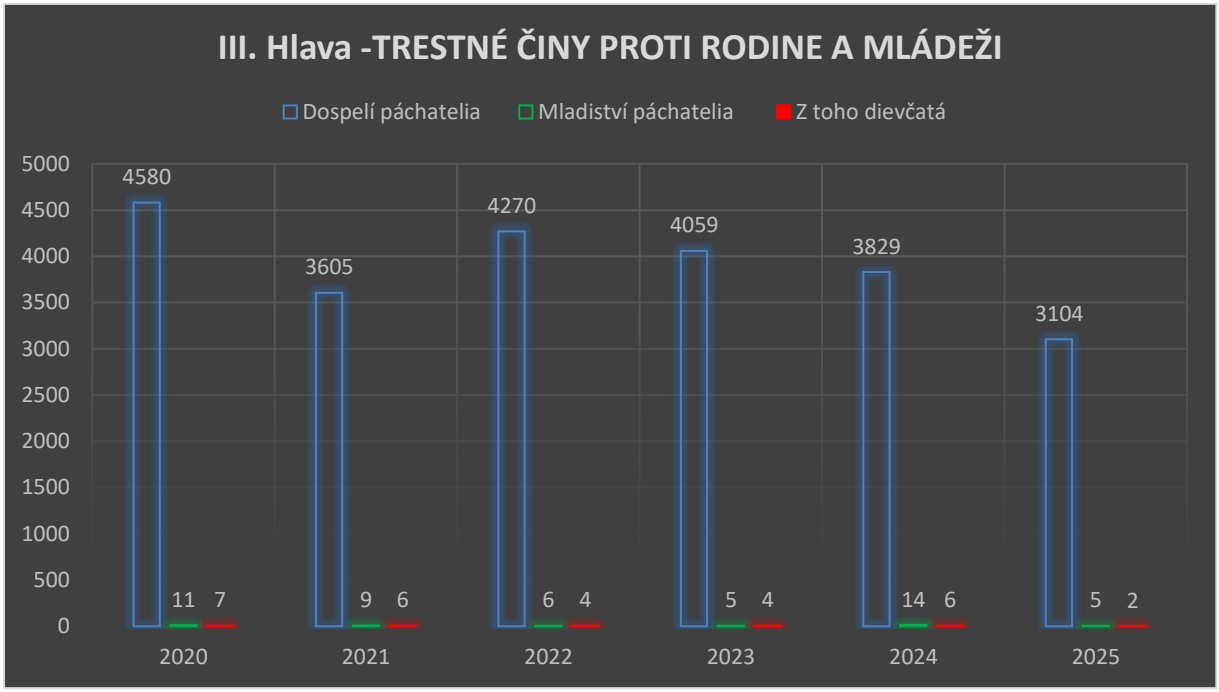

Graf č. 2 Páchanie trestnej činnosti podľa III. Hlavy TZ v rokoch 2020-2025[26]

Tento graf zobrazuje vývoj trestných činov proti rodine a mládeži v rokoch 2020 až 2025 so zameraním na mladistvých páchateľov. Je vidieť, že táto trestná činnosť je dlhodobo dominantne páchaná dospelými, podiel mladistvých páchateľov zostáva nízky a stabilný. Je dôležité poznamenať, že na tejto forme trestnej činnosti sa mladistvé ženy podieľajú v pomere k mladistvým mužom výrazne častejšie, než pri iných druhoch trestných činov. Tento jav poukazuje na špecifický charakter kriminality proti rodine a mládeži, ktorá je u mladistvých žien častejšie viazaná na rodinné a vzťahové konflikty. Uvedené údaje tak podporujú záver, že kriminalita mladistvých v tejto oblasti má odlišnú štruktúru a motivačné pozadie, čo si vyžaduje osobitný kriminologických prístup zameraný najmä na prevenciu, sociálnu intervenciu a ochranu ohrozených vzťahov.

[26] Spracované podľa údajov dostupných na: https://www.genpro.gov.sk/statistiky/

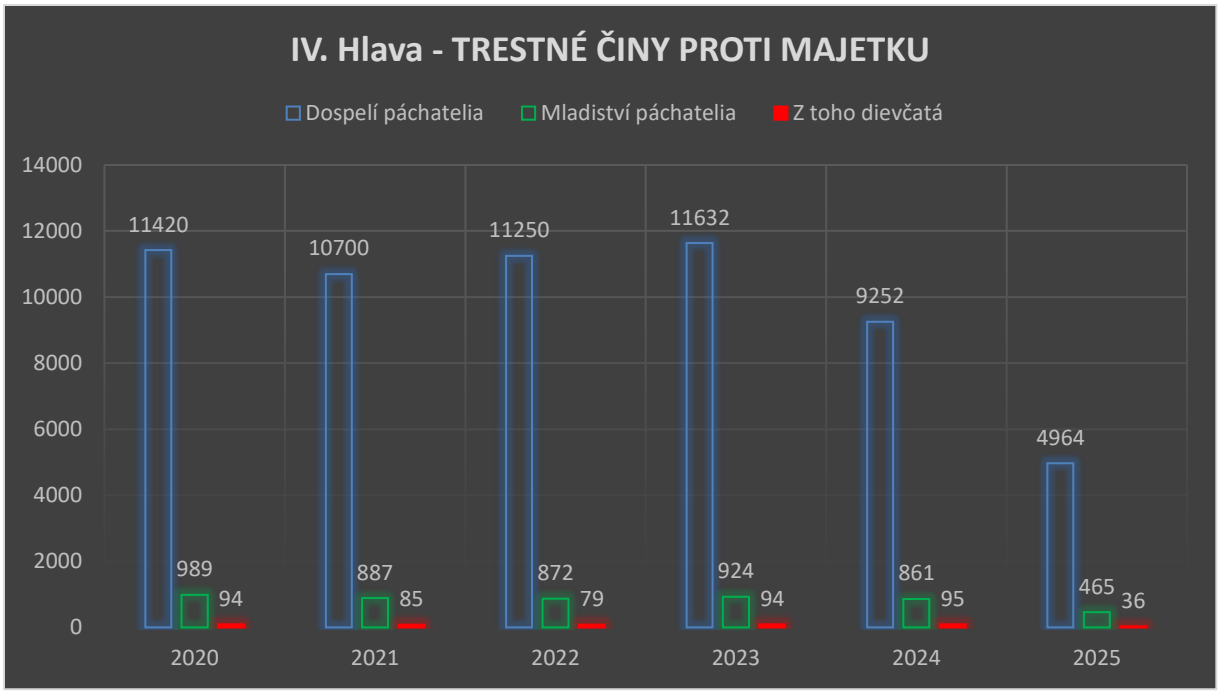

Graf č. 3 Páchanie trestnej činnosti podľa IV. Hlavy TZ v rokoch 2020-2025[27]

Na tomto grafe možno badať, že mladiství páchatelia sa na majetkovej trestnej činnosti podieľajú v podstate nižšej miere, avšak v porovnaní s inými druhmi trestných činov ide o oblasť, v ktorej je ich zastúpenie relatívne najvýraznejšie. Počet skutkov páchaných mladistvými má mierne kolísavý, no celkove klesajúci charakter, čo zodpovedá všeobecným trendom poklesu kriminality mládeže. Majetková kriminalita patrí medzi typické formy delikvencie mladistvých, často súvisiace s ekonomickými motívmi, sociálnym prostredím, vplyvom rovesníckych skupín a nižšou mierou sociálnej kontroly. Podiel mladistvých dievčat zostáva aj v tejto oblasti nižší než u mladistvých chlapcov, čo potvrdzuje pretrvávajúce rodové rozdiely štruktúre kriminality mladistvých.

3. Návrhy *de lege ferenda*

Slovenský právny poriadok disponuje viacerými právnymi mechanizmami zameranými na ochranu detí a mládeže, ako aj na prevenciu ich kriminality, a to najmä prostredníctvom trestného práva, rodinného práva, sociálnoprávnej ochrany detí a systému školstva. Napriek tomu aplikačná prax poukazuje na skutočnosť, že tieto nástroje nie sú vždy využívané dostatočne efektívne. Problémom je predovšetkým fragmentácia kompetencií jednotlivých inštitúcií, absencia systematickej medziodborovej spolupráce a skutočnosť, že zásahy štátu často prichádzajú až v momente, keď už došlo k páchaniu trestnej činnosti. Preventívna funkcia

[27] Spracované podľa údajov dostupných na: https://www.genpro.gov.sk/statistiky/

systému tak ustupuje represívnej reakcii, ktorá však pri mladistvých páchateľoch spravidla neprináša želané výsledky.

Z uvedených dôvodov sa javí ako nevyhnutné pristúpiť k legislatívnym a systémovým zmenám, ktoré by reflektovali skutočné príčiny delikventného správania mladistvých a umožnili včasnú a adresnú intervenciu. Základným východiskom by malo byť posilnenie systému včasnej intervencie vo vzťahu k mladistvým vykazujúcim rizikové správanie, ako aj k tým, ktorí trpia duševnými poruchami alebo poruchami správania. Včasná identifikácia problémov zo strany školy, zdravotníckych zariadení alebo orgánov sociálnoprávnej ochrany detí je kľúčová pre zabránenie eskalácie správania smerom k trestnej činnosti.

Za zásadné možno považovať vytvorenie funkčného a systematického prepojenia medzi školami, zdravotníckymi zariadeniami, orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí, probačnými a mediačnými úradníkmi a ďalšími odbornými subjektmi. Takáto interdisciplinárna spolupráca by umožnila komplexné posúdenie situácie mladistvého, identifikáciu rizikových faktorov a nastavenie individuálne prispôsobených opatrení. Cieľom by malo byť poskytnutie odbornej pomoci ešte pred tým, než dôjde k spáchaniu trestného činu, čím by sa výrazne posilnila preventívna funkcia systému.

Pri reakcii štátu na delikventné správanie mladistvých by mala byť prioritne zdôrazňovaná resocializačná a výchovná funkcia trestného práva. Represívne opatrenia by mali byť využívané až ako krajné riešenie nie len zavedené v rámci teoretického právneho hľadiska, ale najmä reálne aplikované v oblasti praxe, a to najmä v prípadoch závažnej alebo opakovanej trestnej činnosti. Tieto nástroje umožňujú mladistvému aktívne prevziať zodpovednosť za svoje konanie, pochopiť jeho dôsledky a zároveň mu poskytujú podporu pri opätovnom začlenení do spoločnosti.

Navrhované opatrenia de lege ferenda reagujú na najvýznamnejšie rizikové faktory kriminality mládeže a sledujú cieľ zvýšiť účinnosť preventívnych mechanizmov, posilniť ochranu spoločnosti a zároveň podporiť dlhodobú sociálnu integráciu mladistvých páchateľov. Ich realizácia by mohla prispieť k vytvoreniu komplexného, koordinovaného a humánne orientovaného systému reakcie na delikventné správanie mladistvých, ktorý by bol v súlade s modernými trendmi trestnej politiky a medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky v oblasti ochrany práv dieťaťa.

Záver

Kriminalita mladistvých je fenomén podmienený množstvom vzájomne prepojených faktorov, medzi ktorými dominuje najmä rodinné prostredie, škola, rovesnícke vzťahy a v

súčasnosti aj čoraz výraznejší vplyv médií a sociálnych sietí. Z analýzy kriminality mladistvých vyplýva, že hoci trestné činy násilného charakteru netvoria jej väčšinový podiel, predstavujú závažný spoločenský problém a poukazujú na rastúcu agresivitu a oslabené sociálne väzby mládeže.

Kľúčom k znižovaniu delikventného správania mladistvých je efektívna a včasná prevencia, ktorá musí byť založená na aktívnej spolupráci rodiny, školy, odborných služieb a ďalších subjektov pôsobiacich v oblasti starostlivosti o deti. Reakcia štátu na protiprávne konanie mladistvých musí rešpektovať ich vývinové špecifiká a smerovať predovšetkým k náprave a resocializácii, nie k represii. Predložené návrhy de lege ferenda poukazujú na potrebu systémových zmien pri práci s rizikovými skupinami mládeže, pri regulácii komunikačných médií a pri rozvoji dostupných programov pre využívanie voľného času.

Aj napriek určitým pozitívnym trendom vo vývoji kriminality mladistvých je potrebné pokračovať v odbornom skúmaní tejto oblasti a priebežne prispôsobovať spoločenské reakcie aktuálnym výzvam. Investícia do preventívnych opatrení zameraných na mládež je investíciou do budúcnosti celej spoločnosti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

FIRSTOVÁ, J. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2014, s.111. ISBN 978-80-7380-521-0.

GAŠPIERIK, L. *Prevencia kriminality a inej protispoločenskej činnosti.* Košice : MULTIPRINT, s.r.o., 2010, s. 146, ISBN 978-80-970410-0-7.

HAJDÚKOVÁ, T., STODOLOVÁ, R. *Typológia páchateľov násilnej trestnej činnosti v Slovenskej republike za obdobie rokov 2004.2014 podľa veku a vzdelania.* [online] [cit. 10.01.2026] Dostupné na: https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/2022-08/002%20%20HAJD%C3%9AKOV%C3%81%20%20STODOLOV%C3%81%20%20N%C3%A1silna%20kriminalita.pdf

HRONCOVÁ, J., EMMEROVÁ, I. a HRONEC, M., 2016. Sociológia výchovy sociálna patológia. Žilina: EDIS, 269 s., ISBN 978-80-554-1186-6.

https://www.genpro.gov.sk/statistiky/

https://www.zvjs.sk/sk/statistiky

KLIMEK, L. a kol. *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. Bratislava : Wolters Kluwer SR, s.r.o., 2020, s. 120. ISBN 978-80-571-0251-9.

LICHÁ VALICOVÁ, V., 2014. Trestnoprávna zodpovednosť mladistvých. Bratislava: Wolters Kluwer, 151s, ISNB 978- 80-9168-110-3.

LOVAŠOVÁ, S. *Adolescencia ako obdobie rizika: rizikové správanie v adolescencii a jeho identifikácia.* Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Filoofická fakulta, 2021, s.77, ISBN 978-80-8152-972-6.

MATOUŠEK, O. – MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence. Aktualizované vydání.* Praha : Portál. 2011, s. 44. ISBN 978-80-7367-825-8.

REPKOVÁ, Z. *Trestná činnosť u pacientov so schizofréniou* [online]. Bratislava : Kapitoly modernej psychiatrie. 2020, s. 26. [online] [cit. 15.01.2026] Dostupné online: https://www.psychiatry.sk/cms/File/kapitoly-modernej-psychiatrie/repkova-2020.pdf

ŠOLTÉS, V. Prevencia kriminality a inej protispoločenskej činnosti v regiónoch Slovenska. Žilina: EDIS, 2022. 152 s., ISBN 978-80-554-1889-6.

VÁLKOVÁ, H., KUCHTA,J. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 337. ISBN 978-80-7400-429-2.

VOKURKA, M. a kol. Praktický slovník MEDICÍNY. 7.vyd. Praha: Maxdorf, 2004, 491s., ISBN 80-7345- 009-7.

VRÁBLOVÁ, M. (ed.) *Trestné právo Európskej únie a jeho dopad na stíhanie mládeže.* Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha : Leges, 2015, s. 16. ISBN 978-80-7502-113-7.

VRÁBLOVÁ, M. *Kriminologické a trestnoprávne aspekty trestnej činnosti mládeže.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 117. ISBN 978-80-7380-371-1.

PROCESNÉ ASPEKTY HODNOTENIA DÔKAZOV PRI VYUŽITÍ INŠTITÚTU SPOLUPRACUJÚCEHO OBVINENÉHO

PROCEDURAL ASPECTS OF EVIDENCE EVALUATION IN CASES INVOLVING A COOPERATING ACCUSED

Dominika Komarová[1]

Abstrakt

Predkladaný príspevok sa zaoberá problematikou využívania inštitútu spolupracujúceho obvineného v trestnom konaní, s osobitným dôrazom na hodnotenie jeho výpovede. Totiž takáto výpoveď býva v niektorých prípadoch, najmä pri organizovanej trestnej činnosti, kľúčovým alebo dokonca jediným usvedčujúcim dôkazom. Príspevok zároveň upozorňuje na riziká vyplývajúce z možnej motivácie spolupracujúcej osoby získať procesnú výhodu, čo môže viesť k skresleniu alebo nepravdivosti jej tvrdení. Ambíciou príspevku je poukázať na potrebu komplexného a objektívneho posudzovania výpovede spolupracujúceho obvineného v rámci celkového hodnotenia dôkaznej situácie.

Kľúčové slová

Dôkaz, spolupracujúci obvinený, trestné konanie

Abstract

This paper examines the use of the cooperating accused mechanism in criminal proceedings, with particular emphasis on the evaluation of the defendant's testimony. In certain cases, especially those involving organized crime, such testimony may constitute the key or even the sole incriminating evidence. The paper further highlights the risks arising from the potential motivation of a cooperating accused to obtain procedural benefits, which may result in distorted or untruthful statements. Its aim is to underscore the necessity of a comprehensive and objective assessment of a cooperating accused's testimony within the broader evidentiary framework.

Keywords

Evidence, cooperating accused, criminal proceeding

Úvod

Súčasná podoba trestnej politiky a vývoj foriem závažnej, najmä organizovanej trestnej činnosti, kladú zvýšené nároky na efektívnosť a kvalitu dokazovania v trestnom konaní. Aby bolo možné efektívne bojovať s organizovaným zločinom a ďalšou závažnou trestnou

[1] Mgr. Dominika Komarová, interná doktorandka katedry trestného práva. Právnická fakulta Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

činnosťou, je nevyhnutné, aby právny poriadok obsahoval také nástroje, ktoré sú schopné reagovať na špecifické štruktúry vznikajúce pri páchaní vysoko sofistikovanej a premyslenej trestnej činnosti. V situáciách, keď tradičné dôkazné prostriedky nedokážu spoľahlivo odhaliť štruktúru a mechanizmy páchania latentnej kriminality, nadobúda osobitný význam inštitút spolupracujúceho obvineného. Jeho výpoveď môže predstavovať zásadný, neraz kľúčový dôkaz umožňujúci objasnenie skutkového stavu a identifikáciu ďalších osôb podieľajúcich sa na trestnej činnosti.

Zároveň však ide o dôkaz, ktorého špecifické postavenie v procese dokazovania vyvoláva viaceré teoretické i aplikačné otázky. Výpoveď spolupracujúceho obvineného je totiž spravidla motivovaná očakávaním určitej procesnej výhody (benefitu), čo môže ovplyvniť jej obsah, úplnosť a vierohodnosť. Z tohto dôvodu je nevyhnutné podrobiť takto získaný dôkaz prísnemu a systematickému hodnoteniu, založenému na jeho konfrontácii s ostatnými vykonanými dôkazmi a na dôslednom rešpektovaní základných zásad trestného konania, najmä zásady zákonnosti, prezumpcie neviny a voľného hodnotenia dôkazov.

Problematika hraníc prípustnosti a dôkaznej sily výpovede spolupracujúceho obvineného tak predstavuje nemalú výzvu pre teóriu aj prax trestného práva. Vyžaduje si citlivé vyvažovanie medzi požiadavkou efektívneho odhaľovania závažnej kriminality a ochranou základných práv osôb dotknutých trestným konaním.

1. Procesné a legislatívne východiská využívania spolupracujúcich obvinených

Zákonodarca § 1 Trestného poriadku síce formálne pomenoval „predmet zákona", avšak z dikcie normovanej v uvedenom ustanovení vyplýva účel trestného konania. Vychádzajúc zo znenia § 1 Trestného poriadku je teda zrejmé, že jeho prioritou je úprava postupu základných subjektov trestného konania, ktorými sú orgány činné v trestnom konaní a súd. Jeho cieľom je taktiež dosiahnuť náležité zistenie trestných činov, spravodlivé potrestanie páchateľov a odňatie výnosov z trestnej činnosti, pričom zákonodarca zdôraznil, že pri dosahovaní tohto účelu je potrebné rešpektovať základné práva a slobody fyzických a právnických osôb.

Práve inštitút spolupracujúceho obvineného (známy aj ako korunný svedok, resp. kajúcnik) patrí medzi silný prostriedok boja proti niektorým najzávažnejším formám trestnej činnosti páchanej organizovaným spôsobom, a to tým, že umožňuje častokrát získať informácie, ktoré by za bežných okolností neboli k dispozícii. Totiž najmä v prípade organizovaných zločinov možno hovoriť o dobre vyvinutých obranných mechanizmoch, ktoré sťažujú získanie dôkazov z vonkajšieho prostredia.

Z doposiaľ uvedeného vyplýva, že v prípadoch organizovanej kriminality bývajú ťažkosti s dostupnosťou dôkazov, preto v praxi môže prichádzať do úvahy získavanie relevantných informácii priamo od obvineného, ktorý je ochotný dobrovoľne spolupracovať. Všeobecne povedané základom uvedeného inštitútu je dohoda medzi páchateľom a štátom, súčasťou ktorej je poskytnutie benefitu (výhody) spolupracujúcemu obvinenému v podobe napr. podmienečného zastavenia trestného stíhania spolupracujúceho obvineného, avšak výmenou za informácie napomáhajúce v procese dokazovania. Na tomto mieste je však nevyhnutné podotknúť, že výpoveď osoby v takomto postavení je potrebné podrobiť dôkladnému prevereniu jej pravdivosti a hodnovernosti, a to až po hodnotenie motivácie k takémuto konaniu zo strany spolupracujúceho obvineného.

Zákonodarca v rámci výkladového ustanovenia § 10 ods. 23 Trestného poriadku explicitne definoval pojem spolupracujúci obvinený. Totiž spolupracujúcim obvineným je obvinený zo spáchania trestného činu, ktorý sa významnou mierou podieľa, resp. má ešte podieľať na objasnení niektorého, či niektorých z taxatívne vymedzených trestných činov alebo na zistení alebo usvedčení ich páchateľov.

Dokazovanie je popri rozhodovaní najdôležitejšou procesnou činnosťou orgánov činných v trestnom konaní a súdov, pretože umožňuje zistiť skutkový základ pre ich rozhodovanie a pre ďalší postup tak, aby mohol byť naplnený vyššie uvedený účel trestného konania. Ide o zákonom upravený postup smerujúci k vyhľadaniu, zabezpečeniu, vykonaniu a zhodnoteniu poznatkov dôležitých pre poznanie skutkových okolností významných pre rozhodnutie o vine a treste, ako aj pre postup v konaní. V tomto smere možno inštitút spolupracujúceho obvineného vnímať ako reakciu na nedostatočné zabezpečenie dôkaznej situácie zo strany orgánov činných v trestnom konaní, ktorý sa nachádza v stave dôkaznej núdze pri usvedčovaní páchateľov trestnej činnosti.

Zákonnosť procesu dokazovania predstavuje jeden zo základných pilierov spravodlivého trestného konania a jej dodržiavanie je nevyhnutným predpokladom legitímnosti trestného konania ako celku. Výpoveď spolupracujúceho obvineného však môže výrazne ovplyvniť priebeh aj výsledok dokazovania, najmä v prípadoch, kde absentujú iné dôkazy.

Zákonnosť dokazovania v prípade využitia výpovede spolupracujúceho obvineného si vyžaduje obzvlášť prísnu kontrolu, najmä pokiaľ ide o overenie vierohodnosti, preverenie jej opory v ďalších dôkazoch a zabezpečenie kontradiktórnosti procesu. Vzhľadom na povahu a okolnosti výpovedí spolupracujúcich obvinených je nevyhnutné, aby súdy osobitne skúmali ich motiváciu a prísne hodnotili ich relevanciu v kontexte ďalších vykonaných dôkazov.

Európsky súd pre ľudské práva opakovane upozorňuje, že samotná výpoveď osoby, ktorá očakáva výhody zo spolupráce nemôže byť jediným podkladom pre uznanie viny. Preto výpovede spolupracujúcich obvinených by mali predstavovať výnimočný dôkaz, ktorý musí byť použitý s maximálnou obozretnosťou, a jeho zákonnosť a spravodlivosť musia byť prísne preskúmateľné.

Všeobecne možno povedať, že inštitút spolupracujúceho obvineného predstavuje praktický nástroj v boji proti organizovanému zločinu. Na to, aby mohol byť efektívne využívaný je nevyhnutné, aby boli právne pravidlá v trestnoprávnych normách adekvátne nastavené. Dôležitá je predovšetkým motivácia páchateľov trestných činov (najmä prostredníctvom benefitov poskytovaných spolupracujúcim obvineným), aby boli ochotní spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní a poskytli informácie, ktoré sú úplné a pravdivé. Napokon aplikácia inštitútu spolupracujúceho obvineného je odporúčaná aj viacerými nadnárodnými dokumentmi.[2]

2. Výpoveď spolupracujúceho obvineného ako dôkaz- procesné aspekty hodnotenia a limity využitia

Z doposiaľ uvedeného môžeme vidieť riziko v prípadnej účelovosti výpovede spolupracujúceho obvineného, nakoľko v zásade ide o osobu s vlastným záujmom na výsledku trestného konania. Avšak na strane druhej dochádza k posilneniu dôkaznej situácie proti páchateľom organizovaného zločinu čím sa zvyšuje šanca, že ich páchatelia budú zistený a spravodlivo potrestaný. Je teda nevyhnutné vychádzať zo skutočnosti, že spoločenská prospešnosť potláčania organizovanej kriminality je vyššia ako potrestanie jednotlivca.[3]

Prípustnosťou svedeckej výpovede sa na viacerých miestach zaoberal Európsky súd pre ľudské práva, ktorý vyslovil základné podmienky na to, aby bola výpoveď použiteľná v trestnom konaní.[4]

Konkrétne:

a) otvorený prístup prokuratúry k dohode so spolupracujúcim obvineným a informovanie o jeho procesnom postavení v trestnom konaní

[2] Napr. Dohovor OSN o boji proti nadnárodnému organizovanému zločinu, Dohovor OSN proti korupcii, Rámcové rozhodnutie Rady 2008/841/SVV z 24. októbra 2008 o boji proti organizovanému zločinu

[3] SCHRAMHAUSER, J. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. In *Trestněprávní revue*. 2012, č. 1. s. 11-16.

[4] Rozhodnutie ESĽP vo veci Atanasov proti Bulharsku zo dňa 3. marca 2009, č. sťažnosti 20309/02; rozhodnutie ESĽP vo veci Lorsé proti Nizozemsku, zo dňa 27. januára 2004, č. sťažnosti 44484/98.

b) záruka prístupu obhajoby k výsluchu takého svedka, vrátane zachovania možnosti klásť mu otázky
c) informovanosť súdu o takej dohode a dostatočné preskúmanie výpovede spolupracujúceho obvineného
d) podopretie výpovede spolupracujúceho obvineného inými dôkazmi

Prípustnosť výpovede spolupracujúceho obvineného tak môže byť odôvodnená použitím kombinácie vyššie prezentovaných skutočností. Totiž trestné konanie kde vystupoval spolupracujúci obvinený je možné klasifikovať ako spravodlivé za predpokladu, že bola dodržaná zásada kontradiktórnosti konania.

Proces hodnotenia výpovede spolupracujúceho obvineného musí byť mimoriadne opatrný, t. j. je nevyhnutné posúdiť jeho osobnostné rysy a súlad výpovede s ostatnými dôkazmi vzťahujúcimi sa k predmetnej trestnej veci.[5] V neposlednom rade je dôležité hodnotenie motivácie k spolupráci, nakoľko „*výpovede spolupracujúcich obvinených, ktorí boli svojím spôsobom tiež zapojení do prípravy trestnej činnosti, resp. že v určitých fázach konania sa sami na takomto konaní priamo či nepriamo podieľali a rozhodli sa spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní, vo všeobecnosti treba vyhodnocovať aj z hľadiska možnosti modifikácie výpovedí, či už z ich prílišnej horlivosti, z pomsty alebo pod vplyvom iných pohnútok.*“[6]

Závažnosť a aktuálnosť prezentovanej problematiky reflektuje aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý vo viacerých prípadoch upozornil na potrebu zvýšenej opatrnosti pri hodnotení výpovedí spolupracujúcich obvinených.[7] Rovnako mimoriadnu opatrnosť pri aplikácii inštitútu spolupracujúceho obvineného možno vyvodiť aj z judikatúry vnútroštátnych súdov. Napr. Nález Ústavného súdu SR zo dňa 30.10. 2024, sp. zn. I ÚS 245/2024, ktorý sa komplexne zaoberá výpoveďou spolupracujúcej osoby, hodnotením tejto výpovede, jej overovaním a to v situácii, keď je táto výpoveďou rozhodujúcim usvedčujúcim dôkazom a fakticky nie je podporená žiadnym iným dôkazom. Podľa Ústavného súdu SR aj keď výpoveď spolupracujúcej osoby, ktorá je pre rozhodnutie veci kľúčová, korešponduje s inými dôkazmi o skutočnom priebehu a spáchaní skutku, neznamená to automaticky, že táto osoba hovorí pravdu

[5] Uznesenie ústavného súdu ČR zo dňa 13. marca 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13
[6] ŠAMKO, P.: Skutočnosť, že niekto vypovedá ako kajúcnik automaticky neznamená, že vypovedá pravdivo-nález Ústavného súdu SR. In: Právne listy. Dostupné na internete: https://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a1511-skutocnost-ze-niekto-vypoveda-ako-kajucnik-automaticky-neznamena-ze-vypoveda-pravdivo-nalez-ustavneho-sudu-sr
[7] V tomto kontexte možno spomenúť významné rozhodnutie *Adamčo proti Slovenskej republike* (sťažnosť č. 45084/14), v ktorom ESĽP konštatoval porušenie práva na spravodlivý proces v prípade, kde bol sťažovateľ usvedčený prakticky výlučne na základe výpovedí spolupracujúcich obvinených, ktoré neboli v dostatočnej miere podporené ďalšími dôkazmi.

aj o identite ďalších účastníkov trestnej činnosti. Ústavný súd upozorňuje, že prax, podľa ktorej by sa vierohodnosť vypočúvanej osoby odvodzovala z overiteľnosti jej tvrdení iba tam, kde sú k dispozícii ďalšie dôkazy, predstavuje riziko pre spravodlivosť konania. Tento prístup je obzvlášť citlivý pri spolupracujúcich obvinených, kde judikatúra európskych súdnych orgánov aj rozhodnutia Ústavného súdu dôrazne vyžadujú náležitú opatrnosť.

Pri hodnotení výpovede je nevyhnutné starostlivo vyvážiť riziko možného klamstva – najmä v prípadoch dôkaznej núdze a zložitých okolností spáchania skutku – vo vzťahu k výhodám, ktoré osoba získava výmenou za spoluprácu, často prakticky zodpovedajúcim beztrestnosti. Je potrebné rozlišovať medzi situáciami, kde motivácia osoby je primárne vlastným záujmom a získaním výhod, a prípadmi, kde výpoveď smeruje k objektívnemu objasneniu trestnej činnosti, pričom aj v týchto prípadoch môže existovať legitímna snaha o zníženie vlastného postihu.

Vierohodnosť akejkoľvek výpovede zostáva v konečnej miere na posúdení vo veci konajúceho súdu, ktorý musí v prípade konfliktu medzi rôznymi dôkaznými skupinami vyvinúť mimoriadne úsilie, aby zdôvodnil, prečo uprednostnil konkrétny dôkaz pred iným. Takýto prístup zabezpečuje, že hodnotenie dôkazov zostáva objektívne, systematické a v súlade so zásadami spravodlivého konania.

Záverom je však dôležité uviesť, že na spochybnenie takéhoto svedka nepostačuje len popierať jeho tvrdenia, ale je potrebné ho z klamlivej či vedome nepravdivej svedeckej výpovede aj usvedčiť.[8]

Záver

Inštitút spolupracujúceho obvineného predstavuje kontroverznú tému, nakoľko negatívne zasahuje do idey spravodlivosti, kedy osoba, ktorá sa podieľa na závažnej kriminalite, nie je adekvátne potrestaná (s prihliadnutím na trestnú činnosť), resp. odchádza zo súdu celkom bez trestu. Preto je nevyhnutné, aby benefit, teda prínos pre spoločnosť, ktorého primárnym zmyslom a účelom je potláčanie organizovanej kriminality prevažoval nad „ústupkami“ spravodlivosti, ktoré sa s analyzovaným inštitútom bezprostredne spájajú, nakoľko dochádza k zásahu do základných princípov kontinentálneho práva, predovšetkým do zásady rovnosti účastníkov trestného konania a zásady spravodlivého procesu. Dochádza k situácii kedy *de facto* nie je riadne zistený a potrestaný páchateľ závažnej trestnej činnosti.

[8] Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 66/2021 z 11. februára 2021.

Inštitút spolupracujúceho obvineného v modernom trestnom konaní má významné miesto, nakoľko umožňuje efektívne odhaľovanie závažnej, najmä organizovanej kriminality, a prekonávanie situácií dôkaznej núdze a v konečnom dôsledku prispieť k naplneniu samotného účelu trestného konania. Výpoveď takejto osoby má osobitný charakter, keďže kombinuje aspekty svedeckej výpovede s možnými motivačnými vplyvmi, čo kladie zvýšené nároky na jej dôkladné a objektívne hodnotenie. Z pohľadu procesného práva je nevyhnutné zabezpečiť, aby hodnotenie takejto výpovede prebiehalo v kontexte všetkých ostatných dôkazov, logickej súvislosti skutkov a v súlade so zásadami trestného konania.

Predmetná problematika preto zostáva aktuálnou výzvou pre teóriu i prax trestného práva, keďže správne stanovenie hraníc prípustnosti a dôkaznej sily výpovede spolupracujúceho obvineného je kľúčové pre zabezpečenie rovnováhy medzi účinnosťou odhaľovania trestnej činnosti a zachovaním procesných záruk.

S ohľadom na uvedené je nevyhnutné konštatovať, že orgány činné v trestnom konaní majú povinnosť dôsledne preverovať pravdivosť výpovede spolupracujúcej osoby, ktorá vystupuje v procesnom postavení svedka, a to za každých okolností a bez výnimky. Preskúmanie musí prebiehať s využitím všetkých dostupných dôkazov získaných zákonným spôsobom z dôkazných prostriedkov. Ak má byť výpoveď spolupracujúceho obvineného využitá ako dôkaz v ďalšom konaní, je potrebné zabezpečiť jej dôkladnú kontrolu z hľadiska zákonnosti, vierohodnosti a úplnosti obsahu. Súčasťou tejto analýzy musí byť preukázanie priamej súvislosti výpovede s predmetom trestnej veci, ako aj posúdenie jej vykonateľnosti a dostatočnej dôkaznej hodnoty.[9]

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie:

VRTÍKOVÁ, K., MOKRÁ, I.: *Spolupracujúci obvinený v trestnom konaní v intenciách aplikačnej praxe a úvahy de lege ferenda*. Praha: Leges, 2023. 60 s. ISBN: 978-80-7502-693-4.

Periodiká a zborníky:

SCHRAMHAUSER, J.: Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. In: *Trestněprávní revue*. roč. 11, 2012, č. 1. ISSN 1213-5313, s. 11-16.

[9] VRTÍKOVÁ, K., MOKRÁ, I. Spolupracujúci obvinený v trestnom konaní v intenciách aplikačnej praxe a úvahy de lege ferenda. Praha: Leges, 2023. s. 60

Internetové zdroje:

ŠAMKO, P.: Skutočnosť, že niekto vypovedá ako kajúcnik automaticky neznamená, že vypovedá pravdivo- nález Ústavného súdu SR. In: Právne listy. Dostupné na internete: https://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a1511-skutocnost-ze-niekto-vypoveda-ako-kajucnik-automaticky-neznamena-ze-vypoveda-pravdivo-nalez-ustavneho-sudu-sr

Súdne rozhodnutia:

Nález Ústavného súdu SR zo dňa 30.10. 2024, sp. zn. I ÚS 245/2024

Rozhodnutie ESĽP vo veci *Adamčo proti Slovenskej republike*, sťažnosť č. 45084/14

Rozhodnutie ESĽP vo veci Atanasov proti Bulharsku zo dňa 3. marca 2009, sťažnosť č. 20309/02

Rozhodnutie ESĽP vo veci Lorsé proti Nizozemsku, zo dňa 27. januára 2004, sťažnosť č. 44484/98

Uznesenie Ústavného súdu ČR zo dňa 13. marca 2014, sp. zn. III. ÚS 859/13

Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 66/2021 z 11. februára 2021

OSOBITOSTI DOKAZOVANIA V JEDNOTLIVÝCH ŠTÁDIÁCH TRESTNÉHO KONANIA

SPECIFIC FEATURES OF EVIDENCE IN THE STAGES OF CRIMINAL PROCEEDINGS

Jakub Matis[1]

Abstrakt

Článok sa zaoberá analýzou rozsahu a charakteru dokazovania v rôznych fázach trestného konania, pričom poukazuje na ich odlišnosti podľa účelu štádia a ustanovení Trestného poriadku. Príspevok rozoberá špecifiká dokazovania v štádiu pred začatím trestného stíhania, v prípravnom konaní, predbežnom prejednaní obžaloby, na hlavnom pojednávaní, v odvolacom a mimoriadnom konaní, ako aj vo vykonávacom konaní.

Kľúčové slová

Dokazovanie, osobitosti dokazovania, procesné štádiá, dôkazné prostriedky, základné zásady trestného konania.

Abstract

The article analyzes the scope and nature of evidence in various stages of criminal proceedings, pointing out their differences according to the purpose of the stage and the provisions of the Criminal Procedure Code. The article discusses the specifics of evidence in the stage prior to the commencement of criminal proceedings, in preparatory proceedings, in preliminary hearings, at the main hearing, in appeal and extraordinary proceedings, as well as in enforcement proceedings.

Keywords

Evidence, specifics of evidence, procedural stages, means of evidence, fundamental principles of criminal proceedings.

Úvod

Rozsah a povaha dokazovania sa v jednotlivých štádiách trestného konania výrazne odlišujú. Každé štádium sleduje odlišný účel, čo sa premieta aj do rozsahu a intenzity vykonávania dôkazov. Rozsah dokazovania je determinovaný účelom príslušného štádia konania a procesnými ustanoveniami stanovenými v zákone č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok (ďalej len "Trestný poriadok").

[1] JUDr. Jakub Matis, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forezných disciplín, externý doktorand.

Účel trestného konania upravuje § 1 Trestného poriadku. Je ním úprava činnosti orgánov činných v trestnom konaní (ďalej len "OČTK") tak, aby bol každý trestný čin riadne objasnený, jeho páchateľ spravodlivo potrestaný v súlade so zákonom a aby boli výnosy z trestnej činnosti odňaté. Zároveň je nevyhnutné, aby sa počas celého konania dôsledne rešpektovali základné práva a slobody fyzických aj právnických osôb.[2]

Trestné konanie sa z hľadiska teórie delí na dve základné časti, pričom každá z nich zahŕňa viacero štádií, v rámci ktorých OČTK a súd za účasti procesných strán plnia svoje úlohy s cieľom naplniť účel trestného konania. Prvou časťou je predsúdne konanie, ktoré zahŕňa dve základné štádiá: postup pred začatím trestného stíhania, ktorého cieľom je preveriť, či sa skutok stal, či vykazuje znaky trestného činu a kto by mohol byť jeho páchateľom a prípravné konanie, ktorého účelom je objasniť skutok, zabezpečiť dôkazy a pripraviť podklady pre rozhodnutie o ďalšom postupe – najmä o podaní obžaloby. Druhou časťou je súdne konanie, ktoré sa ďalej člení na viacero štádií. Tretím štádiom trestného konania je preskúmanie obžaloby, resp. predbežné prejednanie obžaloby, kde súd posudzuje, či sú splnené podmienky na konanie pred súdom. Nasleduje hlavné pojednávanie, ktoré predstavuje ťažisko celého trestného konania, pretože v jeho rámci sa rozhoduje o vine obžalovaného a o uložení trestu. Piatym, fakultatívnym, štádiom je opravné konanie, v ktorom sa rozhoduje o riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkoch proti právoplatným rozhodnutiam. Posledným štádiom je vykonávacie konanie, ktoré zabezpečuje realizáciu právoplatného rozhodnutia súdu, teda výkon uloženého trestu alebo iného rozhodnutia vydaného v trestnej veci.

Osobitnú úlohu v tomto procese zohráva dokazovanie, ktorého rozsah a povaha sa menia v závislosti od jednotlivých štádií konania a ich účelu. Tento článok sa zameriava na analýzu rozdielov v dokazovaní naprieč fázami trestného konania, pričom poukazuje na ich právne aj praktické špecifiká. Postupne rozoberá dokazovanie pred začatím trestného stíhania, v prípravnom konaní, predbežnom prejednaní obžaloby, na hlavnom pojednávaní, ako aj v odvolacom, mimoriadnom a vykonávacom konaní.

1. Dokazovanie vo všeobecnosti

Proces dokazovania predstavuje nezastupiteľný prvok trestného konania, bez ktorého nie je možné naplniť jeho účel. Má rozhodujúci význam vo všetkých štádiách trestného konania, pretože priamo ovplyvňuje jeho priebeh aj konečné rozhodnutie orgánov činných v trestnom konaní a súdov. Správne, presvedčivé a spravodlivé rozhodnutie v konkrétnej trestnej veci

[2] Ust. § 1 Trestného poriadku.

možno prijať len na základe spoľahlivého zistenia skutkového stavu, ktoré je základnou úlohou dokazovania. Dokazovanie tak predstavuje ústredný pilier trestného konania a jeho kvalita podmieňuje dosiahnutie spravodlivého výsledku celého procesu.[3]

Problematika dokazovania je upravená v Šiestej hlave Trestného poriadku s názvom „Dokazovanie." Táto časť Trestného poriadku upravuje zásady, predmet, prostriedky a proces dokazovania, ako aj postup orgánov činných v trestnom konaní pri vykonávaní dôkazov.

V trestnom konaní tvorí *predmet* dokazovania súbor všetkých okolností a skutočností, ktoré sú rozhodujúce pre presné zistenie skutkového stavu veci a pre vydanie spravodlivého rozhodnutia. Každá trestná vec má svoje špecifické okolnosti a dôkaznú situáciu, preto má predmet dokazovania vždy individuálny charakter. Predmet dokazovania možno chápať ako súbor skutočností, ktoré sú nevyhnutné a postačujúce na správnu aplikáciu noriem hmotného aj procesného trestného práva.[4]

Rozsah dokazovania je úzko prepojený s jeho predmetom, keďže stanovuje medze a rámec samotného dokazovania. Určuje, ktoré skutočnosti je potrebné preukázať a akými dôkaznými prostriedkami sa tak má uskutočniť. Ustanovenie § 119 ods. 1 Trestného poriadku pozitívne, demonštratívne vymedzuje čo sa v trestnom konaní *najmä* dokazuje, čím určuje aj rozsah dokazovania :

- či sa stal skutok a či vykazuje znaky trestného činu,
- kto a z akých pohnútok skutok spáchal,
- závažnosť činu, príčiny a podmienky jeho spáchania,
- osobné pomery páchateľa potrebné pre určenie druhu a výmery trestu a uloženie ochranného opatrenia, prípadne iné rozhodnutia,
- následok a výšku škody spôsobenú trestným činom,
- výnosy z trestnej činnosti a prostriedky na jej spáchanie, ich umiestnenie, povahu, stav a cenu,
- majetkové pomery na účely odňatia výnosov z trestnej činnosti.[5]

Predmet trestného konania tvoria v zásade tri hlavné okruhy okolností: Prvou skupinou sú okolnosti potrebné pre vydanie rozhodnutia vo veci samej. V rámci nich sa preukazujú všetky skutočnosti, ktoré umožňujú určiť, či bol skutok spáchaný, kde a kedy sa stal, kto je jeho páchateľom a či je trestne zodpovedný. Dokazovaniu podlieha aj spôsob spáchania skutku, jeho následok a príčinná súvislosť medzi konaním páchateľa a následkom. Okrem samotného skutku

[3] VAŠKO, A.: Dokazovanie v trestnom konaní - úvahy de lege ferenda. [online]. 2021. [cit.2025-11-08], s. 296-297. Dostupné na internete: https://doi.org/10.24040/pros.07.05.2021.svp.295-307

[4] MIŠKOLCIOVÁ, I.: Všeobecné východiská dokazovania v trestnom konaní. In: *Forenzní vědy, právo, kriminalistika*. roč. 6, 2021, č. 3. s. 310.

[5] § 119 ods. 1 Trestního poriadku.

sa zisťujú aj osobné pomery páchateľa, najmä jeho minulosť a prípadné predchádzajúce trestné činy, čo umožňuje určiť stupeň spoločenskej nebezpečnosti konania. Súčasťou dokazovania je aj skúmanie, či existujú okolnosti vylučujúce protiprávnosť a teda aj trestnosť skutku, ako aj posúdenie psychického stavu páchateľa. Druhú skupinu tvoria okolnosti, ktoré umožnili alebo viedli k spáchaniu trestného činu. Ide o zistenie všetkých podmienok a faktorov, ktoré vytvorili prostredie alebo situáciu, vďaka ktorej mohlo dôjsť k spáchaniu trestného činu. Tretiu skupinu predstavujú okolnosti podstatné pre ďalší postup konania. Do tejto kategórie patria najmä skutočnosti, ktoré môžu viesť k prerušeniu trestného konania alebo ktoré sa týkajú riešenia prejudiciálnych otázok, ktoré musia byť objasnené pred samotným rozhodnutím vo veci.[6]

2. Osobitosti dokazovania v jednotlivých štádiách trestného konania

Dokazovanie, spolu s rozhodovaním, predstavuje najvýznamnejšiu procesnú činnosť OČTK a súdov, ktorá sa uskutočňuje vo všetkých jeho štádiách, pričom v každom štádiu predstavuje určité osobitosti, ktoré v konečnom dôsledku vedú k naplneniu hlavného účelu trestného konania.

V každom štádiu sa vykonáva iba také dokazovanie, ktoré je potrebné na objasnenie skutkového stavu v rozsahu nevyhnutnom pre prijatie konkrétneho rozhodnutia, ku ktorému dané štádium smeruje. Rozsah dokazovania je determinovaný povahou rozhodnutia, ktoré má byť vydané – dokazujú sa len tie skutočnosti, ktoré sú relevantné pre jeho vecné a zákonné odôvodnenie. Napriek tomu, že cieľ trestného konania sa napĺňa v každom jeho štádiu, nie všetky rozhodnutia si vyžadujú rovnakú mieru dokazovania. Mnohé dôkazy, ktoré majú význam v počiatočných fázach konania, môžu v neskorších štádiách stratiť svoju relevanciu.[7]

V ***štádiu postupu pred začatím trestného stíhania*** má dokazovanie odlišný, podstatne užší rozsah než v prípravnom konaní. Účelom tohto štádia je prijímať trestné oznámenia a iné podnety nasvedčujúce spáchaniu trestného činu, preskúmať ich obsah a rozhodnúť o ďalšom postupe – či bude začaté trestné stíhanie podľa § 199 Trestného poriadku, alebo či bude vec odmietnutá, odložená či odovzdaná podľa § 197 ods. 1 a 2. V tomto štádiu sa zisťuje, či sa skutok vôbec stal, či vykazuje znaky trestného činu a zhromažďujú sa základné podklady pre rozhodnutie o začatí trestného stíhania.

---

[6] IVOR, J., - ZÁHORA, J.: *Repetitórium rekodifikovaného trestného práva*. Bratislava: IURA EDITION: 2013, s. 149.

[7] MALÍKOVÁ, E. V.: Predmet a rozsah dokazovania v prípravnom konaní a jednotlivé dôkazné prostriedky. In: *Prípravné konanie – možnosti a perspektívy: zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 21. apríla 2016* . Praha: Leges, 2016. S. 117-118.

Procesné dokazovanie sa v tejto fáze ešte nevykonáva; OČTK uskutočňujú len operatívne preverovanie a zaisťovanie základných informácií. Dôkazné prostriedky sú preto obmedzené najmä na výsluch oznamovateľa, poškodeného, podozrivého a na vyžiadanie písomných podkladov. Policajt alebo prokurátor môžu vypočuť aj osobu, o ktorej sa z trestného oznámenia alebo iného podnetu domnievajú, že mohla spáchať trestný čin, avšak len v postavení svedka. V tomto štádiu trestného konania sa neuplatňuje zásada rovnosti strán, keďže dotknuté osoby ešte nemajú procesné oprávnenie namietať alebo navrhovať dôkazy. O použití týchto dôkazov rozhoduje pred začatím trestného stíhania prokurátor alebo sudca pre prípravné konanie.

V ***prípravnom konaní*** je charakter dokazovania a jeho rozsah priamo podriadený účelu tohto štádia trestného konania. Prípravné konanie plní predovšetkým pomocnú a filtračnú funkciu voči súdnemu konaniu.[8] OČTK postupujú tak, aby čo najrýchlejšie získali podklady potrebné na objasnenie skutku a posúdenie prípadu. Na základe týchto dôkazov je možné vyhodnotiť skutkový stav a rozhodnúť o ďalšom postupe konania, najmä o vznesení obvinenia. Následne, po vykonaní ďalšieho nevyhnutného dokazovania, je možné rozhodnúť vo veci samej alebo podať obžalobu. Rozsah dokazovania v prípravnom konaní sa priebežne mení podľa vylučovania jednotlivých vyšetrovacích verzií, v dôsledku čoho sa niektoré vykonané dôkazy môžu ukázať ako bezvýznamné pre ďalšie konanie alebo pre konečné rozhodnutie vo veci.[9]

Trestný poriadok rozlišuje medzi *vyšetrovaním*, *skráteným vyšetrovaním* a *osobitne skráteným vyšetrovaním* (superrýchle vyšetrovanie). Pri vyšetrovaní a skrátenom vyšetrovaní postupuje policajt samostatne, pričom využíva svoje teoretické znalosti a praktické skúsenosti s cieľom získať dôkazy nevyhnutné na objasnenie skutku a zistenie páchateľa trestného činu.[10] Pri "klasickom" vyšetrovaní sa dôkazy o všetkých relevantných skutočnostiach vykonávajú v procesnej podobe.

V prípade skráteného alebo superrýchleho vyšetrovania sa dôkazy iba vyhľadávajú, zabezpečujú a dokumentujú, aby mohli byť následne využité v súdnom konaní. V rámci prípravného konania sa osobitná pozornosť venuje zabezpečeniu dôkazov, ktoré majú charakter neodkladných, neopakovateľných alebo zaisťovacích úkonov, takých, ktoré je potrebné

---

[8] MALÍKOVÁ, E. V.: Predmet a rozsah dokazovania v prípravnom konaní a jednotlivé dôkazné prostriedky. In: *Prípravné konanie – možnosti a perspektívy: zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 21. apríla 2016* . Praha: Leges, 2016. s. 120.

[9] CÍSAŘOVÁ, D.: Novelizace a rekodifikace trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení. In: *Trestní právo*, 2001, č. 4, s. 7.

[10] IVOR, J.: Predmet a rozsah dokazovania v prípravnom konaní. In: ZÁHORA, J.: *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges. 2014. s. 45.

vykonať bezodkladne, aby sa predišlo ich strate alebo zmareniu ich dôkaznej hodnoty. Pri skrátenom vyšetrovaní policajt postupuje podľa § 203 s určitými odchýlkami:

- výsluch svedka sa vykoná len v prípade neopakovateľného alebo neodkladného úkonu, alebo ak svedok bol osobne prítomný pri páchaní trestného činu; v ostatných prípadoch si policajt vyžiada vysvetlenie a spíše o ňom záznam.
- vyhľadá a zabezpečí dôkazy tak, aby mohli byť využité v ďalšom konaní, pričom o tom tiež spíše záznam.
- skrátené vyšetrovanie má byť spravidla ukončené do dvoch mesiacov od vznesenia obvinenia.[11]

Podľa Trestného poriadku sa za neodkladný úkon považuje taký procesný úkon, ktorý vzhľadom na hrozbu jeho zmarenia alebo zničenia nemožno odložiť až do začatia trestného stíhania.[12] Typickými príkladmi neodkladných úkonov sú najmä obhliadka miesta činu, prehliadka tela, odber krvi či iné obdobné úkony. Do tejto kategórie patria aj úkony vykonávané prostredníctvom operatívno-pátracej činnosti, ako napríklad zámena obsahu zásielok, činnosť agenta alebo sledovanie osôb a vecí.[13] Neopakovateľný úkon predstavuje taký úkon, ktorý nemožno v neskoršom štádiu konania vykonať znova,[14] napríklad výsluch svedka, ktorý je vážne chorý, zomiera alebo má vysoký vek.

Neodkladnosti a neopakovateľnosti sa bližšie venuje aj judikatúra Ústavného súdu Českej republiky. Úkon možno považovať za neodkladný alebo neopakovateľný len vtedy, ak existuje aktuálne riziko jeho zmarenia, zničenia, straty alebo ak ho nebude možné v ďalšom priebehu konania pred súdom opätovne vykonať.[15]

V priebehu vyšetrovania a skráteného vyšetrovania je policajt viazaný pokynmi prokurátora, ktorý disponuje oprávnením usmerňovať priebeh dokazovania. Prokurátor môže vydávať pokyny na vyhľadanie a zabezpečenie konkrétnych dôkazov, určovať smer a rozsah vykonávaných úkonov, ako aj vrátiť vec na doplnenie spolu s presnými inštrukciami na vykonanie potrebných dôkazov. Okrem toho má právo meniť rozsah úkonov, ktoré má policajt vykonať.[16]

Pri postupe podľa § 204 Trestného poriadku je rozsah dokazovania výrazne obmedzený. Limitácie vyplývajú jednak z ustanovení § 203 ods. 1 písm. a) a b) Trestného poriadku a jednak

[11] Ust. § 203 ods. 1 Trestného poriadku.
[12] Ust. § 10 ods. 15 Trestného poriadku.
[13] IVOR, J.: Predmet a rozsah dokazovania v prípravnom konaní. In: ZÁHORA, J.: *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges. 2014. s. 44.
[14] Ust. § 10 ods. 16 Trestného poriadku.
[15] Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I.ÚS 290/98 zo 7. 12. 1999.
[16] Ust. § 203 ods. 2 Trestného poriadku.

z časového hľadiska, keďže vykonanie dôkazov musí byť ukončené najneskôr do 48 hodín od zadržania osoby pri páchaní prečinu a jej predvedenia pred súd. Ak prokurátor považuje rozsah vykonaného dokazovania alebo objasnenie skutku a osoby páchateľa za nedostatočné, je podľa § 204 ods. 2 Trestného poriadku oprávnený vrátiť spis policajtovi na doplnenie skráteného vyšetrovania konania.[17]

Dokazovanie v prípravnom konaní je založené na zásade vyhľadávacej, podľa ktorej OČTK obstarávajú dôkazy z úradnej povinnosti tak, aby umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie. Zahŕňa to dôkazy svedčiace ako proti, tak aj v prospech obvineného. Súčasne sa uplatňuje zásada náležitého zistenia skutkového stavu, podľa ktorej OČTK postupujú tak, aby skutkový stav bol zistený presne, bez dôvodných pochybností, a v rozsahu nevyhnutnom na prijatie rozhodnutia.

Policajt je podľa § 201 ods. 2 Trestného poriadku, ktoré upravuje spoločný postup pri vo vyšetrovaní a v skrátenom vyšetrovaní, povinný čo najrýchlejšie zadovážiť podklady nevyhnutné na objasnenie skutku, posúdenie prípadu a zistenie páchateľa trestného činu. Táto povinnosť môže mierne kolidovať s obmedzeniami pri skrátenom vyšetrovaní, kde sa výsluch svedka vykonáva len v špecifických prípadoch a ostatné dôkazy sa majú realizovať až v neskoršej fáze konania. Hoci by mal byť tento postup striktne dodržiavaný, prax často vykazuje uplatňovanie metód typických pre „neskrátené“ vyšetrovanie aj pri vedení skráteného vyšetrovania, bez presného rešpektovania zákonných odchýlok.[18]

Predstavme si napríklad prečin krádeže podľa § 212 Trestného zákona, kde podozrivý mal odcudziť tovar z predajne s minimálnou hodnotou škody. Podozrivý bol krátko po skutku zadržaný na základe záznamu z kamerového systému, pričom na mieste činu sa nachádza aj predavačka a ďalší zákazník, ktorí skutok pozorovali.

V zmysle § 201 ods. 2 Trestného poriadku je policajt povinný bezodkladne zadovážiť podklady na objasnenie skutku a zistenie páchateľa. Táto povinnosť prirodzene vedie k potrebe čo najrýchlejšieho overenia pravdivosti skutkových tvrdení prostredníctvom výpovedí osôb, ktoré boli prítomné na mieste činu. Avšak ako sme už uviedli. dokazovanie je limitované § 203 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, podľa ktorého môže policajt v skrátenom vyšetrovaní vykonať výsluch svedka len v prípade, ak ide o neodkladný alebo neopakovateľný úkon, prípadne ak je svedok osobne prítomný pri páchaní trestného činu.

---

[17] Ust. § 204 Trestného poriadku.

[18] TARABOVÁ, N.: Niekoľko úvah k rozsahu dokazovania v skrátenom vyšetrovaní. In: ČENTÉŠ, J. a kol.: „Efektívnosť prípravného konania – jej skúmanie, výzvy a perspektívy“, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020, s. 143.

V uvedenom prípade by bolo možné považovať výsluch predavačky za úkon týkajúci sa osoby, ktorá bola priamo prítomná pri spáchaní skutku. Avšak druhý svedok – zákazník, ktorý pozoroval udalosť len okrajovo a ktorého výpoveď by mohla potvrdiť alebo vyvrátiť tvrdenie páchateľa – by podľa formálneho výkladu zákona nemal byť v tejto fáze vypočutý, ale policajt by od neho mohol len vyžiadať vysvetlenie.

Z praktického hľadiska takýto postup pôsobí problematicky. Policajt má totiž povinnosť zabezpečiť dostatok dôkazov pre podanie návrhu na obžalobu, a to v pomerne krátkom časovom horizonte. Ak by sa uspokojil iba so záznamom o vysvetlení, mohol by čeliť námietke neúplnosti dokazovania zo strany prokurátora alebo obhajoby, najmä ak by medzi výpoveďami vznikli rozpory. Preto v praxi policajti často vykonávajú výsluchy aj tých svedkov, ktorí nespĺňajú podmienky neodkladného či neopakovateľného úkonu.

Z toho dôvodu sa v aplikačnej praxi často stretávame s rozšíreným výkladom ustanovení o dokazovaní v skrátenom vyšetrovaní – teda s vykonávaním dôkazov, ktoré by podľa gramatického výkladu zákona mali byť ponechané na neskoršiu fázu konania. Z hľadiska rozsahu, býva rozsah dokazovania skráteného vyšetrovania totožný ako rozsah dokazovania pri vyšetrovaní, rozdiel možno badať iba v skrátenej časovej forme.

Trestné stíhanie sa do ***súdnej časti*** trestného konania dostáva len podklade obžaloby alebo návrhu dohody o vine a treste, ktoré podáva a ktoré pred súdom zastupuje len prokurátor. K obžalobe prokurátor pripojí všetky dôkazy a originál spisového materiálu.[19]

Predbežné prejednanie obžaloby senátom alebo preskúmanie obžaloby samosudcom predstavuje procesnú fázu, ktorej účelom je preveriť zákonnosť a dôvodnosť podanej obžaloby pred tým, ako sa vec postúpi na hlavné pojednávanie. Rozsah dokazovania v tomto štádiu je výrazne užší než na hlavnom pojednávaní, pretože sa tu nerozhoduje o vine ani o treste obžalovaného. Skúmajú sa len otázky procesného charakteru, ako napríklad úplnosť vyšetrovania, zákonnosť získaných dôkazov či dôvody na zastavenie alebo prerušenie konania. Hlavným účelom tohto procesného štádia je predovšetkým zhodnotenie dôkazov, ktoré boli zabezpečené a vykonané v prípravnom konaní. Súd preveruje, či zhromaždené dôkazy vytvárajú dostatočný podklad na to, aby mohla byť vec postúpená na hlavné pojednávanie. Pri preskúmaní obžaloby samosudcom ten na základe obsahu obžaloby a pripojeného spisového materiálu rozhoduje o vydaní jedného z uznesení uvedených v § 241 Trestného poriadku. Pokiaľ ide o rozsah dokazovania, zákon priznáva samosudcovi oprávnenie, vykonať výsluch

[19] Ust. § 237 ods. 1 Trestného poriadku.

obvineného alebo poškodeného, prípadne si vyžiadať ďalšie potrebné vysvetlenia či doplňujúce informácie.

Ak sa predbežné prejednanie obžaloby koná senátom formou neverejného zasadnutia alebo preskúmanie obžaloby samosudcom prebieha ex cathedra, dokazovanie sa obmedzuje len na oboznámenie sa so spisovým materiálom. V praxi to znamená, že súd prečíta zápisnice, písomné dôkazy alebo sa oboznámi s audiovizuálnymi záznamami, bez toho, aby vykonával priame výsluchy svedkov či iné úkony. Na predbežnom prejednaní obžaloby formou verejného zasadnutia sa spravidla zúčastňuje obvinený, ktorý má právo v priebehu verejného zasadnutia vyjadrovať k veci, pokiaľ zákon umožňuje vykonávanie dokazovania aj na verejnom zasadnutí.[20]

Dokazovanie je najdôležitejšou časťou *hlavného pojednávania*, v ktorej sa rozhoduje o zásadných otázkach celého konania, najmä o vine a treste. V porovnaní s predchádzajúcimi štádiami poskytuje hlavné pojednávanie súdu aj procesným stranám najširší priestor na dokazovanie v rámci trestného konania. Rozsah dokazovania na hlavnom pojednávaní závisí od postoja obžalovaného: ak obžalovaný tvrdí, že je nevinný, vykonáva sa dokazovanie v plnom rozsahu. Ak obžalovaný priznáva svoju vinu alebo skutok nepopiera a súd toto priznanie akceptuje, vykonáva sa dokazovanie len v obmedzenom rozsahu – nevykonáva sa dokazovanie týkajúce sa skutkov, ktoré obžalovaný priznal, a súčasne sa vykonávajú dôkazy týkajúce sa nepriznaných skutkov, otázky trestu, náhrady škody alebo ochranného opatrenia. Osobitné pravidlo platí pre prípady, keď obžalovaný uznal aj výšku škody; ďalšie dokazovanie o výške škody sa vykoná iba výnimočne, najmä ak existujú dôvodné pochybnosti alebo je to potrebné pre právne posúdenie skutku. Predmet a rozsah dokazovania na hlavnom pojednávaní je striktne vymedzený obžalobou – dokazujú sa len skutky uvedené v obžalobe.[21]

Dokazovanie pred súdom, podobne ako celé trestné konanie, je založené na zásade kontradiktórnosti. Jej podstatou je rovnosť a vzájomné súperenie strán – obžaloby a obhajoby. Každá strana má rovnaké procesné možnosti pri presadzovaní svojich práv a záujmov. Uvedená zásada vyjadruje aktívnu účasť strán na súdnom konaní, ktorá sa neobmedzuje len na predkladanie dôkazov súdu, ale zahŕňa aj ich vlastné vykonávanie a hodnotenie v priebehu pojednávania. Rozhodnutie súdu by preto malo vychádzať z výsledkov priamej konfrontácie

[20] ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestné právo procesné. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2016. s 341.
[21] Ust. § 261 ods. 2 Trestného poriadku.

procesných strán, ktoré majú možnosť reagovať na tvrdenia druhej strany, spochybňovať ich, predkladať protiargumenty a požadovať, aby ich stanoviská boli vypočuté a zohľadnené. [22]

V *odvolacom konaní* má dokazovanie užší rozsah v porovnaní s dokazovaním na hlavnom pojednávaní. Jeho rozsah je determinovaný obsahom podaného odvolania, napadnutými výrokmi rozhodnutia a uplatnenými odvolacími dôvodmi. Odvolací súd vykonáva len tie dôkazy, ktoré sú nevyhnutné pre posúdenie oprávnenosti odvolania a pre rozhodnutie o ňom, pričom rešpektuje zásadu hospodárnosti konania a zákaz rozširovania dokazovania nad rámec potreby.

V konaní *o mimoriadnych opravných prostriedkoch* je rozsah dokazovania ešte užšie vymedzený – určuje ho rozsah dôvodov, na základe ktorých bol mimoriadny opravný prostriedok podaný. Súd rozhodujúci o mimoriadnom opravnom prostriedku sa výlučne zameriava na preverenie tých okolností, ktoré majú vzťah k namietaným procesným alebo hmotnoprávnym pochybeniam.

Dokazovanie má svoje miesto aj vo *vykonávacom konaní*, hoci v značne obmedzenej miere. Niekedy je potrebné vykonať určité dôkazy, a to najmä v súvislosti s rozhodovaním o otázkach spojených s výkonom trestu. Typickým príkladom je rozhodovanie o odklade výkonu trestu odňatia slobody, pri ktorom sa napríklad zisťuje, či je odsúdená žena tehotná alebo či existujú iné zákonom uznané dôvody pre odklad výkonu rozhodnutia.

Záver

Dokazovanie ako neoddeliteľná súčasť trestného konania predstavuje jeden z jeho najdôležitejších inštitútov, bez ktorého by nebolo možné dosiahnuť jeho základný účel – náležité zistenie trestných činov, potrestanie ich páchateľov a zároveň rešpektovanie základných práv všetkých osôb zúčastnených na konaní. Je to proces právne vymedzenej činnosti orgánov činných v trestnom konaní, súdu a ďalších subjektov, zameraný na vyhľadanie, zabezpečenie, vykonanie a vyhodnotenie skutočností dôležitých pre rozhodnutie vo veci.

Osobitosti dokazovania sa prejavujú v každom štádiu trestného konania inak – rozsah dokazovania sa prispôsobuje účelu daného štádia a právnej úprave podľa Trestného poriadku. V predsúdnom konaní je jeho funkcia prevažne prípravná a filtračná, zameraná na objasnenie

[22] KURILOVSKÁ, L. - KRÁSNA, P.: Legitímnosť zásady kontradiktórnosti v prípravnom konaní. In: ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L. a kol.: Efektívnosť prípravného konania – súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022. s. 53.

skutku a posúdenie, či sú splnené podmienky na podanie obžaloby alebo prípadne iné rozhodnutie. Naopak, v súdnom konaní má dokazovanie rozhodujúci charakter, keďže práve na hlavnom pojednávaní sa rozhoduje o vine a určuje sa trest.

Význam dokazovania sa prejavuje aj v konaniach o opravných prostriedkoch, kde slúži na odstránenie možných chýb alebo nedostatkov predchádzajúcich rozhodnutí. Napriek odlišnostiam v jednotlivých štádiách zostáva dokazovanie jednotiacim prvkom celého trestného konania, nástrojom na dosiahnutie spravodlivého a zákonného rozhodnutia.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

CÍSAŘOVÁ, D.: Novelizace a rekodifikace trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení. In: Trestní právo, 2001, č. 4, s. 7.

ČENTÉŠ, J. a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná časť. Šamorín: Heuréka, 2016. s 341.

IVOR, J., - ZÁHORA, J.: Repetitórium rekodifikovaného trestného práva, Bratislava: IURA EDITION: 2013,s. 149.

IVOR, J.: Predmet a rozsah dokazovania v prípravnom konaní. In: ZÁHORA, J.: Aktuálne problémy prípravného konania trestného. Praha: Leges. 2014. s. 45.

KURILOVSKÁ, L. - KRÁSNA, P.: Legitímnosť zásady kontradiktórnosti v prípravnom konaní. In: ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L. a kol.: Efektívnosť prípravného konania – súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022. 53 s., ISBN 978-80-571-0546-6.

MALÍKOVÁ, E. V.: Predmet a rozsah dokazovania v prípravnom konaní a jednotlivé dôkazné prostriedky. In: Prípravné konanie – možnosti a perspektívy: zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 21. apríla 2016 . Praha: Leges, 2016. S. 117-118. ISBN 978-80-7502-153-3.

MIŠKOLCIOVÁ, I.: Všeobecné východiská dokazovania v trestnom konaní. In: Forenzní vědy, právo, kriminalistika roč. 6, 2021, č. 3. s. 310.

Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I.ÚS 290/98 zo 7. 12. 1999.

VAŠKO, A.: Dokazovanie v trestnom konaní - úvahy de lege ferenda. [online]. 2021. [cit.2025-11-08], s. 296-297. Dostupné na internete: https://doi.org/10.24040/pros.07.05.2021.svp.295-307

TARABOVÁ, N.: Niekoľko úvah k rozsahu dokazovania v skrátenom vyšetrovaní. In: ČENTÉŠ, J. a kol.: „Efektívnosť prípravného konania – jej skúmanie, výzvy a perspektívy“, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020, 143 s.

Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

PÔSOBNOSŤ PROKURÁTORA A SUDCU PRE PRÍPRAVNÉ KONANIE PRI ROZHODOVANÍ O ZÁSAHOCH DO ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD V PREDSÚDNOM KONANÍ

THE POWERS OF THE PROSECUTOR AND JUDGE IN PRELIMINARY PROCEEDINGS WHEN DECIDING ON INTERFERENCE WITH FUNDAMENTAL RIGHTS AND FREEDOMS IN PRE-TRIAL PROCEEDINGS

Rastislav Remeta[1]

Abstrakt

Zákon č. 40/2024, účinný od 15. marca 2024 a zákon č. 248/2024 Z.z., účinný od 30. decembra 2024, významne zmenili a doplnili viaceré ustanovenia zákona č. 301/2005 Z. z., Trestného poriadku, dotýkajúce sa pôsobnosti prokurátora a sudcu pre prípravné konanie pri rozhodovaní o zásahoch do základných práv a slobôd, pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní. V príspevku v tejto súvislosti poukážeme na vybrané podstatné zmeny, ktoré znamenali rozšírenie a naopak zúženie pôsobnosti prokurátora a sudcu pre prípravné konanie v predsúdnom konaní.

Kľúčové slová

Základné práva a slobody, predsúdne trestné konanie, prokurátor, dozor prokurátora, sudca pre prípravné konanie

Abstract

Act No. 40/2024, effective from March 15, 2024, and Act No. 248/2024 Coll., effective from December 30, 2024, significantly amended and supplemented several provisions of Act No. 301/2005 Coll. the Criminal Procedure Code, concerning the powers of the prosecutor and the judge for preliminary proceedings when deciding on interference with fundamental rights and freedoms, before the commencement of criminal proceedings and in preliminary proceedings. In this article, we will highlight selected significant changes that have broadened and, conversely, narrowed the powers of prosecutors and judges in preliminary proceedings in pre-trial proceedings.

Keywords

Fundamental rights and freedoms, pre-trial criminal proceedings, prosecutor, prosecutor's supervision, judge for preparatory proceedings

[1] JUDr. Rastislav Remeta, PhD., Krajská prokuratúra v Bratislave, krajský prokurátor, Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, odborný asistent.

Úvod

V Slovenskej republike má dokazovanie v prípravnom konaní, z hľadiska jeho kontinentálneho charakteru, vo vzťahu k súdnemu konaniu predbežný charakter a ťažisko dokazovania je v konaní pred súdom. Pre rozhodnutie súdu sú však vo väčšine prípadov rozhodujúce zistenia z vyšetrovania v rámci predsúdneho prípravného konania.[2]

V súlade so zásadou primeranosti a zdržanlivosti uvedenou v § 2 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestného poriadku (ďalej len "Trestný poriadok"), možno do základných práv a slobôd osôb v prípadoch dovolených zákonom zasahovať len v miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom treba rešpektovať dôstojnosť osôb a ich súkromie. Podľa dôvodovej správy k schválenému vládnemu návrhu Trestného poriadku (zákonu č. 301/2005 Z.z.) z 26. mája 2004, bolo základným cieľom predkladanej rekodifikácie v rámci koncepčných zmien zabezpečiť účinnejšiu ochranu práv a oprávnených záujmov fyzických a právnických osôb, ako aj celospoločenských záujmov najmä zefektívnením, zjednodušením, zrýchlením a zhospodárnením trestného procesu. Štrukturálne zmeny možno vidieť v presune kompetencií medzi orgánmi činným v trestnom konaní (policajt a prokurátor) a súdom, ktorý ako nezávislý štátny orgán bude meritórne rozhodovať vo veci. Rozdelenie úloh medzi policajtom, ktorý samostatne, iniciatívne a kompetentne vykonáva úlohy v prípravnom konaní (len o zásahoch do základných práv a slobôd bude rozhodovať sudca pre prípravné konania) a prokurátorom, ktorý v prípravnom konaní bude rozhodovať, a tým aj vykonávať dozor a podávať obžalobu umožní dosiahnutie naznačených cieľov. V prípravnom konaní budú policajti pod dozorom prokurátora samostatne a iniciatívne objasňovať trestný čin v rozsahu potrebnom na rozhodnutie, respektíve na podanie obžaloby. Týmto sa v tomto štádiu zvýrazní samostatnosť, iniciatíva a zodpovednosť polície za vyhľadanie a vykonanie dôkazov. Súčasne sa tak zvýši a zdôrazni zodpovednosť prokurátora. Akuzačný princíp, v zmysle ktorého len prokurátor môže podať obžalobu, zvýrazní význam prokurátorského dozoru v prípravnom konaní a súčasne zvýši zodpovednosť prokurátora za podanú obžalobu, ktorú bude zastupovať pred súdom. Ak prokurátor pre rozhodnutie súdu nezabezpečí potrebné dôkazy a obžalobu nedokáže preukázať, súd obžalovaného oslobodí. Podstatná časť trestných vecí má byť rozhodnutá mimo súdneho konania.

Spomenutá dôvodová správa k Trestnému poriadku ďalej uvádzala, že v prípravnom konaní má mať osobitné postavenie tzv. sudca pre prípravné konanie, ktorý bude rozhodovať o

[2] REMETA, R.: Úvahy o zvýšení efektívnosti prípravného konania. In ČENTÉŠ, J. - KURILOVSKÁ, L. et al. (eds.). *Efektívnosť prípravného konania - súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022. s. 103.

prípustnosti zásahov do základných práv a slobôd (väzba, domová a osobná prehliadka a iné zaisťovacie úkony). Zároveň sa umožní, aby takýto sudca rozhodol aj vo veci obvineného, ktorý bol zadržaný pri spáchaní prečinu s trestnou sadzbou do troch rokov alebo zastihnutý na úteku, v skrátenej lehote do piatich pracovných dní, ak s tým obvinený súhlasí. Vzhľadom k tomu, že sa v praxi ukázalo konanie pred samosudcom v zmysle § 348 až § 352 Trestného poriadku ako progresívne a spôsobilé účinne prispieť k plynulému vybavovaniu trestných vecí, bude súčasťou súdneho konania aj konanie sudcu pre prípravné konanie, ktorý môže veľmi operatívne riešiť prípady podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku a bude mať práva a povinnosti ako samosudca.[3]

Trestný poriadok, účinný od 1. januára 2006 tak zaviedol v predsúdnom konaní v rámci prípravného konania v § 204 Trestného poriadku nový inštitút tzv. zrýchleného skráteného vyšetrovania. Nová procesná úprava súvisela aj s osobitným postavením sudcu pre prípravné konanie v § 348 Trestného poriadku, ktorý v tomto prípade mohol konať v rámci osobitného spôsobu konania aj v súdnom konaní. Jej podstata spočívala v rýchlom a neformálnom objasnení skutku, ktorý je posúdený ako prečin a vyhľadaní dôkazov, ktoré bude možné vykonať v konaní pred súdom. V konaní podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku má sudca pre prípravné konanie (§ 10 ods. 3 písm. c) Trestného poriadku), rovnaké postavenie ako samosudca (§ 348 ods. 2 Trestného poriadku). Ustanovenie § 204 Trestného poriadku a súvisiace ustanovenia § 85, § 87, § 187 a § 348 Trestného poriadku, boli do súčasnej podoby zmenené a doplnené zákonmi č. 5/2009 Z.z. a č. 1/2014 Z.z., ktoré spresnili pravidlá tzv. zjednodušeného skráteného vyšetrovania a nadväzujúceho postupu sudcu pre prípravné konanie.[4]

Ústavný súd Slovenskej republiky následne nálezom zo 4. septembra 2024, sp. zn. I. ÚS 337/2020 v bode 102 okrem iného uviedol, že ak pri postupe podľa § 204 ods. 1 Trestného poriadku (skrátené vyšetrovanie) príslušný prokurátor nepodá spoločne s obžalobou aj návrh na vzatie obvineného do väzby, je povinný ho sám príkazom prepustiť zo zadržania na slobodu, pretože ďalšie obmedzovanie osobnej slobody obvineného stratilo svoj ústavný (čl. 17 ods. 3

[3] Dôvodová správa k zákonu č. 301/2005 Z.z. Dostupné z https://www.epi.sk/dovodova-sprava/Dovodova-sprava-k-zakonu-c-301-2005-Z-z.htm. [online]. [cit. 2025-10-10].

[4] REMETA, R.: Zrýchlené skrátené vyšetrovanie po náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky. In. MARKOVÁ, V. - CSONKOVÁ, N., eds. *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 13. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou* [online]. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave. 2025, s. 205. Dostupné z https://akademiapz.sk/sk/akademia/katedry/katedra-trestneho-prava/vedecko-vyskumna-cinnost. [online]. [cit. 2025-10-14].

Ústavy Slovenskej republiky) a aj zákonný základ (§ 204 ods. 1 Trestného poriadku). Ak tak neurobí príslušný prokurátor, po odovzdaní spisu a obvineného je povinný ho prepustiť zo zadržania príslušný sudca, a to po „urýchlenom“ vykonaní úkonov podľa § 348 ods. 1 písm. a) alebo b) Trestného poriadku (§ 87 ods. 2 Trestného poriadku), prípadne bezodkladne, ak tieto úkony nemôžu byť vykonané „urýchlene“. Urýchlenosť nemožno stotožňovať s lehotou 48 hodín v zmysle tretej vety čl. 17 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, keďže uvedené pokrýva rozhodovanie o väzbe obvineného na podklade návrhu príslušného prokurátora.

Rozšírenie pôsobnosti sudcu pre prípravné konanie (namiesto prokurátora alebo s jeho súhlasom policata), napríklad aj na vydanie príkazu na prehliadku iných priestorov a pozemkov podľa § 101 Trestného poriadku bolo v Slovenskej republike predmetom úvah už v roku 2016.[5] Aj v Českej republike má byť jedným z významných prvkov rekodifikácie trestného práva procesného, na ktorej sa pracuje viac rokov, tzv. sudca pre prípravné konanie. Tento však nemá mať charakter tzv. vyšetrujúceho sudcu, teda subjektu, pri ktorom by sa počítalo s výrazne vyššou aktivitou a širšími právomocami v rámci prípravného konania, ktorý by do určitej miery preberal kompetencie v súčasnosti štátneho zástupcu (v Slovenskej republike prokurátora). Cieľom bolo, v rámci zvýšenia efektívnosti trestného konania, zverenie rozhodovania v prípravnom konaní sudcovi pre prípravné konanie o inštitútoch, pri ktorých dochádza k výraznému zásahu do základných ľudských práv a slobôd, pričom výsledky získané týmito prostriedkami predstavujú často nosné dôkazy pre rozhodnutie o vine, napríklad dôkazy získané vykonaním domových prehliadok alebo výsledky odpočúvania a záznamu telekominukačnej činnosti.[6]

Hoci v prípravnom konaní trestnom existuje ingerencia súdnej moci v podobe sudcu pre prípravné konanie (Slovenská republika) alebo úkonov súdu v prípravnom konaní (Česká republika), v rámci dohliadania nad zákonnosťou zásahov do základných práv a slobôd obvineného v prípravnom konaní s tým, že nezávisle a nestranne posúdia ich opodstatnenosť a následne vydajú súhlas alebo príkaz na ich vykonanie, ale v žiadnom prípade ju nemožno stotožňovať s postavením vyšetrovacieho sudcu “juge d´instruction” vo Francúzsku, ktorý osobne vykonáva jednotlivé úkony v prípravnom konaní.[7]

Prokurátori vykonávajú pôsobnosť prokuratúry v zmysle § 4 a § 17 zákona č. 153/2001 Z.z. o prokuratúre aj trestným stíhaním osôb podozrivých zo spáchania trestných činov a

[5] ŠTIFT, P.: Ingerencie sudcu pre prípravné konanie. In ZÁHORA, J. (ed.) Prípravné konanie - možnosti a perspektívy. s. 212-213.
[6] ŠČERBA, F.: Pravomoc soudce pro přípravné řízení. In *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, s. 125.
[7] LACIAK, O. - VASILIK, L.: Inštitút vyšetrovacieho sudcu vo francúzskom trestnom konaní - inšpirácia alebo prežitok ? In: *Právnické listy*, 2022, č. 2, s. 28.

dozorom nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom konaní v rozsahu podľa osobitného zákona, ktorým je Trestný poriadok. To neplatí, ak ide o veci patriace do pôsobnosti Európskej prokuratúry.[8] Dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vykonáva prokurátor v zmysle § 230 ods. 1 Trestného poriadku. V rámci výkonu dozoru nad vykonávaním procesných úkonov a rozhodnutí policajta má prokurátor postavenie pána sporu „dominus litis".

Pôsobnosť prokurátora a sudcu pre prípravné konanie (inštitút do Trestného poriadku zakotvený od 1. januára 2006) pri rozhodovaní o zásahoch do základných práv a slobôd, pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní, boli naposledy významne zmenené a doplnené zákonom č. 40/2024, účinným od 15. marca 2024 a zákonom č. 248/2024 Z.z., účinným od 30. decembra 2024. Zmeny znamenali v niektorých oblastiach na jednej strane rozšírenie pôsobnosti prokurátora a sudcu pre prípravné konanie v predsúdnom konaní a na druhej strane, naopak v niektorých oblastiach zúženie pôsobnosti prokurátora v pôvodne jemu zákonom zverených oprávneniach, v prospech sudcu pre prípravné konanie.

1. Rozšírená pôsobnosť prokurátora v predsúdnom konaní po zmenách Trestného poriadku

Prokurátor má v predsúdnom trestnom konaní postavenie orgánu činného v trestnom konaní[9] a jeho postavenie možno označiť ako pána sporu „dominus litis", na rozdiel od postavenia prokurátora ako strany (nositeľa dôkazného bremena) v súdnom konaní.[10]

Konkrétne oprávnenia prokurátora pri výkone jeho dozoru nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní upravuje § 230 Trestného poriadku. Pri výkone tohto dozoru je prokurátor oprávnený okrem iného opatrením dávať záväzné pokyny na postup podľa § 197 Trestného poriadku, vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie trestných činov a určovať lehoty na ich vybavenie. Oprávnený je aj vyžadovať od policajta spisy, dokumenty, materiály a správy o stave konania vo veciach, v ktorých bolo začaté trestné stíhanie. Prokurátor sa môže zúčastniť na vykonávaní úkonov policajta, osobne vykonať jednotlivý úkon alebo aj celé vyšetrovanie, alebo skrátené vyšetrovanie a vydať rozhodnutie v ktorejkoľvek veci. Prokurátor môže opatrením vrátiť vec policajtovi na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania s pokynmi a určovať lehotu na ich doplnenie. Prokurátor je

[8] CHYLO, J. - REMETA, R. - ŠUFLIARSKA, H. a kol.: *Zákon o prokuratúre. Komentár. 1. vydanie*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s. r. o., 2025. s. 22-23.
[9] Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok, § 10 ods. 1.
[10] Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok, § 10 ods. 10.

oprávnený zrušiť nezákonné alebo neopodstatnené rozhodnutia policajta, ktoré môže nahradiť vlastnými rozhodnutiami.

Výlučné oprávnenia prokurátora v prípravnom sú upravené v § 231 Trestného poriadku. Iba prokurátor je oprávnený v prípravnom konaní podať obžalobu alebo uzavrieť s obvineným dohodu o vine a treste a podať návrh súdu na jej schválenie. Môže tiež postúpiť vec (§ 214 ods. 1 Trestného poriadku), prerušiť trestné stíhanie (§ 228 ods. 3 a 4 Trestného poriadku), zastaviť trestné stíhanie (§ 215 ods. 1 písm. c), e), f) a g), ods. 2 Trestného poriadku) alebo podmienečne zastaviť trestné stíhanie (§ 216 ods. 1 Trestného poriadku), schváliť zmier a zastaviť trestné stíhanie (§ 220 ods. 1 Trestného poriadku). Iba prokurátor (dovtedy policajt s predchádzajúcim súhlasom prokurátora) je oprávnený v prípravnom konaní prerušiť trestné stíhanie spolupracujúceho obvineného podľa § 228 ods. 3 Trestného poriadku a tiež iba prokurátor je oprávnený v prípravnom konaní prerušiť trestné stíhanie ak podal návrh na začatie konania o otázke, ktorú nie je v tomto konaní oprávnený riešiť podľa § 228 ods. 4 Trestného poriadku. Rovnako iba prokurátor je oprávnený v prípravnom konaní zastaviť trestné stíhanie podľa § 215 ods. 1 písm. c), e), f) a g), ods. 2 Trestného poriadku alebo podmienečne zastaviť trestné stíhanie podľa § 216 ods. 1 Trestného poriadku. Nakoniec iba prokurátor je oprávnený v prípravnom konaní podať návrh na súd na vydanie predbežného príkazu umiestnenia obvineného do zdravotníckeho zariadenia podľa § 85 ods. 7, § 215 ods. 8 alebo § 236 ods. 1 Trestného poriadku.

Zákonom č. 40/2024, účinným od 15. marca 2024 boli sprísnené aj formálne a materiálne požiadavky kladené na obžalobu prokurátora a jej náležitosti. V zmysle § 234 ods. 1 Trestného poriadku, ak výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania dostatočne odôvodňujú postavenie obvineného pred súd a zároveň o všetkých opravných prostriedkoch uplatnených v prípravnom konaní obvineným alebo poškodeným už bolo príslušným orgánom právoplatne rozhodnuté alebo boli týmto orgánom podľa tohto zákona vybavené inak.
Obžaloba musí v rámci náležitostí (§ 235 Trestného poriadku) okrem iného obsahovať obžalobný návrh a ak sa vo veci konalo vyšetrovanie, aj jeho odôvodnenie. V obžalobe prokurátor uvedie aj dôkazy, ktoré navrhuje vykonať na hlavnom pojednávaní a zoznam vecných dôkazov, ktoré predkladá súdu s obžalobou, spismi a ich prílohami vrátane záznamov o spolupráci podľa § 33a Trestného poriadku, ak majú súvis so skutkom a návrh na uloženie ochranného opatrenia, ak sú na to splnené zákonné podmienky

K posilneniu postavenia a oprávnení prokurátora došlo napríklad pri rozhodovaní o vylúčení policajta, ktorý oznámil svoju zaujatosť podľa § 32 ods. 1, § 31 ods. 1 Trestného

poriadku s tým, že o vylúčení už nebude rozhodovať bezprostredne nadriadený tohto policajta, ale rozhodne prokurátor.

Rovnako k posilneniu oprávnení prokurátora došlo v súvislosti s možnosťou jeho rozhodnutia o zastavení trestného stíhania. V praxi to znamená, že policajt (ak nebolo vznesené obvinenie) alebo prokurátor, rozhodnú o zastavení trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. a), písm. b), písm. c) Trestného poriadku v prípade, že bude dostatočne odôvodnený záver, že sa nestal skutok, pre ktorý sa vedie trestné stíhanie, že tento skutok nie je trestným činom a nie je dôvod na postúpenie veci alebo že skutok nespáchal obvinený. V zmysle § 215 ods. 8 Trestného poriadku, ak prokurátor zastavil trestné stíhanie podľa § 215 ods. 1 písm. e) a pobyt obvineného na slobode je nebezpečný z dôvodu duševnej poruchy, zároveň s vydaním takéhoto uznesenia podá na súd návrh na uloženie ochranného liečenia a návrh na vydanie predbežného príkazu na umiestnenie obvineného do zdravotníckeho zariadenia.

Namiesto policajta s predchádzajúcim súhlasom prokurátora, je oprávnený prerušiť trestné stíhanie spolupracujúceho obvineného podľa § 228 ods. 3 Trestného poriadku už len prokurátor.

V súvislosti so zakotvením ustanovenia § 33a Trestného poriadku o spolupracujúcej osobe, môže v predsúdnom konaní spolupracujúcej osobe poskytnúť benefit len prokurátor alebo so súhlasom prokurátora policajt. Na zákonnosť a primeranosť poskytnutých alebo sľúbených benefitov a vzájomnej spolupráce prokurátora, policajta a spolupracujúcej osoby v prípravnom konaní dohliada príslušný prokurátor podľa § 210 Trestného poriadku, ktorý preskúma postup policajta a prokurátora vždy aj na podnet obvineného, poškodeného a zúčastnenej osoby vo veci, v ktorej spolupracujúca osoba vypovedá alebo má vypovedať ako svedok alebo obvinený, spolupracujúcej osoby vo veci, v ktorej sú jej poskytované alebo sľúbené benefity podľa § 33a ods. 6 Trestného poriadku.

Prokurátor môže obmedziť právo preštudovať spisy podľa § 208 ods. 1 Trestného poriadku z mimoriadne závažných dôvodov, a to v rozsahu týkajúcom sa záznamov o spolupráci a o týchto dôvodoch vyrozumie policajt oprávnené osoby spolu s upozornením na ich práva (§ 33a ods. 7 Trestného poriadku). V prípade pochybností o rozsahu práv a povinností rozhodne podľa § 33b ods. 3 Trestného poriadku na návrh policajta prokurátor uznesením, voči ktorému je prípustná sťažnosť, o ktorej nebude rozhodovať nadriadený prokurátor podľa § 190 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku, ale v zmysle novej právnej úpravy bude rozhodovať sudca pre prípravné konanie podľa § 191 písm. e) Trestného poriadku.

2. Rozšírená pôsobnosť sudcu pre prípravné konanie pri rozhodovaní o zásahoch do základných práv a slobôd po zmenách Trestného poriadku

Pôsobnosť sudcu pre prípravné konanie upravená v § 2 ods. 3 Trestného poriadku sa rozšírila. V zmysle uvedeného ustanovenia, ak Trestný poriadok neustanovuje inak, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní o zásahoch do základných práv a slobôd podľa tohto zákona rozhoduje sudca pre prípravné konanie. Sudca pre prípravné konanie rozhoduje aj v iných prípadoch, ktoré ustanovuje zákon a podľa nového, doplneného ustanovenia aj v prípadoch, ktoré ustanovuje medzinárodná zmluva alebo právne záväzný akt EÚ. Rovnako sudca pre prípravné konanie pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní rozhoduje vždy, ak podľa medzinárodnej zmluvy alebo právne záväzného aktu EÚ má subjekt trestného konania (§ 10 ods. 10 Trestného poriadku) zaručený účinný prostriedok nápravy pred súdom.

Z dôvodovej správy k zákonu č. 40/2025 Z.z., ktorým sa okrem iného menil a dopĺňal aj Trestný poriadok vyplýva, že sa výslovne upravili prípady, kedy súd (prostredníctvom sudcu pre prípravné konanie) rozhoduje o rôznych otázkach prípravného konania, ktoré môžu vyplynúť nielen z Trestného poriadku, ale aj iného (trestnoprocesného) zákona, medzinárodnej zmluvy (napríklad Charta základných práv Európskej únie v spojení s čl. 6 Zmluvy o Európskej únii), ktorá má prednosť pred zákonom alebo právne záväzného aktu Európskej únie (rozumie sa takého aktu, ktorý disponuje priamym účinkom). Odstránil sa defektný stav, ktorý neumožňoval sudcom pre prípravné konanie rozhodovať vo viacerých prípadoch, kedy subjekty trestného konania mali mať podľa noriem európskeho trestného práva procesného zaručené právo na prístup súdu už v predsúdnom konaní (prípad Gavonozov II, rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 11. novembra 2021, vo veci C-852/19, prípad V.S., rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 26. januára 2023, vo veci C-205/21).[11]

Sudca pre prípravné konanie pôvodne rozhodoval o sťažnostiach proti rozhodnutiam (uzneseniam) prokurátora uvedených v § 191 písm. a), písm. b), písm. c), písm. d) Trestného poriadku. V nadväznosti na § 2 ods. 3 Trestného poriadku sa rozšírila pôsobnosť sudcu pre prípravné konanie aj v spojení s ustanovením § 191 písm. e) Trestného poriadku, podľa ktorého, o sťažnosti proti rozhodnutiu, ktorým prokurátor rozhodol o rozsahu práv podozrivého podľa § 33b ods. 3 Trestného poriadku alebo ak podľa tohto zákona rozhodol vo veci, v ktorej subjekt

[11] Dôvodová správa k zákonu č. 40/2025 Z.z. Dostupné z https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2024/dovodova-sprava-k-zakonu-c-40-2024-z-z.html. [online]. [cit. 2025-10-13].

trestného konania má podľa medzinárodnej zmluvy alebo právne záväzného aktu EÚ zaručený účinný prostriedok nápravy pred súdom, rozhoduje sudca pre prípravné konanie.

Nová právna úprava spôsobovala v úvode aplikačné problémy. Sporná bola otázka, či vzhľadom na § 191 Trestného poriadku, ktoré v spojení s § 2 ods. 3, druhá veta Trestného poriadku, osobitne upravuje príslušnosť sudcu pre prípravné konanie na rozhodovanie o sťažnosti proti uzneseniu prokurátora a je v pomere špeciality k § 190 ods. 2 Trestného poriadku (o sťažnosti proti uzneseniu prokurátora rozhoduje nadriadený prokurátor), rozhoduje sudca pre prípravné konanie podľa § 191 písm. e) Trestného poriadku, per analogiam, aj v ďalších prípadoch, napríklad o sťažnostiach proti rozhodnutiam, ktorými prokurátor zaistil veci dôležité pre trestné konanie (nástroje trestnej činnosti alebo výnosy z trestnej činnosti) podľa ustanovení § 89a až 96g Trestného poriadku.

Prokurátori boli upravení pokynom prvého námestníka generálneho prokurátora SR z 2. augusta 2024, sp. zn. IV/1 Spr 418/24/1000-7 podľa § 6 ods. 1 písm. a) zákona o prokuratúre, vo vzťahu k rozhodovaniu o sťažnosti proti prvostupňovému uzneseniu dozorového prokurátora vydanému v oblasti zaisťovania nástrojov trestnej činnosti a výnosov z trestnej činnosti v prípravnom konaní, a to v záujme zabezpečenia práva na účinný opravný prostriedok podľa článku 13 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na účinný prostriedok nápravy pred súdom podľa článku 47 v spojení s článkom 51 ods. 1 Charty základných práv EÚ (2016/C 202/02), v rozsahu jeho vecnej konkretizácie vyplývajúcej predovšetkým z článku 8 ods. 1, ods. 4 z hľadiska odôvodnenia (31) a pôsobnosti podľa článku 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v EÚ, v prípravnom konaní. Sudcovi pre prípravné konanie tak musí prokurátor predložiť na konanie a rozhodnutie sťažnosť subjektu trestného konania podanú podľa § 95 ods. 8, § 96 ods. 6, § 96a ods. 8, § 96c ods. 7, § 96d ods. 7, § 96e ods. 9, § 96f Trestného poriadku v spojení s § 96e ods. 9 alebo podľa § 96g Trestného poriadku v spojení s niektorým z označených zákonných ustanovení (v závislosti od povahy majetkovej zložky zaistenej ako náhradná hodnota) proti prvostupňovému rozhodnutiu (uzneseniu) dozorového prokurátora, ktorým zamietol predchádzajúcu žiadosť subjektu trestného konania o zrušenie (obmedzenie) zaistenia konkrétnej majetkovej zložky ako nástroja trestnej činnosti alebo ako výnosu z trestnej činnosti podľa § 191 písm. e) Trestného poriadku s poukazom na § 2 ods. 3 Trestného poriadku a vyššie označené ustanovenia medzinárodných zmlúv a priamo uplatniteľných právne záväzných aktov EÚ. Primerane sa postupuje aj po podaní sťažnosti subjektom trestného konania podľa § 89 ods. 2, resp. podľa § 428 ods. 2 v spojení s § 425 ods. 2, § 428 ods. 3, § 461 ods. 2 Trestného poriadku v spojení s § 425 ods. 2, § 461 ods. 3, § 461a

ods. 2 Trestného poriadku v spojení s § 425 ods. 2 alebo podľa § 461a ods. 3 Trestného poriadku, proti prvostupňovému rozhodnutiu (uzneseniu) dozorového prokurátora, pokiaľ sa týmto rozhodnutím zakladá, prípadne ponecháva v účinnosti procesný režim zaistenia určitej veci ako nástroja trestnej činnosti alebo ako výnosu z trestnej činnosti v prípravnom konaní.

Aj Trestnoprávne kolégium Najvyššieho súdu SR vydalo stanovisko z 28. novembra 2024, sp. zn. Tpj 98/2024 k zjednoteniu výkladu v otázke týkajúcej sa rozhodovania o zrušení alebo obmedzení zaistenia nástrojov a výnosov z trestnej činnosti v prípravnom konaní. Príkladom takéhoto rozhodnutia je uznesenie prokurátora o žiadosti dotknutej osoby o zrušenie alebo obmedzenie zaistenia nástrojov trestnej činnosti alebo výnosov z trestnej činnosti, a to v rozsahu, v ktorom vykonáva Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii (nahradená Smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1260 z 24. apríla 2024 o vymáhaní majetku a konfiškácii).

Ďalšou podstatnou zmenou je, že nariadiť prehliadku iných priestorov a pozemkov podľa 101 ods. 1 Trestného poriadku, je oprávnený len predseda senátu a pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní (pôvodne namiesto prokurátora alebo policajta so súhlasom prokurátora) na návrh prokurátora, už len sudca pre prípravné konanie.

Novo bola zavedená možnosť preskúmania postupu prokurátora pri vykonávaní jeho pôsobnosti v prípravnom konaní podľa § 210 ods. 2 Trestného poriadku. Žiadosť o odstránenie prieťahov alebo iných nedostatkov v postupe prokurátora pri vykonávaní jeho pôsobnosti v prípravnom konaní vybavuje prokurátor bezprostredne nadriadenej prokuratúry.

Už len sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora môže (pôvodne namiesto prokurátora) zastaviť trestné stíhanie spolupracujúceho obvineného podľa § 215 ods. 3 Trestného poriadku a podmienečne zastaviť trestné stíhanie spolupracujúceho obvineného podľa § 218 ods. 1 Trestného poriadku

Záver

Nová právna úprava zavedená zákonom č. 40/2024, účinným od 15. marca 2024 a zákonom č. 248/2024 Z.z., účinným od 30. decembra 2024, mala okrem iného za cieľ zvýšiť zabezpečenie zákonnosti vedenia trestného konania, najmä s ohľadom na právo na obhajobu, súdnu a inú právnu ochranu, vrátane sprísnenia formálnych a materiálnych požiadaviek kladených na obžalobu prokurátora a jej náležitosti.

Významne však zmenila a doplnila oprávnenia orgánov aplikácie práva v trestnom konaní, dotýkajúce sa pôsobnosti prokurátora v pôvodne jemu zákonom zverených

oprávneniach, v prospech sudcu pre prípravné konanie, pri rozhodovaní o zásahoch do základných práv a slobôd, pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní.

Spomínanými novelami Trestného poriadku sa síce nezaviedol inštitút vyšetrujúceho sudcu, avšak vyššie uvedené rozšírenie pôsobnosti sudcu pre prípravné konanie, akoby tomu nasvedčovalo.[12]

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ČENTÉŠ, J.: Postavenie prokurátora v predsúdnom konaní po novele Trestného zákona. In Szabová, E. - Vrtíková, K. - Mokrá, I. (eds.): Tradičné a netradičné prístupy v trestnom práve. Zborník príspevkov z konferencie Trnavské právnické dni 2024. Trnava: Typi, ISBN 978-80-568-0661-6. s. 126-139.

CHYLO, J. - REMETA, R. - ŠUFLIARSKA, H. a kol.: Zákon o prokuratúre. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s. r. o., 2025. ISBN 978-80-571-0742-2. 268 s.

LACIAK, O. - VASILIK, L.: Inštitút vyšetrovacieho sudcu vo francúzskom trestnom konaní – inšpirácia alebo prežitok ? In: Právnické listy, 2022, č. 2. ISSN 2533-736X. s. 23-29.

REMETA, R.: Úvahy o zvýšení efektívnosti prípravného konania. In Čentéš, J. - Kurilovská, L. et al. (eds.). Efektívnosť prípravného konania - súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022. ISBN 978-80-571-0546-6. s. 103-123.

REMETA, R.: Zrýchlené skrátené vyšetrovanie po náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky. In. Marková, V. - Csonková, N., eds. Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 13. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou [online]. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave. 2025, ISBN 978-80-8293-044-6. s. 204-214. Dostupné z https://akademiapz.sk/sk/akademia/katedry/katedra-trestneho-prava/vedecko-vyskumna-cinnost. [online]. [cit. 2025-10-14].

ŠČERBA, F.: Pravomoc soudce pro přípravné řízení. In: Trestněprávní revue: odborný recenzovaný časopis pro trestní právo, roč. 20, 2021, č. 3. ISSN 1213-5313. s. 125-131.

ŠTIFT, P.: Ingerencie sudcu pre prípravné konanie. In Záhora, J. (ed.) Prípravné konanie - možnosti a perspektívy. Praha: Leges, 2016, ISBN 978-80-7502-153-3. s. 208-214.

[12] ČENTÉŠ, J.: Postavenie prokurátora v predsúdnom konaní po novele Trestného zákona. In Szabová, E. - Vrtíková, K. - Mokrá, I. (eds.): *Tradičné a netradičné prístupy v trestnom práve. Zborník príspevkov z konferencie Trnavské právnické dni 2024*. Trnava: Typi, s. 135.

Dôvodová správa k zákonu č. 301/2005 Z.z. Dostupné z https://www.epi.sk/dovodova-sprava/Dovodova-sprava-k-zakonu-c-301-2005-Z-z.htm. [online]. [cit. 2025-10-10].

Dôvodová správa k zákonu č. 40/2025 Z.z. Dostupné z https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2024/dovodova-sprava-k-zakonu-c-40-2024-z-z.html. [online]. [cit. 2025-10-13].

Zákon č. 460/1990 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok.

Zákon č. 5/2009 Z.z.

Zákon č. 1/2014 Z.z.

Zákon č. 40/2024 Z.z.

Zákon č. 248/2024 Z.z.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 4. septembra 2024, sp. zn. I. ÚS 337/2020.

Pokyn prvého námestníka generálneho prokurátora SR z 2. augusta 2024, sp. zn. IV/1 Spr 418/24/1000-7.

Stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR z 28. novembra 2024, sp. zn. Tpj 98/2024.

VÝZNAM ZNALECKÉHO DOKAZOVANIA PRI TRESTNOM ČINE TÝRANIA BLÍZKEJ OSOBY A ZVERENEJ OSOBY

THE IMPORTANCE OF EXPERT EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS CONCERNING ABUSE OF A CLOSE PERSON OR A PERSON IN ONE'S CARE

Eva Sihelniková[1]

Abstrakt

*Skutková podstata trestného čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby nie je v právnom poriadku platnom na území Slovenskej republiky nová. Napriek tomu, že túto skutkovú podstatu „poznal" už zákon 140/1961 Zb. Trestný zákon účinný do 31.12.2005 a od začatia účinnosti zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „**Trestný zákon**"), je táto skutková podstata súčasťou osobitnej časti Trestného zákona, aplikačná prax sa v otázke významu a relevancie znaleckého dokazovania znalcom z odboru psychológia, rozchádza.*

Kľúčové slová

znalec, znalecké dokazovanie, týranie blízkej osoby

Abstract

The criminal offense of abuse of a close person or a person in one's care is by no means a novel construct within the legal system of the Slovak Republic. This offense had already been recognized under Act No. 140/1961 Coll., the Criminal Code, which remained in force until 31 December 2005. Following the entry into force of Act No. 300/2005 Coll., the Criminal Code, as amended (hereinafter referred to as the "Criminal Code"), the offense has been incorporated into the special part of the Criminal Code. Nonetheless, interpretative and practical divergences persist, particularly as regards the probative value and relevance of expert evidence presented by specialists in the field of psychology.

Key words

expert, expert evidence, domestic violance

---

[1] JUDr. Eva Sihelniková, PhD. absolvovala magisterské štúdium na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela a doktorandské štúdium v odbore trestné právo na Právnickej fakulte Univerzity Komenského. Advokátsku skúšku zložila v roku 2019. Venuje sa výkonu advokácie ako spoločník a konateľ spoločnosti Advokátska kancelária SIHELNIK & Partners s.r.o. Od septembra 2020 pôsobí ako členka Redakčnej rady Bulletinu Slovenskej advokácie. Od septembra 2024 pôsobí ako odborná asistentka na Právnickej fakulte Univerzity Komenského, na Katedre trestného práva, kriminológie a kriminalistiky.

Skutková podstata tohto zločinu obsiahnutá v ust. § 208 Trestného zákona predpokladá spôsobenie určitého následku v podobe fyzického alebo psychického utrpenia, pričom týraná osoba by musela konanie páchateľa pociťovať ako ťažké príkorie. Podľa uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Tdo 15/2014 zo dňa 18.03.2014: „*Trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 Tr. zák. je zločinom. Zo subjektívnej stránky sa vyžaduje úmysel páchateľa vo forme (aktívneho) konania (komisívny delikt) alebo opomenutia (omisívny delikt), prípadne ich kombinácie.* ***Týranie je zlé zaobchádzanie*** *v konkrétnom prípade s blízkou osobou (manželkou),* ***vyznačujúce sa vyšším stupňom hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalosťou, ktoré táto osoba pociťuje ako ťažké príkorie.*** *Nevyžaduje sa, aby u zverenej osoby vznikli následky na zdraví (čo ako vyplýva zo skutkovej vety v konkrétnej trestnej veci naplnené kladne bolo),* ***musí však ísť o konanie, ktoré týraná osoba pre jeho krutosť, bezohľadnosť alebo bolestivosť (fyzická alebo psychická bolesť) pociťuje ako ťažké príkorie.*** *Pre naplnenie znakov tohto trestného činu treba, aby v dôsledku páchateľovho týrania bolo spôsobené poškodenému fyzické alebo psychické utrpenie, teda stav, vyznačujúci sa telesnými alebo duševnými bolesťami, ktoré ovplyvňujú obvyklý spôsob života týranej osoby a netrvajú celkom krátky – prechodný čas, ktorýmkoľvek konaním taxatívne uvedeným v § 208 ods. 1 písm. a/ až e/ Tr. zák.*“

Úvod

K naplneniu znakov skutkovej podstaty trestného činu teda nedochádza automaticky každým konaním uvedeným v ustanovení § 208 Trestného zákona, ale vyžaduje sa jednak splnenie podmienky trvácnosti a jednak dosiahnutie určitej intenzity. A práve pre posúdenie otázky intenzity má význam znalecké skúmanie vykonávané znalcami z odboru psychológia. Aplikačná prax je však nejednotná už v rámci prípravného konania, v rámci ktorého orgány činné v trestnom konaní postupujú tak, že do konania priberajú buď znalca len za účelom vyšetrenia poškodenej alebo priberajú znalca za účelom vyšetrenia obvineného a poškodenej. Tento prístup, na rozdiel od pribratia znalca len za účelom vyšetrenia poškodenej, umožňuje zistiť či došlo k tzv. diferenciácií rolí na tyrana a obeť, čo bez vyšetrenia oboch účastníkov „konfliktu“ nie je možné.

Jadro

Otázky pokladané znalcom v trestných konaniach vedených pre trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa ust. § 208 Trestného zákona sú napr. aj nasledovné:

- Vykonať psychologické vyšetrenie poškodenej.

- Vyjadriť sa k tomu, ako poškodená hodnotí a vníma svoj vzťah k obvinenému, ako hodnotí ich spolužitie a vzťahy v rodine.
- Posúdiť, či poškodená dokáže správne vnímať prežité udalosti a či ich dokáže aj správne interpretovať, resp. či boli u nej zistené tendencie ku klamstvu, fabulácii, fantázii, skresľovaniu prežitých udalostí, ak áno, z akého dôvodu v danej veci. Či je možné výpoveď poškodenej považovať za špecificky vierohodnú.

Už na tomto mieste je potrebné poukázať na veľmi dôležitú skutočnosť pri hodnotení vierohodnosti. Vierohodnosť je buď špecifická, a táto sa vzťahuje výhradne ku konkrétnej výpovedi alebo je vierohodnosť všeobecná a táto sa spája s osobou. Pri posudzovaní špecifickej vierohodnosti výpovede osobitne zdôrazňujeme, že znalec môže hodnotiť špecifickú vierohodnosť len takej výpovede, pri ktorej bol osobne prítomný, prípadne, z ktorej mu bol predložený obrazovo-zvukový záznam. Znalec rozhodne nemôže posudzovať špecifickú vierohodnosť takej výpovede, ku ktorej mu bola predložená len zápisnica o výsluchu vypočúvanej osoby.

Pokiaľ je znalec do konania pribratý s tým, že má vykonať psychologické vyšetrenie nie len poškodenej, ale aj obvineného, je možné položiť znalcovi aj otázky týkajúce sa interakcie medzi poškodenou a obvineným z hľadiska naplnenia kritérií, ktoré sú z psychologického hľadiska typické pre mechanizmus týrania ako interakcie v kontexte domáceho násilia. Vo vzťahu k poškodenej sa ešte na základe vykonaného vyšetrenia poškodenej zisťuje, či sú naplnené kritériá, ktoré sú z psychologického hľadiska typické pre osobu, ktorá je obeťou týrania, ako špecifického vzťahu v kontexte domáceho násilia. Taktiež sa zisťuje prítomnosť znakov svedčiacich pre následky psychického stresu u poškodenej, ako možného špecifického dôsledku konfliktnosti vzťahu, ako aj ich dopad na zmeny v spôsobe života. Zároveň sa od znalca žiada posúdenie prognózy takýchto zmien.

Pri obvinenom orgány činné v trestnom konaní žiadajú znalca, aby sa na základe komplexného psychologického vyšetrenia a vykonaného rozboru osobnosti vyjadril k agresivite obvineného, jej charakteristikám a podmienkam pre vznik agresívneho správania. Predmetom otázok býva aj posúdenie okolností za akých môže u obvineného dochádzať k sociálne neadaptívnemu správaniu a aká je jeho pravdepodobnosť, a taktiež uvedenie opisu toho, ako obvinený väčšinou koná v záťaži a aká je jeho kapacita pre jej zvládanie. Ďalej sa zisťuje prítomnosť znakov svedčiacich pre následky psychického stresu u obvineného, ako možnému špecifickému dôsledku konfliktnosti vzťahu. Na tomto mieste si dovoľujeme upriamiť pozornosť na možnosť klásť znalcovi aj otázky o tom, aby sa na základe vykonaného vyšetrenia obvineného a poškodenej vyjadril k interakcii medzi nimi z hľadiska naplnenia

kritérií, ktoré sú z psychologického hľadiska typické pre mechanizmus týrania v kontexte domáceho násilia. Toto je veľmi významný aspekt, ktorý je možné skúmať len v takom prípade, ak znalec vyšetruje nie len poškodenú, ale aj obvineného.

Predmetom otázok môže byť, v závislosti od konkrétnych skutkových okolností, aj pravdepodobná genéza, ako aj následky nadužívania alkoholu (prípadne iných návykových látok) na základe vlastného vyšetrenia a dostupných spisových údajov, pokiaľ to je v kontexte prípadu relevantné.

Následne je potrebné rozlišovať medzi reakciou na stres a znakmi pre týranú osobu z psychologického hľadiska. Znalci používajú pre posúdenie, či v prípade poškodenej ide o týranú osobu zo psychologického hľadiska, niekoľko kritérií, medzi ktoré patria napr.:

- zmeny v emocionálnych reakciách - pocity viny, hanby, strachu, zablokovanie prejavov zloby alebo hnevu, ktorú popisujeme ako nápadnú ústretovosť, snahu za každú cenu vyhovieť;
- zmeny v hodnotení vlastnej osoby a ostatných ľudí - sebaobviňovanie, strata viery, že svet je bezpečné miesto, naučená bezmocnosť a manipulácia s realitou - to znamená, že si obeť vytvára zdanlivo logické vysvetlenie toho, čo sa deje, aby sa neznesiteľná realita stala prijateľnou. Podlieha tak iracionálnym presvedčeniam, napríklad že agresor je omnipotentný, všetko sa dozvie a všetko dokáže ovládať. Pre obeť je bezpečnejšie vo vzťahu zostať než iniciatívne odísť. Vinu na incidentoch pripisuje hlavne sebe, čo je dôležitý znak pre rozlíšenie pravej a falošnej obete. Pravá obeť minimalizuje závažnosť, falošná obeť skôr realitu prikresľuje (pravá nedáva podrobné, vzletné opisy procesov týrania);
- symptómy distresu - poruchy spánku, pozornosti, depresia, suicidálne myšlienky, flashbacky, vyhýbanie sa určitým podnetom vo vzťahu s týraním, úzkostnosť. Táto skupina príznakov sa prekrýva s PTSD (posttraumatická stresová porucha), z hľadiska exaktnej diagnostiky nemusia byť naplnené všetky kritériá pre posttraumatickú stresovú poruchu, ale môže byť naplnené kritérium pre inú neurotickú poruchu z hľadiska adaptácie, akútnej reakcie na stres a pod. K týmto je potrebné zistenie, že sú v priamej súvislosti s týraním, nakoľko môže ísť aj o prejavy poruchy inej etiológie, napr. dekompenzáciu poruchy osobnosti;
- znížená akcieschopnosť - týraná osoba neverí možnému riešeniu situácie;
- sebazničujúce správanie;

- bezmocnosť voči násilníkovi.[2]

Tieto znaky sa neposudzujú izolovane. Znalec následne môže, na základe vykonaného psychologického vyšetrenia, ustáliť, či je prítomná trvalá a nemenná diferenciácia rolí na páchateľa, teda „tyrana“ a obeť. Pokiaľ tu táto diferenciácia nie je, znalci obvykle konštatujú tzv. kolísanie v roliach. Znalec zároveň dokáže zodpovedať otázku, či poškodená vykazuje také znaky, ktoré by mohli byť následkom týrania obvineným.

Tieto zistenia psychológa sú dôležité z hľadiska posudzovania intenzity a vzniknutého následku.

V Uznesení Generálneho prokurátora SR č. IV/1 Pz 222/22/1000 – 9 zo dňa 24.10.2022 sa uvádza: „*Znalkyňa PhDr. K. sa vôbec nevyjadrila k tomu, či v danej veci bola splnená zásadná podmienka, bez existencie ktorej nemožno hovoriť o domácom násilí a týraní v zmysle skutkovej podstaty trestného činu podľa§ 208 Tr. zák., a to je trvalá a nemenná diferenciácia rolí na ohrozenú osobu (obeť) a násilnú osobu (páchateľa).*

Uvedená podmienka je vo veci domáceho násilia a týrania vymedzujúca a rozhodujúca, to znamená, že v incidentoch a agresii musí existovať trvalá a nemenná diferenciácia rolí na ohrozenú osobu (obeť) a násilnú osobu (páchateľa) a vyplývať z toho jasná vzťahová asymetria, ktorá je stabilná, a z ktorej vyplýva potreba aj prostriedkami trestného práva chrániť obeť, ktorá sa už sama chrániť nedokáže. Nedochádza k striedaniu presadzovania svojich záujmov, resp. útokov v akejkoľvek podobe.

Kolísanie v roliach prakticky vylučuje identifikáciu kalamitnej formy vzťahu (partnerského spolužitia), ktoré je konfliktné, vrátane vonkajších dramatických prejavov, ako domáce násilie s definovaním role týranej osoby, alebo tyrana. Uvedené znamená, že pokiaľ sa preukáže kolísavosť rolí, schopnosť presadzovať svoje záujmy, aktívne vzdorovať, organizovať aktivity smerujúce voči druhej osobe v snahe presadiť svoj vlastný záujem, navyše organizovaným, nie „živelným" spôsobom za aktivácie iných osôb, nejde o týranú osobu. Za týranie v kontexte domáceho násilia nepovažujeme situácie, kde sa obe strany, aj keď rôznou mierou podieľajú na konfliktoch, presadzovaním svojich záujmov, i keď v mene „vyšších princípov" (napríklad starostlivosť o dieťa).

Charakteristikou domáceho násilia a týrania je tiež eskalácia násilia a zvyšovanie frekvencie násilných epizód. V správaní týranej osoby zaznamenávame prienik strachu z násilnej osoby. K tejto základnej charakteristike týrania sa znalecký posudok PhDr. K. vo vzťahu k poškodenej nevyjadril... Za typický znak domáceho násilia ako už bolo vyššie uvedené,

[2] ČÍRTKOVÁ, Ľ. *Moderní psychologie pro právníky. Vydání* 1. Havlíčkuv Brod. 2008, s.. 29-31.

možno považovať iba nerovnomerný vzťah medzi páchateľom a obeťou (trvalá a nemenná diferenciácia rolí na ohrozenú osobu-obeť a násilnú osobu-páchateľa), opakovanosť a dlhodobosť trvania násilia a spravidla jeho eskalácia.“

Citovaným uznesením bolo konštatované, že bol porušený zákon v neprospech obvineného a zároveň bolo zrušené uznesenie prokurátorky, ktorým prokurátorka zamietla sťažnosť obvineného proti uzneseniu o vznesení obvinenia. Rovnako bolo zrušené aj uznesenie o vznesení obvinenia.

Napriek tomu, že v danej právnej veci Generálny prokurátor SR rozhodol vyššie opísaným spôsobom, bol iný návrh na postup podľa ust. § 363 a nasl. zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „**Trestný poriadok**“), vybavený upovedomením č. IV/1 Pz 61/24/1000 - 8, v ktorom je okrem iného uvedené: „*Vo vzťahu k Vašej námietke, že v danom prípade nebola splnená zásadná podmienka, bez existencie ktorej nemožno hovoriť o domácom násilí a týraní, a tou je trvalá a nemenná diferenciácia rolí na ohrozenú osobu (obeť) a násilnú osobu (páchateľa), pričom táto argumentácia vychádza z obsahu znaleckého posudku č.- 9/2024 z odboru psychológie, odvetvia klinická psychológia dospelých a psychológia sexuality (ďalej len „znalecký posudok č. 9/2024“), v ktorom je uvedené aj to, že poškodenej inklinácia k otvorenému prejavu pocitov je tak prehnaná, že dochádza k ignorovaniu zložitosti situácií a k ich následnému zjednodušovaniu a konanie obvineného, ktoré je popísané v skutkovej vete uznesenia vyšetrovateľa PZ zo dňa 18.11.2023, nie je jeho osobnosti vlastné, uvádzam, že zo znaleckého posudku č. 09/2024 vyplýva, že u poškodenej nie je narušená schopnosť vnímať realitu na úrovní bežných faktov.*“ K citovanej časti predmetného upovedomenia je potrebné uviesť, že diferenciácia rolí na tyrana a obeť nemá so schopnosťou poškodenej vnímať realitu na úrovní bežných faktov, vôbec nič spoločné. Diferenciácia rolí je jedným zo základných znakov, ktoré sa hodnotia pri rozpoznávaní domáceho násilia. RNDr. Mgr. Dušan Kešický, PhD., ktorý je znalcom z odboru psychológie, odvetvia klinická psychológia dospelých a psychológia sexuality, v publikácií „*Znalecké posudky pred súdom*“ uvádza: „*Jedným z modelov posudzovania, ktorý podlieha vývoju, je pokus o sprehľadnenie podmienok pre domáce násilie, ktoré je možné považovať za týranie. Pri posudzovaní a rozpoznávaní domáceho násilia je potrebné vychádzať zo štyroch základných znakov:*

1. Opakovanie a dlhodobosť: DN má svoju dynamiku. Často tomu predchádza snaha izolovať partnera od ostatného sociálneho okolia a obmedzovanie či priamy zákaz bežného kontaktu s priateľmi či známymi. Z jedného útoku akéhokoľvek charakteru sa ešte nedá určiť, či ide o domáce násilie.

2. Eskalácia: Od urážok sa stupňuje k psychickému ponižovaniu až k fyzickým útokom a závažným trestným činom ohrozujúcim zdravie a život.
3. Jasné a nespochybniteľné rozdelenie rolí osoby ohrozenej (obeť) a osoby násilnej (agresor, páchateľ: týranie nie je vzájomné napádanie sa, hádky, bitky, spory, kde sa roly osoby násilnej a osoby ohrozenej striedajú).
4. Súkromie, neverejnosť: Incidenty prebiehajú spravidla za zatvorenými dverami bytu či domu, mimo spoločenskej kontroly.
Aby sa skutok mohol označiť ako týranie, musia byť prítomné všetky štyri uvedené znaky. Tu je potrebné sústrediť sa na to, že nie je možné mechanicky prevziať podobné posudzovacie systémy vo vzťahu k psychologickému chápaniu týrania a je potrebné vykonať podrobnú analýzu hlavne vo vzťahu k bodu 3. s cieľom ozrejmiť stabilitu roly obete.“[3]

Zohľadňujúc znaky uvádzané v citovanej publikácií odporúčame zjednotenie rozhodovacej praxe Generálneho prokurátora SR, pretože návrhy na postup podľa ust. § 363 a nasl. Trestného poriadku vybavujú rôzni prokurátori Generálne prokuratúry SR a tieto zjavne nie sú posudzované jednotne. Takýto postup predstavuje zásahy do právnej istoty a taktiež do zásady zákonnosti. Je absolútne neprijateľné, aby bol návrh obvineného vychádzajúci z toho, že nedošlo k diferenciácii rolí posúdený tak, že výsledkom je vydanie rozhodnutia, v ktorom je konštatované, že bez splnenia tejto obligatórnej podmienky nemožno hovoriť o domácom násilí a týraní v zmysle skutkovej podstaty trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona a súčasne, aby iný návrh, v ktorom sa taktiež poukazuje na preukázanú absenciu takejto diferenciácie, bol vybavený upovedomením, v ktorom sa konštatuje, že návrhu nebolo vyhovené.

Sme toho názoru, že zjednotenie rozhodovacej činnosti je v tejto otázke mimoriadne významné, pretože ak je už v štádiu prípravného konania zistené, že nie je splnená podmienka diferenciácie rolí, sme presvedčení, že ďalšie vedenie trestného stíhania, podanie obžaloby a konanie pred súdom už nie sú zákonným postupom. Tento názor zastávame aj v kontexte vyššie citovaného uznesenia Najvyššieho súdu SR.

Uvedené kritéria majú zásadný význam, pretože práve na ich základe znalec z odboru psychológia dokáže významným spôsobom napomôcť pri posudzovaní intenzity a jeho závery majú podstatný význam pre rozhodnutie vo veci samej. Platí, že nie každý partnerský konflikt možno posudzovať ako konanie napĺňajúce znaky trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa ust. § 208 Trestného zákona. V praxi sa stretávame aj so snahou

[3] TINKA, J. – KEŠICKÝ, D.: *Znalecké posudky pred súdom*. C. H. Beck. Bratislava 2025. s. 251.

o kriminalizáciu takého konania, ktoré znaky tohto trestného činu nenapĺňa, ale podávanie trestných oznámení je účelové, a ide o súčasť taktiky v rámci civilných konaní, ktorých predmetom je rozvod a úprava práv a povinností k maloletým deťom, resp. len samotná úprava práv a povinností k mal. deťom.

Úloha znalca a značný význam znaleckého dokazovania sú mimoriadne dôležité v prípadoch, kedy oznamovateľka (alebo oznamovateľ) koná účelovo, s cieľom pomstiť sa partnerovi (alebo partnerke). Oznamovateľka (alebo oznamovateľ) môžu uvádzať rôzne skutočnosti a opisy konaní, ktoré by mohli spadať pod ust. § 208 ods. 1 písm. a) až e) Trestného zákona, avšak toto automaticky neznamená, že takéto konanie možno právne kvalifikovať ako trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby. Hoci nejde o prečin a teda sa nebude aplikovať zásada *ultima ratio*, je potrebné uviesť, že trestné právo skutočne neslúži na riešenie vzájomných partnerských konfliktov a rozhodne nesmie byť zneužívané ako nástroj boja v konaniach o rozvod manželstva a úpravu práv a povinností k maloletým deťom.

Poukazujeme na rozsudok Krajského súdu Banská Bystrica sp. zn. 2To/13/2023 zo dňa 07.11.2023, v ktorom súd uviedol: „*Na naplnenie základnej skutkovej podstaty trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby nebude postačovať len ojedinelé, osamotené, či jednorazové konanie, ale bude nevyhnutná určitá hromadnosť, či sústavnosť konania páchateľa. (...) Z uvedeného vyplýva, že pri základnej skutkovej podstate trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 Trestného zákona platí, že „týranie“ (t. j. spôsobenie jeho následku vo forme fyzického alebo psychického utrpenia) nie je a nikdy ani nemôže byť len jednorazové, či osamotené konanie, ktoré pozostáva napr. len z ojedinelých nadávok, či urážok, prípadne len z ojedinelého fyzického, či verbálneho útoku na poškodenú osobu. Musí ísť o trvalejšie (sústavnejšie) konanie, ktoré sa opakovane vyznačuje určitým hrubším a zjavne necitlivým zaobchádzaním, či správaním a tým, že sa pravidelne opakuje, spôsobuje poškodenej osobe psychické, prípadne aj fyzické útrapy. Podstatou týrania a jeho následku vo forme psychických alebo fyzických útrap teda je, že ide o určitý čas trvajúce zlé zaobchádzanie, ktoré spravidla pozostáva z rôznych útokov proti týranej osobe, pričom nie je nutné, aby všetky, či niektoré z nich vyústili napr. do ublíženia na zdraví (prípadne, aby napĺňali samé osebe znaky skutkovej podstaty trestného činu ublíženia na zdraví, resp. iného trestného činu), teda útoky, ktoré sú uvedené v písm. a) až e) nemusia samostatne vôbec napĺňať znaky skutkovej podstaty trestného činu. Kvalifikačným hľadiskom následku trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby vo forme fyzického alebo psychického utrpenia je preto jeho hromadnosť (či trvalosť), teda to, že útoky sú opakované (či sústavné) a práve táto opakovanosť spôsobuje fyzické, či psychické utrpenie poškodenej osoby, ktoré nie je len celkom krátkeho,*

prechodného charakteru.“, ako aj na rozsudok Krajského súdu Prešov sp. zn. 10To/26/2023 zo dňa 15.11.2023, v ktorom sa uvádza: *„Pod pojmom fyzické a psychické utrpenie je potrebné rozumieť taký stav, ktorý sa vyznačuje telesnými alebo duševnými bolesťami, ktoré ovplyvňujú obvyklý spôsob života týranej osoby a netrvajú celkom krátky, prechodný stav. Zákonný znak skutkovej podstaty uvedeného zločinu fyzické alebo psychické utrpenie má byť následkom zlého zaobchádzania, ktorým páchateľ prejavuje hrubší stupeň necitlivosti a bezohľadnosti s určitou mierou vytrvalosti, musí však ísť o konanie, ktoré osoba pre jeho intenzitu, hrubosť, bezohľadnosť alebo bolestivosť pociťuje ako ťažké príkorie. Posúdenie, či následok nastal, nie je závislé len od vyjadrenia osoby, vo vzťahu ku ktorej sa mal páchateľ správať zákonom vymedzeným spôsobom, ale aj od intenzity útokov, ich početnosti, doby trvania takéhoto správania, pretože niektoré menej intenzívne formy týrania opakujúce sa po dlhšiu dobu môžu naplniť objektívnu stránku skutkovej podstaty trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby.“* Aj z týchto rozhodnutí je zrejmé, že na naplnenie znakov skutkovej podstaty trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby sa vyžaduje určitá intenzita konania páchateľa, čo korešponduje práve aj s kritériom diferenciácie rolí na tyrana a obeť. Trestné právo by totiž podľa ust. § 208 Trestného zákona nemalo postihovať situácie v partnerskom vzťahu, kde sa obaja partneri vzájomne napádajú a takýmto spôsobom riešia partnerské nezhody.

Záver

Ešte stále sa v rozhodovaní o tom, či bez diferenciácie rolí na tyrana a obeť môže ísť o trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa ust. § 208 Trestného zákona vyskytujú v aplikačnej praxi protichodné názory, a došlo aj k rôznym postupom pri rozhodovaní o návrhu na postup podľa ust. § 363 a nasl. Trestného poriadku. Zjednotenie rozhodovania už v štádiu prípravného konania, ako aj úprava spôsobu priberania znalca v trestných konaniach vedených pre trestný čin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa ust. § 208 Trestného zákona, vnímame ako veľmi vhodné a potrebné. Takéto zjednotenie môže totiž nepochybne prispieť k rešpektovaniu zásady zákonnosti. Zároveň platí, že čím dlhšie nezákonne vedené trestné stíhanie voči určitej osobe prebieha, tým väčšia ujma tejto osobe vzniká a napokon môže dôjsť k uplatňovaniu nároku na náhradu škody za nezákonne vedené trestné stíhanie, ktoré pri tejto právnej kvalifikácii skutku často zahŕňa aj väzobné trestné stíhanie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ČÍRTKOVÁ, Ľ.: *Moderní psychologie pro právníky*. Vydání 1. Havlíčkuv Brod. 2008. 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8.

TINKA, J. – KEŠICKÝ, D.: *Znalecké posudky pred súdom*. Bratislava: C. H. Beck. 2025. 360 s. ISBN 9788082320674.

Ústava Slovenskej republiky.

zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

www.epi.sk

www.genpro.gov.sk

www.judikaty.info

Zbierka zákonov.

EXTERNÁ ASISTENCIA OBHAJOBY PRI VYHĽADÁVANÍ DÔKAZOV V TRESTNOM KONANÍ: PRÁVNE A ETICKÉ ASPEKTY[1]

EXTERNAL ASSISTANCE OF THE DEFENCE IN EVIDENCE GATHERING IN CRIMINAL PROCEEDINGS: LEGAL AND ETHICAL ASPECTS

Agáta Bajčíková[2]

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá problematikou externej asistencie obhajoby pri vyhľadávaní dôkazov v trestnom konaní. Zameriava sa na právne a etické dôsledky zapájania tretích osôb, najmä súkromných detektívov, ako reakcie na obmedzený procesný rámec obhajoby pri obstarávaní dôkazov. Pozornosť sa venuje aj nerovnováhe medzi obžalobou a obhajobou v prípravnom konaní a otázkam prípustnosti a spoľahlivosti takto získaných dôkazov. Analýza vychádza z poľskej právnej úpravy detektívnych služieb ako možnej inšpirácie pre slovenské trestné právo. Príspevok zároveň poukazuje na riziká spojené s externou asistenciou a naznačuje úvahy de lege ferenda smerujúce k posilneniu postavenia obhajoby pri zachovaní integrity trestného konania.

Kľúčové slová

externá asistencia obhajoby, vyhľadávanie dôkazov, trestné konanie, súkromný detektív, rovnosť strán, prípustnosť dôkazov

Abstract

The paper addresses the issue of external assistance provided to the defence in the process of evidence gathering in criminal proceedings. It focuses on the legal and ethical implications of involving third parties, particularly private investigators, as a response to the limited procedural framework available to the defence in obtaining evidence. Attention is also paid to the imbalance between the prosecution and the defence during the pre-trial phase, as well as to questions concerning the admissibility and reliability of evidence obtained in this manner. The analysis draws on the Polish legal regulation of detective services as a potential source of inspiration for Slovak criminal procedure. The paper further highlights the risks associated with external assistance and outlines de lege ferenda considerations aimed at strengthening the position of the defence while preserving the integrity of criminal proceedings.

[1] Článok je súčasťou grantového projektu autorky na tému „Obhajobné vyšetrovanie“ č. UK/1185/2025.

[2] JUDr. Agáta Bajčíková, interná doktorandka, Univerzita Komenského, Právnická fakulta - Katedra Trestného práva, kriminológie kriminalistiky.

Keywords
external assistance of the defence, evidence gathering, criminal proceedings, private investigator, equality of arms, admissibility of evidence

Úvod

Vyhľadávanie a vykonávanie dôkazov predstavuje jeden zo základných pilierov spravodlivého trestného konania a neoddeliteľnú súčasť práva na obhajobu. Napriek tomu, že moderné trestné procesné právo deklaruje zásadu kontradiktórnosti a rovnosti strán, ich reálne naplnenie v aplikačnej praxi naráža na významné systémové limity. Tieto limity sa najvýraznejšie prejavujú v prípravnom konaní, kde je dôkazná iniciatíva v rozhodujúcej miere sústredená v rukách orgánov činných v trestnom konaní, zatiaľ čo obhajoba disponuje len obmedzenými nástrojmi na aktívne vyhľadávanie, zabezpečovanie a vykonanie dôkazov vo svoj prospech.[3]

Ako bolo opakovane uvádzané v odbornej literatúre[4], samotná existencia formálne priznaných práv obhajoby nepostačuje, pokiaľ nie sú sprevádzané zodpovedajúcim procesným rámcom, ktorý by umožňoval ich efektívne uplatnenie. Absencia jasne definovaných pravidiel pre obhajobu pri obstarávaní a vykonávaní dôkazov, ako aj neistota ohľadom procesnej prípustnosti a použiteľnosti takto získaných dôkazov, vedú k faktickej nerovnováhe medzi obžalobou a obhajobou. Táto nerovnováha sa v podmienkach modernej trestnej justície ešte prehlbuje v dôsledku technologického vývoja, digitalizácie dôkazov a rastúcej komplexnosti trestnej činnosti, ktoré kladú zvýšené nároky na odborné, technické a časové kapacity strán trestného konania.[5]

V tejto situácii sa v aplikačnej praxi môžu objavovať snahy obhajoby kompenzovať svoju oslabenú procesnú pozíciu prostredníctvom zapájania tretích osôb, ktoré jej môžu poskytnúť odbornú alebo faktickú pomoc pri vyhľadávaní a analýze dôkazov. Jednou z foriem externej asistencie je využívanie služieb súkromných detektívov. Ich činnosť sa však bez dostatočnej právnej úpravy môže ocitnúť na pomedzí medzi legitímnou podporou výkonu práva na obhajobu a rizikom obchádzania procesných pravidiel, zásahov do základných práv

[3] K obhajobnému vyšetrovaniu bližšie pozri: BAJČÍKOVÁ, A., LACIAK, O.: Obhajobné vyšetrovanie v Taliansku a perspektívy jeho implementácie v slovenskom právnom poriadku. In: Bulletin slovenskej advokácie. Dostupné online: https://info.sak.sk/bulletin/obhajobne-vysetrovanie-v-taliansku-a-perspektivy-jeho-implementacie-v-slovenskom-pravnom-poriadku/. Navštívené dňa 13.1.2026

[4] Napríklad: LACIAK, O.: Vplyv realizácie práva na obhajobu na dokazovanie v trestnom konaní. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2019, CAPE, E., NAMORADZE, Z.: Effective Criminal Defence in Eastern Europe. Moldova- Soros Foundation. 2012

[5] STEPANOV, O.A.: Justice and Digitalization as Muttually Determining Factors of Criminal-Jurisdictional Activity Development. Bratislava Law Review. Vol. 3, No. 2. 2019. s. 62-64.

dotknutých osôb či narušenia integrity trestného konania. Súkromný detektív sa tak môže stať nielen praktickým nástrojom obhajoby, ale aj rizikom prehĺbenia systémových nedostatkov trestného procesu.

Cieľom tohto príspevku je preto analyzovať externú asistenciu obhajoby pri vyhľadávaní dôkazov v trestnom konaní z právneho a etického hľadiska, so zameraním na možnosti a limity využívania súkromných detektívov. Pozornosť sa sústreďuje na slovenskú právnu úpravu trestného procesu a súkromnej bezpečnosti, najmä na otázky vyhľadávania dôkazov obhajobou a jej porovnanie s poľskou právnou úpravou detektívnych služieb. Poľský model je v príspevku skúmaný nie ako vzor na mechanické preberanie, ale ako možný zdroj inšpirácie a zároveň varovanie pred rizikami, ktoré môže neprimeraná alebo nedostatočná regulácia externej asistencie obhajoby priniesť. Príspevok sa napokon pokúša naznačiť úvahy de lege ferenda smerujúce k posilneniu postavenia obhajoby pri zachovaní základných princípov spravodlivého trestného konania.

Externá asistencia obhajoby pri vyhľadávaní dôkazov

Externá asistencia obhajoby na účely tohto príspevku predstavuje súbor činností vykonávaných tretími osobami mimo okruhu orgánov činných v trestnom konaní, ktorých cieľom je podporiť obhajobu pri vyhľadávaní, zabezpečovaní alebo analýze dôkazov v prospech obvineného. Ide o jav, ktorý sa v aplikačnej praxi objavuje ako reakcia na obmedzený procesný priestor obhajoby v prípravnom konaní, a to najmä v situáciách, keď obhajca nedisponuje potrebnými odbornými, technickými alebo personálnymi kapacitami na samostatné vykonávanie dôkazov.[6]

Pod pojmom externá asistencia obhajoby nemožno rozumieť jednotný ani právne homogénny inštitút. Môže mať rôzne podoby, od využívania odborných konzultácií a technických expertov, cez zadávanie analýz digitálnych dôkazov, až po spoluprácu so súkromnými detektívmi. Spoločným menovateľom všetkých týchto foriem je skutočnosť, že ide o osoby, ktoré vykonávajú pomocné činnosti na základe súkromnoprávneho vzťahu s obhajobou alebo obvineným. Ich činnosť je preto vždy sprostredkovaná obhajobou (resp.

[6] BOJAŃCZYK, A.: Súkromné dôkazy v trestnom konaní z porovnávacej právnej perspektívy. Varšava 2011. s. 229.

orgánmi činnými v trestnom konaní) a nemôže nahrádzať výkon jej procesných práv a povinností.[7]

Osobitnou formou externej asistencie je využívanie služieb súkromných detektívov. Na rozdiel od znaleckej činnosti alebo odborných vyjadrení, ktorých postavenie a procesná funkcia sú v trestnom konaní relatívne jasne vymedzené, činnosť súkromných detektívov sa pohybuje v priestore, kde sa prelínajú súkromnoprávne vzťahy, zásahy do súkromia a verejnoprávne ciele trestného konania. Práve táto povaha detektívnej činnosti vyvoláva otázky týkajúce sa jej legitímnosti, právnych limitov a etickej prípustnosti v kontexte výkonu práva na obhajobu.

Externá asistencia obhajoby zároveň predstavuje nástroj, ktorým sa obhajoba môže usilovať kompenzovať nerovnosť medzi ňou a orgánmi činnými v trestnom konaní, predovšetkým v prípravnom konaní. Ako bolo už vyššie uvedené, orgány činné v trestnom konaní disponujú rozsiahlymi právomocami na zabezpečovanie dôkazov, vrátane donucovacích prostriedkov, prístupu k databázam a inštitucionálneho aparátu, pričom obhajoba je v porovnaní s tým odkázaná na obmedzené možnosti, ktoré jej poskytuje zákon a na vlastnú iniciatívu, ktorej výsledky sú často podrobené zvýšenej miere procesnej nedôvery. V tomto kontexte sa externá asistencia javí ako pragmatický, hoci právne nejednoznačný nástroj na vyvažovanie procesných pozícií strán.[8]

Súčasne, ako bolo už v úvode naznačené, však nemožno prehliadnuť riziká spojené s využívaním externej asistencie obhajoby. Ide najmä o možné zásahy do základných práv tretích osôb, otázky zachovania mlčanlivosti, riziko ovplyvňovania svedkov, ako aj o problém obchádzania procesných pravidiel prostredníctvom súkromnoprávnych mechanizmov. Bez jasného regulačného rámca sa externá asistencia môže stať zdrojom právnej neistoty nielen pre obhajobu, ale aj pre orgány činné v trestnom konaní a súdy, ktoré následne čelia otázkam, ako s takto získanými dôkazmi naložiť.[9]

Právna úprava detektívnych služieb

Právna úprava detektívnych služieb na Slovensku je zakotvená v zákone č. 473/2005 Z. z. o súkromnej bezpečnosti (ďalej len „ZoSB“), ktorý v § 2 ods. 1 písm. c) ZoSB ustanovuje, že detektívna služba je druhom bezpečnostnej služby, pričom ustanovenie § 9 ods. 1 ZoSB

[7] PRZYBYŁOWICZ P.: The role of the Private Investigator in Criminal Proceedings. In: Roczniki Administracji i Prawa. č. vyd. 4. 2024. s. 194-195.
[8] K nerovnováhe strán bližšie pozri: CAPE, E., NAMORADZE, Z.: Effective Criminal Defence in Eastern Europe. Moldova- Soros Foundation. 2012.
[9] WOLSKA, N.: Działalność detektywistyczna w Polsce (prel. Detektívna činnosť v Poľsku). Dostupné online: https://wspia.eu/media/hujnd20d/36-wolska-natalia.pdf. Navštívené dňa 13.1.2025. s. 408-409.

uvádza, že bezpečnostnú službu možno prevádzkovať na základe licencie na prevádzkovanie bezpečnostnej služby. Ustanovenia § 11 (pre fyzickú osobu) a § 12 (pre právnickú osobu) ZoSB stanovujú, kto a za akých podmienok môže poskytovať detektívne služby.

Detektív vykonáva svoju činnosť na základe zmluvného vzťahu s klientom a jeho oprávnenia sú striktne limitované zákonným rámcom. Medzi prípustné činnosti patrí v zmysle § 4 ods. 1 ZoSB najmä hľadanie osoby, hľadanie majetku, získavanie údajov, ktoré môžu slúžiť ako dôkazný prostriedok v konaní pred súdom alebo správnym orgánom, získavanie údajov o osobnom stave fyzickej osoby a získavanie informácií o konaní fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo o ich majetkových pomeroch. Detektív sa môže podieľať na pátraní po osobách alebo majetku, prípadne na preverovaní určitých skutkových okolností, avšak vždy len v rozsahu, ktorý nezasahuje do výlučných kompetencií orgánov verejnej moci.

Osobitná pozornosť sa v právnej úprave venuje aj ochrane citlivých informácií. Napríklad ustanovenie § 59 ZoSB ustanovuje, že detektív je povinný rešpektovať pravidlá ochrany osobných údajov a nesmie bez zákonného dôvodu spracúvať informácie týkajúce sa napríklad zdravotného stavu, politických názorov, náboženského presvedčenia alebo iných osobitných kategórií údajov. Získavanie informácií musí byť vždy viazané na legitímny účel vyplývajúci zo zmluvného vzťahu s klientom a musí byť primerané sledovanému cieľu.

Poľská právna úprava detektívnych služieb

V Poľsku bola osobitná právna úprava detektívnych služieb prijatá v roku 2001, keď zákonodarca reagoval na dlhodobejšie fungovanie detektívnych agentúr bez jednotného a dostatočne presného regulačného rámca. Dovtedajšia právna úprava bola hodnotená ako nedostatočná, pričom poukazovala najmä na nízku mieru profesionality časti subjektov pôsobiacich v oblasti detektívnych služieb. Jedným z dôvodov tohto stavu bola skutočnosť, že v počiatočnom období bolo možné získať oprávnenie na poskytovanie detektívnych služieb prakticky bez náročnejších kvalifikačných požiadaviek, čo viedlo k vstupu osôb s veľmi rozdielnou odbornou pripravenosťou do tohto segmentu trhu.[10]

V praxi sa tieto nedostatky prejavovali opakovanými porušeniami právnych predpisov a konaním, ktoré v niektorých prípadoch predstavovalo aj priame ohrozenie bezpečnosti osôb. Činnosť detektívnych agentúr tak často nespĺňala požadované profesijné a etické štandardy, čo viedlo k zásahom zo strany verejnej moci, vrátane odnímania oprávnení na výkon činnosti. Kontroverzie vyvolávali aj mediálne exponované zásahy niektorých detektívov, ktoré síce

[10] Ibidem.

vykazovali znaky efektívnosti, no zároveň prekračovali hranice primeranosti a zákonnosti. Uvedené skúsenosti prispeli k presvedčeniu zákonodarcu o potrebe vytvoriť osobitnú a komplexnú právnu úpravu detektívnych služieb, ktorá by jasne vymedzila podmienky výkonu tejto činnosti, práva a povinnosti detektívov a zabezpečila primeranú ochranu verejných aj súkromných záujmov.[11]

Poľská právna úprava detektívnych služieb predstavuje jeden z mála kontinentálnych modelov, ktoré sa explicitne zaoberajú činnosťou súkromných detektívov v kontexte trestného konania. Zákon o detektívnych službách vytvára osobitný regulačný rámec pre výkon detektívnej činnosti, ktorý zahŕňa licenčné podmienky, povinnosti detektívov, ako aj etické a zodpovednostné aspekty ich činnosti. Hoci táto právna úprava primárne sleduje reguláciu detektívnych služieb ako osobitného druhu podnikateľskej činnosti, jej dôsledky sa nevyhnutne premietajú aj do oblasti trestného procesu, najmä pokiaľ ide o vyhľadávanie a obstarávanie dôkazov. Podľa ustanovenia § 393 ods. 5 poľského Trestného poriadku sa dôkazy získané v rámci poskytovania detektívnych služieb kvalifikujú ako tzv. súkromné dôkazy. V doktrinálnom ponímaní je dôkaz chápaný ako každý prostriedok prípustný podľa trestného procesného práva, ktorý slúži na zistenie skutkových okolností relevantných pre rozhodnutie vo veci. Dôkazom je teda všetko, čo právny poriadok pripúšťa ako podklad pre vytvorenie skutkového základu rozhodnutia v trestnom konaní, a teda obdobne ako ustanovuje náš Trestný poriadok v ustanovení § 119.[12]

Katarzyna Dudka definuje súkromné dôkazy ako dôkazy získané mimo trestného konania subjektmi, ktoré nie sú procesnými orgánmi, najmä účastníkmi konania a ich zástupcami, vrátane obhajcov a advokátov, ako aj novinármi v rámci investigatívnej žurnalistiky.[13] Anthony Bojańczyk za súkromné dôkazy považuje akékoľvek dôkazy zhromaždené, vyhľadané, zaznamenané, vytvorené alebo zabezpečené súkromným subjektom na účely trestného konania, a to bez ohľadu na to, či v čase ich obstarávania už trestné konanie prebiehalo. Podstatným znakom týchto dôkazov je teda skutočnosť, že nevznikajú v rámci činnosti orgánov činných v trestnom konaní ani súdov, no napriek tomu môžu mať význam pre rozhodovanie v trestnej veci.[14]

---

[11] WOLSKA, N.: Działalność detektywistyczna w Polsce (prel. Detektívna činnosť v Poľsku). Dostupné online: https://wspia.eu/media/hujnd20d/36-wolska-natalia.pdf. Navštívené dňa 13.1.2025. s. 408-409.

[12] GRZEGORCZYK, T.: Dowody w procesie karnym (prel. Dôkazy v trestnom konaní). Wydawnictwo Prawnicze. Warszawa. 1998, s. 3

[13] DUDKA, K.: Prípustnosť tzv. súkromných dôkazov a implementácia princípu pravdy (in:) Princíp materiálnej pravdy, ed. Z. Sobolewski, G. Artymiak, materiály z konferencie Krasiczyn 15.–16.10.2005. Krakov–Varšava 2005. s. 348.

[14] BOJAŃCZYK, A.: Súkromné dôkazy v trestnom konaní z porovnávacej právnej perspektívy. Varšava 2011. s. 229.

Súkromný detektív sa spravidla podieľa na zhromažďovaní dôkazov, ktoré môžu byť následne využité tak v štádiu prípravného konania, ako aj v konaní pred súdom. Jeho činnosť je koncepčne oddelená od úkonov orgánov činných v trestnom konaní a prebieha nezávisle od nich, pričom dôkazy získané v rámci detektívnych služieb možno obstarávať rôznymi spôsobmi, avšak len za predpokladu, že nedochádza k porušeniu zákona, v opačnom prípade hrozí ich neprípustnosť.[15]

Výhody, riziká a výzvy externej asistencie obhajoby

Zapojenie súkromných detektívov ako formy externej asistencie obhajoby pri vyhľadávaní dôkazov v trestnom konaní so sebou prináša nielen potenciálne výhody, ale aj viaceré právne, etické a procesné riziká. Poľská odborná literatúra poukazuje na to, že účasť detektíva v trestnom konaní nemožno hodnotiť jednoznačne pozitívne alebo negatívne, keďže jej dopady závisia od konkrétnych okolností prípadu, rozsahu detektívnej činnosti a existujúcich právnych garancií.[16]

Z pohľadu výhod je potrebné zdôrazniť, že detektívna činnosť môže významne posilniť dôkaznú iniciatívu obhajoby. Ako uvádza poľská doktrína, detektív je schopný zhromažďovať dôkazný materiál nezávisle od orgánov činných v trestnom konaní, čo môže prispieť k účinnejšej realizácii práva na obhajobu. V aplikačnej praxi sa pritom poukazuje na skutočnosť, že osoby disponujúce informáciami o trestnej veci sú často ochotnejšie komunikovať s nezávislou treťou osobou než s predstaviteľmi orgánov činných v trestnom konaní, ktorých postup je spojený s formálnou a autoritatívnou povahou výkonu verejnej moci.[17]

Ďalším pozitívnym aspektom je časová a organizačná flexibilita detektívnej činnosti. Na rozdiel od často preťažených orgánov činných v trestnom konaní môže detektív venovať konkrétnej veci zvýšenú pozornosť a pristupovať k jej riešeniu prioritne. Detektívne služby môžu byť prínosné napríklad aj v právoplatne skončených trestných veciach, najmä pri opätovnej analýze spisového materiálu v súvislosti s mimoriadnymi opravnými prostriedkami, ako je napríklad obnova konania.

---

[15] SKWARCOW, M.: Wykorzystanie przez obrońcę informacji detektywistycznych, jako dowodu w procesie karnym (prel. Využitie detektívnych informácií obhajcom ako dôkazu v trestnom konaní). In: Palestra – Pismo Adwokatury Polskej, č. 12. 2020. s. 24-25.

[16] Porovnaj: WOLSKA, N.: Działalność detektywistyczna w Polsce (prel. Detektívna činnosť v Poľsku). Dostupné online: https://wspia.eu/media/hujnd20d/36-wolska-natalia.pdf. Navštívené dňa 13.1.2025 a PRZYBYŁOWICZ P.: The role of the Private Investigator in Criminal Proceedings. In: Roczniki Administracji i Prawa. č. vyd. 4. 2024.

[17] ALEKSANDROWICZ T.: Základy detektívnych služieb. Detektívne služby, právo, taktika, morálka. Varšava 2008. s. 88.

V tejto súvislosti sa žiada uviesť aj problematiku nazerania do vyšetrovacieho spisu, ktorá je upravená v ustanovení § 69 slovenského Trestného poriadku, pričom tento vymedzuje okruh osôb oprávnených nahliadať do vyšetrovacích spisov - sú nimi *„obvinený, obhajca, poškodený, oznamovateľ, ak nie je zároveň poškodeným a zúčastnená osoba, splnomocnenec, ustanovený opatrovník a v konaní pred súdom prokurátor, probačný a mediačný úradník, vyšší súdny úradník, súdny tajomník a asistent prokurátora, také isté právo má zákonný zástupca obvineného, poškodeného a zúčastnenej osoby, ak tieto osoby sú pozbavené spôsobilosti na právne úkony alebo ich spôsobilosť na právne úkony je obmedzená. Iné osoby tak môžu urobiť so súhlasom predsedu senátu a v prípravnom konaní so súhlasom orgánu činného v trestnom konaní, len ak je to potrebné na uplatnenie ich práv.“.*

Poľská právna úprava v tomto kontexte podľa § 156 ods. 5 poľského Trestného poriadku stanovuje, že vyšetrovací spis môže byť sprístupnený obhajcom, splnomocnencom, procesným stranám a ich zákonným zástupcom. Prokurátor je však oprávnený v odôvodnených a výnimočných prípadoch udeliť súhlas na nahliadnutie do spisu aj ďalším osobám, čo je inými slovami obdoba slovenskej, vyššie uvedenej, právnej úpravy.

V odbornej literatúre sa však objavujú rozdielne názory na otázku, či by prístup k spisu mal byť umožnený aj súkromným detektívom. Ak má detektív vykonávať úkony smerujúce k spochybneniu vierohodnosti svedeckých výpovedí alebo iných dôkazov, je nevyhnutné, aby sa oboznámil s ich obsahom, čo si objektívne vyžaduje prístup k spisu.[18] Súkromný detektív v tomto prípade vystupuje ako osoba, ktorá svojou činnosťou prispieva k realizácii práva obvineného na obhajobu. Odmietnutie sprístupnenia spisu detektívovi by tak mohlo potenciálne viesť k obmedzeniu efektívneho uplatnenia tohto práva, pričom ako bolo vyššie uvedené, ak by obhajcovia detektívom prístup k spisom neumožňovali, výkon ich oprávnení zhromažďovať informácie by bol výrazne sťažený.[19]

S uvedenými výhodami sú však nevyhnutne spojené aj riziká, ktoré nemožno opomenúť. Z etického hľadiska sa možno zamýšľať nad hranicami prípustného kontaktovania osôb, ktoré by mohli disponovať informáciami relevantnými pre trestnú vec. Bez jasných pravidiel by mohlo dôjsť k situáciám, v ktorých by boli svedkovia alebo iné osoby vystavené opakovanému kontaktovaniu, prípadne by mohlo vzniknúť riziko neprimeraného ovplyvňovania ich výpovedí, čo by mohlo mať negatívny dopad na dôveryhodnosť získaných informácií. Aj v prípadoch, keď detektív nemá úmysel zasahovať do slobodnej výpovede

[18] PRZYBYŁOWICZ P.: The role of the Private Investigator in Criminal Proceedings. In: Roczniki Administracji i Prawa. č. vyd. 4. 2024. s. 198-199.
[19] Ibidem. s. 199.

svedka, samotný kontakt s osobou konajúcou v prospech obhajoby môže u svedka vyvolať pocit očakávania určitého typu informácií. Nemožno preto vylúčiť, že opakované rozhovory, spôsob kladenia otázok alebo prezentácia alternatívnych verzií skutkového deja môžu nevedome ovplyvniť obsah neskoršej výpovede pred orgánmi činnými v trestnom konaní.

Otvorenou otázkou pre nás zostáva aj procesné postavenie dôkazov získaných prostredníctvom súkromného detektíva. V prostredí, kde absentuje explicitná právna úprava obhajobného získavania dôkazov, nie je vždy jednoznačné, akým spôsobom majú orgány činné v trestnom konaní a súdy posudzovať zákonnosť a dôkaznú silu takto získaných informácií. Jednou z ďalších etických otázok je hranica medzi legitímnym vyhľadávaním informácií a neprimeraným zasahovaním do súkromia osôb, ktoré nie sú procesnými stranami a takisto sa tu načrtá otázka transparentnosti detektívnej činnosti. Vzhľadom na to, že súkromný detektív koná samostatne, jeho postupy nie sú vždy viditeľné pre ostatné procesné strany ani pre orgány činné v trestnom konaní.

Uvedené etické dilemy nepredstavujú argument proti samotnej existencii externej asistencie obhajoby, ale skôr zvýrazňujú potrebu citlivého a uváženého prístupu k jej využívaniu. Súkromný detektív tak v tomto kontexte vystupuje ako subjekt, ktorý môže svojou činnosťou napomáhať realizácii práva obvineného na obhajobu, avšak len za predpokladu, že jeho činnosť bude vykonávaná v jasne vymedzených hraniciach. Bez takéhoto rámca nemožno vylúčiť, že odmietnutie sprístupnenia spisu detektívovi na jednej strane alebo jeho nekontrolované sprístupňovanie na strane druhej by mohli viesť k obmedzeniu efektívneho uplatnenia práva na obhajobu alebo k zásahom do práv iných subjektov trestného konania.

Procesné uchopenie dôkaznej iniciatívy obhajoby

Doterajšia odborná diskusia o externej asistencii obhajoby a využívaní súkromných detektívov v trestnom konaní sa vo výraznej miere sústreďuje na otázku postavenia týchto subjektov a na vymedzenie hraníc ich činnosti. Takto koncipovaný prístup však zachytáva len sekundárnu rovinu problému. Primárna otázka totiž nespočíva v tom, kto je oprávnený obhajobe poskytovať odbornú alebo vyšetrovaciu asistenciu, ale v tom, akým spôsobom je v trestnom konaní procesne uchopená samotná dôkazná iniciatíva obhajoby.

V podmienkach slovenského trestného práva procesného zostáva obhajoba aj naďalej prevažne v pasívnej pozícii, v ktorej jej dôkazná aktivita závisí od rozsahu a smerovania dokazovania realizovaného orgánmi činnými v trestnom konaní. Absencia explicitného procesného rámca pre aktívne vyhľadávanie a zabezpečovanie dôkazov obhajobou vytvára priestor, v ktorom sa externá asistencia, vrátane využitia služieb súkromných detektívov, javí

nie ako systémový prvok, ale ako náhradné riešenie nedostatočne upraveného procesného postavenia obhajoby.[20]

Zahraničné právne úpravy, ktoré umožňujú stranám konania predkladať tzv. súkromné dôkazy alebo vykonávať vlastnú dôkaznú iniciatívu podľa nášho právneho názoru naznačujú, že posilnenie procesného postavenia obhajoby nevedie k oslabeniu autority trestného konania, ale naopak, k jeho väčšej legitimite. Vyvažovanie dôkaznej iniciatívy strán prispieva k transparentnejšiemu zisťovaniu skutkového stavu a znižuje riziko jednostranného formovania skutkovej verzie v prípravnom konaní.[21]

Otázka procesného uchopenia dôkaznej iniciatívy obhajoby zároveň nevyhnutne otvára širšiu diskusiu o mieste kontradiktórnosti v trestnom konaní. Či je však koncentrácia kontradiktórnych prvkov práve do prípravného konania systémovo správnym riešením, predstavuje samostatnú a mimoriadne rozsiahlu otázku, ktorá presahuje obsahový rámec tohto príspevku.[22]

Praktický rozmer tejto problematiky sa osobitne prejavuje v situáciách, keď je obhajca, vedený povinnosťou konať v prospech obvineného, konfrontovaný s voľbou medzi pasívnym postojom a aktívnou obrannou činnosťou. V prípadoch, keď je získanie určitých informácií, napríklad identifikácie alebo adresy potenciálneho svedka, pre obhajobu objektívne nemožné alebo keď orgány činné v trestnom konaní neprevezmú iniciatívu na vyhľadávanie osôb, ktoré by mohli poskytnúť svedectvo v prospech obvineného, stáva sa využitie služieb súkromného detektíva racionálnou a často jedinou dostupnou alternatívou.[23]

Záverom možno konštatovať, že diskusia o využívaní súkromných detektívov v trestnom konaní by mala byť vedená nie ako otázka výnimky alebo rizika, ale ako súčasť širšej debaty o procesnej roli obhajoby. Skutočnou výzvou pre trestné právo procesné nie je regulácia jednotlivých aktérov externej asistencie, ale vytvorenie koherentného procesného rámca, ktorý obhajobe umožní aktívne a zodpovedne vykonávať dôkaznú iniciatívu v súlade so zásadou rovnosti zbraní.

---

[20] Bližšie pozri: LACIAK, O.: Vplyv realizácie práva na obhajobu na dokazovanie v trestnom konaní. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2019. s. 132-133.

[21] BAJČÍKOVÁ, A., LACIAK, O.: Obhajobné vyšetrovanie v Taliansku a perspektívy jeho implementácie v slovenskom právnom poriadku. In: Bulletin slovenskej advokácie. Dostupné online: https://info.sak.sk/bulletin/obhajobne-vysetrovanie-v-taliansku-a-perspektivy-jeho-implementacie-v-slovenskom-pravnom-poriadku/. Navštívené dňa 13.1.2026

[22] K tejto problematike bližšie pozri: REMETA, R.: Úvahy o zvýšení efektívnosti prípravného konania. In: Čentéš, J., Kurilovská, L. et al. (eds.). Efektívnosť prípravného konania - súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022. s. 103-123.

[23] SKWARCOW, M.: Wykorzystanie przez obrońcę informacji detektywistycznych, jako dowodu w procesie karnym (prel. Využitie detektívnych informácií obhajcom ako dôkazu v trestnom konaní). In: Palestra – Pismo Adwokatury Polskej, č. 12. 2020. s 38.

Záver

Problematika externej asistencie obhajoby pri vyhľadávaní dôkazov v trestnom konaní poukazuje na jeden z najcitlivejších rozporov súčasného trestného procesu: rozpor medzi formálnym deklarovaním zásady rovnosti strán a jej reálnym uplatnením, a to nielen v prípravnom konaní. Analýza ukázala, že hoci slovenský trestný proces priznáva obhajobe základné procesné práva smerujúce k obstarávaniu dôkazov, ich praktická vykonateľnosť zostáva výrazne limitovaná absenciou účinných nástrojov na ich reálne vykonávanie v praxi. Príspevok poukázal na to, že využívanie súkromných detektívov môže v určitých situáciách významne prispieť k efektívnejšiemu výkonu práva na obhajobu, najmä prostredníctvom vyhľadávania dôkazných zdrojov, preverovania vierohodnosti existujúcich dôkazov či identifikácie procesných pochybení orgánov činných v trestnom konaní. Zároveň však ide o činnosť, ktorá sa pohybuje na hranici medzi legitímnou obhajobnou stratégiou a potenciálnym rizikom zásahov do základných práv tretích osôb, obchádzania procesných pravidiel alebo narušenia integrity trestného konania, a to najmä z dôvodu absencie procesného rámca určujúceho postup pri vyhľadávaní a vykonávaní dôkazov obhajobou v trestnom konaní.

Slovenská právna úprava detektívnych služieb poskytuje len rámcové vymedzenie oprávnení a povinností detektívov, pričom ich pôsobenie v kontexte trestného konania výslovne neupravuje. Dôsledkom môže byť právna neistota týkajúca sa procesného postavenia dôkazov získaných prostredníctvom detektívnej činnosti, ako aj nejednoznačnosť hraníc prípustnej spolupráce medzi obhajcom a detektívom. Táto neistota sa osobitne môže prejavovať napríklad v otázke prístupu k vyšetrovaciemu spisu, kde slovenská právna úprava nepriznáva detektívovi samostatné oprávnenie nahliadať do spisu, no zároveň explicitne nezakazuje sprostredkovanie informácií prostredníctvom obhajcu v rozsahu nevyhnutnom na výkon obhajoby.

Komparácia s poľskou právnou úpravou ukázala, že explicitné normatívne uchopenie detektívnych služieb a konceptu tzv. súkromných dôkazov v trestnom konaní môže prispieť k vyššej transparentnosti trestného konania vo vzťahu k prípustnosti obstarania dôkazov obhajobou. Poľský model demonštruje, že zapojenie súkromných subjektov do vyhľadávania dôkazov nemusí automaticky viesť k oslabeniu procesných záruk, pokiaľ je sprevádzané jasnými pravidlami.

Z pohľadu de lege ferenda sa preto javí ako nevyhnutné otvoriť odbornú diskusiu o systémovom posilnení dôkaznej iniciatívy obhajoby v trestnom konaní. Cieľom by nemalo byť nekritické rozširovanie oprávnení obhajoby prostredníctvom súkromnoprávnych nástrojov, ale vytvorenie jasného procesného rámca, ktorý by umožnil obhajobe efektívne uplatňovať jej práva pri zachovaní zásad zákonnosti, proporcionality a ochrany základných práv. V tomto

kontexte možno uvažovať o precizovaní pravidiel pre spoluprácu obhajcu s tretími osobami, o výslovnom normatívnom zakotvení použiteľnosti súkromne získaných dôkazov, ako aj o jasnom vymedzení ich hodnotenia zo strany súdu.

Záverom možno uviesť, že externá asistencia obhajoby sama o sebe pravdepodobne nepredstavuje systémové riešenie (ne)rovnosti strán v trestnom konaní, ale skôr poukazuje na určité limity súčasného procesného postavenia obhajoby, najmä v štádiu prípravného konania. V prostredí, v ktorom absentuje ucelený procesný rámec pre aktívnu dôkaznú iniciatívu obhajoby, môže využívanie súkromných detektívov nadobúdať charakter právne nejednoznačného riešenia, ktorého hranice a dôsledky nie sú jednoznačne vymedzené. Súčasne však nemožno vylúčiť, že pri vhodnom normatívnom uchopení, založenom na transparentných pravidlách a rešpekte k základným zásadám trestného konania, by externá asistencia obhajoby mohla plniť funkciu doplnkového nástroja prispievajúceho k vyváženejšiemu uplatňovaniu práv obvineného a k posilneniu spravodlivosti trestného procesu ako celku.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ALEKSANDROWICZ, T.: Základy detektívnych služieb. Detektívne služby, právo, taktika, morálka (prel. Základy detektívnych služieb. Detektívne služby, právo, taktika, morálka). Varšava, 2008.

BAJČÍKOVÁ, A.; LACIAK, O.: Obhajobné vyšetrovanie v Taliansku a perspektívy jeho implementácie v slovenskom právnom poriadku. In: Bulletin slovenskej advokácie. Dostupné online: https://info.sak.sk/bulletin/obhajobne-vysetrovanie-v-taliansku-a-perspektivy-jeho-implementacie-v-slovenskom-pravnom-poriadku/.

BOJAŃCZYK, A.: Dowody prywatne w postępowaniu karnym z perspektywy prawnoporównawczej. (prel. Súkromné dôkazy v trestnom konaní z porovnávacej právnej perspektívy). Varšava, 2011.

CAPE, E.; NAMORADZE, Z.: Effective Criminal Defence in Eastern Europe. Moldova: Soros Foundation, 2012.

DUDKA, K.: Prípustnosť tzv. súkromných dôkazov a implementácia princípu pravdy. In: Princíp materiálnej pravdy. Krakov – Varšava, 2005.

GRZEGORCZYK, T.: Dowody w procesie karnym (prel. Dôkazy v trestnom konaní). Varšava: Wydawnictwo Prawnicze, 1998.

LACIAK, O.: Vplyv realizácie práva na obhajobu na dokazovanie v trestnom konaní. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2019.

PRZYBYŁOWICZ, P.: The role of the private investigator in criminal proceedings. Roczniki Administracji i Prawa, 2024.
REMETA, R. Úvahy o zvýšení efektívnosti prípravného konania. In: Čentéš, J., Kurilovská, L. et al. (eds.). Efektívnosť prípravného konania - súčasný stav a výzvy pro futuro. Zborník príspevkov z konferencie, Bratislavské právnické fórum 2022. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2022.
SKWARCOW, M.: Wykorzystanie przez obrońcę informacji detektywistycznych jako dowodu w procesie karnym (prel. Využitie detektívnych informácií obhajcom ako dôkazu v trestnom konaní). In: Palestra – Pismo Adwokatury Polskej, 2020.
STEPANOV, O. A.: Justice and Digitalization as Mutually Determining Factors of Criminal-Jurisdictional Activity Development. Bratislava Law Review, 2019.
WOLSKA, N.: Działalność detektywistyczna w Polsce (prel. Detektívna činnosť v Poľsku). Dostupné online: https://wspia.eu/media/hujnd20d/36-wolska-natalia.pdf

PROCESNOPRÁVNE LIMITY DÔKAZOV OVPLYVNENÝCH UMELOU INTELIGENCIOU V TRESTNOM KONANÍ

PROCEDURAL LIMITS OF EVIDENCE AFFECTED BY ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Alžbeta Šimeková[1]

Abstrakt

Predkladaný príspevok sa zaoberá procesnoprávnymi aspektami dôkazov ovplyvnených umelou inteligenciou v trestnom konaní. V súčasnosti sme svedkami, že technológie umelej inteligencie pomaly ale isto začínajú zasahovať aj do oblasti trestného konania. Z uvedeného dôvodu je zrejmé, že vyspelé a rýchlo rozvíjajúce sa technológie môžu ovplyvňovať aj samotný proces dokazovania. Cieľom tohto príspevku je preto posúdiť zákonnosť a prípustnosť dôkazov ovplyvnených umelou inteligenciou v trestnom konaní. Príspevok sa sústreďuje aj na identifikáciu rizík súvisiacich s overovaním ich pôvodu, integrity a vierohodnosti.

Kľúčové slová

Umelá inteligencia, dôkaz, dôkaz ovplyvnený umelou inteligenciou, zákonnosť, prípustnosť

Abstract

The present paper examines the procedural aspects of evidence affected by artificial intelligence in criminal proceedings. At present, we are witnessing that artificial intelligence technologies are slowly but steadily beginning to penetrate the field of criminal justice. For this reason, it is evident that advanced and rapidly developing technologies may also influence the process of evidence-taking itself. The aim of this paper is therefore to assess the lawfulness and admissibility of evidence affected by artificial intelligence in criminal proceedings. The paper also focuses on identifying risks related to the verification of their origin, integrity, and reliability.

Keywords

Artificial intelligence, evidence, AI-affected evidence, legality, admissibility

Úvod alebo všeobecné východiská zákonnosti a prípustnosti dôkazov v trestnom konaní

Prudký rozvoj nových technológií v podobe umelej inteligencie má zásadný vplyv aj na samotné trestné konanie. V súčasnosti už v samotnej praxi boli súdy konfrontované so

[1] Mgr. Alžbeta Šimeková, Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky.

situáciami, v ktorých sa v rámci procesu dokazovania obhajoba snažila predložiť odborné vyjadrenie, ktoré spracovala umelá inteligencia.[2]

Dokazovanie predstavuje jeden z kľúčových procesov, prostredníctvom ktorého sa objasňujú skutkové okolnosti trestného činu nevyhnutné pre rozhodnutie o vine a treste. Aby dôkazy mohli plniť svoju funkciu v trestnom konaní, musia spĺňať zákonom ustanovené podmienky, predovšetkým požiadavky ich zákonnosti a prípustnosti. Za východiskové ustanovenie zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku (ďalej len ako "Trestný poriadok" alebo "TP") upravujúce proces dokazovania, ako aj samotný pojem dôkazu a jeho základné charakteristické znaky, možno považovať predovšetkým § 119 TP. Toto ustanovenie je však potrebné vykladať v úzkej súvislosti s § 2 ods. 12 TP, ktorý je prejavom základnej zásady trestného konania v podobe zásady zákonnosti dokazovania a voľného hodnotenia dôkazov.

Trestný poriadok legálne definuje ako dôkaz všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa Trestného poriadku alebo podľa osobitného zákona.[3] Z uvedeného teda vyplýva, že aby mohol byť dôkaz **zákonný** v trestnom konaní, musí spĺňať nasledujúce tri podmienky: 1. musí **prispieť k náležitému objasneniu** trestnej veci; 2. dôkaz musí byť **získaný z dôkazných prostriedkov** a 3. byť **získaný podľa Trestného poriadku alebo osobitného zákona**.[4] Inak povedané, v prípade absencie niektorej z vyššie uvedených podmienok pôjde o dôkaz nezákonný, čo následne vedie k jeho neprípustnosti v trestnom konaní. Máme za to, že prípustnosťou dôkazu v trestnom konaní sa rozumie jeho procesná použiteľnosť v konaní pred súdom. Zákonnosť získania dôkazu je teda jedným z dôležitých kritérií prípustnosti dôkazu.

Dôležitým ustanovením, ktoré sa týka už spomenutej zásady trestného konania a vyjadruje základné pravidlo hodnotenia získaných dôkazov, je ustanovenie uvedené v § 2 ods. 12 TP. Obsahom uvedeného ustanovenia je pravidlo týkajúce sa orgánov činných v trestnom konaní a súdu, ktoré smú brať do úvahy výlučne tie dôkazy, ktoré boli získané zákonným spôsobom. *„Za zákonný spôsob získania dôkazu z dôkazných prostriedkov v zmysle § 119 ods. 3 Trestného poriadku treba podľa judikatúry považovať jednak splnenie formálnych (procesných) podmienok vyžadovaných Trestným poriadkom alebo iným osobitným zákonom na vykonanie konkrétneho dôkazu, a jednak splnenie materiálnych (obsahových) podmienok, t.*

[2] Bližšie pozri: ŠAMKO, P.: Niektoré aspekty využívania umelej inteligencie v trestnom práve alebo môže AI nahradiť znalcov? In: Právne listy [online]. 2025 [cit. 10.01.2026]. Dostupné na internete: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1591-niektore-aspekty-vyuzivania-umelej-inteligencie-v-trestnom-prave-alebo-moze-ai-nahradit-znalcov

[3] § 119 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

[4] ČENTÉŠ, J. a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná časť. 2. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2022, s. 376, 377.

j. aby úkon, použitý dôkazný prostriedok na vykonanie, resp. získanie dôkazu bol zameraný na zistenie tých skutočností, na ktoré zameraný a použitý môže byť.“[5]

Uvedené všeobecné východiská zákonnosti a prípustnosti dôkazov však nadobúdajú osobitný význam v súvislosti s dôkazmi, ktoré sú ovplyvnené umelou inteligenciou. Pri týchto dôkazoch totiž vyvstávajú špecifické otázky týkajúce sa nielen ich zákonnosti a prípustnosti v trestnom konaní, ale aj možnosti overenia ich pôvodu, integrity a vierohodnosti. Dôkazy ovplyvnené umelou inteligenciou sa od ostatných „tradičných“ dôkazov odlišujú zvýšenou náročnosťou overovania ich pravosti a spoľahlivosti. Kým tradičné dôkazy majú zvyčajne aj jasne preukázateľný pôvod, inými slovami, je možné vysvetliť, ako a za akých okolností vznikli, v prípade dôkazov ovplyvnených umelou inteligenciou tomu častokrát tak nie je.
Okrem uvedeného je najväčším problémom umelej inteligencie aj skutočnosť, že môže negatívne prispieť k vytváraniu falošných stôp a dôkazov, ktoré môžu byť buď v prospech alebo neprospech obvineného, prípadne dokonca vytvárať falošné alibi pre obvinené osoby, čo im v konečnom dôsledku, v prípade ich neodhalenia, môže napomôcť vyhnutiu sa trestnej zodpovednosti. Stotožňujeme sa s tvrdením, že v dôsledku výraznému nástupu umelej inteligencie do spoločnosti, bude potrebné aj v trestnom konaní zabezpečiť úplne novú kvalitu orgánov činných v trestnom konaní, ako aj vytvoriť nové postupy pri získavaní a zaisťovaní stôp.[6]

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti je preto cieľom tohto príspevku posúdiť zákonnosť a prípustnosť dôkazov v trestnom konaní v podmienkach rastúceho využívania umelej inteligencie, so zameraním na dôkazy, ktoré sú ňou ovplyvnené. Príspevok sa sústreďuje na identifikáciu rizík súvisiacich s overovaním ich pôvodu, integrity a vierohodnosti.

1. Pár poznámok k elektronickému dôkazu, jeho zákonnosti a prípustnosti v trestnom konaní

Pojem elektronický dôkaz nie je v právnych predpisoch výslovne definovaný, a teda nemá legálnu definíciu. Trestný poriadok preto s týmto pojmom priamo nepracuje a výslovne ho neupravuje. Z teoretického hľadiska možno elektronický dôkaz definovať ako informácie

[5] Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 2 Tdo/28/2024 zo dňa 04.06.2024
[6] SMEJKAL, V.: *Je třeba kvůli umělé inteligenci měnit trestní kódexy?* In: Košické dni trestného práva 2024: Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou / Sergej Romža, Dávid Priščák, Matej Biroš (eds.). Košice : *Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Katedra trestného práva*, 2024.s. 33.

uložené alebo prenášané v elektronickej, teda binárnej podobe, ktoré môžu byť použité ako dôkaz v trestnom konaní.[7]

Charakteristickou črtou elektronických dôkazov je skutočnosť, že ich možno relatívne ľahko a často aj bez viditeľných stôp zmeniť alebo upraviť. Takéto zmeny môžu byť dôsledkom samotnej povahy elektronických údajov alebo okolností, za ktorých sa so záznamom manipuluje. Inými slovami, už samotný proces kopírovania dát môže viesť k narušeniu alebo kontaminácii ich obsahu. Základnou vlastnosťou elektronických dôkazov je ich **krehkosť a volatilita**.[8]

Pokiaľ ide o zákonnosť elektronického dôkazu v trestnom konaní platí, že takýto dôkaz, okrem požiadavky jeho zákonného získania, musí spĺňať požiadavku pôvodnosti, pravosti, autenticity a hodnovernosti.[9] Iba v takýchto prípadoch môže byť elektronický dôkaz prípustným dôkazom v trestnom konaní.

Pokiaľ ide o **autenticitu** elektronického dôkazu, ide o vlastnosť, ktorá zaručuje, že konkrétny údaj je totožný s tým údajom, ktorý bol pôvodne vytvorený, zaznamenaný a uchovaný, a že jeho zdroj je skutočne tým, za aký je vydávaný. Autenticita elektronického dôkazu je podmienená splnením viacerých navzájom prepojených kritérií, najmä pôvodnosti, pravosti a hodnovernosti. **Pôvodnosť** znamená, že elektronický dôkaz zostal v nezmenenom stave od rozhodujúceho okamihu jeho vzniku a nebol nijako poškodený, upravený alebo zničený; akýkoľvek zásah do jeho obsahu, hoci aj minimálny, spôsobuje stratu jeho dôkaznej použiteľnosti, keďže už nie je možné spoľahlivo rekonštruovať jeho pôvodný stav. **Pravosť** sa viaže na zistenie, že do elektronického dôkazu nebolo zasahované pred jeho odborným skúmaním a že vznikol prirodzeným procesom bez vedomého zásahu strán konania; v prípade dôvodných pochybností o pravosti je ďalšie znalecké skúmanie neprípustné. Hoci sa pôvodnosť a pravosť môžu javiť ako totožné kritériá, ich rozdiel spočíva v časovom hľadisku, kým pôvodnosť sa posudzuje vo vzťahu k celému obdobiu existencie údaja, tak pravosť sa skúma najmä vo vzťahu k obdobiu pred jeho odborným preskúmaním. **Hodnovernosť** elektronického dôkazu sa napokon posudzuje aj z pohľadu zákonnosti jeho získania; za hodnoverný možno považovať len taký dôkaz, ktorý bol získaný postupom v súlade s Trestným poriadkom a pri

[7] NOVAK, M., GRIER, J., GONZALEZ, D.: New approaches to digital evidence acquisition and analysis. In: National Institute of Justice. [online]. 2019. Issue No. 280. [cit. 10.01.2026]. Dostupné na internete: https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/250700.pdf

[8] POLČÁK, R., PÚRY, F., HARAŠTA, J. a kol. Elektronické důkazy v trestním řízení. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. s. 160.

[9] HASÍKOVÁ, J. Počítačový údaj – zdroj dokazovania. [online]. In: Bulletin slovenskej advokácie, 19, 2013, č. 1-2, s. 28 - 35. [cit. 10.01.2026]. Dostupné na internete: https://www.epi.sk/odborny-clanok/Pocitacovy-udaj-zdroj-dokazovania.htm

dodržaní zákonom ustanovených procesných pravidiel. Ak bol elektronický dôkaz získaný nezákonným spôsobom, napríklad neoprávneným zásahom tretej osoby alebo obchádzaním osobitnej úpravy vydania či odňatia počítačových údajov, ide o nezákonný dôkaz, ktorý súd nemôže hodnotiť. Pre dôkazné využitie elektronického údaja v trestnom konaní je preto nevyhnutné, aby bolo bez akýchkoľvek pochybností vylúčené, že počas jeho zaistenia, uchovávania alebo skúmania mohlo dôjsť k zásahu zo strany nepovolaného subjektu.[10]

Na uvedené nadväzuje potreba zdôrazniť, že zákonné zadováženie elektronických dôkazov má vplyv na ich použiteľnosť a v konečnom dôsledku vplýva aj na efektivitu prípravného konania.[11] Dodržanie zákonom stanovených postupov pri hľadaní, zaistení a uchovávaní elektronických dôkazov je totiž predpokladom ich použiteľnosti v ďalších štádiách trestného konania. Ak sú elektronické dôkazy získané v súlade s právnymi predpismi, minimalizuje sa riziko ich vylúčenia zo súdneho konania a vzniku procesných pochybení.

Vplyvom rýchleho vývoja umelej inteligencie, ktorá ovplyvňuje aj samotné dokazovanie v trestnom konaní, tieto závery nadobúdajú osobitný význam pri elektronických dôkazoch ovplyvnených umelou inteligenciou, keďže práve pri tomto type dôkazov je riziko zásahu do ich pôvodnosti, pravosti, autenticity a hodnovernosti výrazne vyššie. Uvedené je spôsobené špecifickými vlastnosťami, ktorými disponujú systémy umelej inteligencie, ktoré rozoberieme nižšie.

2. Charakteristika dôkazov ovplyvnených umelou inteligenciou a ich riziká v trestnom konaní

Vyspelé technológie umelej inteligencie môžu v súčasnosti ovplyvniť dôkazy širokým spektrom spôsobov. Vzhľadom k tejto skutočnosti je preto takmer nemožné zjednodušiť označenie pojmu tohto pojmu. V nasledujúcej časti je preto na mieste venovať pozornosť jednotlivým kategóriám dôkazov ovplyvnených umelou inteligenciou a vhodne ich pre lepšie pochopenie uchopiť definíciou z teoretického hľadiska. Odborná literatúra[12] rozdeľuje dôkazy ovplyvnené umelou inteligenciou do troch hlavných kategórií:

---

[10] HASÍKOVÁ, J. Počítačový údaj – zdroj dokazovania. [online]. In: Bulletin slovenskej advokácie, 19, 2013, č. 1-2, s. 28 - 35. [cit. 10.01.2026]. Dostupné na internete: https://www.epi.sk/odborny-clanok/Pocitacovy-udaj-zdroj-dokazovania.htm

[11] ČENTÉŠ, J., RAMPÁŠEK, M. Aktuálne výzvy pri získavaní elektronických dôkazov v prípravnom trestnom konaní. [online]. In: Aktuální otázky zajišťovaní osob a věcí v trestním řízení / Gřivna a kol. 2024. Praha : Univerzita Karlova, Právnická fakulta. [cit. 10.01.2026]. 36 s. Dostupné na internete: https://cld.bz/qQEIqse/2/

[12] Napr. FAN, M.: AI-Enhanced Evidence [online]. 2025 [cit. 10.01.2026]. Boston University Law Review, Forthcoming, 7 – 8 s. Dostupné na: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5173503, REWALD, S. et al.: When Tech Disrupts Faster Than Rules Adapt: Drafting Emergency Guidance for AI-Affected Evidence. In: Opinio Juris [online]. 2025 [cit. 10.01.2026]. Dostupné na internete: https://opiniojuris.org/2025/12/16/when-tech-disrupts-faster-than-rules-adapt-drafting-emergency-guidance-for-ai-affected-evidence/

A. **AI generovaný dôkaz** – ide o zavádzajúce vytvorenie alebo pozmenenie detailov, ktoré nie sú prítomné v pôvodných údajoch alebo o falošne zaznamenané udalosti, ktoré sa v skutočnosti nikdy nestali s cieľom pôsobiť ako pravé (napr. deepfake technológie);
B. **AI modifikovaný dôkaz** – ide o dôkaz, ktorý bol upravený prostredníctvom umelej inteligencie (pôjde napríklad o vytvorenie ostrého obrazu pôvodne zrnitých dát, zlepšenie kvality zvuku a pod.);
C. **AI identifikovaný dôkaz** – dôkaz, ktorý bol identifikovaný alebo získaný prostredníctvom nástrojov umelej inteligencie. Môže ísť napríklad o filtrovanie rozsiahlych dátových súborov pomocou algoritmov rozpoznávania objektov alebo o využitie AI-asistovaného zberu dát pri zhromažďovaní online materiálov.[13]

Vzhľadom na vyššie uvedené členenie možno zovšeobecniť definíciu dôkazu ovplyvneného umelou inteligenciou ako **dôkaz, na ktorého vzniku, úprave alebo objavení sa podieľali systémy umelej inteligencie.**

Vzhľadom k skutočnosti, že pôvodcom týchto dôkazov je samotná umelá inteligencia, vyznačujú sa charakteristickými a špecifickými vlastnosťami, ktorými disponuje aj ich samotný pôvodca. Systémy umelej inteligencie môžu vytvárať **syntetické a falošné „dôkazy“**, ktoré v skutočnosti neodrážajú objektívnu realitu.[14] S tým súvisí problém tzv. deepfake dôkazov, čo je schopnosť umelej inteligencie vytvoriť realisticky pôsobiace, no v skutočnosti nepravdivé informácie vyplývajúce buď z pôvodného prameňa dôkazu alebo úplne vymysleného prameňa dôkazu. Masovým rozvojom deepfake technológií tak vyvstáva obrovské riziko manipulácie dôkazmi, ktoré môžu byť generované tak v prospech, ako aj v neprospech osoby obvinenej. Celkom oprávnene si tak možno klásť otázku, či súčasné forenzné techniky na overovanie pravosti dôkazov sú dostatočne vyvinuté na to, aby tieto deepfake dôkazy odhalili.

Osobitným problémom dôkazov modifikovaných umelou inteligenciou je tzv. fenomén „čiernej skrinky“ (v angličtine známy ako „black box problem“), teda nemožnosť spätne preskúmať a vysvetliť postup, akým systém umelej inteligencie dospel ku konkrétnemu

[13] REWALD, S. et al.: When Tech Disrupts Faster Than Rules Adapt: Drafting Emergency Guidance for AI-Affected Evidence. In: Opinio Juris [online]. 2025 [cit. 10.01.2026]. Dostupné na internete: https://opiniojuris.org/2025/12/16/when-tech-disrupts-faster-than-rules-adapt-drafting-emergency-guidance-for-ai-affected-evidence/

[14] BHATTATHIRI, A., SHARMA, F., PUROHIT, A.: Deepfake in the Courtroom: Legal Challenges and Evidentiary Standards. [online]. 2025 [cit. 10.01.2026]. 10 s. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/390200521_Deepfake_in_the_Courtroom_Legal_Challenges_and_Evidentiary_Standards

výstupu.[15] Uvedená skutočnosť je v zásadnom rozpore s požiadavkami dokazovania, v ktorom musí byť každý dôkaz preskúmateľný, overiteľný a kontrolovateľný zo strany súdu aj obhajoby. Ak nie je možné identifikovať rozhodovací proces algoritmu, dochádza k oslabeniu zásady zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností a zároveň k zásahu do práva obvineného na účinnú obhajobu, keďže spochybnenie takéhoto dôkazu je výrazne sťažené alebo až znemožnené.

Vzhľadom k skutočnosti, že aj v prípade dôkazov ovplyvnených umelou inteligenciou ide o elektronické dôkazy, vzťahujú sa na ne rovnaké základné požiadavky – najmä pokiaľ ide o vyššie spomenutú pôvodnosť, pravosť, autenticitu a hodnovernosť. Tieto atribúty predstavujú základný predpoklad toho, aby mohol byť dôkaz považovaný za zákonný a prípustný v trestnom konaní. V nasledujúcej kapitole sme preto na posúdenie ich zákonnosti tieto dôkazy podrobili zhodnoteniu, či tieto požiadavky spĺňajú.

Záver alebo (ne)zákonnosť a (ne)prípustnosť dôkazov ovplyvnených umelou inteligenciou v trestnom konaní

Pri dôkazoch ovplyvnených umelou inteligenciou je podľa nášho názoru nevyhnutné dôsledne rozlišovať medzi situáciami, v ktorých je umelá inteligencia použitá výlučne ako pomocný nástroj na rozsiahlu analýzu dát, a situáciami, v ktorých je umelá inteligencia samotným zdrojom dôkazne relevantnej informácie. V prvom prípade ide najmä o využitie umelej inteligencie na spracovanie, triedenie alebo vyhľadávanie informácií, ktoré už existujú v pôvodnej podobe (napr. analýza rozsiahlych dátových súborov). Takto získaný dôkaz má svoj pôvod v reálnych dátach, pričom umelá inteligencia len napomáha ich identifikácii. V druhom prípade však umelá inteligencia nevystupuje len ako pomocný prostriedok, ale aktívne vstupuje do obsahu dôkazu, či už jeho generovaním alebo modifikáciou. V takýchto prípadoch je preto nevyhnutné posúdiť, či tento dôkaz vôbec spĺňa základné atribúty zákonnosti elektronických dôkazov. Vzhľadom na to, že dôkazy ovplyvnené umelou inteligenciou predstavujú akúsi osobitnú formu elektronických dôkazov, je nevyhnutné, aby aj tieto prechádzali rovnako prísnym testom zákonnosti v trestnom konaní. Na overenie ich dôkaznej použiteľnosti možno aplikovať kritériá autenticity, ako sú pôvodnosť, pravosť a hodnovernosť. Ide o základné predpoklady na to, aby bol akýkoľvek elektronický dôkaz (vrátane výstupu umelej inteligencie) nielen relevantný, ale aj zákonný a prípustný.

[15] GRIMM P. W., GROSSMAN M. R., CORMACK G. V., Artificial Intelligence as Evidence. [online]. 19 NW. J. TECH. & INTELL. PROP. 9 (2021). 70 s. Dostupné na internete: https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/njtip/vol19/iss1/2

Pokiaľ podrobíme AI-dôkaz testu autenticity, dospejeme k záveru, že nespĺňa ani len uvedený základný atribút. Vzhľadom na to, že vygenerovaním alebo modifikovaním AI-dôkazu dôjde k podstatnej zmene pôvodného údaja, možno konštatovať, že v procesnoprávnom zmysle už nejde o nezmenený záznam objektívnej reality, ale o algoritmicky vytvorený alebo pretvorený výstup, ktorého vznik nie je možné spoľahlivo spätne verifikovať.

Pôvodnosť AI-dôkazu spočíva v nevyhnutnosti preukázať, že výstup umelej inteligencie nebol počas jeho generovania, ukladania alebo ďalšieho spracovania nijakým spôsobom pozmenený, skreslený alebo manipulovaný. Vzhľadom na to, že niektoré systémy umelej inteligencie (najmä generatívne modely) pracujú na princípe tzv. „čiernej skrinky“, je riziko neidentifikovaného zásahu do obsahu dôkazu mimoriadne vysoké. Ak nie je možné presne vystopovať dátový vstup a jeho transformáciu do výstupu, nie je možné hovoriť o pôvodnosti v zmysle jej dôkaznej integrity.

Pravosť AI-dôkazu znamená, že do výstupu umelej inteligencie nebolo zasiahnuté pred jeho predložením na znalecké alebo súdne skúmanie a že dôkaz vznikol bez účelového ovplyvnenia niektorej zo strán konania. V prípade dôkazov generovaných umelou inteligenciou to znamená najmä potrebu identifikácie autora modelu, použitých trénovacích dát a technických parametrov modelu.

Hodnovernosť AI-dôkazu sa napokon odvíja od zákonnosti jeho získania. Hodnoverný je len taký dôkaz, ktorý bol zabezpečený spôsobom, ktorý zodpovedá Trestnému poriadku a príslušným procesným pravidlám. Vzhľadom k skutočnosti, že AI-dôkaz nespĺňa ani kritériá uvedené vo vyššie rozoberanom § 119 ods. 3 TP a zároveň ani iný vnútroštátny právny predpis doteraz neupravuje využívanie umelej inteligencie na zadovažovanie dôkazov máme za to, že dôkaz vytvorený alebo upravený umelou inteligenciou, nie je dôkazom v procesnoprávnom zmysle.

Okrem toho je v tejto súvislosti žiaduce poukázať aj na judikatúru Ústavného súdu, v zmysle ktorej je z procesnoprávneho hľadiska nevyhnutné, aby **dôkazy odrážali skutočné udalosti a situácie**, čím v podstate zaručujú, že osoby budú uznané za vinné na základe objektívnych zistení, ktoré zodpovedajú skutočnosti. Len v takom prípade bude jednoznačne zistené a preukázané, že k trestnoprávne relevantnému konaniu objektívne došlo a že odsúdená osoba je osobou, ktorá sa tohto konania dopustila alebo sa na jeho páchaní podieľala. Uvedené skutočnosti sa zisťujú a osvedčujú prostredníctvom dôkazných prostriedkov v trestnom konaní. Pravidlá trestného konania sú preto primárne zamerané na preverenie a potvrdenie toho, či je zakázaným konaním vinný skutočne obvinený, resp. obžalovaný. Z tohto dôvodu si trestné konanie vyžaduje najvyšší možný stupeň istoty, aký možno od ľudského poznania požadovať,

a to aspoň na úrovni všeobecného pravidla, ktorým je preukázanie viny bez dôvodných pochybností.[16]

V súvislosti s problematikou elektronických dôkazov je nevyhnutné poukázať aj na **zásadu zákazu tzv. deformovania dôkazov**, ktorú sformuloval Ústavný súd ČR vo svojej judikatúre. V zmysle tejto zásady je zakázané vyvodzovať skutkové závery, ktoré v žiadnom prípade nevyplývajú z predložených dôkazov. Inými slovami, predpokladom riadneho a ústavne konformného hodnotenia dôkazov je, aby informácie z hodnotených dôkazov zostali zachované bez akéhokoľvek skreslenia v procese ich hodnotenia a aby sa ako také odrazili výlučne v samotnom hodnotení ako konečnom rozsudku súdu.[17] Z uvedeného teda vyplýva, že na elektronické dôkazy sa osobitne kladú prísne požiadavky, a to s ohľadom na ich špecifické vlastnosti, ktorými disponujú.

Ak však výstupy umelej inteligencie nespĺňajú základné požiadavky autenticity a tým nie je možné zaručiť ich pôvodnosť, pravosť či hodnovernosť, nemožno ich považovať za zákonné a prípustné dôkazy v trestnom konaní. Ich využitie by totiž mohlo viesť k rozhodnutiam, ktoré nie sú postavené na overiteľných a preskúmateľných faktoch, čím by došlo k porušeniu základných zásad spravodlivého procesu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice

ČENTÉŠ, J. a kol.: Trestné právo procesné. Všeobecná časť. 2. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2022, 487 s.

POLČÁK, R., PÚRY, F., HARAŠTA, J. a kol. Elektronické důkazy v trestním řízení. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. 253 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia č. 542. ISBN 978-80-210-8073-7.

Periodiká a zborníky

SMEJKAL, V.: *Je třeba kvůli umělé inteligenci měnit trestní kódexy?* In: Košické dni trestného práva 2024: Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou / Sergej Romža, Dávid Priščák, Matej Biroš (eds.). Košice : *Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Katedra trestného práva*, 2024. 440 s. 978-80-574-0368-5.

[16] Bližšie pozri: Nález Ústavného súdu ČR, sp. zn. IV.ÚS 335/05 zo dňa 6. 6. 2006.
[17] Nález Ústavného súdu ČR, sp . zn. III.ÚS 398/97 zo dňa 4. 6. 1998.

Internetové zdroje

BHATTATHIRI, A., SHARMA, F., PUROHIT, A.: Deepfake in the Courtroom: Legal Challenges and Evidentiary Standards. [online]. 2025 [cit. 10.01.2026]. 24 s. Dostupné na internete:https://www.researchgate.net/publication/390200521_Deepfake_in_the_Courtroom_Legal_Challenges_and_Evidentiary_Standards

ČENTÉŠ, J., RAMPÁŠEK, M. Aktuálne výzvy pri získavaní elektronických dôkazov v prípravnom trestnom konaní. [online]. In: Aktuální otázky zajišťovaní osob a věcí v trestním řízení / Gřivna a kol. 2024. Praha : Univerzita Karlova, Právnická fakulta. [cit. 10.01.2026]. ISBN 978-80-7630-052-1 Dostupné na internete: https://cld.bz/qQEIqse/2/

HASÍKOVÁ, J. Počítačový údaj – zdroj dokazovania. [online]. In: Bulletin slovenskej advokácie, 19, 2013, č. 1-2, s. 28 - 35. [cit. 10.01.2026]. Dostupné na internete: https://www.epi.sk/odborny-clanok/Pocitacovy-udaj-zdroj-dokazovania.htm

FAN, M.: AI-Enhanced Evidence [online]. 2025 [cit. 10.01.2026]. Boston University Law Review, Forthcoming, Dostupné na internete: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5173503

NOVAK, M., GRIER, J., GONZALEZ, D.: New approaches to digital evidence acquisition and analysis. In: National Institute of Justice. [online]. 2019. Issue No. 280. [cit. 10.01.2026]. Dostupné na internete: https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/250700.pdf

GRIMM P. W., GROSSMAN M. R., CORMACK G. V., Artificial Intelligence as Evidence. [online]. 19 NW. J. TECH. & INTELL. PROP. 9 (2021). Dostupné na internete: https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/njtip/vol19/iss1/2

REWALD, S. et al.: When Tech Disrupts Faster Than Rules Adapt: Drafting Emergency Guidance for AI-Affected Evidence. In: Opinio Juris [online]. 2025 [cit. 10.01.2026]. Dostupné na internete: https://opiniojuris.org/2025/12/16/when-tech-disrupts-faster-than-rules-adapt-drafting-emergency-guidance-for-ai-affected-evidence/

ŠAMKO, P.: Niektoré aspekty využívania umelej inteligencie v trestnom práve alebo môže AI nahradiť znalcov? In: Právne listy [online]. 2025 [cit. 10.01.2026]. Dostupné na internete: https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1591-niektore-aspekty-vyuzivania-umelej-inteligencie-v-trestnom-prave-alebo-moze-ai-nahradit-znalcov

Súdne rozhodnutia

Nález Ústavného súdu ČR, sp . zn. III.ÚS 398/97 zo dňa 4. 6. 1998

Nález Ústavného súdu ČR, sp. zn. IV.ÚS 335/05 zo dňa 6. 6. 2006

Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 2 Tdo/28/2024 zo dňa 04.06.2024

PROJEKT VEGA č. 1/0100/24 – „ZAVEDENIE EURÓPSKYCH TRESTNÝCH ČINOV DO PRÁVNEHO PORIADKU SLOVENSKEJ REPUBLIKY“ (2024-2027) „National Perspectives on European Crimes“

CORRUPTION IN THE MOVEMENT OF HISTORY: FROM HISTORICAL ROOTS TO CONTEMPORARY CHALLENGES IN SLOVAKIA AND THE EUROPEAN CONTEXT[1]

Libor Klimek[2]

Martin Skaloš[3]

Abstract

This contribution addresses the issue of corruption from both a historical and a contemporary perspective, with particular emphasis on its development and current trends in the Slovak Republic and within the European context. It examines the historical roots of corruption and its manifestation in various political and legal systems throughout different periods of history. The study analyses the evolution of anti-corruption mechanisms, institutions and legislative frameworks, especially in the period following the fall of the communist regime. At the same time, it focuses on the present situation – identifying the principal forms and areas of corruption and pointing to current political initiatives at both the national and the European level. By comparing historical and contemporary contexts, the contribution seeks to assess the effectiveness of current anti-corruption measures and to provide recommendations aimed at strengthening institutional integrity and democratic accountability.

Keywords

corruption, Slovak Republic, Criminal Code, historical and contemporary development, European criminal law, criminal offence

Introduction

Corruption constitutes a negative and complex social phenomenon characterised by a high degree of latency, which endangers the fundamental principles of a democratic society and public life. The idea of its complete eradication would be unrealistic. In practice, corruption is often mistakenly conflated with lobbying. The concept of lobbying denotes the provision of expert information to competent entities, pursuing structural changes and allocating appropriate resources to that end. By contrast, corruption requires an unlawful quid pro quo granted immediately and without long-term structural planning.

---

[1] The contribution was elaborated as a part of the research project VEGA No. 1/0100/24 '*Implementation of European Crimes into the Legal Order of the Slovak Republic*' [Slovak: Zavedenie európskych trestných činov do právneho poriadku Slovenskej republiky].

[2] doc. JUDr. et PhDr. mult. Libor Klimek, PhD., Dr. h. c. – Department of Criminal Law, Criminology, Criminalistics and Forensic Disciplines, Faculty of Law, Matej Bel University in Banská Bystrica, Slovak Republic.

[3] doc. JUDr. PhDr. Martin Skaloš, PhD. – Department of the History of State and Law, Faculty of Law, Matej Bel University in Banská Bystrica, Slovak Republic.

The available academic literature is not uniform in its classification of corruption and employs various criteria. From a normative perspective, typologies distinguish corruption according to its degree (petty, administrative, state-level), frequency (routine or exceptional, involving a larger or smaller number of actors), motivation (coerced or voluntary), level (centralised or decentralised), and scope (predictable or immeasurable). [4]

The fundamental legislative framework for prosecuting criminal offences of corruption in the Slovak Republic is Act No. 300/2005 Coll., the Criminal Code, as amended. Although this legal instrument does not expressly define the term "corruption", it uses it as the title of the third Division of the Eighth Chapter of the Special Part. Within this Division, the constituent elements of criminal offences are defined, including: acceptance of a bribe (Articles 328–330 of the Criminal Code) [5], active bribery (Articles 332–334 of the Criminal Code), indirect corruption (Article 336(1) and (2) of the Criminal Code), electoral corruption (Article 336a of the Criminal Code), and sports corruption (Article 336b of the Criminal Code).

1. Legal Regulation of Corruption until 1945

With the development of society, the criminal-law regulation of corruption gradually evolved. Following the establishment of the Czechoslovak State in 1918, the legal order of Austria-Hungary was adopted by virtue of the reception statute – Act No. 11/1918 Coll. on the Establishment of the Independent Czechoslovak State. As a consequence, a state of so-called legal dualism emerged within the territory of Czechoslovakia, meaning that Austrian law applied in the Czech lands, while Hungarian law remained applicable in Slovakia and Subcarpathian Ruthenia. In the field of criminal law, Slovakia thus received Hungarian Criminal Act No. 5 of 1878, known as the Csemegi Code.[6] This codification, similarly to criminal codes in other European states, drew inspiration from the Napoleonic Penal Code of 1810, which also defined criminal offences of corruption.[7]

Articles 465 to 470 of the 1878 Criminal Code regulated the constituent elements of the offences of acceptance of a bribe and active bribery. The offence of acceptance of a bribe could

[4] LIPTÁKOVÁ, K. – SKALOŠ, M.: Korupcia, jej právne a ekonomické aspekty s ohľadom na korupciu na úseku správy daní. In: TULÁČEK, J. (ed.): *Aktuálne otázky územnej samosprávy v podmienkach Slovenskej republiky*. Prague: Leges, 2020, p. 156.

[5] With regard to the criminal offences of acceptance of a bribe, the Criminal Code defines three constituent elements set out in Articles 328 to 330, the substantive structure of which is essentially mirrored in relation to the constituent elements of the criminal offences of active bribery under Articles 332 to 334 of the Criminal Code..

[6] Hungarian Criminal Act No. 5 of 1878, known as the Csemegi Code.

[7] KOČAN, Š.: Historický prehľad vyšetrovania korupcie v Slovenskej republike. In: SCHELLE, K. – TAUCHEN, J. (eds.): *Korupce – včera a dnes.* Ostrava: KEY Publishing, 2013, pp. 51-52.

be committed by a public official who, for an act to be performed by virtue of his office, demanded remuneration, a gift or a promise thereof, or failed to refuse such a promise. A particular feature of this offence was that it did not apply to customary gifts, defined as those commonly given to servants. This was justified on the ground that such gifts were given without solicitation and that their acceptance did not contravene service regulations. A public official who, in exchange for remuneration or a gift, breached his official duties was subject to a more severe penalty.

The Code also defined specific categories of perpetrators who, if they committed the offence of acceptance of a bribe, were subject to stricter sanctions in view of their position in society. These included judges – if, in connection with the acceptance of a bribe in criminal or civil proceedings, they rendered an unlawful decision – investigating judges and auction officials, if, in connection with the acceptance of a bribe, they acted unlawfully and caused damage exceeding 5,000 gold coins.

The offence of active bribery was committed by a person who provided a public official with a gift or promised such remuneration. If a bribe was given to a judge, investigating judge or member of a jury court, the perpetrator was subject to a stricter penalty – up to five years' imprisonment and a fine of up to 2,000 gold coins.[8]

Indirect corruption was regulated in Article 465 in a relatively indeterminate manner. It was committed by a public official if a gift or remuneration was provided to a third person with his consent. If no breach of official duty occurred, the penalty was imprisonment of up to one year; if official duty was breached, imprisonment of up to two years could be imposed.[9]
As regards penalties, a combination of deprivation of liberty (imprisonment) and a pecuniary penalty was applied. Imprisonment was distinguished according to the gravity of the offence – short-term imprisonment for misdemeanours and longer terms for more serious criminal offences.

A fundamental change was introduced by Act No. 178/1924 Coll. on Bribery and the Protection of Official Secrets, which for the first time defined the concept of a "public official". Pursuant to Article 6(1), public officials included authorities and employees of the state, the

[8] JALČ, A.: Korupcia – trestnoprávny vývoj, rekodifikácia a trestná zodpovednosť právnických osôb. In: *Justičná revue*, Vol. 57, 2005, No. 1, p. 1.
[9] PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: *Korupcia a lobing vo svetle právnej úpravy na Slovensku.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, p. 19.

land, the county, the district, the municipality or other public-law corporations, as well as public enterprises, institutions and funds.[10]

Under Article 6(2), authorities and employees of banks, savings banks, credit institutions and other financial establishments, as well as economic and professional associations under state supervision, were also considered public officials. Article 6(3) provided that, in the case of collective bodies composed of several natural persons, each member of such a body was regarded as a public official.

A public official committed the offence of acceptance of a bribe if he directly or indirectly requested, accepted or allowed himself to be promised a benefit for himself or another person in exchange for granting an authorisation or permit, providing an advantage or relief, concluding a contract, or performing or omitting an act within his competence.

The offence of active bribery was committed by a person who, directly or indirectly, offered, promised or provided a benefit to a public official, or to another person with his knowledge, in exchange for the granting of an authorisation or permit, the provision of an advantage or relief, the conclusion of a contract, or the performance or omission of an act within the official's competence, to which the official was not entitled.[11]

In 1943, Act No. 150/1943 Sl. Coll. on Bribery and Corruption was adopted in response to the expansion of corruption during the war years. The Act defined, inter alia, the concept of a public authority as a person entrusted, under applicable regulations, with the exercise of public powers.[12] This status extended to employees of the state and public-law corporations and of enterprises, institutions and funds administered by them; as well as to members and employees of administrative and supervisory bodies of financial institutions, economic and professional associations, compulsory insurance institutions, and all private enterprises and institutions under state supervision, provided that the conduct for which the benefit was offered, promised, provided, accepted or requested, or the activity in which influence was or was to be exerted, affected the public interest

The Act redefined the offences of acceptance of a bribe and active bribery. Active bribery was committed by a person who directly or indirectly offered, promised or provided a bribe to the bribed person, or with his knowledge to a person close to him, or with his consent

---

[10] PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: Korupce (do roku 1990). In: SCHELLE, K. – TAUCHEN, J. (eds.): *Encyklopedie českých právních dějin, 3. svazek, K-M.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, p. 283.

[11] The Act preserved the tradition of negligible gifts; however, its significance lay in the introduction of the concept of a public official and in the expansion of the range of subjects capable of committing these criminal offences.

[12] PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: *Korupcia a lobing vo svetle právnej úpravy na Slovensku*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, p. 24.

to another person. The offence of acceptance of a bribe was committed by a person who accepted or requested a bribe. A bribe was deemed accepted (or requested) where a person, for himself or for another, directly or indirectly accepted or requested a bribe or a promise thereof, or expressed consent that another person should do so. A bribe was understood as any benefit to which the bribed person was not entitled under the regulations then in force.[13]

For criminal liability to arise under the Act, the benefit had to be of more than negligible value and the public interest had to be affected. An exception applied to qualified constituent elements linked to the exercise of judicial authority or decision-making in public matters, where these conditions were not required.

The sanctions for offences related to bribery included deprivation of liberty, the length of which depended on the specific constituent elements of the offence. An ancillary penalty consisted of loss of office and electoral rights. In a conviction for offences under Act No. 150/1943 Sl. Coll. [14], the court was obliged to declare that the pecuniary benefit obtained through the offence was confiscated in favour of the state.[15]

2. Criminal-Law Protection against Corruption after 1945

In the post-war period, Act No. 86/1950 Coll. – the Criminal Code – was adopted. Its principal contribution consisted in abolishing the dual legal system introduced after the establishment of the Czechoslovak Republic and in unifying the legal regulation for the Czech lands and Slovakia. By this step, the previously applicable criminal legislation in force in the territory of Slovakia was repealed.

In addition to the offences of acceptance of a bribe, active bribery and indirect corruption, Act No. 86/1950 Coll. introduced a specific criminal offence of bribery in elections (Article 156). The legislation also allowed for the extinction of criminal liability for active bribery through the mechanism of so-called effective repentance. The objective element of the offences of acceptance of a bribe and active bribery was conceived narrowly, exclusively in

[13] PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: Trestné činy korupcie v historicko-právnom kontexte na území Čiech a Slovenska. In: VOJÁČEK, L. – TAUCHEN, J. (eds.): *III. česko-slovenské právněhistorické setkání doktorandů a postdoktorandů : sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, pp. 231–232.

[14] From the perspective of its time, Act No. 150/1943 Sl. Coll. introduced modern terminology and defined all forms of corruption, including the involvement of a close person in the offence of active bribery.

[15] JALČ, A.: Korupcia – trestnoprávny vývoj, rekodifikácia a trestná zodpovednosť právnických osôb. In: *Justičná revue*, Vol. 57, 2005, No. 1, p. 2.

connection with decision-making in matters of general interest or with the execution of such decision-making.[16]

An offence was committed by a person who, in connection with decision-making in matters of general interest or with the execution thereof, accepted or allowed himself to be promised a bribe. Active bribery was committed by a person who, in such connection, provided or promised a bribe to another. The Act also contained provisions on effective repentance, under which impunity could arise only where the perpetrator had been requested to provide a bribe or where such provision had at least been indirectly suggested, and the perpetrator voluntarily reported the matter to the public prosecutor or to the security authorities.

On 1 January 1962, Act No. 140/1961 Coll. – the Criminal Code – entered into force.[17] From today's perspective, this legislation may be regarded as a step forward, as the legislature sought to mitigate the pronounced ideological character of Act No. 86/1950 Coll., although it remained a socialist criminal codification, for instance as reflected in the systematic structure of the Special Part. Following the establishment of the Slovak Republic on 1 January 1993, Act No. 140/1961 Coll. was received into the legal order of the Slovak Republic.

The legislature incorporated corruption offences into the Third Chapter (Third Division) under the title "Bribery". The Act recognised three forms of such offences: acceptance of a bribe (Article 160 of Act No. 140/1961 Coll.), active bribery (Article 161 of Act No. 140/1961 Coll.), and indirect corruption (Article 162 of Act No. 140/1961 Coll.). The definitions of these offences were largely taken over from the preceding Criminal Code; however, the types and levels of penalties were modified.[18]

Pursuant to Article 160, criminal liability arose where a person, in exchange for a bribe or another undue advantage, abused his employment, profession, position or function in order to confer an advantage on a particular person or to grant that person unjustified preference over others. Article 160a concerned the procurement of matters of general interest, where liability attached to a person who directly or through an intermediary accepted, requested or allowed himself to be promised a bribe or another undue advantage. Under Article 161, a person incurred criminal liability if he provided or promised a bribe or another undue advantage to another in

[16] KOČAN, Š.: Historický prehľad vyšetrovania korupcie v Slovenskej republike. In: SCHELLE, K. – TAUCHEN, J. (eds.): *Korupce – včera a dnes*. Ostrava: KEY Publishing, 2013, p. 53.

[17] PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: Korupce (do roku 1990). In: SCHELLE, K. – TAUCHEN, J. (eds.): *Encyklopedie českých právních dějin, 3. svazek, K-M*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, p. 285.

[18] The criminal offences of acceptance of a bribe or active bribery could be committed only in connection with the procurement of a matter of general interest (Slovak: vec všeobecného záujmu). This concept was subsequently further specified, and judicial case-law contributed to its additional clarification and development.

order that such person abuse his employment, profession, position or function for the purpose of conferring an advantage on a particular person.

3. Criminal-Law Regulation of Corruption in the Slovak Republic

By Act No. 102/1995 Coll., amending Act No. 140/1961 Coll., the criminal liability for the offence of active bribery under Articles 161 and 162 was abolished, and the provision on effective repentance under Article 163 was repealed. These changes were based on the assumption that persons engaging in bribery would voluntarily report such conduct to the law-enforcement authorities. In practice, however, this mechanism proved ineffective, and therefore, in 1999, Act No. 10/1999 Coll. reintroduced the criminal offence of active bribery. A subsequent amendment (Act No. 183/1999 Coll.) changed the title of the Third Division from "Bribery" to "Corruption" and introduced new constituent elements of corruption offences. The 1999 amendments also sought to reflect the obligations of the Slovak Republic arising from international conventions and instruments of the OECD, the Council of Europe and the European Union. The constituent elements were expanded to cover various forms of conduct – to provide, promise or offer a bribe, as well as to accept, request or allow oneself to be promised a bribe, directly or through an intermediary.

A further innovation consisted in the introduction of Articles 160b and 161b, concerning bribery of a foreign public official in international business transactions, as well as Articles 160c and 161c, addressing bribery of members of foreign parliaments, judges and officials of international, supranational and intergovernmental organisations. In these cases, it was sufficient that the bribery occurred in connection with the exercise of a function, even if the perpetrator did not breach his duties.[19]

Following the recommendation of the OECD Working Group on Bribery, which in March 2000 monitored the fulfilment of the Slovak Republic's obligations under the OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions, as well as under the Criminal Law Convention on Corruption ratified in June 2000, Act No. 253/2001 Coll. [20] supplemented the Criminal Code with additional constituent elements of corruption offences. These amendments ensured that criminal liability also covered

[19] PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: *Korupcia a lobing vo svetle právnej úpravy na Slovensku*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, pp. 27.
[20] Act No. 253/2001 Coll., amending and supplementing Act No. 140/1961 Coll., the Criminal Code, as amended, and amending and supplementing certain other Acts.

situations in which a bribe was intended for a third person, and they equalised the penalties applicable to domestic and foreign public officials.[21]

Among further amendments modifying corruption offences was the 2002 amendment (Act No. 421/2002 Coll.), which, in accordance with the Joint Action on corruption in the private sector, specified the offence of acceptance of a bribe so that, for criminal liability to arise, it was no longer necessary that the abuse of position had actually occurred; it was sufficient that the perpetrator accepted, requested or allowed himself to be promised a bribe or another undue advantage for the purpose of such abuse. Another amendment (Act No. 171/2003 Coll.) [22] increased the lower limit of the penalty for passive corruption committed by public officials to three years of imprisonment, thereby precluding the imposition of a suspended sentence of deprivation of liberty.[23]

4. Criminal-Law Regulation of Corruption after the Recodification of 2005

A significant milestone in the development of Slovak criminal law was the recodification carried out in 2005. With effect from 1 January 2006, Act No. 300/2005 Coll. – the Criminal Code – and Act No. 301/2005 Coll. – the Code of Criminal Procedure – entered into force. Subsequently, Act No. 440/2015 Coll. on Sport introduced a new constituent element of the criminal offence of sports corruption into the Criminal Code.[24]

The adoption of the Criminal Code of 2005 essentially preserved the existing legal regulation of corruption. In the General Part (Article 131), within the interpretative provisions, it was established that the concept of a bribe also includes another undue advantage, which encompasses not only pecuniary benefits but also non-material benefits. For this reason, the new legislation employs exclusively the term "bribe" both in the title and in the operative provisions. The same Article also defines the concept of a "matter of general interest". The entry into force of this Code led to a considerable tightening of sanctions for corruption offences. At the same time, certain technical deficiencies were not avoided; for example, in the offence of active bribery under Article 332(1) of the Criminal Code and in the offence of

[21] IVOR, J. – KLIMEK, L. – ZÁHORA, J.: *Trestné právo Európskej únie a jeho vplyv na právny poriadok Slovenskej republiky*. Žilina: Eurokódex, 2013, p. 275.
[22] Act No. 171/2003 Coll., amending and supplementing Act No. 140/1961 Coll., the Criminal Code, as amended, and amending and supplementing certain other Acts.
[23] For a more detailed analysis of the historical development of the legal regulation of corruption in the conditions of the Slovak Republic, see: TÓTHOVÁ, M.: Vývoj právnej úpravy korupcie v podmienkach Slovenskej republiky. In: *Notitiae ex Academia Bratislavensi Iurisprudentiae,* Vol. 7, 2010, No. 2, pp. 70–84.
[24] Article 336b was inserted after Article 336a. Prior to this amendment, this negative phenomenon fell, from the perspective of the Criminal Code, under the general provisions relating to corruption. For further details, see the Explanatory Memorandum to the draft Act No. 440/2015 Coll.

indirect corruption in the form of active bribery under Article 336(2), the legislature initially omitted the criminalisation of the mere offering of a bribe. This shortcoming was remedied only by an amendment adopted in 2009.[25]

By Act No. 312/2020 Coll., several constituent elements of criminal offences across different categories of criminality were amended.[26] In the sphere of offences against order in public affairs, these included the offence of bending the law (Article 326a of the Criminal Code), the offence of indirect corruption (Article 336), and the offences of acceptance and provision of an undue advantage (Articles 336c and 336d). Certain amendments and supplements resulted from the transposition of several Directives implemented by that Act. Furthermore, the Act introduced a definition of proceeds for the purposes of the Criminal Code and established a new protective measure – confiscation of a part of property.[27]

The amendment to the Criminal Code by Act No. 40/2024 Coll., effective from 15 March 2024,[28] brought about a significant reduction in penalties for corruption and economic offences. It also introduced a shift towards pecuniary penalties and home detention, shortened limitation periods[29] and abolished the Office of the Special Prosecutor. The declared objective of this reform was to align Slovak criminal policy more closely with European standards and to promote the resocialisation of offenders. Courts were granted greater discretion in the individualisation of penalties, with emphasis placed on compensation of damage to victims and on the rehabilitation of convicted persons

According to the opinion of the Constitutional Court of the Slovak Republic expressed in decision No. PL. ÚS 106/2011, it would be desirable for the legislature to address the widespread but simplified misconception that strict punishment constitutes a guaranteed means of reducing criminality, and that the offender should in essence be punished not as a person

[25] Act No. 576/2009 Coll., amending and supplementing Act No. 300/2005 Coll., the Criminal Code, as amended, and amending Act No. 301/2005 Coll., the Code of Criminal Procedure, as amended.

[26] DESET, M.: Analýza novelizácií trestného zákona z hľadiska penalizácie a kriminalizácie (2012 až 2022). Online. *EPI Odborné články / epi – 2022*, available 15. 2. 2023. Available at https://www.epi.sk/odborny-clanok/analyza-novelizacii-trestneho-zakona-z-hladiska-penalizacie-a-kriminalizacie-za-poslednych-desat-rokov.htm, p. 10. [cit. 20. 07. 2025].

[27] For further details, see the Explanatory Memorandum to Act No. 312/2020 Coll. on the execution of decisions on the seizure of property and the administration of seized property, and on the amendment and supplementation of certain Acts. Available online in EPI Regulations, published on 11 November 2020. Available at https://www.epi.sk/dovodova-sprava/dovodova-sprava-k-zakonu-c-312-2020-z-z.htm [cit. 20. 07. 2025].

[28] The National Council of the Slovak Republic approved the amendment to the Criminal Code under an expedited legislative procedure on 8 February 2024; it entered into force on 15 March 2024. The Constitutional Court of the Slovak Republic suspended the effectiveness of the provisions concerning the reduction of penalties and limitation periods pending its decision (delivered on 3 July 2024) – Finding No. 215/2024 Coll. (Finding of the Constitutional Court of the Slovak Republic, Case No. PL. ÚS 3/2024-761 of 3 July 2024).

[29] This meant that numerous corruption cases, including those already pending, could have been discontinued on the grounds of limitation, even where they had been under long-term investigation or adjudication.

possessing fundamental rights and freedoms, but as an enemy of society. Even in combating criminality, the legislature must not abandon the fundamental long-standing constants of a modern democratic state governed by the rule of law, which respects and protects fundamental rights and freedoms – including those of the offender.[30]

The reduction of penalties was inspired by experiences with lower penalty levels in neighbouring Member States of the European Union[31], where penalty scales reflect the differentiated importance of various legally protected interests. Prior to the amendment, the penalty scales did not sufficiently reflect the varying societal significance of the protected interests. In certain cases, the upper limit of the penalty was even double that provided for comparable offences in neighbouring countries. Such substantial disparities in penalty levels, as compared with the criminal law of those countries, lacked rational justification.[32]

The amendments were also intended to comply with European Union law, in particular Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2017 on the fight against fraud to the Union's financial interests by means of criminal law and Directive (EU) 2018/1673 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2018 on combating money laundering by criminal law. In respect of certain offences, these instruments require Member States to provide for a maximum term of imprisonment of at least four years. The amendments further respected the requirement under European Union law that penalties for criminal offences affecting the budgets of the European Union must not be more lenient than those applicable to offences affecting national budgets

Despite this, the changes to the Criminal Code provoked criticism from the European Commission, which pointed to a potential breach of Slovakia's international obligations in combating corruption. In response to these concerns, a further amendment to the Criminal Code (Act No. 214/2024 Coll. of 16 July 2024) [33] was adopted in July 2024, which increased penalties for certain offences, including corruption, and introduced stricter rules concerning limitation

[30] Compare the Finding of the Constitutional Court of the Slovak Republic, Case No. PL. ÚS 106/2011.
[31] For property-related criminal offences, even in their most serious qualified forms, it is possible, for example in the Czech Republic, Germany, Switzerland or Austria, to impose a sentence of deprivation of liberty of up to a maximum of ten years.
[32] For further details, see the Explanatory Memorandum to Act No. 40/2024 Coll., amending and supplementing Act No. 300/2005 Coll., the Criminal Code, as amended, and amending and supplementing certain other Acts. Online. *EPI predpisy*, available 11. 3. 2024. Available at: https://www.epi.sk/dovodova-sprava/dovodova-sprava-k-zakonu-c-40-2024-z-z.htm [cit. 20. 07. 2025].
[33] Further extensive supplementary amendments (Act No. 214/2024 Coll.) entered into force on 6 August 2024.

periods. These changes were justified by the need to protect the financial interests of the European Union[34] and to minimise the risk of suspension of European funds.[35]

European criminal law[36] provides Member States with a comprehensive framework for combating corruption. It focuses on the approximation of legislation, the criminal liability of legal persons, the protection of whistle-blowers and the prevention of corruption, particularly in relation to the financial interests of the European Union. Through institutions such as OLAF and the European Public Prosecutor's Office, cross-border cooperation and enforcement in the area of corruption are strengthened.[37]

The European Union regulates areas of so-called European crimes through specific legal instruments.[38] Within these instruments, it has established "minimum rules" – also referred to as "minimum standards" – indicating how Member States are to adapt their domestic criminal law to a European dimension. Naturally, the European Union does not always introduce entirely new requirements. Certain standards are already embedded within the legal orders of Member States. It is therefore common that some of the requirements formulated as minimum rules are already fulfilled independently of European Union influence. In such cases, only those elements absent from the domestic context need to be implemented.[39]

A review of the successive amendments to the Criminal Code demonstrates that they were driven by contemporary societal needs, certain lacunae in criminal-law regulation, and the necessity to implement European criminal law. Although the sheer number of amendments may be viewed critically – since frequent amendments to the Criminal Code, as to any statute, do not contribute to the stability of the legal system or to legal certainty – several steps taken by the legislature may nevertheless be assessed positively, as they strengthened the substantive criminal-law instruments for combating criminality, including corruption.

While objectively given causes of legislative change cannot be influenced – because the process of harmonisation and the development of European criminal law must be respected and the

[34] For a more detailed analysis of the protection of the financial interests of the European Union, see: STRÉMY, T. – ŠANTA, J. – OLEKSIK, R.: *Poškodzovanie finančných záujmov Európskej únie.* Prague : Wolters Kluwer ČR, 2022, pp. 148 et seq.

[35] These legislative changes and their consequences triggered extensive debate concerning the effectiveness of the fight against corruption in Slovakia and the country's commitment to complying with international standards in this field.

[36] European Union law, in a certain sense, "appropriates" specific national criminal offences by attributing to them a European dimension. One may therefore speak of *European criminal offences*. The Treaty on the Functioning of the European Union contains a list of such European criminal offences. Among them is the criminal offence of *corruption*.

[37] Details see: IVOR, J. – KLIMEK, L. – ZÁHORA, J.: *Trestné právo Európskej únie a jeho vplyv na právny poriadok Slovenskej republiky*. Žilina: Eurokódex, 2013, p. 261 et seq.

[38] KLIMEK, L.: *Základy trestného práva Európskej únie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, pp. 68–69.

[39] FUNTA, R. – JURIŠ, F. - KLIMEK, L.: *Európske právo*. 3rd edition. Bratislava: Wolters Kluwer, 2024, p. 443.

relevant European legal instruments transposed into the Slovak legal order – deficiencies in the legislative process can be mitigated, for example by achieving a higher qualitative standard of legislative drafting, with less political expediency and greater professional expertise in the preparation of amendments to the Criminal Code.[40]

Conclusion

The development of Slovak criminal law in the field of corruption cannot, notwithstanding the numerous amendments to the Criminal Code, be assessed in unequivocally negative terms. From the historical perspective outlined in this contribution – ranging from the Hungarian Criminal Act No. 5 of 1878 (the Csemegi Code), through the interwar and wartime regulations, the socialist codifications after 1945, and the post-1989 transformation – it is evident that the legal response to corruption has continuously reflected the prevailing constitutional order, political regime and value orientation of the state. The regulation of corruption offences has thus always been closely linked to the conception of public authority, the understanding of public interest, and the role attributed to criminal law as an instrument of social control.

In the long term, a gradual expansion and specification of the constituent elements of corruption offences may be observed. This concerned not only the differentiation between acceptance of a bribe, active bribery and indirect corruption, but also the extension of criminal liability to foreign public officials, members of international organisations and, subsequently, to corruption in the private sector and in sport. The Slovak legislature progressively reacted to international obligations arising from instruments of the OECD, the Council of Europe and, in particular, the European Union, thereby strengthening the alignment of domestic criminal law with supranational standards. The recodification of 2005 constituted a systematic consolidation of this development, embedding interpretative definitions and reinforcing the coherence of the regulation.

At the same time, the legislative evolution demonstrates a certain oscillation between a repressive approach, characterised by increasing penalty levels and the limitation of suspended sentences, and a more moderate approach emphasising proportionality, individualisation of punishment and resocialisation of offenders. The amendments adopted in 2024 illustrate this

[40] DESET, M.: Analýza novelizácií trestného zákona z hľadiska penalizácie a kriminalizácie (2012 až 2022). Online. *EPI Odborné články / epi – 2022*, available 15. 2. 2023. Available online at: https://www.epi.sk/odborny-clanok/analyza-novelizacii-trestneho-zakona-z-hladiska-penalizacie-a-kriminalizacie-za-poslednych-desat-rokov.htm, p. 13. [cit. 20. 07. 2025].

tension particularly clearly. On the one hand, they sought to recalibrate penalty scales so that they more accurately reflect the differentiated gravity of protected legal interests and to bring Slovak criminal policy closer to comparative European standards. On the other hand, they triggered debate at the European level concerning the sufficiency of protection of the financial interests of the European Union and the fulfilment of international commitments in combating corruption. The subsequent corrective amendment in July 2024 confirms that the national legislature operates within a framework of multilevel constitutional and supranational constraints.

The analysis further shows that the effectiveness of anti-corruption policy cannot be reduced to the severity of sanctions alone. As emphasised by the Constitutional Court of the Slovak Republic, the fight against corruption must remain consistent with the principles of a democratic state governed by the rule of law and with the protection of fundamental rights and freedoms, including those of the accused and convicted persons. Criminal repression, although indispensable, represents only one component of a broader integrity framework, which must also encompass institutional transparency, accountability mechanisms, preventive measures and effective procedural instruments.

Despite the legislative progress achieved, the Slovak Republic continues to face significant challenges in the detection, investigation and prosecution of corruption offences. Structural issues relating to the functioning of law-enforcement authorities, procedural efficiency and evidentiary standards remain central. In this respect, further reforms of both the Criminal Code and the Code of Criminal Procedure appear necessary, particularly with regard to clarifying procedural time limits, strengthening accountability in investigative phases and ensuring that complex corruption cases are handled within a reasonable time.

In conclusion, the Slovak legal framework for combating corruption has undergone a profound transformation over more than a century, evolving from a narrowly conceived protection of official integrity to a complex, multilayered system shaped by domestic constitutional principles and European criminal law. Its future development should not be guided by short-term political considerations, but by a consistent effort to enhance legal certainty, legislative quality and institutional credibility. Only through a balanced combination of substantive criminal-law instruments, procedural effectiveness and systemic preventive measures can the objective of strengthening institutional integrity and democratic accountability be sustainably achieved.

BIBLIOGRAPHY

Act of the National Council of the Slovak Republic No. 300/2005 Coll., the Criminal Code, as amended.

BALÁŽ, P. – JALČ, A.: *Spoločensko-právna ochrana pred korupciou*. Trnava: Vydavateľstvo Trnavskej univerzity v Trnave a VEDA – Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2006. 199 oo. ISBN 80-2240-899-9.

BURDA, E. et al.: *Boj proti korupcii, manuál*. Projekt financovaný Európskou Úniou. Bratislava: Euroiuris, 2008, 96 oo. ISBN 978-80-969554-9-7.

DESET, M.: Analýza novelizácií trestného zákona z hľadiska penalizácie a kriminalizácie (2012 až 2022) [online]. *EPI Odborné články / epi – 2022,* published 15. 2. 2023. [cit. 20. 07. 2025]. ISSN 2644-4674, pp. 1-15. Available online at: https://www.epi.sk/odborny-clanok/analyza-novelizacii-trestneho-zakona-z-hladiska-penalizacie-a-kriminalizacie-za-poslednych-desat-rokov.htm.

ELIAS, E. – SKALOŠ, M.: Vybrané historicko-právne aspekty korupcie so zreteľom na inštitúcie Slovenskej republiky v boji proti korupcii. In: *Korupcia interdisciplinárne*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-771-6, pp. 172-187.

EPOS Právo: *Novelizovaný Trestný zákon 2/2024*. Bratislava: Epos, 2024. 288 pp. ISBN 978-80-562-0391-0.

Explanatory Memorandum to Act of the National Council of the Slovak Republic No. 312/2020 Coll. on the execution of decisions on the seizure of property and the administration of seized property, and on the amendment and supplementation of certain Acts.

Explanatory Memorandum to Act of the National Council of the Slovak Republic No. 40/2024 Coll., amending and supplementing Act No. 300/2005 Coll., the Criminal Code, as amended, and amending and supplementing certain other Acts.

Finding of the Constitutional Court of the Slovak Republic, Ref. No. PL. ÚS 106/2011.

Finding of the Constitutional Court of the Slovak Republic, Ref. No. PL. ÚS 3/2024.

FUNTA, R. – JURIŠ, F. – KLIMEK, L.: *Európske právo*. 3rd edition. Bratislava: Wolters Kluwer, 2024. 516 pp. ISBN 9788057106623.

IVOR, J. – KLIMEK, L. – ZÁHORA, J.: *Trestné právo Európskej únie a jeho vplyv na právny poriadok Slovenskej republiky*. Žilina: Eurokódex, 2013. 888 pp. ISBN 9788081550171.

JALČ, A.: Korupcia – trestnoprávny vývoj, rekodifikácia a trestná zodpovednosť právnických osôb. In: *Justičná revue,* Vol. 57, 2005, No. 1. ISSN 1335-6461, pp. 1-7.

KLIMEK, L.: *Základy trestného práva Európskej únie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. 268 pp. ISBN 978-80-8168-601-6.

KOČAN, Š.: *Charakteristika a vyšetrovanie korupcie*. Bratislava: APZ, 2012. 179 pp. ISBN 9788080545321.

KOČAN, Š.: Historický prehľad vyšetrovania korupcie v Slovenskej republike. In: SCHELLE, K. – TAUCHEN, J. (eds.): *Korupce – včera a dnes.* Ostrava: KEY Publishing, 2013. ISBN 978-80-741-8177-1, pp. 51-60.

LIPTÁKOVÁ, K. – SKALOŠ, M.: Korupcia, jej právne a ekonomické aspekty s ohľadom na korupciu na úseku správy daní. In: TULÁČEK, J. (ed.): *Aktuálne otázky územnej samosprávy v podmienkach Slovenskej republiky.* Prague: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-447-3, pp. 149-212.

MINÁRIK, Š. et al.: *Trestný poriadok : stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2010. 1302 pp. ISBN 978-80-8078-369-3.

PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: Dokazovanie pri odhaľovaní korupcie. In: *Korupcia interdisciplinárne*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-771-6, pp. 189-206.

PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: Korupce (do roku 1990). In: SCHELLE, K. – TAUCHEN, J. (eds.): *Encyklopedie českých právních dějin, 3. svazek, K-M.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-602-6, pp. 282-286.

PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: Korupcia a činnosť agenta pri jej odhaľovaní. In: *Korupcia interdisciplinárne*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-8168-771-6, pp. 207-218.

PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: *Korupcia a lobing vo svetle právnej úpravy na Slovensku.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2019. 138 pp. ISBN 978-80-571-0101-7.

PAVOL, S. – SKALOŠ, M.: Trestné činy korupcie v historicko-právnom kontexte na území Čiech a Slovenska. In: *III. česko-slovenské právněhistorické setkání doktorandů a postdoktorandů: sborník z konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7938-0, pp. 224-235.

STRÉMY, T. – ŠANTA, J. – OLEKSIK, R.: *Poškodzovanie finančných záujmov Európskej únie.* Praha : Wolters Kluwer ČR, 2022. 288 pp. ISBN 978-80-7676-550-4.

PREFORMOVANIE INŠTITÚTU MEDZINÁRODNEJ PRÁVNEJ POMOCI (MLA) V PODMIENKACH KYBERKRIMINALITY A DIGITÁLNEJ SUVERENITY

RESHAPING THE INSTITUTION OF MUTUAL LEGAL ASSISTANCE AMIDST CYBERCRIME AND DIGITAL SOVEREIGNTY

Ivan Gabani[1]

Yaroslav Lazur[2]

Abstrakt

Reformácia inštitútu Medzinárodnej právnej pomoci je kľúčová vzhľadom na prudký nárast kyberkriminality, ktorá nerešpektuje tradičné hranice. Súčasné mechanizmy čelia kolízii jurisdikcií, najmä z dôvodu princípu digitálnej suverenity, ktorý obmedzuje prístup k údajom umiestneným v zahraničí. Efektívny boj proti nadnárodnej kyberkriminalite si vyžaduje nielen harmonizáciu trestného procesného práva, ale aj vývoj flexibilnejších a urýchlených nástrojov spolupráce. Úspech medzinárodnej trestnej justície závisí od schopnosti štátov nájsť rovnováhu medzi ochranou národnej suverenity a globálnou potrebou rýchlej výmeny elektronických dôkazov.

Kľúčové slová

Medzinárodná právna pomoc (MLA), kyberkriminalita, digitálna suverenita, elektronické dôkazy, kolízia jurisdikcií

Abstract

The reform of the institution of Mutual Legal Assistance is critical given the rapid rise of cybercrime, which disregards traditional borders. Existing MLA mechanisms face a conflict of jurisdictions, particularly due to the principle of digital sovereignty, which restricts access to data stored abroad. The effective combating of transnational cybercrime requires not only the harmonization of criminal procedural law but also the development of more flexible and expedited instruments of cooperation. The success of international criminal justice hinges on the ability of states to strike a balance between safeguarding national sovereignty and the global necessity for the swift exchange of electronic evidence.

Keywords

Mutual Legal Assistance (MLA), Cybercrime, Digital Sovereignty, Electronic Evidence, Conflict of Jurisdictions

[1] mgr. Ivan Gabani, PhD. Senior Lecturer of the Department of International Law, Faculty of Law, Uzhhorod National University.

[2] prof. Yaroslav Lazur, DrSc. Dean of the Faculty of Law, Uzhhorod National University.

Introduction

The rapid development of information technologies has fundamentally reshaped the landscape of crime, turning cyberspace into a primary field for transnational criminal activities. The rise in the level and complexity of cybercrimes – from financial fraud and ransomware extortion to cyberattacks targeting critical infrastructure – poses an existential threat to economic stability and national security. Criminals easily cross state borders using the global Internet, while law enforcement agencies remain constrained by archaic principles of territorial jurisdiction. Electronic evidence necessary for solving these crimes is practically never located exclusively within a single jurisdiction. It is fragmented and distributed among various cloud services and data centers often located thousands of kilometers from where the harm was caused. This geographical dispersion of criminal traces makes the traditional institution of Mutual Legal Assistance (MLA), based on principles of sovereignty and direct communication between central authorities, critically ineffective. The main problem lies in the irreconcilable conflict between the traditional, territorially-oriented principle of MLA and the critical need for rapid cross-border acquisition of electronic evidence. Issues of international cooperation in criminal proceedings, cybercrime counteraction, and the circulation of virtual assets have been the subject of research by many Ukrainian scholars. Significant contributions to the theoretical and practical aspects of this field have been made by scientists such as S. S. Cherniavskyi[3], who researched the methodology of investigating cybercrimes; O. A. Baranov[4], who laid the foundations of Internet law in Ukraine; V. V. Shevchyshen[5], who analyzed the procedural nature of electronic evidence; and M. V. Hutorova[6], who studied international cooperation in criminal matters. However, despite existing research, the specific conflict between digital sovereignty and the speed of obtaining evidence remains open for discussion. The purpose of this article is a comprehensive analysis of the challenges facing the institution of Mutual Legal Assistance amidst transnational cybercrime and the escalation of the digital sovereignty conflict, as well as the development of scientifically grounded proposals for creating flexible, accelerated, and balanced legal instruments for international cooperation in obtaining electronic evidence.

---

[3] CHERNIAVSKYI, S. S. – NEKRASOV, V. A. – TYKHONOVA, O. V. et al.: Shadow Economy in Ukraine: Criminal Law and Criminological Aspects. Kyiv: National Academy of Internal Affairs, 2017. 220 p. ISBN 978-617-574-098-7.

[4] BARANOV, O. A.: Internet of Things: Legal Regulation. Kyiv: ArtEk, 2019. 248 p. ISBN 978-617-7814-06-8.

[5] SHEVCHYSHEN, V. V.: Electronic Evidence in Criminal Proceedings: Concepts and Features. In: Law and Society, Vol. 2, 2019, part 2. ISSN 2075-4458, pp. 156-161.

[6] HUTOROVA, M. V.: International Cooperation in Criminal Proceedings: Current State and Prospects. In: Scientific Herald of the National Academy of Internal Affairs, Vol. 1, 2020, No. 114. ISSN 2519-2841, pp. 85-94.

The methodological framework of the research constitutes a comprehensive combination of general scientific and special legal methods of cognition, which allowed for a multifaceted exploration of the transformation of the Mutual Legal Assistance (MLA) institution. The application of the dialectical method enabled the analysis of the MLA institution in its dynamic development rather than as a static phenomenon. We traced the evolution from traditional diplomatic channels, which were effective in the pre-digital era, to modern attempts to establish direct interaction with Service Providers. This approach revealed deep contradictions between the velocity of cybercrime proliferation and the inertia of existing legal mechanisms, a disparity highlighted by leading researchers in cybercrime investigation methodology, notably S. S. Cherniavskyi[7]. The comparative legal method was utilized to juxtapose the criminal procedural legislation of Ukraine with European Union norms and international standards. Particular attention was paid to the comparative analysis of traditional MLA mechanisms and the novelties of the EU E-Evidence Regulation, as well as the provisions of the Budapest Convention. This allowed for identifying directions for harmonizing national legislation with the European legal space, which is the subject of scientific inquiries by M. V. Hutorova[8]. The formal-logical method was applied to interpret and clarify the content of key legal definitions, such as "electronic evidence," "digital sovereignty," and "virtual assets." A clear distinction between these concepts is critically important for eliminating legal uncertainty, as noted in the works of O. A. Baranov[9] and V. V. Shevchyshen, who investigate the procedural nature of virtual traces[10]. The system-structural method facilitated the consideration of the mechanism for obtaining electronic evidence as a coherent system of procedural actions requiring harmonization at the global level. The empirical basis of the study comprises statistical data regarding the duration of MLA request execution, judicial practice materials in cybercrime cases, and a detailed analysis of the Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime[11], which introduces new forms of cooperation.

[7] CHERNIAVSKYI, S. S. – NEKRASOV, V. A. – TYKHONOVA, O. V. et al.: Shadow Economy in Ukraine: Criminal Law and Criminological Aspects. Kyiv: National Academy of Internal Affairs, 2017.
[8] HUTOROVA, M. V.: International Cooperation in Criminal Proceedings: Current State and Prospects. In: Scientific Herald of the National Academy of Internal Affairs, Vol. 1, 2020, No. 114.
[9] BARANOV, O. A.: *Internet of Things: Legal Regulation*. Kyiv: ArtEk, 2019.
[10] SHEVCHYSHEN, V. V.: Electronic Evidence in Criminal Proceedings: Concepts and Features. In: *Law and Society*, Vol. 2, 2019, part 2.
[11] *Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence* (CETS No. 224). Council of Europe, 2022.

The Crisis of the Conventional MLA Mechanism in the Digital Era

The traditional system of Mutual Legal Assistance (MLA), formed in the pre-digital era and primarily based on the 1959 European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters, is currently experiencing a deep systemic crisis. While remaining the primary tool for interstate cooperation, MLA is critically lagging behind the dynamics of modern crime. In particularly V. V. Zaborovskyi, notes in his research that the effectiveness of legal proceedings directly depends on the timeliness of evidentiary actions, a principle that is systematically violated in cross-border cyber investigations[12]. Our analysis indicates that the key problem is the temporal gap caused by the structural incompatibility of the analogue legal procedure with digital reality. The standard procedure for executing an MLA request involves a complex bureaucratic chain: the investigator → the central authority of the requesting state → the central authority of the requested state → the competent law enforcement agency of the requested state → the court (for authorization) → the service provider. This process takes on average from six to twelve months, and in complex cases involving multiple jurisdictions — years. Such delays are unacceptable in the context of the information society, where, as emphasized by S. B. Buletsa, the legal regulation of information flows requires immediacy and flexibility that traditional civil and criminal institutions often lack[13].

In contrast, cybercrimes and crimes involving virtual assets are committed in milliseconds. Electronic evidence is extremely volatile; it can be modified, deleted, or transferred to another jurisdiction (server) with a single click. Furthermore, Service Providers typically operate under strict data retention policies, often deleting connection logs (NAT data) after three to six months.[14] Consequently, by the time a classical request reaches the execution stage, the evidence no longer exists or has lost its relevance. This creates a phenomenon of "digital impunity," where the procedural form becomes an obstacle to the establishment of the truth, forcing law enforcement to seek alternative, often "grey," methods of obtaining data.

Conflict of Jurisdictions: Territorial vs. Digital Sovereignty

The fundamental theoretical problem hindering effective cooperation is the conflict between the classical concept of state sovereignty (tied to territory) and the extraterritorial

[12] ZABOROVSKYI, V. V. – STOYKA, A. V.: Efficiency of Legal Regulation of Procedural Relations in Ukraine. In: Visnyk of Uzhhorod National University. Series: Law, Vol. 2, 2019, No. 58. ISSN 2307-3322, pp. 105-109.
[13] BULETSA, S. B.: Civil Law Regulation of Relations in the Field of Providing Information Services. Uzhhorod: Uzhhorod National University, 2018.
[14] LAZUR, Y. V. – BULETSA, S. B.: Administrative and Civil Aspects of Digitalization of Public Administration in Ukraine. In: Lex Portus, 2020, No. 2.

nature of cyberspace. As noted by M. V. Savchyn, modern constitutionalism is undergoing a transformation under the pressure of globalization and digitalization, where the state loses its monopoly on violence and control within rigid geographical borders[15]. The Westphalian system, based on the axiom that state power is exclusive within its territory, proves helpless against the architecture of the Internet.

Traditionally, state jurisdiction ends at its state borders. However, in the digital world, data is not tied to the physical location of the user. Data is stored in cloud infrastructures (Data Centers) distributed around the world using "sharding" technologies. A situation arises where a crime is committed in Ukraine, the victim is in Ukraine, but the electronic evidence (correspondence, logs, transaction history) is physically located on a server in the USA or Ireland (e.g., under Meta or Google jurisdiction). This creates a disconnect between the locus delicti (place of the crime) and the locus dati (place of the data).

This leads to the collision of "Digital Sovereignty." States try to extend their control over data physically located on their territory, even if this data belongs to foreign citizens. Conversely, investigating states claim the right to access this data based on the "effects doctrine" (objective territoriality principle), arguing that since the harm was caused on their territory, their jurisdiction should prevail.

According to D. M. Bielov, ensuring information security is becoming a key function of the modern state, but its implementation is blocked without new international consensus[16]. The conflict creates legal uncertainty for Service Providers (SPs), who find themselves between two fires: the obligation to disclose data under the request of foreign law enforcement and the prohibition to do so under the data protection laws (e.g., EU GDPR vs. US CLOUD Act) of the country where the server is located. This legal stalemate results in a situation where private corporations effectively become arbitrators of criminal justice, deciding which state's request to honor.

Evolution of Legal Instruments: From Budapest to E-Evidence Regulation

To resolve this conflict, the international community is moving towards the model of "Direct Cooperation." The first evolutionary step was the Budapest Convention on Cybercrime (2001), specifically its Article 32(b), which allowed for transborder access to stored computer

[15] SAVCHYN, M. V.: Modern Constitutionalism: Between Theory and Practice. Uzhhorod: RIK-U, 2018. (Або його стаття: Constitution in the Era of Global Transformations. In: Visnyk of Uzhhorod National University. Series: Law, Vol. 2, 2016, No. 39).

[16] BIELOV, D. M. – HROMOVIK, V. P.: Information Function of the State: Constitutional and Legal Dimension. Uzhhorod: Helvetica, 2019.

data with lawful consent or where publicly available. However, this mechanism proved insufficient for complex investigations requiring non-public user data.

A qualitative leap occurred with the adoption of the Second Additional Protocol to the Budapest Convention (2022) and, in particular, the Regulation (EU) 2023/1543 on European Production and Preservation Orders for electronic evidence in criminal proceedings (E-Evidence Regulation). As emphasized by Y. V. Lazur, the integration of Ukraine into the European legal space requires a fundamental transformation of public administration and procedural forms, adapting them to the EU's "digital reality." The E-Evidence Regulation serves as the benchmark for this transformation[17].

This Regulation introduces a revolutionary approach: it allows a judicial authority in one member state to send a binding European Production Order Certificate (EPOC) directly to a service provider (SP) offering services in the EU, regardless of where the data is physically stored. The intermediary link — the central authority of the state where the SP is located — is removed from the chain (except for specific cases involving notification to grounds for refusal). This mechanism significantly reduces the time for obtaining evidence (from months to ten days, and in emergency cases — up to eight hours). It embodies the paradigm shift from the principle of "location of data" to the principle of "location of the service provider's offering." According to Professor O. Ya. Rohach, effective legal regulation in the modern world is impossible without unification and the creation of supranational mechanisms that ensure legal certainty for all participants in civil and criminal relations[18]. The E-Evidence Regulation achieves this by creating a single "market of evidence," preventing criminals from hiding behind jurisdictional fragmentation.

Virtual Assets and the Necessity of Immediate Action

A separate, critical aspect of the study is the circulation of virtual assets (cryptocurrencies). The use of blockchain technologies, mixers, and decentralized finance (DeFi) allows criminals to launder proceeds of crime instantly. As noted by S. B. Buletsa, virtual assets represent a specific object of civil rights that does not fit into the traditional dichotomy of "things" and "intellectual property," requiring a sui generis legal regime[19].

[17] LAZUR, Y. V. – BULETSA, S. B.: Administrative and Civil Aspects of Digitalization of Public Administration in Ukraine. In: Lex Portus, 2020, No. 2, pp. 11-34.
[18] ROHACH, O. Ya. – SAVCHYN, M. V.: *Rule of Law and European Integration Standards*. Uzhhorod: RIK-U, 2018.
[19] BULETSA, S. B. – ZABOROVKSYY, V. V.: Legal Nature of Cryptocurrency: Civil and Procedural Aspects. In: Visnyk of Uzhhorod National University. Series: Law, Vol. 2, 2019.

Without a clear civil-law definition of these assets, their procedural seizure in criminal proceedings becomes legally vulnerable.

In investigations involving crypto-assets, the factor of "Digital Sovereignty" takes on new forms. Often, it is impossible to determine the physical location of a "wallet" or a decentralized exchange node. In such conditions, relying on territorial jurisdiction is futile. The distributed ledger technology (DLT) effectively erases national borders, creating a "jurisdictional vacuum."

We argue that for the effective seizure of virtual assets, a mechanism of automatic mutual recognition of freezing orders is necessary, similar to the logic of the E-Evidence Regulation. Law enforcement agencies must have the tools to block assets on crypto-exchanges (VASPs) instantly, without waiting for diplomatic correspondence, provided there is a judicial warrant. This aligns with the scientific position of Y. V. Lazur, who emphasizes that the digitalization of public administration implies the automation of administrative processes to ensure the immediate protection of public interests[20].

The current bureaucratic delays allow criminals to utilize "chain-hopping" techniques (rapidly switching between different cryptocurrencies) and withdraw funds to "cold wallets" within minutes. Therefore, the implementation of a "Fast-Freeze" mechanism at the international level is not a matter of convenience, but a prerequisite for the inevitability of punishment.

Summarizing the analysis, we propose the concept of transitioning to a model of "International Digital Sovereignty." Isolationism in the digital age leads to legal impotence.
This concept should be based on three fundamental pillars:

1. Direct Cooperation: The legalization of direct procedural interaction between national law enforcement agencies and foreign Service Providers (SPs) / Virtual Asset Service Providers (VASPs). The state must delegate a portion of its sovereign monopoly on external communication to competent judicial authorities to ensure speed.

2. Standardization: The harmonization of technical and legal standards for the identification of subscribers and the preservation of logs (IP addresses, NAT) across all jurisdictions. A unified approach is needed to avoid the "data retention" problem, where evidence available in one jurisdiction is already destroyed in another.

3. Protection of Rights: The introduction of high standards for the protection of personal data and procedural guarantees for the defense. The simplification of access to evidence must

[20] LAZUR, Y. V.: *Public Administration in the Context of Digital Transformation*. In: *Administrative Law and Process*, 2021, No. 3.

not lead to a "police state" in cyberspace. According to the prominent constitutionalist M. V. Savchyn, the "digital social contract" requires the state not only to ensure security but also to guarantee that interference with privacy is proportional and subject to judicial control[21]. Furthermore, as emphasized by V. V. Zaborovskyi, the principle of adversarial proceedings demands that if the prosecution gains rapid access to cross-border digital evidence, the defense must have equivalent tools to verify its authenticity and admissibility[22].

Only such a comprehensive approach will resolve the conflict between the archaic nature of the 20th-century MLA treaties and the technological reality of the 21st century. It will ensure the inevitability of punishment for cybercriminals while preserving the fundamental values of the rule of law.

Conclusion

The conducted research allows us to conclude that the traditional institution of Mutual Legal Assistance (MLA), based on the principle of strict territoriality, has exhausted its potential in the fight against transnational cybercrime. The critical time gap between the commission of a digital crime and the receipt of evidence through diplomatic channels creates a zone of "digital impunity."

It has been substantiated that resolving the conflict between state sovereignty and the extraterritorial nature of data requires a paradigm shift towards "Direct Cooperation." The analysis of the EU Regulation 2023/1543 (E-Evidence) confirms the effectiveness of replacing bureaucratic intermediaries with direct judicial orders to Service Providers. This approach reduces the timeframe for obtaining evidence from months to days, which is critical for preserving volatile digital traces.

A separate emphasis is placed on the necessity of adapting legal mechanisms to the circulation of virtual assets. The study argues for the urgent introduction of automatic mutual recognition of freezing orders for crypto-assets to prevent money laundering through decentralized finance (DeFi) systems.

Finally, the article proposes the concept of "Cooperative Digital Sovereignty." Unlike the traditional protectionist interpretation aimed at data localization, this model envisages the creation of a unified legal space of trust. It implies that states voluntarily delegate a portion of their procedural powers to ensure the speed of justice, balancing this with high standards of

[21] SAVCHYN, M. V.: Modern Constitutionalism: Between Theory and Practice. Uzhhorod: RIK-U, 2018.
[22] ZABOROVSKYI, V. V. – MANZYUK, V. V.: Principles of Civil Procedure. Uzhhorod, 2018.

human rights protection. Only such harmonization will ensure the inevitability of punishment in the digital era.

BIBLIOGRAPHY

BARANOV, O. A.: Internet of Things: Legal Regulation. Kyiv: ArtEk, 2019. 248 p. ISBN 978-617-7814-06-8.

BIELOV, D. M. – HROMOVIK, V. P.: Information Function of the State: Constitutional and Legal Dimension. Uzhhorod: Helvetica, 2019.

BULETSA, S. B.: Civil Law Regulation of Relations in the Field of Providing Information Services. Uzhhorod: Uzhhorod National University, 2018.

CHERNIAVSKYI, S. S. – NEKRASOV, V. A. – TYKHONOVA, O. V. et al.: Shadow Economy in Ukraine: Criminal Law and Criminological Aspects. Kyiv: National Academy of Internal Affairs, 2017. 220 p. ISBN 978-617-574-098-7.

HUTOROVA, M. V.: International Cooperation in Criminal Proceedings: Current State and Prospects. In: Scientific Herald of the National Academy of Internal Affairs, 2020, Vol. 1, No. 114. ISSN 2519-2841, p. 85-94.

LAZUR, Y. V. – BULETSA, S. B.: Administrative and Civil Aspects of Digitalization of Public Administration in Ukraine. In: Lex Portus, 2020, No. 2, p. 11-34.

ROHACH, O. Ya. – SAVCHYN, M. V.: Rule of Law and European Integration Standards. Uzhhorod: RIK-U, 2018.

SAVCHYN, M. V.: Modern Constitutionalism: Between Theory and Practice. Uzhhorod: RIK-U, 2018.

SHEVCHYSHEN, V. V.: Electronic Evidence in Criminal Proceedings: Concepts and Features. In: Law and Society, 2019, Vol. 2, part 2. ISSN 2075-4458, p. 156-161.

ZABOROVSKYI, V. V. – STOYKA, A. V.: Efficiency of Legal Regulation of Procedural Relations in Ukraine. In: Visnyk of Uzhhorod National University. Series: Law, 2019, Vol. 2, No. 58. ISSN 2307-3322, p. 105-109.

Legal Acts & Internet Sources:

COUNCIL OF EUROPE: Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence [online]. Strasbourg: Council of Europe, 2022. Available at: https://rm.coe.int/1680a67904

EUROPEAN UNION: Regulation (EU) 2023/1543 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 on European Production Orders and European Preservation Orders

for electronic evidence in criminal proceedings [online]. In: Official Journal of the European Union, L 191, 2023. Available at: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1543/oj

OCHRANA FINANČNÝCH ZÁUJMOV EURÓPSKEJ ÚNIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE PO NOVELE TRESTNÉHO ZÁKONA

PROTECTION OF THE EUROPEAN UNION´S FINANCIAL INTERESTS IN THE SLOVAK REPUBLIC AFTER THE AMENDMENT TO THE CRIMINAL CODE[1]

Simona Ferenčíková[2]

Lukáš Michaľov[3]

Abstrakt

Nedávne zmeny trestného práva, schválené Ústavným súdom Slovenskej republiky, zaviedli dualizmus v ochrane záujmov chránených Trestným zákonom. Na jednej strane sú chránené tzv. národné záujmy, na druhej strane finančné záujmy európskeho systému, ktorých ochrana sa javí ako prísnejšia. V článku autori analyzujú novely Trestného zákona a zamýšľajú sa nad vhodnosťou duálneho prístupu k záujmom chráneným Trestným zákonom.

Kľúčové slová

Finančné záujmy Európskej únie, vlastnícke právo, diskriminácia

Abstract

Recent changes to the criminal law, approved by the Constitutional Court of the Slovak Republic, have introduced dualism in the protection of interests protected by the Criminal Code. On the one hand, so-called national interests are protected, on the other hand, the financial interests of the European system, the protection of which appears to be stricter. In the article, the authors analyze the amendments to the Criminal Code and reflect on the appropriateness of a dual approach to interests protected by the Criminal Code.

Keywords

Financial interests od European union, property law, discrimination

Introduction

Since the Slovak Republic is one of the Member States of the European Union (hereinafter also the "EU"), it has the possibility to draw financial resources from the so-called

[1] This article was prepared with the support of, and constitutes an output of, the VEGA research project No. 1/0498/24, Tvorba a nástroje trestnej politiky [Creation and Instruments of Criminal Policy]. This article was created within the framework of the VEGA grant task No. 1/0498/24, Creation and Instruments of Criminal Policy.

[2] doc. JUDr. Simona Ferenčíková, PhD., Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law, Department of Criminal Law, Associate Professor.

[3] JUDr. Lukáš Michaľov, PhD. mult., Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law, Department of Criminal Law, Assistant Professor.

European funds. For that purpose, however, it must also establish the necessary control and sanctioning mechanisms governing the use of those Union resources. One of the sanctioning mechanisms safeguarding EU funds is the criminal-law framework contained in the Criminal Code.[4] At the domestic level, *de lege lata*, the protection of the EU's financial interests by means of criminal law is primarily regulated in Sections 261 to 263 of the Criminal Code. This criminal-law framework has been amended as a result of several legislative changes. Within the trends observed to date, both a formal and a substantive (material) element of these changes can be identified.[5] These changes are analysed in greater detail and with precision by MICHAĽOV and TOMAŠ.[6]

Historically, the first regulation of the criminal offence of damaging the financial interests of the European Communities was contained in Sections 126 to 126b of the Criminal Code of 1961, as amended by Act No. 421/2002 Coll., effective from 1 September 2002. This framework constituted an implementation of the Convention on the Protection of the European Communities' financial interests. The individual constituent offences were systematically placed among economic offences, in the second Chapter of the Special Part of the criminal code. Upon the recodification of substantive criminal law in 2005, the offence of damaging the financial interests of the European Communities was incorporated into the currently valid and effective Criminal Code. From a formal-legal perspective, it was placed in the fifth Chapter of the new Act, which was related to an overall change in the systematic arrangement of the Special Part of the Criminal Code (an emphasis on the protection of individuals' fundamental rights and freedoms over the protection of collective interests of society and the State).

A further formal change consisted in replacing references to the European Communities with references to the European Union by Act No. 91/2016 Coll., following the entry into force of the Treaty of Lisbon. According to the explanatory memorandum, this was a legislative-technical adjustment related to the use of the terms "European Communities" and "European Union". The amendment concerning the offence of damaging the financial interests of the European Union, carried out by Act No. 214/2019 Coll., constituted an implementation of the new EU regulation contained in the Directive of the European Parliament on combating fraud

[4] Act No. 300/2005 Coll., the Criminal Code (Trestný zákon).
[5] MICHAĽOV, L. – TOMAŠ, L.: Current Perspectives on the Offences of Damaging the Financial Interests of the European Union under Section 261 of the Criminal Code (Part 1). In: Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax, Vol. 75, 2023, No. 1. ISSN 1335-6461, pp. 46–61.
[6] MICHAĽOV, L. – TOMAŠ, L.: Current Perspectives on the Offences of Damaging the Financial Interests of the European Union under Section 261 of the Criminal Code (Part 1). In: Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax, Vol. 75, 2023, No. 1. ISSN 1335-6461, pp. 46–61; MICHAĽOV, L. – TOMAŠ, L.: Current Perspectives on the Offences of Damaging the Financial Interests of the European Union under Section 261 of the Criminal Code (Part 2). In: Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax, Vol. 75, 2023, No. 2. ISSN 1335-6461, pp. 165–179.

affecting the Union's financial interests by means of criminal law. That amendment, in its content, departed from the previous amending practice in this field. As a result of Act No. 214/2019 Coll., the offences of damaging the financial interests of the European Union underwent several potential as well as actual substantive changes.[7]

Similarly, legislative changes adopted in the domestic legal order in the course of 2024 also affected the normative wording of substantive-law criminal institutes directly touching upon the protection of the EU's financial interests, in concreto: limitation of criminal prosecution, mandatory imposition of imprisonment, conditional suspension of the execution of imprisonment, waiver of punishment, and the principles governing the imposition of penalties and protective measures. The most pronounced changes to the institutes of the Criminal Code guaranteeing the protection of financial interests took place precisely at the substantive level.

The aim of this contribution is therefore to determine whether the recent changes to the criminal-law framework, which introduced a dual-track model of protection of interests, are compatible with the Constitution of the Slovak Republic (Ústava Slovenskej republiky) [hereinafter "Constitution of the Slovak Republic"] and with EU law.

Analysis of the Criminal-Law Framework Guaranteeing the Protection of the EU's Financial Interests

Fundamental changes were introduced into the Slovak criminal-law framework contained in the Criminal Code through a series of amendments in 2024. Those legislative changes were dynamic in nature and did not always entail rational consequences. The most pressing issues concerned, in particular, the question of the priority of protecting EU financial resources, in the context of protecting financial resources originating from domestic public sources.

The starting point may be considered the amendment to the Criminal Code effected by Act No. 40/2024 Coll., effective from 6 August 2024, in connection with the issuance of the decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic, PL. ÚS 3/2024 (hereinafter the "CCSR decision"); the amendment thus passed the constitutional review test (save for a few provisions). Following that amendment, two further relevant amendments were adopted, directly concerning substantive changes to substantive-law institutes guaranteeing the

[7] MICHAĽOV, L. – TOMAŠ, L.: Current Perspectives on the Offences of Damaging the Financial Interests of the European Union under Section 261 of the Criminal Code (Part 1). In: Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax, Vol. 75, 2023, No. 1. ISSN 1335-6461, pp. 46–61.

protection of the EU's financial interests, namely: (i) the amendment carried out by Act No. 214/2024 Coll., effective from 6 August 2024, which, inter alia, introduced a definition of the term "EU financial interests" in Section 137a of the Criminal Code; and (ii) the amendment carried out by Act No. 353/2024 Coll., effective from 17 December 2024, amending and supplementing certain Acts in connection with strengthening the protection of the European Union's financial interests.

The amendment to the Criminal Code effected by Act No. 214/2024 Coll. introduced fundamental changes concerning the protection of the EU's financial interests, focused on the issue of mandatory imposition of imprisonment. At the same time, it constituted a response to the CCSR decision, to consultations with the European Commission, and to final negotiations with representatives of the European Commission on matters relating to the protection of the EU's financial interests. On the basis of consultations with the European Commission, adjustments were adopted to the ranges of imprisonment for selected constituent offences in line with the standards of Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2017 on the fight against fraud to the Union's financial interests by means of criminal law, notwithstanding that these are not offences transposing that Directive. The adjustment also reflects the case-law of the Court of Justice of the European Union (for example, the judgment of 24 July 2023 in Case C-107/23 PPU, Lin).[8]

The last two amendments mentioned above introduced a differentiated sanctioning mechanism for the protection of the financial interests of the Slovak Republic and the EU, even in relation to the same constituent offences—property offences, economic offences, and offences against order in public affairs—which are exhaustively enumerated in the Criminal Code, namely: embezzlement under Section 213 of the Criminal Code; laundering of proceeds of crime under Section 233 of the Criminal Code; breach of duties in the administration of another's property under Section 237 of the Criminal Code; breach of regulations on the circulation of goods in foreign trade under Section 254 of the Criminal Code; damaging the financial interests of the European Union under Section 261 of the Criminal Code; damaging the financial interests of the European Union under Section 262 of the Criminal Code; bid-rigging in public procurement and public auction under Section 266 of the Criminal Code; tax and insurance evasion under Section 276(4) of the Criminal Code; failure to remit tax and insurance under Section 277(4) of the Criminal Code; tax fraud under Section 277a(3) of the

[8] Explanatory Memorandum to Act No. 214/2024 Coll. [online]. [Accessed 7 January 2026]. Available at: nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=550350

Criminal Code; abuse of power by a public official under Section 326 of the Criminal Code; accepting a bribe under Section 330 of the Criminal Code; bribery under Section 334 of the Criminal Code (hereinafter, this contribution will refer to this group as the "exhaustively listed offences by which the EU's financial interests are damaged", in the appropriate grammatical forms).

The differentiated sanctioning mechanism concerns the following substantive-law institutes: the principles governing the imposition of penalties (Section 34(4) of the Criminal Code, third sentence), mandatory imposition of imprisonment (Section 34(6) of the Criminal Code, second sentence), the principles governing the imposition of protective measures (Section 35(5) of the Criminal Code, last sentence), waiver of punishment (Section 40(3) of the Criminal Code, second sentence), conditional suspension of the execution of imprisonment (Section 49(2) of the Criminal Code), and limitation of criminal prosecution (Sections 87(7) and 87(8) of the Criminal Code).

In the following part, we analyse the current criminal-law framework of the Criminal Code characterised by a dual-track model and by the prioritisation of protection of financial interests depending on the nature of the owner of those financial interests (the EU), even where the type of financial interest is the same (as in the Member State). The analysis is devoted precisely to the stricter protection of European financial interests. It must be noted here that the European Union does not require such a differentiation of criminal-law protection of financial interests based on the subject (stricter protection of the EU's financial interests) and, at the same time, that this differentiation is not justified by any proportionate legal ground.

Within the interpretative terms of the Criminal Code, Section 137a defines (conceptually delimits) the notion of the EU's financial interests. The definition is derived from Sections 261(1) and 261(2) of the Criminal Code, where the financial interests are referred to only indirectly.[9] The range of institutions has been broadened, so that, in addition to the EU, it now includes the budgets of EU institutions, bodies, offices and agencies established pursuant to the Treaty on European Union or the Treaty on the Functioning of the European Union, as well as budgets managed and controlled directly or indirectly by them. Correspondingly, the definition of damage in Section 124(4) of the Criminal Code was extended to those institutions. In these contexts, the definition of a public official under Section 128 of the Criminal Code was also expanded. For the offence of accepting a bribe under Section 330 of the Criminal Code and

[9] Explanatory Memorandum to Act No. 214/2024 Coll. [online]. [Accessed 7 January 2026]. Available online. nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=550350

bribery under Section 334 of the Criminal Code, a public official also includes a person who, by virtue of their position or function, has the right to decide or participates in deciding on the management of assets, proprietary rights, and financial resources originating from the EU budget, from a budget managed by the EU or on behalf of the EU, or from the budgets of EU institutions, bodies, offices and agencies established pursuant to the Treaty on European Union or the Treaty on the Functioning of the European Union, or from budgets managed and controlled directly or indirectly by them. In the constituent offences of corruption, the public official appears not only as a special subject but also as a circumstance conditioning the application of a higher penalty range.

As regards sentencing, the principle of **(judicial) individualisation of punishment** laid down in Section 34(4) of the Criminal Code was modified. The criteria that the court takes into account when determining the type of punishment and its extent were expanded, in particular the offender's conduct after committing the offence—especially vis-à-vis the injured party—and the time elapsed since the offence was committed. Thus, the possibilities for individualisation were broadened, which is subsequently reflected in the proportionality of punishment, notably by ensuring a sufficient span between the lower and upper bounds of imprisonment ranges and by strengthening the possibility of imposing alternative sanctions. Likewise, the court was required, for offences by which the perpetrator sought to obtain or did obtain a pecuniary benefit, to consider in particular the imposition of a monetary penalty, either alone or alongside another penalty. The conditions for effective deprivation of proceeds of crime were thus strengthened and the prerequisites for ensuring fair criminal-law punishment of offenders were improved. Within the framework of judicial individualisation of punishment, compensation for damage is emphasised as a prominent element of restorative justice.

Key for the purposes of this contribution is the last sentence: *"When determining the type of punishment and its extent for the exhaustively listed offences by which the EU's financial interests are damaged, the court must also take into account that the punishment ensures the protection of the EU's financial interests."* By virtue of this provision, punishment acquires a new function—a secondary protective function aimed at safeguarding the EU's financial interests (in addition to the primary function consisting in protecting society)—which manifestly favours the protection of those interests over domestic interests, notwithstanding that the interest at stake is of the same type. The court is thereby obliged to take into account the EU's financial interests and other rights and legally protected interests as those of an injured party. Any harm to the EU's financial interests is deemed to constitute damage under Section

124(4) of the Criminal Code; consequently, the EU is also placed within the criminal-law category of injured parties.

The modification also affected another of the sentencing principles under Section 34(6) of the Criminal Code, from which the principle of **autonomy of penalties and the corresponding exception of mandatory imposition of imprisonment follow**. The penalties listed in Section 32 of the Criminal Code may be imposed separately, or several of them may be imposed cumulatively. Unless the Criminal Code provides otherwise, the court must impose a sentence of imprisonment for the exhaustively listed offences by which the EU's financial interests are damaged where the extent of the offence, the damage caused, or the pecuniary benefit obtained exceeds EUR 50,000; the court must also mandatorily impose imprisonment where the upper limit of the imprisonment range laid down in the Special Part of the Criminal Code exceeds 8 years. Raising the upper limit of the imprisonment range from the former 5 years to the current 8 years enables broader use of alternative sanctions that could otherwise not be imposed due to incompatibility between sanctions. At the same time, this change strengthens the position of imprisonment as *ultima ratio* and relieves detention facilities (institutions) in terms of capacity.

Section 34(6) of the Criminal Code thus establishes a departure from the general legal regime of mandatory imposition of imprisonment specifically in relation to the exhaustively listed offences damaging the EU's financial interests. Within this departure, the court is required to impose imprisonment having regard to the extent of the offence, the damage caused, or the pecuniary benefit obtained, which must exceed EUR 50,000 (irrespective of the penalty range).

The principles governing the imposition of protective measures were supplemented as well, specifically Section 35(5) of the Criminal Code. In its general substance, this provision strongly pursues the purpose of protecting the financial interests of the EU and the Slovak Republic, as well as those of natural and legal persons. In the case of the exhaustively listed offences by which the EU's financial interests are damaged, the court is required to consider in particular the confiscation of part of the property so as to deprive the offender of proceeds of crime. Property-based protective measures thus, alongside property-based penalties, also perform a pronounced function of deprivation of proceeds of crime, especially for the defined offences damaging the EU's financial interests; accordingly, the imposition of confiscation of an item is not excluded.

In Section 40(3) of the Criminal Code, the traditional institute of waiver of punishment was modified, taking into account the specific nature of damaging the EU's financial interests.

A waiver of punishment may be applied where a misdemeanour offence (*prečin*) caused damage or generated a benefit, the offender confessed (Section 40(1)(a) of the Criminal Code), or a guarantee was accepted (Section 40(1)(b) of the Criminal Code), and the offender simultaneously surrendered the proceeds of crime and compensated the damage caused by the offence, or concluded an agreement with the injured party on compensation or on the manner of remedying the consequences of the offence, or on other redress. The waiver of punishment is thus tightened by the requirement to surrender the proceeds or to compensate the damage. This is, admittedly, a stricter condition for the offender; however, as regards proceeds of crime, it also fulfils the objective of Section 1 of the Code of Criminal Procedure (Trestný poriadok) [hereinafter "Code of Criminal Procedure"][10] and by compensating damage it strengthens the position of the injured party in criminal proceedings. In the case of misdemeanour offences under Sections 213, 233, 237, 254, 261, 262, 266, 326 and 334 of the Criminal Code, by which the EU's financial interests are damaged, the court may waive punishment under Section 40(1)(a) (confession) or Section 40(1)(b) (acceptance of a guarantee) only if the conditions are met that the offender surrendered the proceeds of crime and compensated the damage caused by the offence, or concluded an agreement with the injured party on compensation or on the manner of remedying the consequences of the offence or on other redress, and simultaneously the extent of the misdemeanour offence, the damage caused, or the pecuniary benefit obtained does not exceed EUR 50,000. Put simply, for the exhaustively defined misdemeanour offences damaging the EU's financial interests, a special legal regime applies that establishes a statutory limit—damage, benefit, and extent—up to EUR 50,000. In those cases, once the stated limit is exceeded, a penalty must be imposed on the offender.

Stricter criminal-law protection of the EU's financial interests is also apparent in Section 49 of the Criminal Code, which regulates conditional suspension of the execution of imprisonment. Under the current legal framework, and subject to statutory conditions, the execution of imprisonment may be suspended where the imposed sentence does not exceed three years.[11] Under Section 49(2) of the Criminal Code, in the case of the exhaustively listed

[10] Section 1 of Act No. 301/2005 Coll., the Code of Criminal Procedure (Trestný poriadok):
"The Code of Criminal Procedure governs the procedure to be followed by the authorities active in criminal proceedings and by courts so that criminal offences are duly ascertained, their perpetrators are fairly punished in accordance with the law, and proceeds of crime are confiscated, while fundamental rights and freedoms of natural persons and legal persons must be respected."

[11] Section 49(1) of Act No. 300/2005 Coll., the Criminal Code (Trestný zákon): "Unless this Act provides otherwise, the court may conditionally suspend the execution of a sentence of imprisonment not exceeding three years, if:
(a) having regard to the person of the offender, in particular taking into account his prior life and the environment in which he lives and works, and to the circumstances of the case, it has reasonable grounds to consider that, for

offences by which the EU's financial interests are damaged, the court may, subject to statutory conditions, conditionally suspend the execution of imprisonment not exceeding two years. The scope for so-called conditional conviction for offences damaging the EU's financial interests is thus limited.

Within the expert community, the issue that resonated most was the special regime for limitation of criminal prosecution. Section 87(7) of the Criminal Code lays down a special limitation period for the exhaustively listed offences by which the EU's financial interests are damaged, namely: (a) 20 years, where the offence is a felony (zločin) for which the Special Part of the Criminal Code allows the imposition of imprisonment with an upper limit of at least 10 years; (b) 10 years for other felonies; (c) 5 years for a misdemeanour offence (prečin) for which the Special Part allows the imposition of imprisonment with an upper limit of at least 3 years; and (d) 3 years for other misdemeanour offences..

At the same time, in Section 87(8) of the Criminal Code, the legislator addressed the statutory shortening of limitation periods and the retroactive effect of a more favourable law, as derived from consultations with the European Commission. The essence of the regulation is that, if limitation periods are shortened by law for the exhaustively defined offences damaging the EU's financial interests in respect of which the limitation period was interrupted under Section 87(3) of the Criminal Code, the effects associated with the interruption of limitation—including the effects of procedural acts by which the running of limitation periods was interrupted—remain preserved.

Analysis in the Context of Article 20 of the Constitution of the Slovak Republic and EU Law

The dual-track model and prioritisation of the EU's financial interests outlined above raises, at first sight, questions as to whether it is to some extent discriminatory, given that the Slovak constitutional legal order recognises, in practice, only one form of ownership.

Part of the constitutional guarantees of the right to own property is the second sentence of Article 20(1) of the Constitution of the Slovak Republic, according to which the property right of all owners has the same statutory content and protection. This expresses the principle of equality and the prohibition of discrimination in the realisation and application of

---

the purpose of ensuring the protection of society and the rehabilitation of the offender, the execution of the sentence of imprisonment is not necessary; or
(b) it accepts a guarantee for the offender's rehabilitation and, having regard to the educational influence of the person offering the guarantee, considers that the execution of the sentence of imprisonment is not necessary."

fundamental rights and freedoms, from which it follows that all owners have the right to the same statutory content of property rights and to the same protection of property rights.

The prohibition of discrimination is thus evident, and it should not be decisive whether an object is owned by a natural person, a legal person, the State, or the EU. In interpreting Article 20 of the Constitution of the Slovak Republic, the Constitutional Court also held that

- the constitutional imperative under Article 20(1), second sentence, of the Constitution of the Slovak Republic applies to all owners with respect to objects of the same kind; thus, the same content of the property right and its protection must be laid down by law for cash, shares, or immovable property; therefore, ownership of financial resources must have the same scope and protection for all owners,
- creating an unequal position of individual owners with respect to an object of the same kind (in terms of the content of ownership and its protection) is contrary to Article 20(1), second sentence, of the Constitution of the Slovak Republic,
- in accordance with Article 20(1), second sentence, of the Constitution of the Slovak Republic, it is permissible to create a specific legal regime based on the particular nature of the object (e.g. differences in the legal regime of ownership of financial resources as compared to the legal regime of ownership of shares or immovable property, etc.); however, it is contrary to that provision to create a specific legal regime based on the very nature of the owner of the object (the State, a legal person, or a natural person).[12]

All owners, without distinction, should therefore have the right to protection of their property right without distinction.

Compliance with the requirement of equal criminal-law protection of objects defined by kind can be illustrated by the legal regulation of the misdemeanour offence of theft. Thus, for example, in the case of the misdemeanour offence of theft under Section 212(1) of the Criminal Code, it is compatible with Article 20(1), second sentence, of the Constitution of the Slovak Republic for the legislator to differentiate criminal-law protection of objects according to their kind. Theft of an item valued at up to EUR 700 is classified as a petty offence against property, whereas theft becomes a criminal offence only once the value exceeds EUR 700.[13] Conversely, problematic would be a legal regime where criminal-law protection against theft would not be based on the kind of object or its value, but would depend on the typology of the owner.

[12] Decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic (Ústavný súd SR) of 3 April 1996, case No. PL. ÚS 38/95.
[13] With reference to that, see **Section 212(1)(a) of the Criminal Code (Trestný zákon)**.

In our view, stricter criminal-law protection, consisting either in different general conditions of criminal liability or in different conditions for imposing sanctions, which is afforded to the EU's financial interests as opposed to the financial interests of the Slovak Republic or of natural or legal persons, constitutes differential treatment based on the subject of the property right rather than on the kind of object, which we consider problematic.

Therefore, the legal framework analysed above creates a different sanctioning mechanism, for identical constituent offences, for the protection of the EU's financial interests in terms of:

1. the principles governing the imposition of penalties under Sections 34(4) and 34(6) of the Criminal Code;
2. the principles governing the imposition of protective measures under Section 35(5) of the Criminal Code;
3. the conditions for waiver of punishment in the case of misdemeanour offences under Section 40(3) of the Criminal Code;
4. the conditions for conditional suspension of the execution of imprisonment under Section 49 of the Criminal Code;
5. the conditions relating to limitation of criminal prosecution under Sections 87(1), 87(7) and 87(8) of the Criminal Code.

This dual-track model thus appears problematic and contrary to Article 20 of the Constitution of the Slovak Republic.

We are convinced that EU law itself does not lay down an imperative that the EU's financial interests must be protected more than the financial interests of any other subject. It is also reasonable to consider that stricter conditions of criminal liability, or stricter principles and conditions for imposing penalties with respect to the same constituent offences, where the EU's financial interests are at stake, are not consistent with the requirement of necessity; that is, they exceed what is necessary to achieve the stated objectives (prevention of fraud, proper collection of tax).

These conclusions also follow from Article 20 of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, which provides for equality of all persons before the law. Equality before the law and the prohibition of discrimination is one of the fundamental principles of EU law, because equality of treatment is a basic feature of an integrating Europe. It follows that the obligation to adopt effective and dissuasive measures to protect the EU's financial interests must be implemented in a non-discriminatory manner; accordingly, only a non-discriminatory

domestic legal regime for the protection of the EU's financial interests is compatible with Article 325(1) of the Treaty on the Functioning of the European Union. A domestic legal regime that protects the EU's financial interests in a discriminatory manner by providing a different level of criminal-law protection of financial interests depending on the differing subject of the property right thus appears incompatible with Article 325(1) of the Treaty on the Functioning of the European Union.

Conclusion

Recent amendments to the Criminal Code, in particular through Act No. 40/2024 Coll., as well as subsequent amendments, triggered a society-wide debate regarding the necessity and effectiveness of the proposed changes. Those changes also introduced the prioritisation of protecting the EU's financial interests, which, however, did not resonate strongly within either the expert community or the general public. The aim of this contribution was therefore to open this discussion and to ascertain whether the relevant amendments are compatible with the Constitution of the Slovak Republic and with EU law. On the basis of an assessment of specific provisions of the Constitution of the Slovak Republic and of the Treaty on the Functioning of the European Union, the authors concluded that the amendments favouring the EU's financial interests may appear discriminatory and thereby contrary to the Constitution of the Slovak Republic and/or EU law. This may be regarded as a fundamental problem running counter to the trend of modern criminal policy. Ultimately, however, the questions raised will be answered on the merits only by the Constitutional Court of the Slovak Republic.

List of References

Periodicals:

MICHAĽOV, L. – TOMAŠ, L.: Current Perspectives on the Offences of Damaging the Financial Interests of the European Union under Section 261 of the Criminal Code (Part 1). In: Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax, Vol. 75, 2023, No. 1. ISSN 1335-6461, pp. 46–61.

MICHAĽOV, L. – TOMAŠ, L.: Current Perspectives on the Offences of Damaging the Financial Interests of the European Union under Section 261 of the Criminal Code (Part 2). In: Justičná revue: časopis pre právnu teóriu a prax, Vol. 75, 2023, No. 2. ISSN 1335-6461, pp. 165–179.

Online sources:

Explanatory Memorandum to Act No. 214/2024 Coll. [online]. [Accessed 7 January 2026]. Available at: nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=550350

Legislation and case-law:

Decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic (Ústavný súd Slovenskej republiky), PL. ÚS 3/2024, of 6 August 2024.

Decision of the Constitutional Court of the Slovak Republic (Ústavný súd SR) of 3 April 1996, case No. PL. ÚS 38/95.

Constitution of the Slovak Republic (Ústava Slovenskej republiky), Constitutional Act No. 460/1992 Coll.

Act No. 300/2005 Coll., the Criminal Code (Trestný zákon), as amended.

Act No. 301/2005 Coll., the Code of Criminal Procedure (Trestný poriadok), as amended.

Act No. 40/2024 Coll., amending the Criminal Code.

Act No. 214/2024 Coll., amending the Criminal Code.

Act No. 353/2024 Coll., amending and supplementing certain Acts in connection with strengthening the protection of the European Union's financial interests.

Treaty on the Functioning of the European Union.

ROZŠIROVANIE OBLASTÍ TRESTNEJ ČINNOSTI PODĽA KRITÉRIÍ STANOVENÝCH V ZMLUVE O FUNGOVANÍ EURÓPSKEJ ÚNIE [1]

EXPANSION OF THE AREAS OF CRIMINAL ACTIVITY ACCORDING TO THE CRITERIA SET OUT IN THE TREATY ON THE FUNCTIONING OF THE EUROPEAN UNION [2]

Ingrid Mencerová[3]

Dominika Kučerová [4]

Abstrakt

Harmonizácia trestného práva na úrovni Európskej únie je komplexný proces, ktorý sa v súčasnej dobe stále vyvíja. Autorky sa v príspevku zaoberajú európskymi trestnými činmi a ich právnou úpravou. Zamýšľajú sa nad novými výzvami k rozširovaniu zoznamu týchto trestných činov v súlade so stanovenými kritériami.

Kľúčové slová

europeizácia trestného práva, európske trestné činy, umelá inteligencia, nenávistné prejavy

Abstract

The harmonisation of criminal law at the European Union level is a complex process that is currently still evolving. The authors contribute to the European criminal offences and their legal regulation in the article. They reflect on new challenges to expanding these lists of offences in accordance with the established criteria.

Keywords

europeisation of criminal law, european crimes, artificial intelligence, hate speech

Úvod

Trestné právo sa tradične spája so suverenitou štátu. Aj preto Európska únia, na rozdiel od iných oblastí činností, začala vstupovať do oblasti trestnej politiky až oveľa neskôr. Postupným vytváraním jednotného trhu a rozširovaním voľného pohybu osôb, tovarov, služieb

---

[1] Príspevok bol vypracovaný v rámci projektu VEGA č.1/0100/24 „*Zavedenie európskych trestných činov do právneho poriadku Slovenskej republiky*“.

[2] The contribution was elaborated as a part of the research project VEGA No. 1/0100/24 „Implementation of European Crimes into the Legal Order of the SloVac Republic“.

[3] Prof. JUDr. Ingrid Mencerová, PhD., Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

[4] Mgr. Dominika Kučerová, Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

a kapitálu, sa začali objavovať problémy s cezhraničnou kriminalitou. Ukázalo sa, že zásahy EÚ do oblasti trestného práva sú nevyhnutné. Od 70-tych rokov 20. storočia prebieha proces europeizácie trestného práva – harmonizovanie trestnoprávnych predpisov členských štátov EÚ. Postupne sa vytvárajú aj základné východiská pre determinovanie právomoci EÚ v oblasti trestného práva hmotného.[5] Trestné právo sa postupne stáva oblasťou, kde suverenita už nie je absolútna, ale je integrovaná do spoločného európskeho priestoru spravodlivosti.

Príspevok sa zaoberá spôsobom vymedzenia trestných činov, na ktoré sa vzťahuje harmonizácia a možnosťami rozširovanie oblastí trestnej činnosti podľa kritérií stanovených v Zmluve o fungovaní európskej únie (ďalej len "ZFEÚ"), reagujúc na aktuálne výzvy súčasnosti.

1 Europeizácia trestného práva hmotného

O trestnom práve Európskej únie, v rozmedzí v akom ho vnímame v súčasnosti, možno hovoriť od momentu prijatia Lisabonskej zmluvy. [6] K ďalšiemu vývoju politiky EÚ v oblasti trestného práva v rámci Lisabonskej zmluvy sa vyjadrila Európska komisia oznámením č. KOM(2011) 573. [7] Bolo nevyhnutné vytvoriť metodologické postupy, ktoré by jasne definovali účel a ciele trestnej politiky. Aj keď nový právny rámec zavedený Lisabonskou zmluvou zásadne nemenil možný rozsah pôsobnosti trestného práva EÚ, do značnej miery posilnil možnosť dosiahnuť pokrok pri tvorbe súdržnej politiky EÚ v oblasti trestného práva, s cieľom dosiahnuť účinné vykonávanie právnych predpisov a spoľahlivú ochranu základných práv.

Harmonizovanie trestnoprávnych ustanovení jednotlivých členských štátov je dynamický proces, v ktorom pod vplyvom legislatívnej činnosti dochádza k zbližovaniu trestnoprávnych noriem. Členské štáty majú povinnosť okrem národných záujmov chrániť aj záujmy Európskej únie. Zásah Európskej únie do trestnej politiky členských štátov je pritom limitovaný zásadou subsidiarity a proporcionality. Podľa zásady subsidiarity koná Únia v oblastiach, ktoré nepatria do jej výlučnej právomoci, len v takom rozsahu a vtedy, ak ciele zamýšľané touto činnosťou nemôžu členské štáty uspokojivo dosiahnuť na ústrednej úrovni alebo na regionálnej a miestnej úrovni, ale z dôvodov rozsahu alebo účinkov navrhovanej

[5] FENYK, J. - SVÁK, J.: *Europeizace trestního práva*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 130-140.

[6] Lisabonská zmluva, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva [online]. In: Úradný vestník Európskej únie. 2007, C 306, s. 1 – 271 [cit. 2026-01-23]. Dostupné na internete: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT.

[7] EURÓPSKA KOMISIA: Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Smerom k politike EÚ v oblasti trestného práva: zabezpečenie účinného vykonávania politík EÚ prostredníctvom trestného práva [online]. Brussels: Európska komisia, 2011 [cit. 2026-01-24], KOM(2011) 573 v konečnom znení. Dostupné na internete: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A52011DC0573.

činnosti ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni Únie (článok 5 ods. 3 ZEÚ). Podľa zásady proporcionality neprekračuje obsah a forma činnosti Únie rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov zmlúv (článok 5 ods. 4 ZEÚ).[8]

1.1 Európske trestné činy (eurozločiny)

Základné východiská pre únijnú reguláciu trestného práva hmotného sú uvedené v čl. 83 ZFEÚ. Európska únia nemá všeobecnú právomoc pre prijímanie trestných kódexov, preto jej boli delegované, a zároveň limitované, kompetencie pre tvorbu smerníc v dôležitých hmotnoprávnych otázkach. Európsky parlament a Rada môžu v súlade s riadnym legislatívnym postupom prostredníctvom smerníc ustanoviť minimálne pravidlá týkajúce sa vymedzenia trestných činov a sankcií v oblastiach obzvlášť závažnej trestnej činnosti s cezhraničným rozmerom vyplývajúcim z povahy alebo dôsledkov týchto trestných činov alebo z osobitnej potreby bojovať proti nim na spoločnom základe. [9]Znenie zakladajúcich zmlúv s pojmom európske trestné činy, resp. eurozločiny (Euro Crimes) oficiálne nepracuje, avšak môžeme sa s týmito pojmami stretnúť v odbornej literatúre. [10] Zmluva o fungovaní Európskej únie vymedzuje oblasti trestnej činnosti (druhovo vymedzené trestné činy, na ktoré sa vzťahuje harmonizácia) v čl. 83 ods. 1 ZFEÚ - terorizmus, obchodovanie s ľuďmi a sexuálne zneužívanie žien a detí, nedovolené obchodovanie s drogami, nedovolené obchodovanie so zbraňami, pranie špinavých peňazí, korupcia, falšovanie platobných prostriedkov, počítačová kriminalita a organizovaná trestná činnosť.

Uvedený zoznam môže byť s prihliadnutím na vývoj trestnej činnosti rozšírený o nové oblasti trestnej činnosti na základe jednomyseľného rozhodnutia Rady po udelení súhlasu Európskeho parlamentu (tzv. evolutívna klauzula – čl. 83 ods. 1 ZFEÚ).[11]

---

[8] Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie), Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016, s. 1 – 45 [cit. 2026 -01-23]. Dostupné na internete: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0011.02/DOC_1&format=PDF.

[9] VERVAELE, J. A. E.: European Criminal Law and General Principles of Union Law [online]. In: Research Papers in Law. Bruges: College of Europe, 2005 [cit. 2026-01-24], č. 3. Dostupné na internete: https://aei.pitt.edu/44274/1/researchpaper_3_2005_vervaele.pdf .

[10] K tomu pozri napr.: IVOR, J.- JELÍNEK, J. et al.: Euro Crimes in the Legal Systems of the Czech Republic and of the Slovak Republic [Eurozločiny v právnych systémoch Českej republiky a Slovenskej republiky]. Budapest: Wolters Kluwer, 2015. 259 s. ISBN 978-963-295-537-7.

KLIMEK, L.: Európske trestné činy a ich právna úprava. In: Dvadsať rokov členstva Slovenskej republiky v Európskej únii : prínosy, výzvy, očakávania : Zborník príspevkov. - Bratislava: Akadémia PZ, 2024. - s. 200-206. ISBN 978-80-8293-035-4.

EUROPEAN COMMISSION: EU strategy on criminal justice [online]. Brussels: European Commission, 2022 [cit. 2026-01-13]. Dostupné na internete: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/eu-strategy-criminal-justice_en.

[11] Takýmto rozhodnutím je napríklad Rozhodnutie Rady (EÚ) 2022/2332 z 28. novembra 2022 o určení porušenia reštriktívnych opatrení Únie za oblasť trestnej činnosti, ktorá spĺňa kritéria uvedené v článku 83 ods. 1 ZFEÚ (Ú. v. L 308, 29.11.2022, s. 18 – 21).

Ak sa ukáže, že aproximácia zákonov a iných právnych predpisov v oblasti trestného práva je nevyhnutná na zabezpečenie účinného uskutočňovania politiky Únie v oblasti, ktorá bola predmetom harmonizačných opatrení, môžu smernice ustanoviť minimálne pravidlá týkajúce sa vymedzenia trestných činov a sankcií v dotknutej oblasti (tzv. flexibilná klauzula – čl. 83 ods. 2 ZFEÚ). Takto boli stanovené pravidlá pre postihovanie takej trestnej činnosti ako je rasizmus a xenofóbia, nelegálne prisťahovalectvo, porušovanie pravidiel hospodárskej súťaže, trestnoprávna ochrana životného prostredia, ochrana finančných záujmov Európskej únie. Smernice, ktoré rozširujú oblasti trestnej činnosti sa prijímajú v súlade s legislatívnym postupom. Legislatívny proces začína predložením návrhu smernice zo strany Európskej komisie. Následne návrh posudzuje a v konečnom znení schvaľuje Európsky parlament a Rada Európskej únie.

2 Rozširovanie oblastí trestnej činnosti

Vývoj spoločnosti prináša nové formy trestnej činnosti, ktoré v čase vytvárania zakladajúcich zmlúv buď vôbec neexistovali alebo nedosahovali takú intenzitu, že by si vyžadovali osobitnú pozornosť a potrebu bojovať proti nim na spoločnom základe v rámci EÚ. Poukazujeme na oblasti, v ktorých technický pokrok značne predbieha právnu reguláciu. Diskusia ohľadne nastavovania právnych mantinelov v rámci EÚ, ktoré by mali eliminovať protiprávnu činnosť v týchto oblastiach je mimoriadne aktuálna.

2.1 Umelá inteligencia (AI)

Vývoj umelej inteligencie predstavuje prevratnú technologickú premenu súčasného sveta. Ovplyvňuje nielen hospodársku a spoločenskú sféru, ale stále výraznejšie preniká aj do oblasti práva, a to aj do práva trestného.

V júni 2024 prijala EÚ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady 2024/1689 o umelej inteligencii, ktoré stanovuje harmonizačné pravidlá pre jej vývoj a používanie (*ďalej len "Akt"*)[12]. Akt o AI je kľúčovým prvkom politiky EÚ, ktorého cieľom je podporiť rozvoj a zavádzanie **bezpečných** a **dôveryhodných** systémov AI na celom jednotnom trhu EÚ súkromnými aj verejnými subjektmi. Zároveň má zabezpečiť dodržiavanie **základných práv**

[12] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie a menia nariadenia (ES) č. 300/2008, (EÚ) č. 167/2013, (EÚ) č. 168/2013, (EÚ) 2018/858, (EÚ) 2018/1139 a (EÚ) 2019/2144 a smernice 2014/90/EÚ, (EÚ) 2016/797 a (EÚ) 2020/1828 (akt o umelej inteligencii) [online]. In: Úradný vestník Európskej únie. 2024, L, 2024/1689 [cit. 2026-01-25]. Dostupné na internete: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32024R1689.

občanov EÚ a stimulovať investície a inovácie v oblasti umelej inteligencie v Európe. Akt o AI sa vzťahuje len na oblasti v rámci práva EÚ.[13]

Akt by mal zaistiť bezpečné, transparentné a eticky zodpovedné využívanie AI prostredníctvom kategorizácie systémov podľa miery rizika a zavedením povinností najmä pre ich poskytovateľov, prevádzkovateľov a užívateľov. Zároveň poskytuje dôležitú terminológiu a jej výklad. Výslovne však nerieši otázku trestnej zodpovednosti, ani nezavádza zodpovednosť umelej inteligencie ako samostatného „právneho aktéra." Z hľadiska trestného práva môže mať Akt na trestnú zodpovednosť iba nepriamy vplyv, a to v oblasti tradičných foriem trestnej zodpovednosti.[14] Prijatie Aktu však potvrdzuje, že vzhľadom na prudký rozvoj umelej inteligencie, EÚ bude musieť venovať zvýšenú pozornosť otázkam právnych vzťahov spojených s jej využívaním a používaním, ako aj otázkam riešenia samotnej budúcnosti právnej úpravy, vrátane zodpovednostných vzťahov, trestnoprávnych nevynímajúc.

Na systémy umelej inteligencie je možné v rámci trestného práva nazerať ako na objekt ochrany trestného práva, ako na nástroj trestnej činnosti, ako na páchateľa trestnej činnosti, alebo ako na zdroj dát o trestnej činnosti.[15]

Pri riešení trestnej zodpovednosti za konania v ktorých figuruje umelá inteligencia sa v odbornej literatúre najčastejšie uvádzajú tri modely (koncepcie)[16]:

a) Model nepriameho páchateľstva – spáchanie trestnoprávne relevantného činu prostredníctvom iného (*perpetration by another*). Tento model rieši zodpovednosť umelej inteligencie v prípadoch, keď je využitá alebo zneužitá ako nástroj na páchanie trestnej činnosti trestne zodpovednou osobou, najčastejšie programátorom alebo užívateľom (prevádzkovateľom) umelej inteligencie.

---

[13] RADA EURÓPSKEJ ÚNIE: Akt o umelej inteligencii: Rada dáva definitívnu zelenú prvým pravidlám pre umelú inteligenciu na svete [online]. Brusel: Generálny sekretariát Rady, 2024 [cit. 2026-01-10]. Dostupné na internete: https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2024/05/21/artificial-intelligence-ai-act-council-gives-final-green-light-to-the-first-worldwide-rules-on-ai/.

[14] FENYK, J.: Svoboda vůle jako předpoklad trestní odpovědnosti: člověk a umělá inteligence v trestněprávní perspektivě [online]. In: Košické dni trestného práva 2025. IX. ročník. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2026, s. 60. [cit. 2026-01-28]. Dostupné na internete: https://unibook.upjs.sk/img/cms/2026/Pr%C3%A1vF/kosicke-dni-trestneho-prava-2025-kor3.pdf.

[15] VOJTUŠ, F. – KORDÍK, M. – DRAŽOVÁ, P.: Umelá inteligencia, jej využívanie a trestnoprávna zodpovednosť – výzvy, problémy a možné riešenia. In: Právník. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2023 [cit. 2026-01-23], roč. 162, č. 6, s. 558. ISSN 0231-6625. Dostupné na internete: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2023/6/5_DISKUSE_Vojtus%20et%20al_549-570_6_2023.pdf .

[16] Tieto modely riešenia trestnej zodpovednosti prezentoval Gabriel Hallevy, profesor trestného práva, vo svojich publikáciách. HALLEVY, G.:The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control, Springer 2016.

b) Model nedbanlivostného zavinenia – model prirodzene predvídateľných následkov (*natural probable consequence*). Je založený na schopnosti tvorcu (programátora) alebo užívateľa predvídať v určitej miere správanie umelej inteligencie a teda predvídať potenciálnu možnosť spáchania trestného činu zo strany umelej inteligencie.

c) Model priamej trestnej zodpovednosti AI (*direct liability*). V našom právnom prostredí je tento model neakceptovateľný. Umelá inteligencia, prípadne roboty, ktoré dnes konajú iba v súlade so spôsobom a účelom, akým boli naprogramované nemôžu byť považované za subjekty trestného činu.[17] Zavedenie priamej zodpovednosti umelej inteligencie by si vyžiadalo vytvorenie konceptu umelej inteligencie ako samostatného subjektu právnych vzťahov (subjektu práva). Teda vytvorenie osobitnej právnej entity obdarenej právami a povinnosťami popri fyzických a právnických osobách.[18] Návrhy, ktoré sa snažia vyriešiť túto zložitú otázku zavedením akejsi „pseudoobjektívnej" zodpovednosti do trestného práva, sa javia ako nevhodné. [19]

V kontexte úvah o rozširovaní európskych trestných činov sa ako problematická javí najmä otázka vymedzenia trestnej zodpovednosti v súvislosti s využívaním umelej inteligencie na trestnú činnosť a otázka vymedzenia konkrétnych foriem konania, ktoré by mali byť vytýčené ako oblasti trestnej činnosti v súvislosti s využívaním umelej inteligencie.

2.2 Nenávistné prejavy na online platformách

Základným rámcom EÚ pre silnú spoločnú reakciu na rasistické a xenofóbne nenávistné prejavy a trestné činy páchané z nenávisti je rámcové rozhodnutie z roku 2008 o boji proti rasizmu a xenofóbii.[20] Trestné zákony v štátoch EÚ upravujú viaceré skutkové podstaty trestných činov, ktoré sú v rôznej intenzite zamerané na problematiku nenávistných prejavov a pokrývajú širokú škálu takýchto protiprávnych konaní.

---

[17] IVOR, J.: Od science – fiction R.U.R. po trestnoprávne aspekty AI (umelej inteligencie) [online]. In: Košické dni trestného práva 2025. IX.ročník. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2026, s. 39-48 [cit. 2026-01-28]. Dostupné na internete: https://unibook.upjs.sk/img/cms/2026/Pr%C3%A1vF/kosicke-dni-trestneho-prava-2025-kor3.pdf.

[18] VOJTUŠ, F. – KORDÍK, M. – DRAŽOVÁ, P.: Umelá inteligencia, jej využívanie a trestnoprávna zodpovednosť – výzvy, problémy a možné riešenia. In: Právník. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2023 [cit. 2026-01-23], roč. 162, č. 6, s. 565. ISSN 0231-6625. Dostupné na internete: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2023/6/5_DISKUSE_Vojtus%20et%20al_549-570_6_2023.pdf .

[19] SMEJKAL, V.: Současnost a perspektivy umělé inteligence v trestním právu hmotné m a procesním? [online]. In: Košické dni trestného práva 2025, IX.ročník, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2026, s. 25. [cit. 2026-01-28]. Dostupné na internete: https://unibook.upjs.sk/img/cms/2026/Pr%C3%A1vF/kosicke-dni-trestneho-prava-2025-kor3.pdf.

[20] Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva (Ú. v. EÚ L 328, 6.12.2008, s. 55 – 58).

V dôsledku súčasnej online doby je asi najkritickejším problémom šírenie nenávisti a intolerancie prostredníctvom sociálnych sieti. Výskyt nezákonného obsahu na internete má vážne negatívne následky. Keďže rýchle odstránenie nezákonného obsahu alebo znemožnenie prístupu k nemu má často zásadný význam pre obmedzenie rozsiahlejšieho šírenia a ujmy, uvedená povinnosť zahŕňa okrem iného aj to, že dotknutí poskytovatelia služieb by mali byť schopní rýchlo prijať rozhodnutia o možných opatreniach v súvislosti s nezákonným obsahom na internete. Táto povinnosť takisto znamená, že by mali zaviesť účinné a primerané ochranné opatrenia, najmä s cieľom zabezpečiť, aby konali obozretne a primeraným spôsobom a aby sa zabránilo neúmyselnému odstráneniu obsahu, ktorý nie je nezákonný. Mnohí poskytovatelia online služieb uznali túto povinnosť a konajú v súlade s ňou. Na kolektívnej úrovni sa dosiahol významný pokrok prostredníctvom rôznych dobrovoľných opatrení vrátane kódexu správania EÚ pre boj proti nezákonným nenávistným prejavom na internete. Revidovaný kódex správania pre boj proti nezákonným nenávistným prejavom online+ (ďalej len „kódex správania+“) bol 20. januára 2025 začlenený do regulačného rámca aktu o digitálnych službách v nadväznosti na kladné posúdenie Komisie a Európskeho výboru pre digitálne služby. Kódex správania+, ktorý vychádza z kódexu správania prijatého v roku 2016, posilňuje spôsob, akým online platformy nakladajú s obsahom, ktorý sa podľa práva EÚ a právnych predpisov členských štátov považuje za nezákonný nenávistný prejav. Uľahčuje dodržiavanie a účinné presadzovanie aktu o digitálnych službách v tejto konkrétnej oblasti. Kódex správania+ podpísali a predložili na integráciu v rámci aktu o digitálnych službách Dailymotion, Facebook, Instagram, Jeuxvideo.com, LinkedIn, spotrebiteľské služby hosťované spoločnosťou Microsoft, Snapchat, Rakuten Viber, TikTok, Twitch, X a YouTube. [21]

Napriek týmto záväzkom a pokroku je nezákonný obsah na internete naďalej vážnym problémom. Ešte v decembri 2021 Komisia navrhla rozšíriť súčasný zoznam európskych trestných činov stanovený v zmluvách, o nenávistné prejavy (hate speech) a trestné činy páchané z nenávisti (hate crime) s cieľom riešiť súčasné rozdielne a roztrieštené prístupy členských štátov k trestnej činnosti a zabezpečiť dôslednú ochranu obetí v celej EÚ. Vyžaduje si to jednomyseľné rozhodnutie Rady so súhlasom Európskeho parlamentu, ktoré by potom Komisii umožnilo predložiť legislatívny návrh na posilnenie existujúceho právneho rámca na boj proti nenávistným prejavom a trestným činom páchaným z nenávisti v celej EÚ. Zatiaľ sa nepodarilo návrh schváliť, pretože pretrvávajú rozdielne názory nielen k postihovaniu

[21] EUROPEAN COMMISSION: Code of conduct on countering illegal hate speech online [online]. European Commission, 2016 [cit. 2026-01-24]. Dostupné na internete: https://digital-strategy.ec.europa.eu/sk/library/code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online.

nenávistných prejavov a trestných činov páchaných z nenávisti ako eurozločinov, a teda k ďalšiemu rozšíreniu trestnej jurisdikcie EU, ale aj s ohľadom na vágnosť definície samotnej hate speech, vrátane skupín ohrozených hate speech. Niektoré členské štáty vyjadrujú obavy z možného zásahu do slobody prejavu a uprednostňujú ponechanie tejto oblasti v národnej kompetencii.

Záver

Europeizácia trestného práva je dynamickým procesom, ktorý pomáha budovať bezpečný priestor pre život občanov EÚ. Aktuálne rozširovanie európskych trestných činov čelí viacerým politickým a legislatívnym prekážkam. I napriek tomu, výzvou ostáva prispôsobovanie legislatívy rýchlemu vývoju umelej inteligencie, ktorá v kontexte trestného práva akceleruje najmä on-line podvody a šírenie dezinformácií. V procese hľadania konsenzu v rozširovaní eurozločinov o nenávistné prejavy a trestné činy z nenávisti by bolo vhodné zamerať sa na kombináciu moderovania obsahu na internete prostredníctvom pokročilej AI, lepšej ľudskej kontroly, transparentnosti platforiem a precizovanie definície foriem nenávisti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

IVOR, J. - JELÍNEK, J. et al.: *Euro Crimes in the Legal Systems of the Czech Republic and of the Slovak Republic [Eurozločiny v právnych systémoch Českej republiky a Slovenskej republiky]*. Budapest: Wolters Kluwer, 2015. 259 s. ISBN 978-963-295-537-7

FENYK, J. - SVÁK, J.: *Europeizace trestního práva*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, 229 s., ISBN 978-80-88931-88-1

HALLEVY, G.:*The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities - from Science Fiction to Legal Social Control*, Springer 2016.

Internetové zdroje:

COUNCIL OF EUROPE: Meeting report of the 2nd meeting of the Working Group on Artificial Intelligence and Criminal Law (CDPC-AICL) [online]. Strasbourg: Council of Europe, 2022. Dostupné na internete: https://rm.coe.int/cdpc-aicl-2022-2-2nd-meeting-report/1680a6e1ff

EUROPEAN COMMISSION: Code of conduct on countering illegal hate speech online [online]. European Commission, 2016. Dostupné na internete: https://digital-strategy.ec.europa.eu/sk/library/code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online

EUROPEAN COMMISSION: EU strategy on criminal justice [online]. Brussels: European Commission, 2022. Dostupné na internete: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/eu-strategy-criminal-justice_en

EURÓPSKA KOMISIA: Úrad pre umelú inteligenciu [online]. Brusel: Európska komisia, 2024 Dostupné na internete: https://digital-strategy.ec.europa.eu/sk/policies/ai-office

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE: Akt o umelej inteligencii: Rada dáva definitívnu zelenú prvým pravidlám pre umelú inteligenciu na svete [online]. Brusel: Generálny sekretariát Rady, 2024. Dostupné na internete: https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2024/05/21/artificial-intelligence-ai-act-council-gives-final-green-light-to-the-first-worldwide-rules-on-ai/

Periodiká a zborníky:

IVOR, J.: Od science – fiction R.U.R. po trestnoprávne aspekty AI (umelej inteligencie) [online]. In: *Košické dni trestného práva 2025. IX.ročník*, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2026, s. 39-48. Dostupné na internete: https://unibook.upjs.sk/img/cms/2026/Pr%C3%A1vF/kosicke-dni-trestneho-prava-2025-kor3.pdf

KLIMEK, L.: Európske trestné činy a ich právna úprava. In: *Dvadsať rokov členstva Slovenskej republiky v Európskej únii : prínosy, výzvy, očakávania : Zborník príspevkov*. - Bratislava: Akadémia PZ, 2024. - s. 200-206. ISBN 978-80-8293-035-4.

SMEJKAL, V.: Současnost a perspektivy umělé inteligence v trestním právu hmotné m a procesním [online]. In: Košické dni trestného práva 2025, IX.ročník, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2026, s. 26-38. Dostupné na internete: https://unibook.upjs.sk/img/cms/2026/Pr%C3%A1vF/kosicke-dni-trestneho-prava-2025-kor3.pdf

VERVAELE, J. A. E.: European Criminal Law and General Principles of Union Law [online]. In: Research Papers in Law. Bruges: College of Europe, 2005, č. 3. Dostupné na internete: https://aei.pitt.edu/44274/1/researchpaper_3_2005_vervaele.pdf

VOJTUŠ, F. – KORDÍK, M. – DRAŽOVÁ, P.: Umelá inteligencia, jej využívanie a trestnoprávna zodpovednosť – výzvy, problémy a možné riešenia [online]. In: *Právník*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2023, roč. 162, č. 6, ISSN 0231-6625. Dostupné na internete: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2023/6/5_DISKUSE_Vojtus%20et%20al_549-570_6_2023.pdf s. 549-570.

Právne predpisy:

Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie), Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016, s. 1 – 45.

Zmluva o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie), Ú. v. EÚ C 202, 7.6.2016, s. 47 – 390.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1226 z 24. apríla 2024 o vymedzení trestných činov a sankcií za porušenie reštriktívnych opatrení Únie a zmene smernice (EÚ) 2018/1673

KOM(2011) 573 v konečnom znení - OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV - Smerom k politike EÚ v oblasti trestného práva: zaistenie účinného vykonávania politík EÚ prostredníctvom trestného práva

Lisabonská zmluva, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva [online]. In: Úradný vestník Európskej únie. 2007, C 306, s. 1 – 271.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie a ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 300/2008, (EÚ) č. 167/2013, (EÚ) č. 168/2013, (EÚ) 2018/858, (EÚ) 2018/1139 a (EÚ) 2019/2144 a smernice 2014/90/EÚ, (EÚ) 2016/797 a (EÚ) 2020/1828 (akt o umelej inteligencii)

Rámcové rozhodnutie Rady 2008/913/SVV z 28. novembra 2008 o boji proti niektorým formám a prejavom rasizmu a xenofóbie prostredníctvom trestného práva (Ú. v. EÚ L 328, 6.12.2008, s. 55 – 58).

PLYNUTIE ČASU V TRESTNOM KONANÍ V KONTEXTE PÁCHANIA TRESTNÝCH ČINOV POŠKODZOVANIA FINANČNÝCH ZÁUJMOV EURÓPSKEJ ÚNIE

PASSAGE OF TIME IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE CONTEXT OF CRIMINAL OFFENSES AGAINST THE FINANCIAL INTERESTS OF THE EUROPEAN UNION

Ivana Mokrá[1]

Karin Vrtíková[2]

Abstrakt

Predmetný príspevok analyzuje rozdielny prístup k inštitútu premlčania trestného stíhania s poukazom na nedávne zjednocujúce stanovisko Najvyššieho súdu Slovenskej republiky Tpj 129/2024, v kontexte ktorého dochádza k rozdielnemu posudzovaniu kritéria plynutia času pri „klasických trestných činoch" a u taxatívne vymenovaných trestných činov, ktorých spáchaním dochádza k poškodzovaniu finančných záujmov Európskej únie.

Kľúčové slová

premlčanie, trestný čin, Európska únia, trestný poriadok, Najvyšší súd Slovenskej republiky

Abstract

The article analyzes the different approaches to the institute of limitation of criminal prosecution, with reference to the recent unifying opinion of the Supreme Court of the Slovak Republic Tpj 129/2024, in the context of which there is a different assessment of the passage of time criterion in "classical crimes" and in exhaustively listed crimes, the commission of which damages the financial interests of the European Union.

Key words

statute of limitations, criminal offense, European Union, criminal procedure code, Supreme Court of the Slovak Republic

Introduction

Recent legislative activity by the National Council of the Slovak Republic has led to the approval of Act No. 40/2024 Coll., amending Act No. 300/2005 Coll. Criminal Code, as

[1] JUDr. Ivana Mokrá, PhD., Assistant Professor at the Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Trnava University in Trnava.

[2] JUDr. Karin Vrtíková, PhD., Assistant Professor at the Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Trnava University in Trnava.

amended, and amending certain other acts. Despite the fact that the effectiveness of the above-mentioned Act was suspended in certain respects by a resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic (hereinafter also referred to as "ÚS SR") ref. no. PL. ÚS 3/2024, of 28 February 2024 and the ruling of the ÚS SR ref. no. PL. ÚS 3/2024 of 3 July 2024, Article I of Act No. 40/2024 Coll. was found to be inconsistent with Article 1(1) of the Constitution of the Slovak Republic, including the provision of Section 438k(5 of the Criminal Code, which concerns the issue of the statute of limitations for criminal prosecution, with Article 1(1) of the Constitution of the Slovak Republic, it is clear from the reasoning of the Constitutional Court's ruling that this inconsistency was not declared on the grounds of an inadmissible extension of the effects of retroactivity in favour of the perpetrator. On the contrary, looking at the reasoning of the judgment in question from point 536, it follows that the Constitutional Court of the Slovak Republic considers it a contradiction that this provision: *"allows criminal proceedings to be considered time-barred only in the case of the retroactive application of new rules concerning the criminality of an offence that are more favourable to the perpetrator, the reasons for the earlier interruption of the limitation period arose after the expiry of the newly established limitation period only for the first time, i.e. not in any other case of such retroactive assessment of the interruption of the limitation period*." In other words, his action prevented the new wording from being interpreted in favour of the perpetrator only in certain selected cases, which would have led to its application to the detriment of other perpetrators who would not have been affected by this change.

The need to adopt a position arose mainly from inconsistent judicial practice, which, when assessing the effects of a procedural act (the bringing of charges) as an act interrupting the limitation period, was based, on the one hand, on the original wording of the law in force until 6 August2024, maintaining the effects of the resolution on bringing charges within the meaning of the original limitation periods, and on the other hand, part of the judicial practice was based on the wording of the law effective from 6 August 2024, according to which proceedings under the new limitation periods, i.e. e.g. after reclassifying a crime as a misdemeanour, were assessed in the light of the new limitation periods and, therefore, these proceedings under Section 215(1)(d) of the Criminal Procedure Code (hereinafter also referred to as "CPC") and thus discontinued the proceedings, whereby the resolution to bring charges in the light of the new wording of the law effective from 6 August 2024 lost its effect of interrupting the limitation period, as it was carried out after the expiry of the new limitation periods.

The unifying opinion of the Supreme Court of the Slovak Republic (hereinafter also referred to as "SC SR") was thus intended to resolve the above-mentioned problem of differing views on the limitation period for criminal prosecution after the adoption of the amendment in question. On the one hand, its adoption dispelled doubts about the application of the statute of limitations for criminal prosecution in the context of "classic criminal offences", but on the other hand, it established different criteria for the passage of time in the case of exhaustively defined criminal offences whose commission causes damage to the financial interests of the European Union.

1. Statute of limitations for criminal prosecution

The statute of limitations on criminal prosecution is one of the reasons for the extinction of criminal liability and is one of the so-called negative characteristics of criminal liability. Its effect is to extinguish the criminal liability of the perpetrator of a criminal offence upon the expiry of the period specified by law, with the exception of criminal offences listed in § 88 of the Criminal Code (hereinafter also referred to as "CC").[3] According to Article 50(6) of the Constitution of the Slovak Republic, "*the criminality of an act shall be assessed and the punishment imposed in accordance with the law in force at the time the act was committed. A later law shall be applied if it is more favourable to the offender."* It follows *from* the wording of the relevant provision of the Constitution of the Slovak Republic that, when assessing criminal liability, the specific Criminal Code is applied as a whole, which was also confirmed by the Constitutional Court of the Slovak Republic in point 417 of the relevant ruling, stating that: *"the individual aspects of assessing the criminality of an act and imposing a penalty cannot be separated and selectively established in the transitional provision of the amendment to the Criminal Code, which of them will be in accordance with Article 50(6) of the Constitution and which will not - the institutions concerned are always assessed as a whole, in a specific case from the point of view of the resulting benefit for the offender, on which the choice of the Criminal Code in its specific effective wording depends when comparing them*." The General Prosecutor's Office of the Slovak Republic, represented by JUDr. Jozef Kander, First Deputy Prosecutor General of the Slovak Republic, agreed with the above interpretation in Guideline No. IV/1 Spr 415/24/1000-4 of 13 August 2024, according to which, when assessing a more favourable law, the Criminal Code must be considered as a whole and

[3] Judgment of the Supreme Court of the Slovak Republic, ref. no. 5 Tdo 4/2008 of 23 October 2008; Resolution of the Supreme Court of the Slovak Republic, ref. no. 4Tdo/46/2014 of 21 July 2015.

applied as a whole; this means that either the law in force at the time of the commission of the offence or only the later law shall be applied.

In this context, it is also necessary to refer to the decision of the Supreme Court of the Slovak Republic itself, which in its judgment ref. no. 5 Tdo 4/2008 of 23 October 2008 assessed the opposite situation. In that case, the act for which the defendant was prosecuted took place on 30 April 2002. At the time of its commission, Criminal Code No. 140/1961 Coll. as amended by Act No. 237/2002 Coll. was in force. According to Section 67(1)(d) of this Act, the criminality of the offence expired after the expiry of the limitation period, which was three years for other criminal offences. When applying this Act, the limitation period expired on 30 April 2005. The defendant was first charged with the above-mentioned offence on 16 December 2005, i.e. after the expiry of the three-year limitation period. By a resolution of 22 December 2005, the charges were dismissed as unlawful, precisely because of the statute of limitations on criminal prosecution. However, during the limitation period, the Criminal Code was amended by Act No. 457/2003 of the National Council of the Slovak Republic, which came into force on 1 December 2003, amending the provision of Section 67(1)(d) and increasing the limitation period for criminal offences with a maximum sentence exceeding one year to five years. The conditions for the statute of limitations were tightened by the newer law, and the limitation period under this law would have expired on 30 April 2007. On 24 December 2006, an authorised member of the police force issued a new resolution to bring charges against the accused for the same offence, in accordance with the new wording of the Criminal Code, which had already entered into force ( ), under which the limitation period was increased to five years. It is clear from the reasoning of the Supreme Court of the Slovak Republic that it agreed with the defendant's argument that the Criminal Code in force at the time of the offence was more favourable to the defendant, and therefore the court of first instance should have discontinued the criminal proceedings against the defendant on the grounds of the statute of limitations. In other words, if it was not possible to apply the new effective wording of the Criminal Code to the detriment of the perpetrator in this case and it was necessary to proceed according to the more favourable law in force at the time of the offence as a whole, the new effective wording of the currently valid law cannot be interpreted with its limited effect only in relation to selected institutions while maintaining the effects of acts under the originally effective wording of the law.

In conjunction with Section 2(1) of the Criminal Code, it is therefore necessary to assess the criminality of the offence and the punishment under the law that is more favourable to the perpetrator. In order for the effect of the resolution on the bringing of charges, as provided for

in Section 87(4) of the Criminal Code, to remain unaffected in connection with the interruption of the limitation period, such an interruption of the limitation period would have to occur before the expiry of the shortened limitation period newly established by Act No. 40/2024 Coll. From this point of view, too, it is therefore necessary to agree in full with the first sentence of the opinion in question.

However, the second sentence of this opinion remains problematic in this area, stating that "*this does not apply to criminal offences exhaustively listed in Section 87(7 of the Criminal Code, if their commission results in damage to the financial interests of the European Union, since this legal provision, in accordance with Article 7(2) of the Constitution of the Slovak Republic, reflects the case law of the Court of Justice of the European Union; such a special provision (lex specialis) does not have a broader scope and does not change the content and scope of the statute of limitations for criminal prosecution, even in the context of Section 2(1) of the Criminal Code (Article 50(6) of the Constitution of the Slovak Republic).*

2. Criminal offences damaging the financial interests of the European Union

Despite the fact that the legal concept of financial interests was introduced by Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council on the fight against fraud affecting the financial interests of the European Union, according to which this term in Article 2(1)(a) includes "*all revenue, expenditure and assets covered by the following budgets, acquired through these budgets or to be paid into these budgets: the budget of the Union; the budgets of the institutions, bodies, offices and agencies of the Union established in accordance with the Treaties, or budgets managed and controlled directly or indirectly by them).* The need to define this term can already be seen in earlier decisions of the European Court of Justice, in particular with reference to the 1989 Yugoslavia Maize Case decision, which was a response to corrupt and fraudulent criminal activity related to the application of a subsidy from the European Economic Community, which highlighted the necessity of sanctions that, in the event of damage to the financial interests (then) European Community must be dissuasive, effective and proportionate in all Member States. The decision in question can be described as crucial, particularly for the emerging system under which Member States are obliged to protect the financial interests of the Community as if they were their own.

In 1976, the Community Commission submitted a proposal to amend the Treaty establishing the European Community (TEC) in order to open up the possibility of adopting common rules on the criminal law protection of the Community's financial interests. However, the proposal met with significant resistance in the context of steps leading to the introduction

of common supranational criminal law at Community level. Nevertheless, the trend towards strengthening protection continued and was reflected in the adoption of the Convention on the Protection of the European Communities' Financial Interests of 26 July 1995, Article 1(2) of which laid down the obligation for Member States to take the necessary and appropriate measures to protect the financial interests. The Convention thus paved the way for necessary transnational cooperation.

In line with this trend, the Slovak Republic also introduced Act No. 421/2002, effective from 1 September 2002, into Act No. 140/1961 Coll. Criminal Code, but only to a selective extent without additional protocols to the Convention, which meant that criminal activity was rarely punished, with numerous legislative shortcomings leading to further amendments to the Criminal Code at that time. *Core crimes,* i.e. crimes that threaten the interests of the European Union and its citizens, are covered by criminal law among crimes against economic discipline in the second part of Title V of the special section of the Criminal Code, within the scope of Sections 261 to 263 of the Criminal Code.

"*The obligation to impose criminal sanctions on certain types of conduct damaging the financial interests of the European Union stems primarily from the Convention drawn up on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union and on the protection of the financial interests of the European Communities. Article 1(1)(a) provides that, for the purposes of the Convention, fraud affecting the financial interests of the European Communities in connection with expenditure shall mean any intentional act or omission relating to - the use or presentation of false, incorrect or incomplete statements or documents, which has as its effect the misappropriation or wrongful retention of funds from the general budget of the European Communities or budgets managed by, or on behalf of, the European Communities, - failure to disclose information in breach of a specific obligation having the same effect, - mis nd use of these funds for purposes other than those for which they were originally allocated. [‡]The above provision was subsequently transposed into the legal order of the Slovak Republic and is currently reflected in the factual basis of the criminal offence of damaging the financial interests of the European Communities, as regulated in Section 261 of* the Criminal Code.*"*[4] The financial interests of the European Union are protected by several criminal offences. All of these criminal offences have a common protected interest, which is the protection of the financial interests of the European Union in the territory of the Slovak Republic in accordance with the European Association Agreement. Protection is provided against the misappropriation

[4] Decision of the Supreme Court of the Slovak Republic, ref. no. 2To/5/2017, dated 28 August 2018.

of European funds or the withholding of funds from the European Union budget, for example, against the use of funds for purposes other than those for which they were originally intended.

The objective aspect of the offence in question may be fulfilled by the perpetrator's actions in the following ways:

- using, submitting a falsified, incorrect or incomplete statement or document,
- failure to provide mandatory information,
- using funds from the general budget of the European Communities or on behalf of the European Communities, from the budget managed by the European Union or on behalf of the European Union, or from the budget of the institutions, bodies, offices and agencies of the European Union established in accordance with the Treaty on European Union or the Treaty on the Functioning of the European Union, or from the budget directly or indirectly managed and controlled by them, or the use of these funds or assets for purposes other than those for which they were originally intended .

An integral part of the objective aspect is also the causing of a consequence in a causal connection with the act referred to in the objective aspect in the form of:

- causing embezzlement,
- unlawful retention of funds from the aforementioned budgets - funds from the

general budget of the European Union or budgets managed by the European Union or on behalf of the European Communities will be retained.

The decisive criterion for the difference between the two types of consequences is the specification of the perpetrator's intent at the time of the act. By using the funds provided for a purpose other than that originally intended (consequence caused by the perpetrator) with the intention of creating a permanent situation (not just temporarily 'borrowing' the funds for oneself or another), the following offence is committed - if all other legal criteria are met - a criminal offence of damaging the financial interests of the European Union under Section 261 of the Criminal Code ( ). This classification is not affected by the fact that the damage was caused by the retroactive refund of funds that the recipient had previously spent for a purpose other than that originally intended; the acceptance or retention of funds paid in this way constitutes a breach of the purpose-specific entrusting of funds, namely entrusting them solely for the purpose of justified reimbursement (i.e. it constitutes a form of ‘appropriation’ of a certain monetary value).[5]

[5] Decision of the Supreme Court of the Slovak Republic, ref. no. 1TdoV/1/2017, dated 29 May 2018.

The factual basis of the criminal offence of damaging the financial interests of the European Union within the meaning of Section 262 of the Criminal Code is aimed at the criminal prosecution of conduct aimed at enabling other persons to commit a criminal offence under Section 261(1) by violating or failing to fulfil an obligation arising from their employment, profession, position or function. It follows from the above that the perpetrator of this criminal offence can only be a person whose job classification allows other persons to commit the criminal offence referred to in Section 261(1). The perpetrator can only be a natural person whose employment, profession, position or function entails an obligation to manage or supervise subordinate persons. We are therefore talking about a special subject.

3. Judgment of the Court of Justice (Grand Chamber) in Case C-107/23 PPU of 24 July 2023 in the context of the limitation period for criminal proceedings

However, the issue of assessing the passage of time was stirred up by a ruling of the Court of Justice of the European Union (hereinafter also referred to as "CJEU") in Case C-107/23 PPU of 24 July 2023, which broadened the interpretation of the concept of damage to the financial interests of the European Union [6] to include criminal offences related, for example, to VAT fraud, specifically in paragraph 79, stating that *" Member States must take the necessary measures to ensure the effective and complete collection of the Union's own resources, which are the revenues resulting from the application of a uniform rate to a harmonised VAT assessment base."* This interpretation was further expanded in paragraph 80, which stated that *"the imposition of criminal penalties for the purpose of protecting the financial interests of the Union and, in particular, the correct collection of such revenue falls within the shared competence of the Union and the Member States within the meaning of Article 4(2) TFEU."*

With reference to point 93, it also followed that "*the national legislator shall adopt the necessary provisions and, where appropriate, amend existing provisions to ensure that the regime applicable to the prosecution and punishment of criminal offences of serious fraud affecting the financial interests of the Union, including the rules governing the limitation of criminal liability, is in accordance with the provisions of Article 325(1) TFEU and Article 2(1)*

[6] *According to Section 137a of the Criminal Code, the financial interests of the European Union[1] are understood to mean all revenue, expenditure and assets covered by the budget of the European Union or by a budget managed by the European Union or on behalf of the European Union or by the budget of the institutions, bodies, offices and agencies of the European Union established in accordance with the Treaty on European Union or the Treaty on the Functioning of the European Union, or budgets directly or indirectly managed and controlled by them, which are acquired through these budgets or which are to be paid into these budgets.*

of the Convention on the Protection of the European Communities' Financial Interests. This regime must be formulated in such a way that, for reasons specific to it, it does not give rise to a systematic risk that acts constituting such offences will go unpunished, while ensuring the protection of the fundamental rights of accused persons...".

The Supreme Court, and with it the legislator, thus followed the example of the above-mentioned decision of the CJEU and took the legal view that "ordinary criminal offences" for which a longer limitation period applied before the amendment to the Criminal Code, during which, for example, charges were brought, but the limitation period was subsequently shortened and, based on a new retroactive calculation, it can be concluded that the charges were brought after the shortened limitation period had expired, are time-barred and criminal proceedings must be discontinued, but this does not apply to criminal offences involving damage to the financial interests of the European Union.

The opinion of the Supreme Court of the Slovak Republic, in the context of which criminal proceedings are not time-barred in the cases exhaustively listed in Section 87(7) of the Criminal Code, refers to the original wording of Section 87(7) of the Criminal Code (paragraph 8 of the currently effective wording of the Criminal Code) which states *that "if the statute of limitations is shortened by law in the case of criminal offences under § 213, § 233 to 234, § 237, § 254, § 261 to 263, § 266, § 276 to 277a, § 278a, § 326, § 328 to 336 or § 336c and 336d, the commission of which causes damage to the financial interests of the European Union, the expiry of which was interrupted pursuant to paragraph 3 before the entry into force of such a law, the effects of the interruption of the limitation period for criminal prosecution, as well as the effects of the acts referred to in paragraph 3(a), shall remain in force even if, at the time of the interruption of the limitation period for criminal prosecution, the criminal prosecution under such a law was already time-barred.*

According to this interpretation, not only criminal offences relating to EU budget funds are not time-barred, but also criminal offences that do not explicitly relate to EU funds but may affect the financial interests of the EU. These include, for example, criminal offences relating to VAT, embezzlement, abuse of public office or bribery. In practice, this may mean that the offence of income tax evasion will be time-barred, but the offence of VAT evasion will not.[7] This interpretation must be chosen with reference to the above-mentioned judgment. .

Therefore, if the provision of Section 87(7) of the Criminal Code (now Section 87(8)) in conjunction with Section 137a of the Criminal Code equates the financial interests of the EU

[7] https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1505-stanovisko-najvyssieho-sudu-sr-ohladne-premlcania-trestneho stihania-a-dalsia-novela-trestneho-zakona-ohladne-premlcania (accessed on 11 October 2025).

with the EU budget, this is a considerably narrow interpretation of this concept, which is contrary to the case law of the Court of Justice. Therefore, this does not only concern criminal offences related to the EU budget, but the financial interests of the EU will also include fraudulent or other illegal activities relating to VAT connected with the budgets of Member States, which follows not only from the aforementioned case law of the Court of Justice of the European Union, but also, for example, from the Directive of 5 July 2017 on the fight against fraud affecting the financial interests of the Union through criminal law.

It follows from the above-mentioned judgment of the Court of Justice of the European Union that Member States should extend the definition in Section 87(7) (now Section 87(8)) and 137a of the Criminal Code to include criminal offences related to VAT or corruption, even in cases that do not explicitly concern the EU budget, and reject the interpretation of the law on the interruption of the limitation period for criminal prosecution that the effects of the interruption of the limitation period do not apply under the new legislation.

In the meantime, however, Act No. 353/2024 Coll. was passed, modifying the wording of Section 87 of the Criminal Code so that in Section 87(1), the word *"Criminality"* was replaced by the words *"Unless this Act provides otherwise, criminality*". However, a new addition in this context was the addition of a new paragraph 7, which reads: *"(7) In the case of criminal offences under § 213, § 233, § 237, § 254, § 261, § 262, § 266, § 276(4), § 277(4), § 277a(3), § 326, § 330 and § 334, the commission of which causes damage to the financial interests of the European Union, the provisions of paragraph 1(b) to (e) shall not apply and the criminality of the offence shall expire upon the expiry of the limitation period, which is*

1. *twenty years in the case of a crime for which this Act allows, in a special section, the imposition of a prison sentence with a maximum penalty of at least ten years,*
2. *ten years for other crimes,*
3. *five years in the case of a misdemeanour for which this Act allows, in a special section, the imposition of a prison sentence with a maximum penalty of at least three years,*
4. *three years for other misdemeanours.*

On the basis of the above, Section 87(7) of the Criminal Code broke with the procedure under Section 87(1) of the Criminal Code and modified the length of the limitation periods in specific cases of criminal offences extended under the interpretation of the judgment in question related to the damage to the financial interests of the European Union.

Section 87(8) was also modified, replacing the words *"Sections 213, 233 to 234, 237, 254, 261 to 263, 266, 276 to 277a, § 278a, § 326, § 328 to 336 or § 336c and 336d" were replaced by the words "§ 213, § 233, § 237, § 254, § 261, § 262, § 266, § 276(4), § 277(4), § 277a(3), §*

326, § 330 and 334." From the perspective of tax offences, for example, § 87(8) of the Criminal Code no longer applies to the entire provisions of § 277 and § 277a, but only to the qualified elements of these offences under paragraphs 4 and 3.

Although the interpretation in question aims to protect the financial interests of the EU, we believe that the relevant provision of the opinion of the Supreme Court of the Slovak Republic, which was directly derived from the aforementioned judgment, should not be interpreted in a manner contrary to the provisions of Article 7(2) of the Constitution of the Slovak Republic with regard to the statute of limitations for criminal prosecution. Although the legally binding acts of the European Communities and the European Union take precedence over the laws of the Slovak Republic, their amendment should not result in a violation of the constitutional principle arising from Article 50(6) of the Constitution of the Slovak Republic. [8]

Conclusion

The issue of the passage of time in criminal proceedings takes on particular significance in criminal offences affecting the financial interests of the European Union. The unifying opinion of the Supreme Court of the Slovak Republic Tpj 129/2024 reflects the case law of the Court of Justice of the European Union and confirms the special status of these offences in terms of limitation periods, thereby ensuring effective protection of the EU's financial interests. However, this approach also raises the question of proportionality between the requirements of European law and the constitutional principles of the Slovak Republic, particularly in relation to Article 50(6) of the Constitution of the Slovak Republic. It will therefore be necessary in the future to strike a balance between respecting the obligations arising from EU membership and preserving the constitutional guarantees of persons prosecuted in criminal proceedings in a given Member State (e.g. the Slovak Republic).

BIBLIOGRAPHY

Book sources:

STRÉMY, T., ŠANTA, J., OLEKSIK, R. *Damaging the financial interests of the European Union*. Prague: Wolters Kluwer ČR, 2022, 288 p. ISBN: 978-80-7676-550-4 (pdf).

SZABOVÁ, E., et al., *Substantive Criminal Law. General and Special Part*. 5th ed. Aleš Čeněk, s.r.o., p. 714, ISBN: 978-80-7380-974-4.

[8] https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1512-ohybanie-casu-v-trestnom-prave-financnymi-zaujmami-eu-alebo-k-dvojakym-ucinkom-plynutia-casu-z-pohladu-premlcania The authors agree with the opinion of JUDr. Namira Alyasry (accessed on 11 October 2025).

Internet sources:

https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1512-ohybanie-casu-v-trestnom-prave-financnymi-zaujmami-eu-alebo-k-dvojakym-ucinkom-plynutia-casu-z-pohladu-premlcania (accessed on 11 October 2025)

https://www.pravnelisty.sk/clanky/a1505-stanovisko-najvyssieho-sudu-sr-ohladne-premlcania-trestneho-stihania-a-dalsia-novela-trestneho-zakona-ohladne-premlcania (accessed on 11 October 2025)

Case law:

Act No. 300/2005 Coll. Criminal Code, as amended

Act No. 460/1992 Coll. Constitution of the Slovak Republic, as amended

Decision of the Supreme Court of the Slovak Republic, ref. no. 2To/5/2017, dated 28 August 2018

Decision of the Supreme Court of the Slovak Republic, ref. no. 1TdoV/1/2017, dated 29 May 2018

Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council on the fight against fraud affecting the financial interests of the Union

Judgment of the Supreme Court of the Slovak Republic, ref. no. 5 Tdo 4/2008, dated 23 October 2008

Judgment of the Court of Justice of the European Union (Grand Chamber) in Case C-107/23 PPU of 24 July 2023

Opinion of the Supreme Court of the Slovak Republic Tpj 129/2024 of 28 November 2024

Resolution of the Supreme Court of the Slovak Republic, ref. no. 4Tdo/46/2014, dated 21 July 2015

VÝZNAM A MIERA VYUŽITIA SPOLOČNÝCH VYŠETROVACÍCH TÍMOV (JITs) AKO NÁSTROJA MEDZINÁRODNEJ JUSTIČNEJ SPOLUPRÁCE V PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY[1]

THE SIGNIFICANCE AND EXTENT OF THE USE OF JOINT INVESTIGATION TEAMS (JITs) AS A TOOL OF INTERNATIONAL JUDICIAL COOPERATION WITHIN THE FRAMEWORK OF THE SLOVAK REPUBLIC

Martina Balážová[2]

Róbert Čuha[3]

Abstrakt

Príspevok pojednáva o význame a miere využitia spoločných vyšetrovacích tímov (Joint Investigation Team, v skratke JIT) ako jedného z nástrojov medzinárodnej justičnej spolupráce. Cieľom príspevku je poukázať na legislatívne vymedzenie spoločných vyšetrovacích tímov v národnej i nadnárodnej právnej úprave, ako aj účel a špecifiká ich zriaďovania v podmienkach Slovenskej republiky. V závere príspevku autori v rovine de lege ferenda poukážu na oblasti, v ktorých identifikujú priestor pre zefektívnenie využitia spoločných vyšetrovacích tímov vo vzťahu k dokazovaniu a objasňovaniu vybraných trestných činov vo vnútroštátnom kontexte.

Kľúčové slová

spoločný vyšetrovací tím, dohoda, Eurojust, právna pomoc, dokazovanie

Abstract

The paper discusses the significance and extent of the use of Joint Investigation Teams (JITs) as one of the instruments of international judicial cooperation. The aim of the paper is to highlight the legislative framework governing Joint Investigation Teams in both national and supranational legal systems, as well as the purpose and specific features of their establishment within the framework of the Slovak Republic. In conclusion, the authors, from a de lege ferenda perspective, identify areas in which they see potential for improving the effectiveness of Joint Investigation Teams, particularly in relation to the gathering and clarification of evidence concerning selected criminal offences in national contexts.

---

[1] Príspevok bol vypracovaný v rámci projektu VEGA č. 1/0100/24 „*Zavedenie európskych trestných činov do právneho poriadku Slovenskej republiky*“.

[2] JUDr. Ing. Martina Balážová, externá doktorandka, Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín, Právnická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, vyšetrovateľka odboru kriminálnej polície Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Bratislave.

[3] JUDr. Róbert Čuha, interný doktorand, Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín, Právnická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Kľúčové slová: joint investigation team, agreement, Eurojust, mutual legal assistance, taking of evidence

Úvod

V súčasnej dobe, s prihliadnutím na vysokú mieru sofistikovanosti páchania kriminality v globálnom, či európskom priestore, je na boj proti organizovanému zločinu potrebná flexibilná, rýchla a predovšetkým technicky a odborne adekvátna reakcia zo strany orgánov presadzovania práva. Tradičné formy medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach, založené na klasických dožiadaniach o právnu pomoc, sa aj s poukazom na vyššie uvedené, v mnohých prípadoch javia ako nepostačujúce, a to či už z hľadiska časovej efektivity alebo procesnej flexibility.

Spoločný vyšetrovací tím (Joint Investigation Team(s), ďalej aj ako „JIT(s)“) predstavuje moderný, efektívny a účinný nástroj „vlastnej“ medzinárodnej justičnej spolupráce, ktorý zabezpečuje kvalitatívne vyššiu úroveň kooperácie s cieľom odhaľovania a objasňovania závažných protiprávnych skutkov páchaných prostredníctvom vysoko organizovaných foriem trestnej súčinnosti. Právny rámec pre zriaďovanie JIT bol v európskom kontexte špecifikovaný prijatím Rámcového rozhodnutia Rady 2002/465/SVV z 13. júna 2002 o spoločných vyšetrovacích tímoch[4], ktorému predchádzal Dohovor z roku 2000 vypracovaný Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie[5]. V podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) uvedený inštitút legislatívne upravuje § 10 ods. 8 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok (ďalej len „Trestný poriadok“). Pôsobenie JIT sa javí ako efektívne predovšetkým v troch kľúčových oblastiach, a to v boji proti závažnej organizovanej kriminalite, vyšetrovaní trestnej činnosti, kde si potreba komplexnosti dokazovania vyžaduje intenzívnu a rýchlu kooperáciu na území viacerých štátov, ako aj v prípadoch, kedy si vyšetrovanie vyžaduje dlhodobú a strategickú spoluprácu na nadnárodnej úrovni.

Cieľom predkladaného príspevku je analyzovať predmetný inštitút nielen z pohľadu jeho legislatívneho ukotvenia v kontexte nadnárodnej a vnútroštátnej právnej úpravy, ale predovšetkým poukázať na jeho praktický prínos pre zefektívnenie trestného konania v boji proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti. V neposlednom rade príspevok reflektuje úvahy autorov v rovine de lege ferenda vo vzťahu k zefektívneniu využitia JIT ako významného

[4] Rámcové rozhodnutie Rady 2002/465/SVV z 13. júna 2002 o spoločných vyšetrovacích tímoch, Ú. v. ES L 162, 20.6.2002, s. 1-3.
[5] Dohovor vypracovaný Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, Ú. v. ES C 197, 12.7.2000, s. 3-23.

inštitútu pre dokazovanie a objasňovanie vybraných trestných činov vo vnútroštátnom kontexte.

Legislatívne vymedzenie v kontexte nadnárodnej a vnútroštátnej právnej úpravy

Dohovor vypracovaný na základe článku K. 3 Zmluvy o Európskej únii o vzájomnej pomoci a spolupráci medzi colnými správami[6] (ďalej len „Neapol II"), aj napriek svojmu obsahovému zameraniu na zlepšenie „iba" colnej spolupráce krajín EÚ, sa v súčasnosti považuje za jeden z prvých významných dokumentov, ktorý svojím obsahom ovplyvnil dnešnú podobu fungovania JIT. Predmetný dokument zadefinoval kľúčové mechanizmy fungovania cezhraničnej spolupráce a položil základné piliere vedenia spoločného vyšetrovania medzi členskými štátmi EÚ.[7]

Základné prvky pre vedenie spoločného vyšetrovania a fungovania JIT v širšej oblasti spolupráce ako len na úrovni colnej správy, boli reflektované v Dohovore z roku 2000 vypracovaného Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie[8] (ďalej len „Dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach"). Ratifikáciou predmetného dohovoru bola pre členské štáty umožnená priama a efektívna súčinnosť justičných a policajných zložiek za použitia moderných vyšetrovacích techník v reálnom čase.[9] Zároveň v čl. 13 zákonodarca taxatívne ustanovil možnosť zriadenia spoločného vyšetrovacieho tímu dvoch alebo viacerých členských štátov za podmienky „*vzniku predchádzajúcej dohody, na špecifické účely a na obmedzenú dobu, ktorá sa môže predĺžiť spoločným súhlasom, na vyšetrovanie trestných činov na území jedného alebo viacerých členských štátov, ktoré tím vytvorili*".

Avšak z dôvodu pomalého procesu ratifikácie predmetného dohovoru v jednotlivých členských štátoch EÚ bola na nadnárodnej úrovni viditeľná zvýšená snaha na urýchlenie zavedenie fungovania JITs do praxe[10]. V nadväznosti na takto uvedené bolo na pôde EÚ prijaté Rámcové rozhodnutie Rady 2002/465/SVV z 13. júna 2002 o spoločných vyšetrovacích tímoch

---

[6] Dohovor vypracovaný na základe článku K. 3 Zmluvy o Európskej únii o vzájomnej pomoci a spolupráci medzi colnými správami, Ú. v. ES C 24, 23.1.1998, s. 1-22.
[7] Bližšie pozri čl. 8 až čl. 24 predmetného dokumentu.
[8] Dohovor bol do vnútroštátneho právneho poriadku inkorporovaný prostredníctvom Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 572/2006 Z. z. o jeho prijatí v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii z 29. mája 2000.
[9] Zavedenie efektívnych nástrojov vo vzťahu k získaniu informácií bankového tajomstva za účelom boja proti ekonomickej a hospodárskej kriminalite bolo reflektované v Protokole vypracovanom na základe článku 34 Zmluvy o Európskej únii k Dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, Ú. v. ES C 326, 21.11.2001, s. 2-8.
[10] Snaha bola umocňovaná aj ako reakcia na teroristické útoky z 11.9.2001, ku ktorým došlo v Spojených štátoch amerických.

(ďalej len „Rámcové rozhodnutie Rady 2002/465/SVV“), ktoré v európskom kontexte precizovalo právny rámec pre zriaďovanie JITs vo vzťahu k reakcii na potrebu zefektívnenia posilnenia justičnej spolupráce v oblasti boja proti medzinárodnému terorizmu a organizovanému zločinu[11]. Avšak dovolíme si konštatovať, že napriek pôvodnému zámeru zákonodarcu vo vzťahu k prijatiu Rámcového rozhodnutia Rady 2002/465/SVV ako takzvaného „preklenovacieho opatrenia“ s cieľom zavedenia JIT do aplikačnej praxe, toto v súčasnosti reflektuje základný pilier fungovania modernej medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach.

SR implementovala požiadavky EÚ vo vzťahu k zriaďovaniu a činnosti JIT na vnútroštátnej úrovni prostredníctvom obsahového znenia § 10 ods. 8 Trestného poriadku[12]. Predmetné ustanovenie reflektuje okolnosti pripúšťajúce zriadenie JIT, ako aj subjekty disponujúce oprávnením na uzatvorenie dohody o vytvorení JIT. Pre predmetnú právnu úpravu je príznačná aj vysoká miera dispozitívnosti, ktorá pôsobí ako takzvaný všeobecný odkazovací rámec vo vzťahu k doložke o zmluvnej úprave ostatných podmienok fungovania JIT zriadeného pre konkrétne účely. V uvedenom kontexte si dovolíme konštatovať, že aj napriek skutočnosti, že problematika JIT je v rámci vnútroštátneho právneho poriadku taxatívne vymedzená len v obsahovom znení vybraného ustanovenia Trestného poriadku, jeho praktický dopad na spôsob a efektivitu vyšetrovania vybraných trestných činov je významného rozsahu. Inak povedané, strohé ustanovenie § 10 ods. 8 Trestného poriadku nebráni tomu, aby medzi jednotlivými štátmi vznikla rozsiahla a takmer „všetko upravujúca“ dohoda o zriadení spoločného vyšetrovacieho tímu, ktorá by upravovala všetko potrebné. Uvedené ustanovenie predstavuje normatívne východisko pre realizáciu efektívneho vyšetrovania trestnej činnosti s medzinárodným prvkom.

Špecifiká zriaďovania spoločných vyšetrovacích tímov v podmienkach Slovenskej republiky

Ako už bolo spomenuté v úvode predmetného príspevku, spoločné vyšetrovacie tímy sú zriaďované za konkrétnym, špecifickým účelom, pričom primárnym cieľom ich zriadenia je zvýšene efektívnosti a účelnosti v boji proti organizovanej kriminalite a zločinu páchaného na

[11] Členské štáty mali povinnosť požiadavky EÚ implementovať v rámci vlastných vnútroštátnych právnych poriadkov do roku 2003.
[12] ZÁHORA, J., ŠIMOVČEK, I., POLÁK, P. et al. *Trestný poriadok. Komentár. Zväzok I.. (§1 až 195)*. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2023, s. 57.

medzinárodnej úrovni[13]. Pôsobenie v rámci JIT si vyžaduje úzku a intenzívnu spoluprácu justičných a vyšetrovacích orgánov krajín, ktoré sú jeho súčasťou, pričom JIT je možné zriadiť v prípadoch vyžadujúcich náročné cezhraničné vyšetrovanie, respektíve v prípadoch potreby prepojeného vyšetrovania vyžadujúceho koordináciu. Predmetná spolupráca (aj v prípadoch spolupôsobenia SR ako člena JIT) je vo veľkej miere podporovaná a koordinovaná aj za pomoci účastníkov - nadnárodne pôsobiacich inštitúcií ako Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (ďalej len „Europol"), Úrad Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (ďalej len „Eurojust") alebo Európsky úrad pre boj proti podvodom (ďalej len „OLAF").

Europol má právny základ v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/794 z 11. mája 2016 o Agentúre Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol).[14] Jeho hlavnou úlohou je koordinácia vyšetrovaní a trestných stíhaní v členských štátoch EÚ[15], aj napriek skutočnosti, že vykonáva len podpornú úlohu vo vzťahu k členským štátom a nezastáva postavenie policajnej jednotky. Koordináciu realizuje pri vybraných formách trestnej činnosti, predovšetkým pri závažných trestných činoch s cezhraničným rozmerom[16], a to prostredníctvom vybraných analytických činností alebo umožňovaním cezhraničnej výmeny informácií.

Eurojust[17] vo vzťahu k samotnému výkonu činnosti JIT poskytuje metodickú, odbornú a finančnú podporu. Eurojust bol zriadený v zmysle Rozhodnutia Rady 2002/187/SVV z 28. februára 2002, ktorý sa zriaďuje Eurojust s cieľom posilniť boj proti závažným trestným činom.[18] Dovolíme si uviesť, že miera využitia JIT stúpa priamo úmerne s finančnou podporou poskytovanou z prostriedkov EÚ, pričom o rastúcom význame tohto inštitútu svedčia aj

[13] Ako príklad by sme si dovolili uviesť aj zriadenie JIT v súvislosti s aktuálne prebiehajúcim vojnovým konfliktom na Ukrajine. Bližšie pozri *Správa generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2023*, s. 180. Dostupné na: nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=549799.

[14] Názov úradu v podobe „Agentúra Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva" bol zavedený v roku 2017, dovtedy sa uplatňoval názov „Protidrogová jednotka Europolu" a „Európsky policajný úrad".

[15] Bližšie pozri čl. 3 a čl. 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/794 z 11. mája 2016 o Agentúre Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol), Ú. v. EÚ L 135, 24.5.2016, s. 53-114.

[16] KLIMEK, L. *Základy trestného práva Európskej únie*. 1. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2017. s. 211-212.

[17] Na vznik Eurojustu ako plnohodnotnej agentúry so sídlom v Haagu mali výrazný vplyv aj tragické udalosti z 11. septembra 2001 v USA. Bližšie pozri EUROJUST. *History and Mission.* Dostupné na: https://www.eurojust.europa.eu/about-us/history.

[18] Bližšie pozri čl. 6 písm. iv) Rozhodnutia Rady 2002/187/SVV z 28. februára 2002, ktorý sa zriaďuje Eurojust s cieľom posilniť boj proti závažným trestným činom, Ú. v. EÚ l 63, 6.3.2002, s. 1-13, ktorý ako jednu z úloh Eurojustu konajúceho prostredníctvom svojich nadnárodných členov taxatívne vymedzuje „vytvorenie spoločného vyšetrovacieho tímu v zhode s relevantnými dokumentmi o spolupráci".

vybrané štatistické ukazovatele. Podľa Výročnej správy Eurojustu za rok 2024[19] bol zaznamenaný 25 % nárast počtu novozriadených spoločných vyšetrovacích tímov oproti roku 2023, z toho SR uzatvorila v predmetnom roku dohody o vytvorení piatich nových JITs pri celkovom počte 17 aktívnych JITs[20]. V roku 2025 SR pôsobila ako partnerský štát dohody v prípade 16 aktívnych JITs[21]. Eurojust za účelom efektívnej a koordinovanej podpory zriadil Sieť spoločných vyšetrovacích tímov (JIT´s Network), ktorej sekretariát zabezpečuje pre ich podporu.

Činnosť OLAFu[22] ako útvaru Komisie EÚ je zameraná na realizáciu takzvaného „administratívneho“ vyšetrovania trestnej činnosti poškodzujúcej finančné záujmy EÚ a ako podporný člen JIT poskytuje expertízu v oblasti získavania informácií o tokoch finančných prostriedkov EÚ.

Potrebu zriaďovania JIT na území SR vidíme predovšetkým troch kľúčových oblastiach. Jednu z oblastí reprezentuje boj proti závažnej organizovanej kriminalite s cieľom eliminácie bariér vytvorením spoločnej operatívnej platformy. Zriadenie JIT nachádza svoje uplatnenia aj pri vyšetrovaní trestnej činnosti, kde si potreba komplexnosti dokazovania vyžaduje intenzívnu a rýchlu kooperáciu na území viacerých štátov. V neposlednom rade poukazujeme na výhody zriadenia JIT vyšetrovaní závažnej trestnej činnosti, ako napríklad priama výmena informácií medzi členmi tímu z rôznych krajín, rýchle a jednoduché požiadanie o realizáciu vyšetrovacích úkonov, prítomnosť členov tímu na úkonoch realizovaných v inom členskom štáte alebo vytváranie spoločných stratégií sa účelom zefektívnenia vyšetrovania trestnej činnosti s medzinárodným presahom.[23]

V kontexte znenia § 10 ods. 8 Trestného poriadku „*orgánom oprávneným uzavrieť dohodu o vytvorení spoločného vyšetrovacieho tímu je Generálna prokuratúra Slovenskej republiky po predchádzajúcom prerokovaní s ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky*“. Z uvedeného vyplýva, že Dohodu o zriadení spoločného vyšetrovacieho tímu uzatvára v mene

---

[19] Bližšie pozri EUROJUST. *Výročná správa Eurojustu za rok 2024*, s 42-43. Dostupné na: https://www.eurojust.europa.eu/annual-report-2024.

[20] Bližšie pozri *Správa generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2024*, s. 111. Dostupné na: nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=569063.

[21] Bližšie pozri EUROJUST. *States and partners – Slovak republic*. Dostupné na: https://www.eurojust.europa.eu/states-and-partners/member-states/slovak-republic.

[22] Právomoci úradu upravuje Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, EUROATOM) č. 883/2013 z 11. septembra 2013 o vyšetrovaniach vykonávaných Európskym úradom pre boj proti podvodom (OLAF), ktorý sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1073/1999 a nariadenie Rady (Euroatom) č. 1074/1999, , U. v. EÚ L 248, 18.9.2013, s. 1-22.

[23] KLIMEK, L. *Základy trestného práva Európskej únie*. 1. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2017. s. 189.

SR generálny prokurátor alebo ním poverený prokurátor, a to s príslušným orgánom iného štátu alebo štátov. Koordinačnú úlohu pri samotnom kreovaní JIT zohráva Eurojust. Vedúci vzniknutého JIT je delegovaný zo strany zriaďovacieho štátu a v rámci vnútornej štruktúry sa členovia klasifikujú na domácich[24] a zahraničných (vyslaných)[25]. V podmienkach SR sú vyslaní členovia JIT oprávnení vykonávať vyšetrovacie úkony pod vedením vedúceho tímu, avšak s podmienkou účasti tunajších orgánov činných v trestnom konaní, ak dohoda o zriadení tímu neustanovuje inak. Hlavným cieľom predmetného mechanizmu je zachovanie princípu štátnej suverenity a garancie, že všetky dôkazy získané na území SR budú procesne prípustné v ďalšom konaní pred súdmi SR. Každý členský štát v rámci takto vymedzenej medzinárodnej spolupráce zabezpečuje, aby sa na spoločnom vyšetrovaní podieľalo jeden alebo viac národných expertov, či už v justičnom rozmere (sudcovia, prokurátori) alebo rozmere súvisiacom s orgánmi zabezpečujúcimi presadzovanie práva (polícia). SR vymenúva národného experta pre JITs, ktorý je následne delegovaný pod takzvanú „Siet' národných expertov v oblasti JITs“. Takto vymenovaní experti predstavujú kontaktné body na národnej a medzinárodnej úrovni a poskytujú odbornú podporu pri zriaďovaní JIT alebo začlenení sa už do už fungujúceho JIT.

Kompletný proces zriadenia a fungovania JIT je možné rozdeliť do troch základných fáz. Fáza založenia JIT je charakteristická potrebou podania žiadosti o vytvorenie JIT, ako obligatórnej podmienky pre kreovanie samotného procesu spolupráce. Ako už bolo reflektované, v podmienkach SR predmetnú žiadosť podáva prokurátor (na úrovni okresnej alebo krajskej prokuratúry) a adresuje ju Generálnej prokuratúre SR. V predmetnej žiadosti je potrebné vymedziť zoznam participujúcich štátov - účastníkov, uviesť meno osoby, ktorá by zastávala funkciu vedúceho tímu, ako aj špecifikovať účelnosť jeho založenia (vymedzenie trestných konaní). Následne po posúdení vhodnosti na zriadenie JIT a identifikácii kľúčových parametrov sa aj za podpory Europolu[26], Interpolu[27] a Eurojustu (styčný prokurátor pre SR v Eurojust) vytvorí návrh dohody o JIT, a to v zmysle ustanovení Uznesenia Rady 2017/C 18/01 z 13. decembra 2016 o vzorovej dohode o zriadení spoločného vyšetrovacieho tímu (JIT)[28], ktorého prílohu tvorí vzorová dohoda o zriadení JIT. Dohoda sa spravidla uzatvára na

[24] Spravidla príslušníci orgánov činných v trestnom konaní štátu, na ktorého území tím pôsobí.
[25] Zástupcovia spolupracujúcich štátov alebo medzinárodných agentúr.
[26] Národná ústredňa Europol úradu medzinárodnej policajnej spolupráce Prezídia Policajného zboru.
[27] Národná ústredňa Interpolu úradu medzinárodnej policajnej spolupráce Prezídia Policajného zboru.
[28] Predmetná právna úprava nahradila pôvodné Uznesenie Rady 2010/C 70/01 z 26. februára 2010, a to z dôvodu potreby reflexie zapracovania legislatívnych zmien v oblasti GDPR, taxatívne vymedzenej úpravy úloh prináležiacich Europolu a zapojenia tretích – nečlenských štátov.

jeden rok, avšak za možnosti jej predĺženia[29]. Medzi obligatórne náležitosti dohody sa zaraďujú informácie o zmluvných stranách, cieľoch zriadenia JIT, plánovaných úkonoch, období uzatvorenia, o štátoch, ktoré v JIT pôsobia a o vymedzení osôb - vedúci JIT, členovia JIT, účastníci.

Následne je potrebné do dohody konkretizovať informácie využiteľné v rámci operačnej alebo vykonávacej fázy, a to informácie o dohodách a postupoch pri získavaní informácií a zhromažďovaní dôkazov, prístup k informáciám a dôkazom, výmene informácií a dôkazov, či ďalšej konzultácie a komunikácie aj za účelom objasnenia praktických a právnych otázok. Zdieľanie operatívnych informácií je aplikovateľné prostredníctvom informačnej siete analytického projektu Europol – SIENA[30]. V rámci záverečnej fázy je potrebné vymedziť podmienky predĺženia JIT, respektíve jeho vyhodnotenia. Takto uzatvorená dohoda je následne podpísaná vo všetkých národných jazykoch zmluvných strán. V prípade potreby zriadenia JIT s nečlenskými krajinami EÚ je nevyhnutný predpoklad existencie vzájomných multilaterálnych zmlúv a bilaterálnych dohôd[31].

Komparatívne aspekty využívania spoločných vyšetrovacích tímov v kontexte tradičných foriem právnej pomoci

Tradičná medzinárodná spolupráca v trestných veciach je založená na princípe dožiadaní, čo v dynamickom prostredí cezhraničnej organizovanej kriminality často predstavuje administratívnu bariéru. Tradičné formy právnej pomoci, respektíve tradičné procesné úkony prestavujú procesné úkony (výsluchy osôb, doručovanie, zabezpečovanie dôkazov), ktoré vykonáva orgán dožiadaného štátu na základe písomnej žiadosti dožadujúceho štátu. Princíp fungovania právnej pomoci je založený na princípe reciprocity, ktorému právny základ poskytuje existencia bilaterálnych alebo multiratelárnych zmlúv, respektíve znenie vnútroštátneho právneho predpisu[32]. Na rozdiel od tradičnej formy právnej pomoci, v rámci spolupráce medzi členskými štátmi EÚ je možné využiť inštitút Európskeho vyšetrovacieho príkazu[33] (ďalej len „EVP), ktorý zjednodušuje spôsoby jeho podania, ako aj poskytuje

[29] Za daným účelom je potrebné uzatvoriť takzvaný „Dodatok“ k dohode.
[30] V anglickom jazyku „Europol´s Secure Information Exchange Network Application“.
[31] Bližšie pozri napríklad Dohoda medzi Európskou úniou a Islandskou republikou a Nórskym kráľovstvom o uplatňovaní určitých ustanovení Dohovoru z 29. mája 2000 o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie a jeho protokolu z roku 2001, Ú. v. EÚ L 26, 29.1.2004, s. 3-9 a článok 5 Dohody o vzájomnej právnej pomoci medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými, Ú. V. EÚ L 181, 19.7.2003, s. 34-42.
[32] Piata časť zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.
[33] Náležitosti realizácie EVP upravuje Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ z 3. apríla 2014 o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach, Ú. v. EÚ L 130, 1.5.2014, s. 1-36 v súlade so Smernicou

striktnejšie lehoty na vybavenie dožiadania s prísnejšou definíciou dôvodov na odmietnutie jeho vykonania. Avšak ani predmetný inštitút nezabezpečuje takú úroveň efektivity, rýchlosti a účelnosti spolupráce, ako je to v prípade využitia JIT.

V prípade využitia JIT ako formy medzinárodnej spolupráce povinnosť zasielania dožiadania zo strany dožadujúce štátu odpadá, informácie sú zdieľané bezprostredne a dôkazy zabezpečené v jednom zmluvnom štáte sú priamo použiteľné v partnerskom štáte bez potreby dodatočných administratívnych nákladov. Uvedené má za následok zrýchlenie konania, zvýšenie efektivity jeho vedenia, a to za podmienok zachovania postupu v súlade s nadnárodnými právnymi predpismi, ako aj vnútroštátnymi právnymi predpismi partnerských štátov. Zároveň je zjavné, že uvedený spôsob spolupráce má za následok aj zjednodušenie organizačnej stánky vedenia predsúdneho konania z dôvodu možnosti bezprostrednej komunikácie a spolupráce medzi orgánmi činnými v trestnom konaní. Na základe uvedeného si dovolíme konštatovať, že JIT prispieva nielen k odstráneniu byrokratických bariér, ktoré pri realizácii tradičných foriem právnej pomoci alebo EVP predstavujú vysokú administratívnu záťaž, ale umožňujú zabezpečiť aj priamu procesnú aplikovateľnosť informácií a dôkazov získaných na území ktoréhokoľvek partnerského štátu. V neposlednom rade práve možnosť priameho zapojenia expertov z iných jurisdikcií do vyšetrovacích úkonov predstavuje jednu z primárnych pridaných hodnôt fungovania JIT.

Použiteľnosť dôkazov v trestnom konaní

Zavedenie európskych trestných činov do právneho poriadku SR má okrem možnosti stíhania špecifických a nebezpečných druhov konaní výhodu aj v tom, že sa týmto spôsobom harmonizujú skutkové podstaty trestných činov jednotlivých členských štátov. To má za následok skutočnosť, že právne poriadky členských štátov Európskej únie považujú totožné konania za trestné. Totožné skutkové podstaty umožňujú a uľahčujú odhaľovanie a objasňovanie trestnej činnosti v rámci pôsobenia spoločných vyšetrovacích tímov.

V tejto podkapitole upriamime pozornosť na použiteľnosť informácii, teda dôkazov, v trestnom konaní. Nemyslíme to však tak, že ostatné výhody spomenuté na predošlých stranách tohoto príspevku sú menej relevantné, no proces dokazovania, respektíve proces zabezpečovania dôkazov do trestného konania považujeme za najdôležitejšiu činnosť, ktorú spoločné vyšetrovacie tímy vykonávajú. Rovnako tak ani vzhľadom na rozsah príspevku nie je možné sa každej výhode venovať dopodrobna a osobitne.

Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/228 zo 16. februára 2022, ktorou sa mení smernica 2014/41/EÚ, pokiaľ ide o jej zosúladenie s pravidlami Únie o ochrane osobných údajov, Ú. v. L 39, 21.2.2022, s. 1-3.

V rámci medzinárodnej spolupráce v trestných veciach téma použiteľnosti dôkazov získaného v jednom členskom štáte na účely trestného konania v inom členskom štáte nie je novou témou. Na úrovni Európskej únie sa prvé zmienky potreby vzájomného uznávania dôkazov medzi jednotlivými členskými štátmi objavili už v roku 1959, zavŕšením ktorých bolo prijatie Európskeho dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach. V ňom je určené, že rozhodné právo, ktoré určí celkovú zákonnosť získaného dôkazu sa má riadiť podľa právneho poriadku štátu, v ktorom sa dôkaz zaobstaráva.[34] Ide o takzvaný model „*locus regit aktum*“.[35] Diskusie o použiteľnosti dôkazov však ani týmto dokumentom neutíchli, práve naopak, nakoľko ani vyššie uvedený model nebol bezchybný. Tento model bol prekonaný Dohovorom o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, vypracovaný Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii z roku 2000. V ňom bolo zakotvené, že rozhodným právom pre určenie prípustnosti toho-ktorého dôkazu je právo toho štátu, v ktorom sa predpokladá podanie obžaloby. Model sa označuje aj ako „*forum legit actum*“. Nejde však o absolútnu povinnosť pokiaľ je takýto postup v rozpore základnými princípmi dožiadaného štátu.[36]

Európska únia však ďalej pokračovala v hľadaní kompromisov a ciest na použitie dôkazov v iných členských štátoch aj v roku 2009, kedy bola vydaná Zelená kniha o získavaní dôkazov v trestných veciach medzi členskými štátmi a o zabezpečení ich prípustnosti (ďalej len ako „Zelená kniha“). Ako možno z uvedeného vydedukovať, použiteľnosť dôkazov v iných členských štátoch je pomerne komplikovaná téma, keďže vzhľadom na tradície a odlišné hodnoty právnych poriadkov alebo rozdielny prístup k použiteľnosti dôkazov a mnohé iné okolnosti, tieto môžu zabraňovať tomu, aby bol dôkaz získaný v jednom členskom štáte zároveň zákonný a právne použiteľný na účely trestného konania aj v inom členskom štáte. V Zelenej knihe sa uvádza, že na vyriešenie tejto dilemy by bolo najvhodnejšie vytýčiť aspoň minimálne kritériá, ktoré musí daný dôkaz spĺňať na to, aby mohol byť plne uplatniteľný aj v iných členských štátoch.[37] Ide o zavedenie modelu, ktorý by bol platný pre všetky štáty Európskej

[34] Pozri čl. 3 Európskeho dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach z 20. apríla 1959 uverejneného v Zbierke zákonov Slovenskej republiky ako Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 550/1992 Zb. o Európskom dohovore o vzájomnej pomoci v trestných veciach.
[35] ZÁHORA, J., TALLOVÁ, B. *Odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky*. Praha: Leges, 2020, s. 367.
[36] Pozri čl. 4 ods. 1 Dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, vypracovaný Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii uverejneného v Zbierke zákonov Slovenskej republiky ako Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 572/2006 Z. z. o prijatí Dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, vypracovaného Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii, a Protokolu k Dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, vypracovanému Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii.
[37] Pozri Zelenú knihu o získavaní dôkazov v trestných veciach medzi členskými štátmi a o zabezpečení ich prípustnosti, KOM/2009/0624 v konečnom znení z 11. novembra 2009, s. 5-6.

únie. Ďalšou neprebádanou a komplikovanou otázkou môže byť aj vzájomné uznávanie dôkazov získaných nezákonným spôsobom.[38]

Podobný model ako v Dohovore o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, vypracovaný Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii sa uplatňoval aj v Smernici Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ z 3. apríla 2014 o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach[39]. V nej je uvedené, že orgán, ktorý žiada iný štát o zabezpečenie dôkazu, musí vo formulári európskeho vyšetrovacieho príkazu stanoviť požiadavky, ktoré sa kladú na získanie dôkazu a dožiadaný štát je týmto požiadavkám povinný (až na výnimky) vyhovieť.[40]

Model „*locus regit aktum*" a ani model „*forum legit actum*" v pôvodnej, či pozmenenej verzii neponúka riešenia na mnohé otázky a trpí viacerými nedostatkami. To nielen odbornú verejnosť, ale najmä orgány Európskej únie viedlo k otázke, ako možno riešiť prípustnosť dôkazov v iných členských štátoch tak, aby nevznikali komplikácie vyplývajúce z jedného, či z druhého modelu. Je jasné, že v týchto prípadoch dokonalé riešenie neexistuje a je potrebné hľadať vyvážené kompromisy.

Podľa nášho názoru, dokonalé, všeobecné a paušálne riešenie tejto problematiky je veľmi vzdialené. Ide o to, že právne poriadky členských štátov Európskej únie v oblasti trestného práva sú tak rozdielne a problematika je tak komplikovaná[41], že nie je možné túto otázku riešiť vo všeobecnej rovine. Riešenie uvedené v Zelenej knihe, a to stanovenie minimálnych kritérií a štandardov, ktoré by mal spĺňať každý jeden dôkaz, aby mohol byť prípustný v ktoromkoľvek členskom štáte Európskej únie, považujeme za správny krok, no ide však o „hudbu budúcnosti". Domnievame sa, že právne poriadky členských štátov v rámci trestného práva ešte nie sú tak harmonizované (obzvlášť v procesnej rovine), aby sme mohli diskutovať o zavedení jednotného prístupu k prípustnosti dôkazov.

Práve túto problematiku podľa nášho názoru (aspoň čiastočne) rieši dohoda o zriadení spoločného vyšetrovacieho tímu. Sme si vedomí toho, že ide však len o „lokálne" riešenie (dohoda sa netýka všetkých členských štátov Európskej únie), no o to viac je možné sa v dohode zamerať a zohľadniť špecifiká krajín, ktoré sa podieľajú na vytvorení spoločného

[38] KUSAK, M. *Mutual admissibility of evidence in criminal matters in the EU: a study of telephone tapping and house search*. Portland: Maklu, 2016, s. 28.

[39] Uvedená smernica bola do slovenského právneho poriadku zavedená zákonom č. 236/2017 Z. z. o európskom vyšetrovacom príkaze prijatým dňa 6. septembra 2017.

[40] Pozri čl. 9 ods. 2 Smernici Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ z 3. apríla 2014 o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach alebo § 13 ods. 1 zákona č. 236/2017 Z. z. o európskom vyšetrovacom príkaze v znení neskorších predpisov.

[41] Komplikovanosť spočíva taktiež aj v tom, že dokazovanie a s ním spojené inštitúty sú považované za najdôležitejšie prvky celého trestného konania.

vyšetrovacieho tímu. Nikde nie je uvedené, že dohoda o zriadení spoločného vyšetrovacieho tímu nemôže obsahovať aj detailné kritériá získavania a prípustnosti dôkazov, ktoré by sa týkali strán dohody. Sme toho názoru, že v súčasnosti je práve znenie dohody v oblasti prípustnosti dôkazov najlepším možným riešením na preklenutie viacerých problémov spojených s použiteľnosťou dôkazov v trestnom konaní.

Záver

Spoločné vyšetrovacie tímy zohrávajú, obzvlášť v dnešnej dobe, mimoriadne dôležitú úlohou. Umožňujú a vo významnej miere zľahčujú spoluprácu medzi orgánmi činnými v trestnom konaní dvoch alebo viacerých štátov. Ich činnosť sa spravuje Rámcovým rozhodnutím Rady 2002/465/SVV, ktoré je síce staršieho dáta, no jeho ustanovenia sú stále relevantné. V slovenskom právnom poriadku v oblasti trestného práva môžeme nájsť jedno všeobecné ustanovenie, ktorým sa prisudzuje možnosť vytvorenia spoločných vyšetrovacích tímov.

Rozširovať a podporovať trend odhaľovania a objasňovania trestnej činnosti s medzinárodným prvkom prostredníctvom JITs si dala za cieľ aj Európska únia a jej orgány. Efektívne potláčanie činnosti najmä organizovaných, zločineckých, či teroristických skupín pôsobiacich vo viacerých štátoch by nebolo možné zabezpečiť len prostredníctvom vyšetrovania orgánu činného v trestnom konaní len z jedného členského štátu. Práve za týmto účelom sa na základe dohody zriaďujú spoločné vyšetrovacie tímy.

V príspevku vyššie sme zmienili, že fungovanie spoločných vyšetrovacích tímov má mnoho výhod. Medzi nimi možno zaradzovať najmä priamu výmenu informácií medzi jednotlivými členskými štátmi, zjednodušený proces vykonávania procesných úkonov v rámci trestného konania, osobná účasť vyslaných vyšetrovateľov na konkrétnych výkonoch v inom členskom štáte, či napríklad spoločný postup/koordinácia pri vytvorení plánu vyšetrovania. Na to, aby mohla byť závažná trestná činnosť odhalená je potrebné zabezpečiť relevantný dôkazný materiál. Získavanie a prípustnosť dôkazov je pravdepodobne tou najväčšou výhodou existencie spoločných vyšetrovacích tímov.

Existuje množstvo medzinárodných dokumentov vzťahujúcich sa na členské štáty, ktoré stanovujú pravidlá pre zabezpečenie konkrétnych dôkazov v inom členskom štáte. Avšak podľa viacerých odborníkov nie je takýto prístup dostatočný. Zabezpečovanie a prípustnosť dôkazov je totižto mimoriadne citlivá téma vzhľadom na rôzne právne kultúry jednotlivých štátov. Inak povedané, aj napriek čoraz väčšej harmonizácii členských štátov v oblasti trestného práva (obzvlášť trestného práva hmotného ale z časti aj trestného práva procesného) tvrdia, že sa trestné kódexy členských štátov častokrát významne odlišujú. Takýto stav je pochopiteľný

a dôvodný, no v aplikačnej praxi spôsobuje komplikácie. Členské štáty napriek požiadavkám dožadujúceho štátu o zachovanie zákonných podmienok platných pre ich vnútroštátny trestný kódex, môžu tieto požiadavky „s ľahkosťou“ odmietnuť, ak nie sú v súlade so základnými zásadami vykonávajúceho štátu. Existuje tak veľa dôvodov na to, aby boli podmienky jedného štátu odmietnuté v inom štáte.

Práve túto situáciu podľa nášho názoru rieši dohoda o zriadení spoločného vyšetrovacieho tímu medzi dvoma alebo viacerými krajinami. Nejedná sa však o paušálne riešenie, ale o riešenie prípustnosti dôkazov na regionálnej úrovni. Obsahom dohody môžu byť tak okrem obligatórnych náležitostí aj ustanovenia, ktoré upravujú konkrétne a špecifické podmienky zachovania zákonnosti na to, aby mohol byť dôkazný materiál použitý a plne akceptovateľný aj v inom členskom štáte. Práve túto skutočnosť vnímame ako jednu z najväčších výhod zariadenia spoločných vyšetrovacích tímov.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

KLIMEK, L. *Základy trestného práva Európskej únie*. 1. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2017. 268 s. ISBN 978-80-8168-601-6.

KUSAK, M. *Mutual admissibility of evidence in criminal matters in the EU: a study of telephone tapping and house search.* Portland: Maklu, 2016, 243 s. ISBN 978-90-4660-840-1.

ZÁHORA, J., ŠIMOVČEK, I., POLÁK, P. a kol. *Trestný poriadok. Komentár. Zväzok I. (§1 až 195).* 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2023, 948 s. ISBN 978-80-7676-271-8.

ZÁHORA, J., TALLOVÁ, B. *Odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky*. Praha: Leges, 2020, 421 s. ISBN 978-80-7502-438-1.

Internetové zdroje:

EUROJUST. *History and Mission* Haag: Úrad Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach. 2026. [online]. [cit. 2026-01-15]. Dostupné na: https://www.eurojust.europa.eu/about-us/history.

EUROJUST. *States and partners – Slovak republic*. Haag: Úrad Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach. 2026. [online]. [cit. 2026-01-15]. Dostupné na: https://www.eurojust.europa.eu/states-and-partners/member-states/slovak-republic.

EUROJUST. *Výročná správa Eurojustu za rok 2024*. Haag: Úrad Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach. 2025. [online]. [cit. 2026-01-15]. Dostupné na: https://www.eurojust.europa.eu/annual-report-2024.

Slovenská republika. Generálna prokuratúra. *Správa generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2023*. Bratislava: Generálna prokuratúra SR, 2024. [online]. [cit. 2026-01-15]. Dostupné na: nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=549799.
Slovenská republika. Generálna prokuratúra. *Správa generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2024*. Bratislava: Generálna prokuratúra SR, 2025. [online]. [cit. 2026-01-15]. Dostupné na: nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=569063.
VAŠKO, A. Spoločné vyšetrovacie tímy - efektívny nástroj medzinárodnej spolupráce na úseku boja proti nelegálnej migrácii. In *Banskobystrické zámocké dni práva : zborník z 4. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie na tému "Strategické determinanty kreovania právnych noriem", Vígľaš, 22. - 23. november 2018*. Banská Bystrica: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela, 2019, s. 52 – 60. ISBN 978-80-557-1556-8. Dostupné na: https://www.prf.umb.sk/app/cmsSiteBoxAttachment.php?ID=9322&cmsDataID=0

Právne predpisy:

Dohoda medzi Európskou úniou a Islandskou republikou a Nórskym kráľovstvom o uplatňovaní určitých ustanovení Dohovoru z 29. mája 2000 o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie a jeho protokolu z roku 2001, Ú. v. EÚ L 26, 29.1.2004, s. 3-9.
Dohoda o vzájomnej právnej pomoci medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými, Ú. V. EÚ L 181, 19.7.2003, s. 34-42.
Dohovor vypracovaný Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, Ú. v. ES C 197, 12.7.2000, s. 3-23.
Dohovor vypracovaný na základe článku K. 3 Zmluvy o Európskej únii o vzájomnej pomoci a spolupráci medzi colnými správami, U. v. ES C 24, 23.1.1998, s. 1-22.
Dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, vypracovaný Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii uverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky ako Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 572/2006 Z. z. o prijatí Dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, vypracovaného Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii, a Protokolu k Dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi

členskými štátmi Európskej únie, vypracovanému Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii.
Európsky dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach z 20. apríla 1959 uverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky ako Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 550/1992 Zb. o Európskom dohovore o vzájomnej pomoci v trestných veciach.
Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, EUROATOM) č. 883/2013 z 11. septembra 2013 o vyšetrovaniach vykonávaných Európskym úradom pre boj proti podvodom (OLAF), ktorý sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1073/1999 a nariadenie Rady (Euroatom) č. 1074/1999, U. v. EÚ L 248, 18.9.2013, s. 1-22.
Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/794 z 11. mája 2016 o Agentúre Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol), Ú. v. EÚ L 135, 24.5.2016, s. 53-114.
Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 572/2006 Z. z. o prijatí Dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, vypracovaného Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii, z 29. mája 2000.
Protokol vypracovaný na základe článku 34 Zmluvy o Európskej únii k Dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, Ú. v. ES C 326, 21.11.2001, s. 2-8.
Rozhodnutie Rady 2002/187/SVV z 28. februára 2002, ktorý sa zriaďuje Eurojust s cieľom posilniť boj proti závažným trestným činom, Ú. v. EÚ l 63, 6.3.2002, s. 1-13.
Rámcové rozhodnutie Rady 2002/465/SVV z 13. júna 2002 o spoločných vyšetrovacích tímoch, Ú. v. ES L 162, 20.6.2002, s. 1-3.
Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ z 3. apríla 2014 o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach, Ú. v. l 130, 1.5.2014, s. 1-36.
Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2022/228 zo 16. februára 2022, ktorou sa mení smernica 2014/41/EÚ, pokiaľ ide o jej zosúladenie s pravidlami Únie o ochrane osobných údajov, Ú. v. L 39, 21.2.2022, s. 1-3.
Uznesenie Rady 2017/C 70/01 z 26. februára 2010 o vzorovej dohode o zriadení spoločného vyšetrovacieho tímu (JIT), Ú. v. EÚ C 70, 19.3.2010, s. 1-12.
Uznesenie Rady 2017/C 18/01 z 13. decembra 2016 o vzorovej dohode o zriadení spoločného vyšetrovacieho tímu (JIT), Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2017, s. 1-9.
Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 236/2017 Z. z. o európskom vyšetrovacom príkaze v znení neskorších predpisov.

Zelená kniha o získavaní dôkazov v trestných veciach medzi členskými štátmi a o zabezpečení ich prípustnosti, KOM/2009/0624 v konečnom znení z 11. novembra 2009.

UZNÁVANIE A VÝKON CUDZÍCH TRESTOV ODŇATIA SLOBODY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

RECOGNITION AND ENFORCEMENT OF FOREIGN CUSTODIAL SENTENCES IN THE SLOVAK REPUBLIC[1]

Jaroslav Klátik[2]

Jozef Michalko[3]

Viktória Gajdošová[4]

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá právnymi aspektmi uznávania a výkonu trestov odňatia slobody, ktoré boli uložené súdmi iných štátov, na území Slovenskej republiky. Autori rozoberajú právny rámec, mechanizmy a postupy, ktorými Slovenská republika implementuje zahraničné súdne rozhodnutia v oblasti trestného práva, a porovnať ich s európskymi a medzinárodnými štandardmi. Príspevok sa zameriava aj na praktické problémy a výzvy spojené s touto agendou a skúma možnosti ich zlepšenia.

Kľúčové slová

uznávanie rozhodnutí, trest odňatia slobody, medzinárodná spolupráca, proporcionalita, základné práva

Abstract

This paper addresses the legal aspects of the recognition and enforcement within the Slovak Republic of custodial sentences imposed by the courts of other states. The authors analyze the legal framework, mechanisms, and procedures through which the Slovak Republic implements foreign criminal court judgments and compare them with European and international standards. The paper also focuses on practical issues and challenges associated with this process and explores possibilities for improvement.

Key words

recognition of decisions, custodial sentenc, international cooperation, proportionality fundamental rights

---

[1] Príspevok bol vypracovaný v rámci projektu VEGA č. 1/0100/24 „*Zavedenie európskych trestných činov do právneho poriadku Slovenskej republiky*“.

[2] prof. JUDr. Jaroslav Klátik, PhD., vedúci Katedry trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín, Právnická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.

[3] JUDr. Jozef Michalko, PhD., Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín, odborný asistent, poverený vykonávaním funkcie prodekana pre vedu a výskum, Okresný súd Banská Bystrica, vyšší súdny úradník.

[4] Bc. Viktória Gajdošová, poslucháčka 5. ročníka, Právnická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Úvod

Súčasná právna úprava de lege lata upravujúca problematiku uznávania a výkonu cudzích trestov v Slovenskej republike vychádza najmä z medzinárodných zmlúv, dohovorov, z práva Európskej únie a vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré upravujú justičnú spoluprácu v trestných veciach. Táto problematika prešla dlhodobým vývojom, rekodifikáciou, jednotlivými novelami tak, aby presne vychádzala z európskych smerníc a nariadení založených na modernom efektívnom modelom cezhraničnej spolupráce medzi členskými štátmi EÚ. Hlavným a zjednocujúcim prameňom v tejto oblasti by mal byť pripravovaný zákon o medzinárodnej justičnej spolupráci v trestných veciach, ktorý v prípade účinnosti, ktorá sa plánuje v roku 2026 by komplexne prepracoval, zjednotil a zmodernizoval doterajšiu roztrieštenú legislatívu. Tento zákon by úzko nadväzoval na všeobecné procesné pravidlá obsiahnuté v Trestnom poriadku. Tým najdôležitejším princípom v oblasti uznávania a výkonu je najmä vzájomné uznávanie rozhodnutí, ktoré umožňuje podľa právnej úpravy *de lege lata*, aby tresty odňatia slobody uložené súdmi iných štátov mohli byť vykonané na území Slovenskej republiky, samozrejme by rešpektovaní zásady vzájomnosti a zásady proporcionality obsiahnutej v právnom styku s cudzinou. Tento mechanizmus napomáha efektívnej justičnej spolupráci a zároveň podporuje resocializáciu odsúdených osôb v ich domovskom štáte a do istej miery možno hovoriť aj o humanizácii výkonu trestov. Právny rámec Slovenskej republiky tak zabezpečuje, že tresty odňatia slobody uložené v zahraničí môžu byť vykonané aj na jej území, a to za podmienok stanovených vnútroštátnym a medzinárodným právom. Tento systém prispieva k efektívnej justičnej spolupráci, predchádza potrebe opakovania súdnych konaní a znižuje riziko beztrestnosti páchateľov trestných činov.[5] Slovenská republika reguluje uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody prostredníctvom legislatívy, ktorá je v súlade s princípmi a požiadavkami Európskej únie. Hlavným cieľom je umožniť odsúdenému vykonávať trest v domovskom štáte alebo v štáte s úzkymi väzbami, čo uľahčuje jeho neskoršiu resocializáciu. Možno povedať, že to nahrádza zdĺhavé tradičné dohovory rýchlejším systémom vzájomného uznávania založeným na princípe vzájomnej dôvery v EÚ. Základným právnym predpisom v právnej úprave *de lege lata*, ktorý je kľúčovým pre túto oblasť je zákon č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladajú tresty alebo opatrenia spojené s odňatím slobody. Pro futuro by mal byť tento zákon nahradený zákonom o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená

[5] KĽUČKA, J., MAZÁK, J. a kol. *Základy Európskeho práva*. Bratislava: Iura Edition, s. 215.

s odňatím slobody v Európskej únii a o zmene a doplnení zákonov. Avšak v súčasnej dobe je zákon č. 549/2011 Z. z. nesmierne dôležitý, pretože zavádza pravidlá pre akceptáciu rozhodnutí vydaných justičnými orgánmi iných členských štátov a určuje podmienky ich výkonu na území Slovenskej republiky. Jeho cieľom je efektívna realizácia zásady vzájomného uznávania rozhodnutí, pretože táto zásada je hlavným pomyselným pilierom týkajúcim sa vzájomnej spolupráce medzi členskými štátmi v trestnoprávnej oblasti medzinárodných záväzkov, práva Európskej únie a vnútroštátnych právnych predpisov. Kľúčovým princípom v tejto oblasti je vzájomné uznávanie justičných rozhodnutí, ktoré umožňuje, aby tresty odňatia slobody uložené súdmi iných štátov mohli byť vykonané na území Slovenskej republiky. Tento mechanizmus má za cieľ rýchlu, bezproblémovú a efektívnu justičnú spoluprácu v trestných veciach a zároveň podporuje resocializáciu odsúdených osôb v ich domovskom štáte. Právny rámec Slovenskej republiky tak zabezpečuje, že tresty odňatia slobody uložené v zahraničí môžu byť vykonané aj na jej území, a to za podmienok stanovených vnútroštátnym a rovnako aj medzinárodným právom. Tento systém jednoznačne prispieva k efektívnej justičnej spolupráci, predchádza potrebe opakovania súdnych konaní a znižuje riziko beztrestnosti páchateľov trestných činov.[6]

1 REGULÁCIA, UZNÁVANIE A VÝKON CUDZÍCH TRESTOV ODŇATIA SLOBODY PROSTREDNÍCTVOM LEGISLATÍVY

Na Slovensku dochádza k regulácii, uznávaniu taktiež aj k výkonu cudzích trestov odňatia slobody prostredníctvom platnej európskej legislatívy, ktorá je v súlade s princípmi a požiadavkami Európskej únie. Základným právnym predpisom pre túto oblasť je zákon č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladajú tresty alebo opatrenia spojené s odňatím slobody. Tento zákon je nesmierne dôležitý, pretože zavádza pravidlá pre akceptáciu rozhodnutí vydaných justičnými orgánmi iných členských štátov a určuje podmienky ich výkonu na území Slovenskej republiky. Jeho cieľom je efektívna realizácia zásady vzájomného uznávania rozhodnutí, pretože táto zásada je hlavným pomyselným pilierom týkajúcim sa vzájomnej spolupráce medzi členskými štátmi v trestnoprávnej oblasti.[7] Jedným zo základných mechanizmov upravených týmto zákonom je uznávanie a výkon

[6] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 8.

[7] Bližšie pozri § 4 zákona č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladajú tresty alebo opatrenia spojené s odňatím slobody

rozhodnutí vydaných justičnými orgánmi iných členských štátov Európskej únie. Uznávanie rozhodnutí spočíva v tom, že zákon umožňuje, aby rozhodnutia súdov iných členských štátov európskej únie, ktoré uložili trest odňatia slobody, boli uznané a vykonané na území Slovenskej republiky bez nutnosti ich ďalšie opätovného hodnotenia respektíve posudzovania. Týmto sa zabezpečuje efektivita právnych postupov a minimalizujú sa prieťahy v konaní. Zákon zároveň vymedzuje prípady, v ktorých možno uznanie a výkon rozhodnutia odmietnuť. Tieto výnimky sú veľmi dôležité pre ochranu základných ľudských práv a slobôd osôb odsúdených za trestné činy mimo Slovenskej republiky, ako aj verejného poriadku. Napríklad, ak by vykonanie trestu viedlo k porušeniu týchto práv alebo k zásahom do verejného poriadku, môže byť rozhodnutie zamietnuté.[8] Významnou súčasťou právnej úpravy je aj odovzdanie výkonu trestu odňatia slobody do iného členského štátu, najmä ak takýto postup prispeje k resocializácii odsúdeného. Tento mechanizmus podporuje nielen samotnú rehabilitáciu ale najmä reintegráciu odsúdených osôb do spoločnosti, čo je v súlade s cieľmi Európskej únie v oblasti trestného práva. Osobitný význam má zároveň požiadavka efektívnej justičnej spolupráce medzi členskými štátmi.[9] Cieľom zákona je zabezpečiť efektívne a spravodlivé vykonávanie trestov v rámci celej Európskej únie. Aby sa zabezpečilo, že tresty uložené v jednom členskom štáte Európskej únie sa efektívne a spravodlivo vykonajú v inom štáte, Európskej únie využíva princíp vzájomného uznávania rozsudkov. Medzi významné nástroje vzájomného uznávania v trestných veciach patria európsky zatýkací rozkaz, mechanizmy odovzdávania trestov odňatia slobody, ako aj vzájomné uznávanie rozhodnutí o peňažných sankciách. Práve zásada vzájomného uznávania rozhodnutí medzi členskými štátmi je základným princípom, ktorý umožňuje fungovanie spoločného priestoru spravodlivosti a trestného práva v Európskej únie. Práve táto zásada a princíp, na ktorom je vybudovaná v praxi funguje na predpoklade, že členské štáty si navzájom dôverujú a považujú svoje právne systémy a rozhodnutia súdov za rovnocenné. V aplikačnej praxi to totiž znamená, že rozhodnutie vydané justičným orgánom v jednom štáte Európskej únie sa v inom štáte uznáva a vykonáva tak, akoby išlo o jeho vlastné rozhodnutie. Popri stále platnom zákone č. 549/2011 Z. z. je dôležitým právnym predpisom aj zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, ktorý poskytuje procesné mechanizmy pre medzinárodnú spoluprácu v trestných veciach. Trestný poriadok pokrýva situácie, ktoré nie sú špecificky upravené zákonom o uznávaní a výkone cudzích rozhodnutí, čím zabezpečuje plynulosť

[8] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 8 nasl.

[9] Bližšie: ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť.* Šamorín: Heuréka vydavateľstvo, 2012, s. 813 a nasl.

procesov súvisiacich s uznávaním a výkonom trestov odňatia slobody. Takáto doplnková úprava umožňuje slovenským justičným orgánom postupovať v súlade so zásadami právnej istoty a ochrany základných ľudských práv a slobôd osôb, ktorých sa tieto rozhodnutia dotýkajú. Judikatúra slovenských súdov zohráva významnú úlohu pri výklade zákonných ustanovení a ich aplikácie na konkrétne príklady. V niektorých rozhodnutiach Najvyššieho súdu SR (napr. sp. zn. 4 Tdo/17/2022) bolo zdôraznené, že podmienky výkonu cudzieho rozhodnutia musia byť vždy v súlade s princípmi ochrany ľudskej dôstojnosti a proporcionality. Odmietnutie uznania rozhodnutia je opodstatnené najmä v prípadoch, keď existuje riziko, že jeho výkon by viedol k porušeniu základných práv odsúdeného, napríklad v dôsledku neprimeraných alebo neľudských podmienok výkonu trestu odňatia slobody.[10] Právny rámec uznávania a výkonu cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike je postavený na kombinácii národných právnych predpisov a požiadaviek európskeho práva, ktoré spoločne zabezpečujú efektívnu justičnú spoluprácu medzi členskými štátmi. Tento systém zároveň reflektuje potrebu ochrany základných ľudských práv odsúdených osôb, čím prispieva k budovaniu a upevňovaniu vzájomnej dôvery medzi jednotlivými členskými štátmi Európskej únie.[11] Slovenská republika je viazaná viacerými medzinárodnými právnymi nástrojmi upravujúcimi uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody. Tieto mechanizmy vychádzajú predovšetkým z multilaterálnych dohovorov prijatých pod záštitou Rady Európy, Organizácie spojených národov a Európskej únie. Účasť Slovenska na týchto zmluvách vychádza z jeho záväzkov vyplývajúcich z členstva v medzinárodných organizáciách a z princípov medzinárodného trestného práva. Jedným z najvýznamnejších právnych nástrojov je Dohovor o odovzdávaní odsúdených osôb z roku 1983, prijatý v rámci Rady Európy.[12] Tento dohovor upravuje mechanizmus, na základe ktorého si štáty signatári môžu vzájomne odovzdávať odsúdené osoby na výkon trestu v krajine ich štátnej príslušnosti.[13]

[10] Pozri k tomu napr. JALČ, A. a kol. *Prípadové štúdie z trestného práva procesného.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, s. 177 a nasl.
[11] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 10.
[12] Slovenská republika je zmluvnou stranou Dohovoru o odovzdávaní odsúdených osôb (ozn. č. 553/1992 Zb.) a jeho vykonávanie v podmienkach Slovenskej republiky zabezpečuje ministerstvo spravodlivosti resp. orgány v rezorte ministerstva spravodlivosti – pozn. autorov.
[13] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 13 a nasl.

2 ZÁKLADNÉ PRINCÍPY UZNÁVANIA CUDZÍCH TRESTOV ODŇATIA SLOBODY V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Slovenská republika pri uznávaní a výkone cudzích trestov odňatia slobody vychádza z viacerých základných princípov, ktoré sú zakotvené v právnych predpisoch, medzinárodných zmluvách a judikatúre. Tieto princípy zabezpečujú, aby bol výkon trestu v súlade s ústavnými a medzinárodnými štandardmi a aby sa pri justičnej spolupráci rešpektovali základné práva odsúdených osôb. Jedným z kľúčových pilierov právneho systému Európskej únie v oblasti justičnej spolupráce je princíp vzájomného uznávania rozhodnutí. Autori sú toho názoru, že tento kľúčový princíp znamená, že rozhodnutie vydané sudcom v jednom členskom štáte EÚ sa vníma tak, akoby ho vydal domáci súd, a musí sa bezodkladne vykonať na celom území EÚ. Prínosom je najmä zrušenie byrokracie, čím sa nahrádza zdĺhavé a zložité uznávacie konania (exekvatúru), rýchlosť konania, čím sa zaisťuje rýchly prenos justičných rozhodnutí medzi štátmi, ochrana práv, čí sa zamedzuje páchateľom trestných činov unikať pred spravodlivosťou cez hranice a voľný pohyb, čo uľahčuje občanom a rôznym spoločnostiam cezhraničné vymáhanie práv. Každopádne tento princíp musel byť zavedený pre potrebu efektívnejšieho a zjednodušeného výkonu trestných rozhodnutí v rámci EÚ. Možno povedať, že vychádza z presvedčenia, že súdy rôznych členských štátov si vzájomne dôverujú.[14] Implementácia tohto princípu do slovenského právneho poriadku práva sa uskutočnila zákonom č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí ukladajúcich trestné sankcie, ktorý umožňuje slovenským justičným orgánom uznávať a vykonávať tresty odňatia slobody uložené v inom členskom štáte EÚ.[15] Pokiaľ ide o princíp *ne bis in idem*, zakotvený v článku 50 Charty základných práv EÚ a v článku 4 Protokolu č. 7 k Európskemu dohovoru o ľudských právach, zabezpečuje, že osoba nemôže byť súdená alebo potrestaná dvakrát za ten istý trestný čin. Tento princíp je zásadný aj pri uznávaní cudzích trestov, keďže slovenské orgány musia pred rozhodnutím o výkone trestu preveriť, či daný skutok už nebol predmetom súdneho rozhodnutia v Slovenskej republike alebo inom členskom štáte.[16] Pokiaľ hovoríme o princípe ochrany základných práv a slobôd, tak pri uznávaní a výkone cudzích trestov musí Slovenská republika zohľadňovať aj ochranu základných práv odsúdených osôb. Tento princíp vychádza z Ústavy Slovenskej republiky, medzinárodných dohovorov a judikatúry Súdneho dvora Európskej únie. Pokiaľ by existovalo dôvodné podozrenie, že výkon trestu v domovskom štáte by mohol viesť k porušeniu

[14] KLUČKA, J., MAZÁK, J. a kol. Základy Európskeho práva, Bratislava: Iura Edition, s. 210 a nasl.
[15] Pozri § 17 a nasl. zákona č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí ukladajúcich trestné sankcie.
[16] Charta základných práv EÚ, článok 50; Protokol č. 7 k Európskemu dohovoru o ľudských právach.

základných práv osoby, slovenské orgány môžu odmietnuť uznanie rozhodnutia. Slovenské trestné súdy môžu (a v určitých prípadoch dokonca musia) odmietnuť uznanie a výkon rozhodnutia o treste odňatia slobody z iného štátu, ak existuje dôvodné podozrenie na porušenie základných práv a slobôd danej osoby. Môže ísť o riziko neľudského zaobchádzania, najmä ak by podmienky výkonu trestu v cieľovom štáte porušovali Článok 4 Charty základných práv EÚ (zákaz mučenia, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania), alebo môže ísť o porušenie práva na spravodlivý proces, ak bolo rozhodnutie vydané v konaní, ktoré zjavne nesplnilo minimálne štandardy spravodlivého proces, tiež diskrimináciu, ak existujú opodstatnené obavy, že trest má byť vykonaný z dôvodu rasy, náboženstva, národnosti, pohlavia alebo politického presvedčenia osoby. Táto problematika bola cieľom riešenia aj v rozhodovaní Súdneho dvora EÚ, o čom hovorí rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-411/10 N. S.[17], kde súd rozhodol, že ak v inom členskom štáte existuje systémové riziko neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania, transfer osoby môže byť odmietnutý. V tomto kontexte je dôležitý aj princíp proporcionality a efektivity trestného konania. Pri rozhodovaní o uznaní a výkone cudzieho trestu slovenské justičné orgány posudzujú aj princíp proporcionality. Ten zabezpečuje, že výkon trestu v Slovenskej republike nebude predstavovať neprimeraný zásah do práv odsúdeného a že bude mať zmysel z hľadiska resocializácie. Napríklad, ak by výkon trestu v domovskej krajine zjavne znemožnil integráciu odsúdeného do spoločnosti, mohlo by byť uznanie trestu problematické. Súdy preto skúmajú aj individuálne okolnosti prípadu a možné dôsledky výkonu trestu v Slovenskej republike.[18] Pokiaľ ide o princíp špeciality, tak, podľa neho môže byť osoba, ktorej bol trest uznaný na výkon v Slovenskej republike, stíhaná alebo potrestaná iba za skutky, na ktoré sa vzťahuje uznané rozhodnutie. Hlavné znaky princípu špeciality je ochrana odsúdeného, kde SR, ktorá rozhodnutie uznáva a vykonáva nesmie osobu stíhať za iné predchádzajúce skutky.[19] Znakom je tiež viazanosť rozhodnutím, kde rozsah trestného stíhania alebo výkonu trestu je prísne obmedzený len na tie skutky, ktoré sú uvedené v pôvodnom rozsudku cudzieho štátu. Tento princíp chráni odsúdenú osobu pred prípadnými ďalšími trestnými postihmi, ktoré neboli predmetom pôvodného konania v cudzom štáte.[20]

[17] Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-411/10, N. S. [2011] ECLI:EU:C:2011:865.
[18] KLIMEK, L. Zákon o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii (Komentár). Bratislava: Wolter Kluwer, 2022, s. 95 a nasl.
[19] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 17 a nasl.
[20] Pozri § 518 a nasl. Trestného poriadku; tiež ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť.* Šamorín: Heuréka vydavateľstvo, 2012, s. 816 a nasl.

2.1 Pojem a definícia uznávania cudzích rozhodnutí

Uznávanie cudzích rozhodnutí v trestných veciach predstavuje právny mechanizmus, ktorým sa rozhodnutie vydané súdom jedného štátu prijíma a nadobúda právne účinky aj na území iného štátu. Tento proces je nevyhnutný pre efektívnu cezhraničnú spoluprácu v trestnoprávnej oblasti a predchádza situáciám, v ktorých by sa páchatelia mohli vyhýbať spravodlivosti len na základe rozdielov medzi právnymi systémami jednotlivých štátov.[21] V našom právnom poriadku je uznávanie cudzích rozhodnutí zakotvené najmä v stále platnom zákone č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí ukladajúcich trestné sankcie, ktorý transponuje európske normy do vnútroštátneho práva. Tento zákon sa má ale v dôsledku veľkej novely zákona o väzby dôsledne zmeniť, avšak ku dňu nášho príspevku platí táto právna úprava. Tento zákon definuje uznávanie rozhodnutí ako formálny proces, v rámci ktorého slovenské justičné orgány preverujú rozhodnutia vydané zahraničnými súdmi a posudzujú ich súlad s vnútroštátnymi a medzinárodnými normami.[22] Uznaním rozhodnutia sa zabezpečuje jeho právna účinnosť na území Slovenskej republiky, pričom sa prihliada na zásady právnej istoty a spravodlivosti.[23] Na úrovni Európskej únie sa uznávanie justičných rozhodnutí opiera o princíp vzájomného uznávania, ktorý je základným kameňom justičnej spolupráce v trestných veciach. Tento princíp vychádza z predpokladu, že všetky členské štáty majú porovnateľné právne systémy a rešpektujú rovnaké štandardy ochrany základných práv. Práve preto sa od členských štátov očakáva, že budú bez zbytočných formalít uznávať rozhodnutia vydané v iných štátoch EÚ, pokiaľ neexistujú dôvody na ich odmietnutie, ako napríklad zjavné porušenie základných práv odsúdeného.[24] Podstatné podľa autorov je diferencovanie medzi automatickým uznávaním rozhodnutí a uznávaním na základe konania pred súdom. Tu možno uviesť, že hlavný rozdiel medzi oboma režimami je, že automatické uznávanie funguje priamo zo zákona, nevyžaduje žiadne osobitné súdne konanie, cudzie rozhodnutie má rovnaké účinky ako domáce /napr. nariadenie Brusel I recurring/. A podľa konania na súde sa vyžaduje formálny proces na domácom súde, súd skúma splnenie zákonných podmienok, výsledkom je rozhodnutie o uznaní (tzv. exekvatúra), používa sa pri krajinách mimo EÚ bez bilaterálnych

[21] KLIMEK, L. *Zákon o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii* (Komentár). Bratislava: Wolter Kluwer, 2022, s. 45 a nasl.
[22] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 16 a nasl.
[23] Pozri § 2 zákona č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii a o zmene a doplnení zákona; Pozn. autorov podľa § 2 ods. 2 tohto zákona: Použitie medzinárodnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a členským štátom, ktorá upravuje odovzdanie výkonu trestnej sankcie spojenej s odňatím slobody, možno iba v rozsahu, v ktorom zjednodušuje alebo uľahčuje postup podľa tohto zákona; ak ide o úpravu použitia jazykov pri vzájomnom styku orgánov týchto štátov, postupuje sa na základe vzájomnosti vyhlásenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky
[24] KĽUČKA, J., MAZÁK, J. a kol. *Základy Európskeho práva.* Bratislava: Iura Edition, s. 215 a nasl.

zmlúv. V prípade rozhodnutí vydaných v rámci Európskej únie, ktoré spadajú pod mechanizmus vzájomného uznávania, je proces zjednodušený a nevyžaduje si rozsiahle súdne preskúmanie.[25] Naopak, pri rozhodnutiach pochádzajúcich z tretích krajín sa zvyčajne vyžaduje komplexnejšie posudzovanie ich súladu s vnútroštátnym právnym poriadkom, čo môže viesť k odmietnutiu ich uznania. Súdna prax na úrovni Európskej únie i Slovenskej republiky neustále formuje podmienky a hranice uznávania cudzích rozhodnutí. Možno spomenúť rozsudok C-306/09, I. B.[26], kde Súdny dvor EÚ zdôraznil, že členské štáty môžu odmietnuť uznať rozhodnutie len v striktne vymedzených prípadoch, pričom nesmú podkopávať samotný princíp vzájomného uznávania.[27] Tento prístup reflektuje snahu o rovnováhu medzi efektívnou justičnou spoluprácou a ochranou práv jednotlivcov.

2.2 Proces uznávania cudzích trestov odňatia slobody

Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody predstavuje komplexný právny proces, ktorý zabezpečuje, aby trestné rozhodnutia vydané súdmi jedného štátu mohli byť vykonané aj na území iného štátu. Tento mechanizmus je kľúčovým prvkom justičnej spolupráce v trestných veciach, pričom v rámci Európskej únie sa opiera najmä o princíp vzájomného uznávania rozhodnutí. V Slovenskej republike je proces uznávania cudzích trestov upravený viacerými právnymi normami, pričom najdôležitejšie pravidlá stanovuje zákon č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí ukladajúcich trestné sankcie.[28] Proces uznávania cudzích trestov začína podaním žiadosti príslušným orgánom štátu, v ktorom bol trest uložený. Táto žiadosť musí obsahovať všetky relevantné informácie o odsúdenej osobe, povahe a dĺžke uloženého trestu, ako aj o právnych predpisoch, na základe ktorých bol trest vynesený. V prípade štátov Európskej únie sa tento proces často realizuje prostredníctvom rámcového rozhodnutia Rady 2008/909/SVV, ktoré zaväzuje členské štáty k uznávaniu trestných sankcií s cieľom zjednodušiť ich výkon v domovskom štáte odsúdenej osoby.[29] Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky a trestné súdy potom preverujú splnenie všetkých

[25] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 16 a nasl.
[26] Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-306/09, I. B. [2010] ECLI:EU:C:2010:48.
[27] Pozri § 1 zákona č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii a o zmene a doplnení zákona; Pozn. autorov: predmetný zákon upravuje postup orgánov Slovenskej republiky pri odovzdaní rozhodnutia, ktorým sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody, vydaného súdom v trestnom konaní na jeho uznanie a výkon v inom členskom štáte Európskej únie s cieľom uľahčiť sociálnu nápravu odsúdeného a uznávaní a výkone rozhodnutia vydaného súdom členského štátu v trestnom konaní.
[28] ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť.* Šamorín: Heuréka vydavateľstvo, 2016, 460 a nasl.
[29] Rámcové rozhodnutie Rady 2008/909/SVV o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania pri výkone trestných sankcií.

zákonných podmienok pre uznanie cudzieho rozhodnutia. Medzi základné kritériá patrí napríklad zásada obojstrannej trestnosti.[30] Zásada obojstrannej trestnosti (v medzinárodnom práve známa ako *double criminality*) je kľúčovým pilierom medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach. To znamená, že skutok, za ktorý bol trest uložený v zahraničí, musí byť trestným činom aj podľa nášho právneho poriadku. Výnimkou sú však trestné činy uvedené v prílohe k rámcovému rozhodnutiu 2008/909/SVV, ktoré nevyžadujú skúmanie obojstrannej trestnosti, ak bol trest uložený v niektorom z členských štátov EÚ.[31] Súdy pri rozhodovaní o uznaní cudzieho trestu posudzujú aj možné dôvody odmietnutia uznania, ktoré sú taxatívne vymedzené v slovenskom právnom poriadku.[32] Medzi najčastejšie dôvody patrí napríklad nezlučiteľnosť trestu so základnými princípmi slovenského právneho systému, porušenie základných práv odsúdeného, ako aj situácie, keď výkon trestu na území Slovenska nie je možný z praktických alebo humanitárnych dôvodov.[33] Hlavné dôvody odmietnutia uznania cudzieho trestu sú zásada obojstrannej trestnosti, keď skutok, za ktorý bol trest uložený, musí byť trestným činom aj podľa slovenského práva (s výnimkou niektorých schválených zoznamov deliktov v rámci EÚ), nezlučiteľnosť s právnym poriadkom SR, keď trest alebo jeho výkon odporuje základným princípom slovenského ústavného zriadenia alebo verejnému poriadku, porušenie základných práv, keď existuje dôvodná obava, že konanie v cudzom štáte bolo nespravodlivé, alebo že by výkon trestu viedol k neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu, zásada ne bis in idem, keď odsúdený už bol za ten istý skutok právoplatne odsúdený alebo oslobodený na území Slovenska alebo iného štátu, kde sa rozhodnutie vykonalo, premlčanie trestného stíhania alebo výkonu trestu, keď už zanikla trestnosť činu alebo uplynula lehota na výkon trestu a na vec sa vzťahuje slovenská právomoc. Sú tiež prípady, keď existuje riziko, že výkon trestu v domovskej krajine by mohol viesť k neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu, čo potvrdila aj judikatúra Súdneho dvora Európskej únie, napríklad v rozsudku C-404/15 a C-659/15 PPU, Aranyosi a Căldăraru.[34] Po preverení všetkých zákonných podmienok súd rozhodne o uznaní alebo odmietnutí výkonu cudzieho trestu. Ak je trest uznaný, jeho výkon sa riadi slovenským právom, pričom nesmie byť prísnejší ako v štáte

[30] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 18 a nasl.
[31] KLIMEK, L. *Zákon o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii* (Komentár). Bratislava: Wolter Kluwer, 2022, s. 120 a nasl.
[32] Rámcové rozhodnutie Rady 2008/909/SVV o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania pri výkone trestných sankcií.
[33] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 19 a nasl.
[34] Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veciach C-404/15 a C-659/15 PPU, Aranyosi a Căldăraru [2016] ECLI:EU:C:2016:198.

pôvodu rozhodnutia. Toto pravidlo vyplýva zo zásady ekvivalencie výkonu trestu, ktorá zabraňuje neprimeranému sprísneniu sankcie v dôsledku uznania rozhodnutia iného štátu.[35] Tento princíp hovorí, že výkon trestu vyhláseného v cudzom štáte má mať rovnaké právne účinky ako výkon trestu vyhláseného domácom súdom. Štát, v ktorom sa trest vykonáva, pristupuje k cudziemu rozhodnutiu tak, akoby ho vydal on sám. Osobitné postavenie v procese uznávania majú rozhodnutia vydané v tretích krajinách, teda mimo Európskej únie. V týchto prípadoch je postup spravidla zložitejší a vyžaduje sa bilaterálna dohoda medzi Slovenskou republikou a daným štátom. Na rozdiel od režimu v rámci EÚ sa v týchto prípadoch nepredpokladá automatické uznávanie rozhodnutí, ale individuálne posúdenie každého prípadu, pričom sa skúmajú aj diplomatické a medzinárodnoprávne aspekty. V aplikačnej praxi zohráva dôležitú úlohu aj medzinárodná justičná spolupráca, ktorá je realizovaná prostredníctvom rôznych medzinárodných organizácií a mechanizmov.[36] Významnú úlohu v tejto oblasti zohráva Európsky dohovor o vydávaní (Paríž; 13.12.1957, publ. pod č. 549/1992[37] /tzv. Európsky dohovor o extradícii/, ako aj ďalšie dohovory Rady Európy a Organizácie Spojených národov. Okrem toho, efektívnosť uznávania a výkonu trestov podporuje aj spolupráca v rámci Európskeho zatýkacieho rozkazu, ktorý umožňuje rýchle vydanie a transfer odsúdených osôb medzi členskými štátmi EÚ.[38] Ide tu o záväzok vydať osobu, keď zmluvné strany sa zaväzujú vzájomne si vydávať osoby, proti ktorým príslušné orgány dožadujúceho štátu vedú trestné stíhanie alebo ktoré sú hľadané na výkon trestu, tiež ide o zásadu obojstrannej trestnosti, keď vydanie je možné len vtedy, ak je daný čin trestným činom podľa práva dožadujúceho aj dožiadaného štátu. Čin musí zakladať možnosť trestu odňatia slobody s hornou hranicou najmenej jeden rok (alebo výkon trestu v trvaní najmenej 4 mesiacov), a zásadu špeciality, keď osoba, ktorá bola vydaná, nemôže byť stíhaná, odsúdená alebo držaná vo väzbe za iný trestný čin spáchaný pred jej vydaním, než na ktorý bolo vydanie povolené. Vzhľadom na neustály vývoj medzinárodného práva a justičnej spolupráce je proces uznávania cudzích trestov dynamickou oblasťou, ktorá si vyžaduje neustále prispôsobovanie právnych predpisov novým výzvam. Smerovanie k väčšej efektivite, ako aj zvyšovanie ochrany základných práv

[35] ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť.* 3. vydanie. Šamorín: Heuréka vydavateľstvo, 2025, s. 530-532.
[36] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 19.
[37] Tu možno ešte spomenúť dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie, vypracovaný Radou v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii, protokol k Dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie – pozn. autorov.
[38] KLIMEK, L. *Judikatúra Súdneho dvora Európskej únie za roky 2018 – 2022 v konaní o európskom zatýkacom rozkaze.* Bratislava: Wolters Kluwer, s. 54 a nasl.

odsúdených osôb, predstavuje jednu z kľúčových úloh, ktorým čelia slovenské aj európske justičné orgány v tejto oblasti.[39]

3 PROCES UZNÁVANIA TRESTOV ODŇATIA SLOBODY

Proces uznávania cudzích trestov odňatia slobody podlieha viacerým právnym podmienkam, ktoré zabezpečujú, že rozhodnutie vydané zahraničným súdom bude v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky. Zároveň existujú aj obmedzenia, ktoré môžu viesť k odmietnutiu uznania takýchto rozhodnutí. Tieto pravidlá vyplývajú z vnútroštátnej legislatívy, medzinárodných zmlúv a právnych aktov Európskej únie, pričom ich cieľom je zabezpečiť spravodlivosť, právnu istotu a ochranu základných práv odsúdených osôb. Jednou zo základných podmienok uznania cudzieho rozhodnutia je zásada obojstrannej trestnosti, ktorá znamená, že skutok, za ktorý bol trest uložený v zahraničí, musí byť trestným činom aj podľa slovenského právneho poriadku. Zásada obojstrannej trestnosti (lat. *double criminality*) je základné pravidlo medzinárodného trestného práva, podľa ktorého skutok musí byť trestným činom tak v štáte, ktorý žiada o právnu pomoc či vydanie osoby, ako aj v štáte, ktorý tejto žiadosti vyhovuje. Ak konanie nie je v jednom z týchto štátov trestné (napríklad je v danej krajine legálne), štát môže odmietnuť vydať podozrivú osobu alebo vykonať požadované procesné úkony.[40] Táto zásada zabraňuje tomu, aby boli v Slovenskej republike vykonávané tresty za činy, ktoré nie sú podľa jej právneho systému považované za trestné. Výnimkou sú však určité kategórie trestných činov, ktoré sú uvedené v prílohe k rámcovému rozhodnutiu Rady 2008/909/SVV[41]. Ak ide o trestný čin vymenovaný v tejto prílohe, slovenské orgány nemusia skúmať jeho trestnosť podľa domáceho práva, pokiaľ bol trest uložený v inom členskom štáte Európskej únie a jeho dĺžka presahuje minimálne stanovenú hranicu.[42] Ďalšou podmienkou je zásada ne bis in idem, ktorá zakazuje, aby bola tá istá osoba trestaná za ten istý skutok viackrát. Ne bis in idem znamená doslovne „nie dvakrát o tom istom“. Ide o známe latinské vyjadrenie právneho princípu, podľa ktorého nikoho nemožno potrestať pre ten istý skutok dva krát, či už za trestný čin, alebo za priestupok (správny delikt). Tento princíp sa začal

[39] Bližšie: ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť.* 2. vydanie. Šamorín: Heuréka vydavateľstvo, 2022, s. 496 a nasl.
[40] Pozri § 516 Trestného poriadku.
[41] Rámcové rozhodnutie Rady 2008/909/SVV z 27. novembra 2008 upravuje uplatňovanie zásady vzájomného uznávania na rozsudky v trestných veciach, ktorými sa ukladajú tresty odňatia slobody alebo opatrenia spojené so zbavením osobnej slobody, za účelom ich výkonu v Európskej únii
[42] Rámcové rozhodnutie Rady 2008/909/SVV o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania pri výkone trestných sankcií, čl. 7.

v praxi uplatňovať až po prijatí rozličných medzinárodnoprávnych dokumentov. Porušenie princípu ne bis in idem predstavuje zásah do základných práv a slobôd trestanej osoby, čo je v právnom štáte neprípustné.[43] Ak už bola odsúdená a trest vykonaný v inom štáte, Slovenská republika nemôže toto rozhodnutie opätovne uznať alebo vykonať trest v rozpore s touto zásadou. Tento princíp je zakotvený aj v judikatúre Súdneho dvora Európskej únie, ktorý v rozsudku C-467/04, Gasparini potvrdil, že členské štáty musia rešpektovať predchádzajúce rozhodnutia iných krajín, ak už bol trestný čin riadne posúdený a ukončený v inom právnom systéme.[44] Súdny dvor rozhodol, že zásada *ne bis in idem* (článok 54 dohovoru) sa uplatňuje aj na uznesenie alebo rozsudok súdu členského štátu, ktorým sa obžalovaný s konečnou platnosťou oslobodzuje spod obžaloby pre premlčanie trestného stíhania. Podmienka "konania sa o veci“ je, ak v jednom zmluvnom štáte dôjde k zastaveniu stíhania alebo oslobodeniu z dôvodu premlčania, považuje sa osoba za osobu, ktorej "konanie sa o veci" (tzv. *idem*) bolo s konečnou platnosťou ukončené. Zákaz opätovného stíhania v tomto kontexte znamená, že iný členský štát nemôže tú istú osobu znova stíhať za ten istý skutok, a to ani v prípade, že dôvodom predchádzajúceho oslobodenia bolo premlčanie, pokiaľ boli splnené podmienky schengenského priestoru a rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. Pri uznávaní cudzieho rozhodnutia musia slovenské orgány zohľadniť aj zásadu primeranosti uloženého trestu. To znamená, že uložený trest nesmie byť v rozpore s princípmi spravodlivosti alebo neprimerane prísny v porovnaní s trestami, ktoré by boli za daný skutok uložené podľa slovenského práva. Ak je trest v zahraničnom rozhodnutí výrazne vyšší, ako by bol v Slovenskej republike za rovnaký čin, súd môže rozhodnúť o jeho úprave na primeranú úroveň. Tento postup vyplýva z § 17 zákona č. 549/2011 Z. z., ktorý umožňuje zníženie trestu v súlade s domácimi právnymi normami, avšak bez toho, aby bola narušená podstata rozhodnutia.[45] Slovenské trestné súdy odmietnu uznanie a výkon cudzieho trestu aj v prípade, ak existujú vážne dôvody na pochybnosti o spravodlivosti trestného konania v zahraničí. To môže zahŕňať situácie, keď bol odsúdenému odopretý spravodlivý súdny proces, došlo k závažnému porušeniu jeho základných práv alebo existujú indície, že bol trest uložený na základe diskriminačných dôvodov. Dôležitou podmienkou uznania rozhodnutia je aj možnosť reálneho výkonu trestu na

[43] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 19 a nasl.

[44] Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-467/04, Gasparini [2006] ECLI:EU:C:2006:610.

[45] Pozri § 17 zákona č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii a o zmene a doplnení zákona.

území Slovenskej republiky. Ak výkon trestu nie je možný z dôvodu zdravotného stavu odsúdeného, kapacitných obmedzení vo väzniciach alebo iných objektívnych prekážok, slovenské orgány môžu odmietnuť jeho uznanie. Toto obmedzenie je zakotvené v stále platnom § 7 ods. 1 zákona č. 549/2011 Z. z., ktorý umožňuje odmietnutie výkonu trestu, ak by jeho realizácia bola v rozpore s praktickými možnosťami štátu.[46] V rámci uznávacieho konania sa vyžaduje súhlas odsúdeného v prípadoch, keď je to právne vyžadované. I keď v EÚ je princíp vzájomného uznávania rozhodnutí založený na automatickej akceptácii, v prípade rozhodnutí vydaných v tretích krajinách môže byť potrebný výslovný súhlas odsúdenej osoby s výkonom trestu na území Slovenskej republiky.[47] Tento súhlas môže byť podmienkou uznania najmä v prípadoch, keď medzi SR a štátom pôvodu rozhodnutia neexistuje bilaterálna dohoda o justičnej spolupráci.[48] Z uvedeného vyplýva, že uznávanie cudzích trestov odňatia slobody nie je automatické, ale podlieha prísnym právnym podmienkam a obmedzeniam, ktoré majú zabezpečiť spravodlivosť a ochranu práv odsúdených osôb. Slovenské orgány musia vždy posúdiť nielen formálne podmienky uznania, ale aj materiálnu spravodlivosť a proporcionalitu uloženého trestu. Súhlas odsúdeného je pri uznávaní cudzích rozhodnutí na výkon trestu v SR kľúčový najmä v medzinárodných dohovoroch mimo výslovného režimu EÚ. Pri štátoch mimo EÚ (tretích krajinách) sa postupuje podľa medzinárodných zmlúv, kde je súhlas odsúdeného (alebo jeho zákonného zástupcu) základnou podmienkou pre začatie konania a prevzatie na výkon trestu. Ak sa súhlas vyžaduje a osoba je na území SR, slovenský súd ju vypočuje a súhlas sa zaznamená do zápisnice. Takto poskytnutý súhlas s odovzdaním výkonu rozhodnutia už spravidla nemožno vziať späť. V členských štátoch EÚ funguje zjednodušený systém vzájomného uznávania (napr. podľa zákona č. 549/2011 Z. z.), kde sa pri niektorých typoch rozhodnutí vyžaduje skôr zisťovanie stanoviska než striktný formálny súhlas (napr. uznávanie dokladov o vzdelaní a odborných kvalifikácií). Tento proces je dôležitý pre zachovanie právnej istoty a dôvery v justičné systémy iných štátov, pričom súčasne umožňuje ochranu základných práv jednotlivcov v prípadoch, keď by uznanie cudzieho rozhodnutia mohlo viesť k nespravodlivým alebo neprimeraným následkom.

---

[46] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9. Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 21 a nasl.

[47] KLIMEK, L. Zákon o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii (Komentár). Bratislava: Wolter Kluwer, 2022, s. 135, pozri tiež: KLIMEK, L. Judikatúra Súdneho dvora Európskej únie za roky 2018 – 2022 v konaní o európskom zatýkacom rozkaze, Bratislava: Wolters Kluwer, s. 55 a nasl.

[48] GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, s. 19 a nasl.

ZÁVER

Spracovaná problematika ohľadom uznávania a výkonu cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike je kľúčovým aspektom medzinárodnej justičnej spolupráce, ktorá reflektuje nielen princípy právneho štátu, ale aj záväzky vyplývajúce z členstva v Európskej únii a ďalších medzinárodných organizácií. Autori v tomto príspevku analyzovali právny rámec, procesné mechanizmy a praktické výzvy spojené s výkonom cudzích trestných rozhodnutí na území Slovenskej republiky, pričom sa v práci nevyhýbam ani kritickému zhodnoteniu jeho efektivity. Autori pri spracovaní tohto príspevku vychádzali zo zákona č. 549/2011 Z. z., ktorý ale má byť v budúcom období /pravdepodobne v roku 2026/ nahradený už pripravovaným o medzinárodnej justičnej spolupráci v trestných veciach, ktorý by mal de lege ferenda riešiť okrem iného aj európsky príkaz na predloženie elektronických dôkazov alebo európsky príkaz na uchovanie elektronických dôkazov. Z analýzy právnych predpisov, medzinárodných dohovorov a judikatúry, vyplýva, najmä že uznávanie a výkon zahraničných trestov odňatia slobody je založené na princípe vzájomnej dôvery medzi štátmi, avšak tento princíp je v praxi často skúšaný rôznorodými prekážkami. Tento princíp znamená, že súdy rôznych krajín si navzájom dôverujú a považujú rozhodnutia svojich partnerov za správne a spravodlivé. V praxi to teda znamená, že štát ktorý má trest vykonať, znovu neskúma, či je odsúdený vinný. Preberá hotový rozsudok a uznáva ho. Predpokladá sa, že súd v cudzom štáte dodržal ľudské práva a spravodlivý proces, a vďaka dôvere netreba zdĺhavo dokazovať skutkový stav, ktoré už raz preverili iné cudzie orgány EÚ. Tu má tento princíp najsilnejšiu silu. Štáty EÚ uplatňujú spoločné pravidlá a rozhodnutia iného členského štátu uznávajú takmer automaticky. Autori sú toho názoru, že medzi najzásadnejšie rozdiely v trestnoprávnych systémoch jednotlivých krajín patria: problematika ochrany základných práv odsúdených osôb a administratívne prekážky, ktoré môžu celý proces výrazne predĺžiť. Napriek existencii harmonizovaných mechanizmov, a teda približovania sa právnych úprav EÚ, ako je napríklad rámcové rozhodnutie o vzájomnom uznávaní trestných rozsudkov, aplikačná prax ukazuje, že členské štáty nie vždy postupujú jednotne. Osobitnú pozornosť si zaslúži otázka, do akej miery súčasná právna úprava skutočne zabezpečuje efektívne a spravodlivé vykonávanie cudzích rozhodnutí. Sú evidentné značné disproporcie nielen v legislatívnej implementácii, ale aj v praktickej realizácii jednotlivých rozhodnutí, teda nemožno hovoriť o jednoznačnosti. Je potrebné si uvedomiť, že niektoré štáty dôsledne aplikujú mechanizmus vzájomného uznávania, iné si ponechávajú široký priestor na odmietnutie výkonu trestu, čo vedie k právnej neistote a fragmentácii systému. Ide o jeden z hlavných problémov európskeho trestného práva a justičnej spolupráce. Poukazujeme tým na evidentný rozpor medzi teóriou (jednotný právny

priestor) a praxou (národná suverenita). Rozhodnutie súdu v jednom štáte EÚ by malo byť automaticky uznané a vykonané v inom štáte EÚ, a to je jeden z cieľov harmonizácie právnych úprav členských štátov EÚ, teda fungovať tak, ako keby išlo o jeden spoločný justičný priestor bez hraníc pri zachovaní štátnej suverenity jednotlivých štátov. I keď Slovenská republika nemá dostatočné výsledky výskumov a ani ústav pre kriminológiu a prevenciu kriminality, možno vnímanie verejnosti voči odsúdeným osobám, ktoré si vykonávajú trest na Slovensku na základe cudzieho rozhodnutia, považovať za často negatívne, čo môže vytvárať tlak na prísnejšiu interpretáciu právnych noriem. Nedá nám nespomenúť dôležitý aspekt, a to, aby tento systém zohľadňoval aj potrebu resocializácie a ochrany práv odsúdených osôb, keďže výkon trestu v inom štáte môže znamenať izoláciu od rodiny a komunity, čo v konečnom dôsledku znižuje efektivitu samotného trestu. Aj z toho dôvodu by sa právne úpravy mali usilovať o zásadné reformy, kde by malo ísť o efektívnejšie a jednoduchšie administratívno-právne procesy a v rámci všetkých štátov EÚ o jednotnú a nemeniacu úpravu odmietnutia uznania a posilnenie procesných práv odsúdených osôb, taktiež posilnenie kontroly nad výkonom cudzích rozhodnutí, aby sa zabezpečila konzistentnosť a predvídateľnosť postupu v jednotlivých prípadoch, najmä zabrániť tomu, aby rôzne súdy alebo úrady rozhodovali v rovnakých medzinárodných prípadoch odlišne a aby strany trestného konania presne vedia, aký postup a výsledok môžu očakávať. Iba tak možno zvýšiť dôveru občanov EÚ v trestnú spravodlivosť a efektívnu bezproblémovú medzinárodnú spoluprácu.

Zoznam použitej literatúry

Odborná literatúra

ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*. Šamorín: Heuréka vydavateľstvo, 2012, 864 s., ISBN 978-80-89122-75-2.

ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť.* Šamorín: Heuréka vydavateľstvo, 2016, 495 s., ISBN 978-80-8173-021-4.

ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť.* 3. vydanie. Šamorín: Heuréka vydavateľstvo, 583 s., ISBN 978-80-570-6467-1.

ČENTÉŠ, J. a kol. *Trestné právo procesné. Osobitná časť.* 2. vydanie. Šamorín: Heuréka vydavateľstvo, 2022, 552 s., ISBN 978-80-8173-142-6.

GAJDOŠOVÁ, V. *Uznávanie a výkon cudzích trestov odňatia slobody v Slovenskej republike.* Kód: 11e31867-2f45-4157-993d-bdb8c74625c9 Banská Bystrica: Záverečná práca, PrF UMB, 2025, 51 s.

JALČ, A. a kol. *Prípadové štúdie z trestného práva procesného.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 236 s., ISBN 978-80-7380-4.

KLIMEK, L. Zákon o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii (Komentár). Bratislava: Wolter Kluwer, 2022, 416 s., ISBN 978-80-5710-430-8.

KLIMEK, L. Judikatúra Súdneho dvora Európskej únie za roky 2018 – 2022 v konaní o európskom zatýkacom rozkaze, Bratislava: Wolters Kluwer, 304 s., ISBN 978-80-571-0634-0.

KĽUČKA, J., MAZÁK, J. a kol. Základy Európskeho práva, Bratislava: Iura Edition, s. 536 s., ISBN 978-80-8078-055-6

Iné zdroje:
Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
Zákon č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii a o zmene a doplnení zákona
Charta základných práv EÚ, článok 50; Protokol č. 7 k Európskemu dohovoru o ľudských právach.
Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-411/10, N. S. [2011] ECLI:EU:C:2011:865.
Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-306/09, I. B. [2010] ECLI:EU:C:2010:48.
Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veciach C-404/15 a C-659/15 PPU, Aranyosi a Căldăraru [2016] ECLI:EU:C:2016:198.
Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-467/04, Gasparini [2006] ECLI:EU:C:2006:610.
Rámcové rozhodnutie Rady 2008/909/SVV o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania pri výkone trestných sankcií.
Rámcové rozhodnutie Rady 2008/909/SVV z 27. novembra 2008 upravuje uplatňovanie zásady vzájomného uznávania na rozsudky v trestných veciach, ktorými sa ukladajú tresty odňatia

slobody alebo opatrenia spojené so zbavením osobnej slobody, za účelom ich výkonu v Európskej únii.

BANSKOBYSTRICKÉ ZÁMOCKÉ DNI PRÁVA

VIII. ročník medzinárodnej vedeckej konferencie

Autor:	Kolektív autorov
Predseda redakčnej rady a vedecký redaktor:	prof. JUDr. Adrián Vaško, PhD.
Predseda edičnej komisie:	JUDr. Jozef Michalko, PhD.
Recenzenti:	prof. Ing. Jozef Stieranka, PhD. doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M. JUDr. Lenka Kristofčáková, PhD.
Zostavovateľ:	JUDr. Jozef Michalko, PhD., JUDr. Ing. Zuzana Maruškinová, JUDr. Róbert Čuha, Mgr. Dalibor Vnenčák
Vydavateľ:	Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela
Návrh obálky:	Mgr. Ján Humaj
Rok vydania:	2026
Počet strán:	286

„Príspevky neprešli jazykovou korektúrou.“
Za obsahovú a jazykovú stránku textu sú zodpovední autori publikovaných príspevkov.

ISBN 978-80-557-2331-0

EAN 9788055723310

https://doi.org/10.24040/2026.9788055723310

ISBN 978-80-557-2331-0